«ئىنجىل 3-قىسىم»

«لۇقا بايان قىلغان خۇش خەۋەر»

© مۇقەددەس كىتاب 2012
CC BY-SA 4.0
www.mukeddeskalam.com
«ئۇيغۇرچە كالام تەرجىمىسى»

ئىنجىل 3-قىسىم

«لۇقا بايان قىلغان خۇش خەۋەر»

كىرىش سۆز

بۇ كىتابنىڭ مۇئەللىپى يەھۇدىي مىللىتىدىن بولمىغان تېۋىپ لۇقادۇر. بىز باشقا يەردە، يەنى ئەيسانىڭ يەر يۈزىدىكى ھاياتى خاتىرىلەنگەن ئىنجىلدىكى «تۆت بايان»غا بولغان «كىرىش سۆز»ىمىزدە لۇقانىڭ بايانى ئۈستىدە ئازراق توختالغان. شۇڭا مۇشۇ يەردە «لۇقا» توغرۇلۇق ئانچە كۆپ توختالمايمىز، پەقەت ئوقۇرمەنلەر ئۈچۈن تۆۋەندىكى نۇقتىلارنى قايتىلايمىز: —

(1) لۇقا ئىنتايىن ئەستايىدىل تارىخشۇناستۇر (ھەتتا خۇداسىز ئالىملارمۇ بۇ نۇقتىنى ئېتىراپ قىلىدۇ). ئۇنىڭ دېيىشىچە، ئۇ بولغان ۋەقەلەرنى «تەرتىپى بويىچە» (3:1) خاتىرىلىگەن. بىز ئۇنىڭ بۇ دېگىنىنى ئۇ خاتىرىلىگەن بارلىق ۋەقەلەرنى توپ-توغرا تارىخىي تەرتىپكە سالغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ، دەپ ئويلايمىز. گەرچە ئۇ خاتىرىلىگەن ۋەقەلەرگە «ئۆز كۆزى بىلەن گۇۋاھچى» بولمىسىمۇ، ئۇ پۈتۈن تارىخنى پەقەت «ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن»لەرنىڭ گۇۋاھلىقىنى ئاساس قىلىپ يېزىپ چىققان (1:2-3 ۋە مۇناسىۋەتلىك ئىزاھاتلارنى كۆرۈڭ) ۋە شۇ يولدا لۇقا ئەيسانىڭ تۇغۇلۇشىدىن تاكى ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈشىگىچە بولغان كۆپ ۋەقەلەرنى تەپسىلىي بايان قىلغان.

(2) ئۇ مەسىھ ئەيسانىڭ تولۇق ئىنسان ئىكەنلىكىنى ئايان قىلىدىغان ئىشلار ۋە ۋەقەلەرنى ئالاھىدە قىزىقىش بىلەن خاتىرىلەيدۇ. مەسىلەن، مەسىھنىڭ مەريەمدىن تۇغۇلۇشى، خۇدائاتىغا تايىنىشى، مۇقەددەس روھ تەرىپىدىن يېتەكلىنىشى، ئىچكى ھېسسىياتلىرى، ئاغرىق-سىلاقلارغا، ئېزىلگەن ئانىي-ھاجەتمەنلەرگە ھەمدە «گۇناھكارلار» دەپ كەمسىتىلگەنلەرگە ئىچىنى ئاغرىتىشى ۋە دۇئا-تىلاۋەت قىلىشلىرى ئالاھىدە تەكىتلىنىدۇ. «لۇقا»نى مەسىھنىڭ بىردىنبىر «ھەقىقىي ئىنسان» ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدىغان بايان دېگىلى بولىدۇ.

(3) لۇقا تېۋىپ بولۇپ ئەيسا ساقايتقان كىشىلەرنىڭ كېسەللىك ئەھۋاللىرىغا قىزىقىپ، شۇلارنى تولۇق بايان قىلىدۇ. ئۇ يەنە مەسىھنىڭ قىز-ئاياللارغا نىسبەتەن، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئۆز قىممىتى بار شەخسلەر دەپ قارايدىغان مېھرىبان مۇئامىلىسىگە ئەنتايىن قىزىقىدۇ.

(4) «لۇقا»دىكى مۇھىم تېمىلار: — (ئا) ئەيسا مەسىھنىڭ ئۆز شەخسىنىڭ ئاجايىبلىقى ۋە تىلسىماتلىرى (ئە) نىجات ۋە نىجاتتىن بولغان ئازادلىق ۋە خۇشاللىق (پ) شۇ نىجاتنىڭ بارلىققا كەلتۈرۈلۈشى ئۈچۈن، شۇنداقلا ئۇنىڭ ھەممە ئەللەردە بولۇشى ئۈچۈن ئەيسانىڭ ئۆز خەلقىنىڭ قولىدا ئۆلتۈرۈلۈپ قۇربانلىق بولۇشقا يېرۇسالېمغا بارغان سەپىرى (9:51-48:19)؛ (ب) ئۇنىڭ يېرۇسالېمدا ئازاب-ئوقۇبەت تارتىشى، ئۆلۈمى ۋە تىرىلىشى.

مەزمۇن: ـ

1. ئەيسانىڭ دۇنياغا كېلىشى ۋە باللىق چاغلىرى (1-، 2-بابلار)
2. ئەيسانىڭ چوڭ بولۇشى ۋە سىنىلىشى (3-بابتىن 4-باب 13-ئايەتكىچە)
3. ئەيسانىڭ گالىلىيەدىكى خىزمىتى (4-باب 14-ئايەتتىن 9-باب 50-ئايەتكىچە)
4. ئەيسانىڭ «يېرۇسالېمغا سەپىرى» (9-باب 51-ئايەتتىن 19-باب 27-ئايەتكىچە)
5. ئەيسانىڭ يېرۇسالېمدىكى خىزمىتى (19-باب 28-ئايەتتىن 21-باب 4-ئايەتكىچە)
6. ئەيسانىڭ كەلگۈسىدىكى ئىشلارنى، ئاخىرقى زامانلارنى ئالدىن ئېيتىشى (21-باب 5-38-ئايەتلەر)
7. ئەيسانىڭ سوراققا تارتىلىشى، ئازاب-ئوقۇبەت چېكىشى، ئۆلتۈرۈلۈشى ۋە تىرىلىشى (22-24-بابلار)

«لۇقا بايان قىلغان خۇش خەۋەر»

مۇقەددىمە

1

1 گەرچە نۇرغۇن ئادەملەر ئارىمىزدا مۇتلەق ئىشەنچلىك دەپ
قارالغان(1) ئىشلارنى توپلاپ يېزىشقا كىرىشكەن بولسىمۇ، 2 (خۇددى
سۆز-كالامغا(2) باشتىن-ئاخىر ئۆز كۆزى بىلەن گۇۋاھچى بولغانلار، شۇنداقلا
ئۇنى ساقلاپ يەتكۈزگۈچىلەرنىڭ(3) بىزگە ئامانەت قىلغان باياانلىرىدەك)،
3 مەنمۇ بارلىق ئىشلارنى باشتىن(4) تەپسىلىي تەكشۈرۈپ ئېنىقلىغاندىن
كېيىن، ئى ھۆرمەتلىك تېئوفىلۇس(5) جانابلىرى، سىلىگە بۇ ئىشلارنى تەرتىپى

1 «ئارىمىزدا مۇتلەق ئىشەنچلىك دەپ قارالغان» ــ «ئارىمىز» ــ دېمەك ئەيسا مەسىھكە ئەگەشكەنلەر ئارىسىدا. باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئارىمىزدا (تولۇق) ئەمەلگە ئاشۇرۇلغان ئىشلار». ئىككىلا تەرجىمىسى ئوخشاشلا ئەيسا مەسىھگە مۇناسىۋەتلىك ئىشلارنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.

2 «سۆز-كالام» ــ مۇشۇ يەردە ئەيسا مەسىھنىڭ ئۆزىنى، شۇنداقلا ئۇنىڭ تاپشۇرغان بارلىق تەلىمىنى كۆرسىتىدۇ.

3 «ساقلاپ يەتكۈزگۈچىلەر» ياكى «غوجىدار» دېگەننىڭ مۇشۇ يەردە ئالاھىدە مەنىسى بار. ئۇلار ئەيسا مەسىھنىڭ قىلغان سۆزلىرى ۋە پائالىيەتلىرىگە بولغان ئۆز گۇۋاھچىلىقىنى ئاغزاكى تارىخلارغا ئايلاندۇردى، شۇنداقلا ئۇنى باشقىلارغا يادلىتىپ تاپشۇردى. مۇشۇ «ساقلاپ يەتكۈزگۈچىلەر» بارلىق ئېتىقادچىلارنىڭ جامائىتىنىڭ خىزمىتىدە بولۇپ «كالام-سوز»نىڭ تارىخلىرىنى ساقلاش ئۈچۈن مەسئۇل بولغان «ئامانەتچىلەر» ئىدى. شۇنىڭ بىلەن بەزىلىرى بۇ ئاغزاكى تارىخلارنى يېزىشقا كىرىشكەندى. لۇقا بولسا بۇ تارىخلارنى (1) تەكشۈرۈپ ئېنىقلىغان (2) ئاندىن ئۇلارنى مۇتلەق ئىشەنچلىك دەپ ئىسپاتلىغان ئەھۋالدا بۇلارنى تەرتىپ بويىچە خاتىرىلىگەندى.

4 «باشتىن». بۇ سۆز گرېك تىلىدا ئىككى بىسلىق سۆز بولۇپ، ئۇنىڭ ئاساسلىق مەنىسى: لۇقا «بايان»ىدا خاتىرىلىگەن بارلىق ۋەقەلەرنى ئۇ پەقەت ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن گۇۋاھچىلارنىڭ ئاغزىدىن ئاڭلاپ خاتىرىلىگەن؛ «باشتىن» يەنە قوشۇمچە: «يۇقىرىدىن»، «ئەرشتىن» دېگەننى بىلدۈرىدۇ؛ دېمەك، لۇقا بۇ خاتىرىنى يېزىشقا ئەرشتىن بولغان تۈرتكە بار ئىدى. باشقىچە ئېيتقاندا، ئۇ ئۇنى مۇقەددەس روھنىڭ يوليورۇقى ۋە ئىلھامى ئاستىدا يازغان.

5 «تېئوفىلۇس» دېگەن كىشىنىڭ سالاھىيىتى توغرۇلۇق ئىنجىلدىكى «كىرىش سۆز»ىمىزنى

بويىچە يېزىشنى لايىق تاپتىم. 4 بۇنىڭدىن مەقسەت، سىلى قوبۇل قىلغان
تەلىملەرنىڭ مۇتلەق ھەقىقەت ئىكەنلىكىگە جەزم قىلىشلىرى ئۈچۈندۇر.

يەھيا پەيغەمبەرنىڭ تۇغۇلۇشىدىن بېشارەت

5 يەھۇدىيە ئۆلكىسىگە پادىشاھ بولغان ھېرود سەلتەنەت قىلغان كۈنلىرىدە،
«ئابىيا» كاھىنلىق نۆۋىتىدىن[6] بىر كاھىن بار بولۇپ، ئىسمى زەكەرىيا ئىدى.
ئۇنىڭ ئايالىمۇ ھارۇننىڭ[7] ئەۋلادىدىن بولۇپ، ئىسمى ئېلىزابىت ئىدى. 6 ئۇلار
ئىككىسى خۇدانىڭ ئالدىدا ھەققانىي كىشىلەر بولۇپ، پەرۋەردىگارنىڭ پۈتۈن
ئەمر-بەلگىلىمىلىرى بويىچە ئەيىبسىز ماڭاتتى[8]. 7 ئەمما ئېلىزابىت تۇغماس
بولغاچقا، ئۇلار پەرزەنت كۆرمىگەنىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇلار ئىككىسى خېلىلا
ياشىنىپ قالغانىدى[9].
8 ئۇ ئۆز تۈركۈمىدىكى كاھىنلار ئارىسىدا ئىبادەتخانىدا نۆۋەتچىلىك
ۋەزىپىسىنى خۇدا ئالدىدا ئادا قىلىۋاتقاندا، 9 شۇ چاغدىكى كاھىنلىق ئادىتى
بويىچە، ئۇلار پەرۋەردىگارنىڭ «مۇقەددەس جاي»نىغا كىرىپ خۇشبۇي

كۆرۈك. مەنىسى «خۇدانى سۆيگۈچى».

6 ««ئابىيا» كاھىنلىق نۆۋىتى» «1تار.» 10:24دە، كاھىنلارنىڭ جەمەتىنىڭ ئىبادەتخانىدىكى «دىجورنىلىق» تىزىملىكىنى كۆرسىتىدۇ. كاھىنلارنىڭ (ھەممىسى ھارۇننىڭ ئەۋلادلىرى) يىللىق خىزمىتى 24 نۆۋەتكە بۆلۈنەتتى. «كاھىنلىق جەمەتى»دىكىلەرنىڭ ھەربىرىگە ئىبادەتخانىدا ئىشلەشكە ئون بەش كۈن نۆۋەت كېلەتتى. «ئابىيا» نۆۋىتى» بۇ يىگىرمە تۆت نۆۋەتتىن بىرى ئىدى. مىلادىيە بىرىنچى ئەسىردە، كاھىنلارنىڭ سانلىرىغا ئاساسەن، ھەربىر كاھىن ئۆمرىدە «مۇقەددەس جاي»دا خۇشبۇي سېلىشتىن ئىبارەت ئىمتىيازلىق خىزمەتكە بىرلا قېتىم مۇيەسسەر بولۇشى مۇمكىن ئىدى.

7 مۇسا پەيغەمبەرنىڭ ئاكىسى «ھارۇن» بىرىنچى «باش كاھىن» ئىدى؛ كېيىن ئۇنىڭ بارلىق ئەركەك ئەۋلادلىرى كاھىنلىق خىزمىتىدە بولۇشقا مۇيەسسەر ئىدى.

8 ئۇلارنىڭ «ھەققانىي» ۋە «ئەيىبسىز» دېيىلگەنلىكى ئۇلارنى «گۇناھسىز» دېگەنلىك ئەمەس. تەۋرات قانۇنى بويىچە كىشىلەر ئۆز گۇناھلىرىنى تونۇپ يېتىپ، شۇنداقلا تەۋرات بويىچە كېرەك بولغان گۇناھنى تىلەيدىغان قۇربانلىقلارنى سۇنغان بولسا، خۇدا ئالدىدا ئەيىبسىز دەپ ھېسابلىناتتى.

9 مۇشۇ يەردىن ئوقۇرمەنلەرگە ئېنىقكى، خۇدادىن قورقىدىغان ئادەم ئايالى تۇغماس بولسىمۇ، نېمىلا بولمىسۇن شۇ سەۋەبتىن ئايالى بىلەن ھەرگىز ئاجراشمايدۇ.

سىلىشقا[10] مۇيەسسەر بولۇشقا چەك تاشلىغاندا شۇنداق بولدىكى، چەك
ئۇنىڭغا چىقتى. 10 ئەمدى ئۇ خۇشبۇي سىلىۋاتقان ۋاقتىدا، جامائەت
تاشقىرىدا تۇرۇپ دۇئا قىلىشىۋاتاتتى. 11 تۇيۇقسىز پەرۋەردىگارنىڭ بىر
پەرىشتىسى ئۇنىڭغا خۇشبۇيگاھنىڭ ئوڭ تەرىپىدە كۆرۈندى. 12 ئۇنى كۆرگەن
زەكەرىيا ھودۇقۇپ قورقۇنچقا چۆمۈپ كەتتى. 13 بىراق پەرىشتە ئۇنىڭغا:
ــ ئەي زەكەرىيا، قورقمىغىن! چۈنكى تىلىكىڭ ئىجابەت قىلىندى، ئايالىڭ
ئېلىزابىت ساڭا بىر ئوغۇل تۇغۇپ بېرىدۇ، سەن ئۇنىڭ ئىسمىنى يەھيا[11]
قويغىن. 14 ئۇ ساڭا شاد-خۇراملىق ئېلىپ كېلىدۇ، ئۇنىڭ دۇنياغا كېلىشى
بىلەن نۇرغۇن كىشىلەر شادلىنىدۇ. 15 چۈنكى ئۇ پەرۋەردىگارنىڭ نەزىرىدە ئۇلۇغ
بولىدۇ. ئۇ ھېچقانداق ھاراق-شاراب ئىچمەسلىكى كېرەك؛ ھەتتا ئانىسىنىڭ
قورسىقىدىكى ۋاقتىدىن تارتىپمۇ مۇقەددەس روھقا تولدۇرۇلغان بولىدۇ. 16 ئۇ
ئىسرائىللاردىن نۇرغۇنلىرىنى پەرۋەردىگار خۇداسىنىڭ يېنىغا قايتۇرىدۇ. 17 ئۇ
رەببىنىڭ ئالدىدا ئىلياس پەيغەمبەرگە خاس بولغان روھ ۋە كۈچ-قۇدرەتتە
بولۇپ، ئاتىلارنىڭ قەلبلىرىنى بالىلارغا مايىل قىلىپ، ئىتائەتسىزلەرنى[12]
ھەققانىيلارنىڭ ئاقىلانىلىكىگە[13] كىرگۈزۈپ، رەب ئۈچۈن تەييارلانغان بىر
خەلقنى ھازىر قىلىش ئۈچۈن ئۇنىڭ ئالدىدا[14] ماڭىدۇ، ــ دېدى.
18 زەكەرىيا بولسا پەرىشتىدىن: مەنمۇ قېرىپ قالغان، ئايالىممۇ خېلى
ياشىنىپ قالغان تۇرسا، بۇ ئىشنى قانداق جەزم قىلالايمەن؟ ــ دەپ سورىدى.

10 ««مۇقەددەس جاي»غا كىرىپ خۇشبۇي سىلىش» ۋەزىپىسى ھەر كۈنى ئەتىگەندە سائەت توققۇزدا ۋە چۈشتىن كېيىن سائەت ئۈچتە، ئىككى قېتىملا ئادا قىلىناتتى («مىس.» 30:7-8).

11 «يەھيا» ئىبرانىي ۋە گرېك تىللىرىدا «يوھاننا» («پەرۋەردىگارنىڭ شەپقىتى» دېگەن مەنىدە) بىلەن ئىپادىلىنىدۇ («يەھيا» ئەسلى ئەرەبچە سۆز ئىدى). «يەھيا» دېگەن ئىسىم ئوقۇرمەنلەرگە مۇشۇ شەكىلدە تونۇش بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇنى مۇشۇ تەرجىمىدە ئىشلەتتۇق.

12 «ئىتائەتسىزلەر» ــ خۇداغا ئىتائەت قىلمايدىغانلار.

13 «ئاقىلانىلىكىگە» گرېك تىلىدا «ھەققانىيلارنىڭ ئويلىرىغا».

14 «رەببىنىڭ ئالدىدا» گرېك تىلىدا «ئۇنىڭ ئالدىدا». بۇ سۆز تەۋراتتىكى «يەشايا» 40:1-11، «مال.» 3:1 ۋە 4:5-6گە ئاساسلانغان؛ بۇ ئۇلۇغ بېشارەتلەر بويىچە رەب ئۆزى يەر يۈزىگە كەلمەكچى بولىدۇ؛ بىراق ئۇنىڭدىن ئاۋۋال ئەۋەتىلگەن «ئالدىن يۈرگۈچى»سى ئۇنىڭ ئۈچۈن بىر خەلقنى (توۋىغا كەلتۈرۈپ) تەييارلىشى بىلەن يول تەييارلايدۇ. بېشارەت قىلىنغان بۇ ئەلچى يەھيا ئۆزى ئىدى، ئەلۋەتتە.

19 پەرىشتە جاۋابەن:
– مەن خۇدانىڭ ھۇزۇرىدا تۇرغۇچى جەبرائىلمەن. ساڭا سۆز قىلىشقا،
بۇ خۇش خەۋەرنى ساڭا يەتكۈزۈشكە مەن ئەۋەتىلدىم. 20 ۋاقىت-سائىتى
كەلگەندە چوقۇم ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدىغان بۇ سۆزلىرىمگە ئىشەنمىگەنلىكىڭ
تۈپەيلىدىن، بۇ ئىشلار ئەمەلگە ئاشۇرۇلغان كۈنگىچە مانا سەن تىلىڭ
تۇتۇلۇپ، زۇۋانغا كېلەلمەيسەن، – دېدى.
21 ئەمدى جامائەت زەكەرىيانى كۈتۈپ تۇراتتى؛ ئۇلار ئۇ مۇقەددەس جايدا
نېمە ئۈچۈن بۇنچىۋالا ھايال بولدى، دەپ ھەيران قالغىلى تۇردى. 22 ئۇ چىققاندا
ئۇلارغا گەپ قىلالمىدى؛ ئۇنىڭ ئۇلارغا قول ئىشارەتلىرىنى قىلىشىدىن،
شۇنداقلا زۇۋان سۈرەلمىگەنلىكىدىن ئۇلار ئۇنىڭ مۇقەددەس جايدا بىرەر
ئالامەت كۆرۈنۈشنى كۆرگەنلىكىنى چۈشىنىپ يەتتى.
23 شۇنداق بولدىكى، ئۇنىڭ ئىبادەتخانىدىكى خىزمەت مۇددىتى
توشۇشى بىلەنلا، ئۇ ئۆيىگە قايتتى. 24 دەرۋەقە، بىرنەچچە كۈندىن كېيىن
ئۇنىڭ ئايالى ئېلىزابىت ھامىلدار بولدى؛ ئۇ بەش ئايغىچە تالا-تۈزگە
چىقماي: 25 «ئەمدى پەرۋەردىگار مېنىڭ ھالىمغا نەزىرىنى چۈشۈرۈپ،
مېنى خالايىق ئارىسىدا نومۇسقا قېلىشتىن خالاس قىلىپ، ماڭا بۇ
كۈنلەردە شۇنچىلىك شاپائەت كۆرسەتتى» – دېدى.

ئەيسانىڭ دۇنياغا كېلىشىدىن بېشارەت

26-27 ئېلىزابىت ھامىلدار بولۇپ ئالتە ئاي بولغاندا، پەرىشتە جەبرائىل
خۇدا تەرىپىدىن گالىلىيە ئۆلكىسىدىكى ناسارەت دېگەن بىر شەھەرگە، پاك
بىر قىزنىڭ قېشىغا ئەۋەتىلدى. قىز بولسا داۋۇت پادىشاھنىڭ جەمەتىدىن
بولغان يۈسۈپ ئىسىملىك بىر كىشىگە دېيىشىپ قويۇلغانىدى؛ قىزنىڭ
ئىسمى بولسا مەريەم ئىدى.
28 جەبرائىل ئۇنىڭ ئالدىغا كىرىپ ئۇنىڭغا:
– سالام ساڭا، ئەي شەپقەتكە مۇيەسسەر بولغان قىز![15] پەرۋەردىگار ساڭا

15 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە: «ئەي، قىز-ئاياللار ئىچىدە بەختلىكتۇرسەن!» دېگەن سۆزلەرمۇ قوشۇلىدۇ. 42-ئايەتنىمۇ كۆرۈڭ.

يازدۇر! ــ دېدى.
29 ئۇ پەرىشتىنى كۆرگەندە، ئۇنىڭ سۆزىدىن بەك ھودۇقۇپ كەتتى، كۆڭلىدە
بۇنداق سالام سۆزى زادى نېمىنى كۆرسىتىدىغاندۇ، دەپ ئويلاپ قالدى.
30 پەرىشتە ئۇنىڭغا:
ــ ئەي مەريەم، قورقمىغىن. سەن خۇدا ئالدىدا شەپقەت تاپقانسەن.
31 مانا، سەن ھامىلىدار بولۇپ بىر ئوغۇل تۇغىسەن، سەن ئۇنىڭ ئىسمىنى
ئەيسا[16] دەپ قويىسەن. 32 ئۇ ئۇلۇغ بولىدۇ، ھەممىدىن ئالىي بولغۇچىنىڭ
ئوغلى دەپ ئاتىلىدۇ؛ ۋە پەرۋەردىگار خۇدا ئۇنىڭغا ئاتىسى داۋۇتنىڭ تەختىنى
ئاتا قىلىدۇ[17]. 33 ئۇ ياقۇپنىڭ جەمەتى[18] ئۈستىگە مەڭگۈ سەلتەنەت قىلىدۇ،
ئۇنىڭ پادىشاھلىقى تۈگىمەستۇر، ــ دېدى.
34 مەريەم ئەمدى پەرىشتىدىن: ــ مەن تېخى ئەر كىشىگە تەگمىگەن
تۇرسام، بۇ ئىش قانداقمۇ مۇمكىن بولسۇن؟ ــ دەپ سورىدى.
35 پەرىشتە ئۇنىڭغا جاۋابەن: ــ مۇقەددەس روھ سېنىڭ ۋۇجۇدۇڭغا
چۈشىدۇ ۋە ھەممىدىن ئالىي بولغۇچىنىڭ كۈچ-قۇدرىتى ساڭا سايە بولۇپ
يېقىنلىشىدۇ. شۇڭا، سەندىن تۇغۇلىدىغان مۇقەددەس پەرزەنت خۇدانىڭ
ئوغلى دەپ ئاتىلىدۇ[19]. 36 ۋە مانا، تۇغقىنىڭ ئېلىزابىتمۇ ياشىنىپ
قالغان بولسىمۇ، ئوغۇلغا ھامىلىدار بولدى؛ تۇغماس دېيىلگۈچىنىڭ قورساق
كۆتۈرگىنىگە ھازىر ئالتە ئاي بولۇپ قالدى. 37 چۈنكى خۇدا بىلەن ھېچقانداق
ئىش مۇمكىن بولماي قالمايدۇ، ــ دېدى.

---

16 «ئەيسا» گرېك تىلىدا «يېسۇس»، ئىبرانىي تىلىدا «يەشۇئا»، مەنىسى «قۇتقۇزغۇچى ياھ» ياكى «ياھ نىجاتتۇر». ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىدە بولۇشى كېرەككى، «ياھ» بولسا «ياھۋەھ» (پەرۋەردىگار)نىڭ قىسقارتىلمىسىدۇر. «مات.» 21:1نىمۇ ۋە ئۇنىڭ ئىزاھتىنى كۆرۈڭ.

17 «خۇدا ئۇنىڭغا ئاتىسى داۋۇتنىڭ تەختىنى ئاتا قىلىدۇ» ــ تەۋراتتىكى كۆپ بېشارەتلەردە قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ (1) داۋۇتنىڭ بىۋاستە ئەۋلادى بولىدۇ؛ (2) ئۇنىڭ تەختىگە ۋارىس بولۇپ ئاۋۋال ئىسرائىلغا، ئاندىن پۈتكۈل دۇنياغا پادىشاھ بولىدۇ، دەپ ئېنىق كۆرسىتىلىدۇ (مەسىلەن «زەبۇر» 18-كۈي (بولۇپمۇ 43-ئايەت)، 26:89-37، 11:132، «يەش.» 6:9-7، 5:16، «يەر.» 5:23، «ئام» 9:11-12 «دان.» 44:2، 13:7-14، 27، «مك.» 2:5-4 قاتارلىقلار).

18 «ياقۇپنىڭ جەمەتى» پۈتكۈل ئىسرائىل خەلقىنى كۆرسىتىدۇ.

19 ياكى «سەندىن تۇغۇلىدىغان پەرزەنت مۇقەددەس، خۇدانىڭ ئوغلى دەپ ئاتىلىدۇ».

38 مەريەم: ــ مانا پەرۋەردىگارنىڭ دېدىكمەن؛ ماڭا سۆزۈڭ بويىچە بولسۇن، ــ دېدى. شۇنىڭ بىلەن پەرىشتە ئۇنىڭ يېنىدىن كەتتى.

مەريەمنىڭ ئېلىزابىتنى يوقلىشى

39 مەريەم شۇ كۈنلەردە ئورنىدىن قوپۇپ ئالدىراپ يەھۇدىيە تاغلىق رايوندىكى بىر شەھەرگە باردى. 40 ئۇ زەكەرىيانىڭ ئۆيىگە كىرىپ، ئېلىزابىتقا سالام بەردى. 41-42 ۋە شۇنداق بولدىكى، ئېلىزابىت مەريەمنىڭ سالىمىنى ئاڭلىغاندىلا، قورسىقىدىكى بوۋاق ئويناقلاپ كەتتى. ئېلىزابىت بولسا مۇقەددەس روھقا تولدۇرۇلۇپ، يۇقىرى ئاۋاز بىلەن تەنتەنە قىلىپ مۇنداق دېدى:

ــ قىز-ئاياللار ئىچىدە بەختلىكتۇرسەن، قورسىقىڭدىكى مېۋىمۇ بەختلىكتۇر![20] 43 ماڭا شۇنداق شەرەپ نەدىن كەلدىكىن، رەببىمنىڭ ئانىسى بولغۇچى مېنى يوقلاپ كەلدى! 44 چۈنكى مانا، سالىمىڭ قۇلىقىمغا كىرگەندىلا، قورسىقىمدىكى بوۋاق سۆيۈنۈپ ئويناقلاپ كەتتى. 45 ئىشەنگەن قىز نەقەدەر بەختلىكتۇر؛ چۈنكى ئۇنىڭغا پەرۋەردىگار تەرىپىدىن ئېيتىلغان سۆز جەزمەن ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ![21]

مەريەم بېشارەت قىلىپ خۇداغا مەدھىيە ئوقۇيدۇ

46 مەريەممۇ خۇش بولۇپ مۇنداق دېدى: ــ

«جېنىم رەببنى ئۇلۇغلايدۇ،

---

20 ئېلىزابىت مەريەمگە ئىبرانىي تىلىدا سۆزلىگەن، ئەلۋەتتە. بۇ ئايەتتىكى «بەختلىك» (گرېك تىلىدا «ماكارئوس») دېگەن سۆز ئىبرانىي تىلىدا «مۇبارەك» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلەنگەن بولۇشى كېرەك. ئىبرانىي تىلىدا «مۇبارەك»نىڭ مەنىسى: ــ (1) بەختلىك، (2) خۇدا تەرىپىدىن بەرىكەتلەنگەن؛ (3) خەلق تەرىپىدىن بەخت تىلەنگەن ۋە ئۇلۇغلانغان.

21 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئەمدى «پەرۋەردىگاردىن ئەۋەتىلگەن سۆز جەزمەن ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ» دەپ ئىشەنگۈچى نەقەدەر بەختلىكتۇر!».

47 روھىم قۇتقۇزغۇچىم خۇدادىن شادلاندى[22]،
48 چۈنكى ئۇ دېدەكىنىڭ مىسكىن ھالىغا نەزەر سالدى؛
چۈنكى مانا، شۇندىن باشلاپ بارلىق دەۋرلەر مېنى بەختلىك دەپ ئاتايدۇ؛
49 چۈنكى قادىر بولغۇچى مەن ئۈچۈن ئۇلۇغ ئىشلارنى ئەمەلگە ئاشۇردى؛
مۇقەددەستۇر ئۇنىڭ نامى.
50 ئۇنىڭ رەھىم-شەپقىتى دەۋردىن-دەۋرگىچە ئۆزىدىن قورقىدىغانلارنىڭ ئۈستىدىدۇر،
51 ئۇ بىلىكى بىلەن كۈچ-قۇدرىتىنى نامايان قىلدى،
ئۇ تەكەببۇرلارنى كۆڭلىدىكى نىيەت-خىياللىرى ئىچىدىلا[23] تارمار قىلدى.
52 ئۇ كۈچلۈك ھۆكۈمدارلارنى تەختىدىن چۈشۈردى،
پېقىرلارنى ئېگىز كۆتۈردى.
53 ئۇ ئاچلارنى نازۇ-نېمەتلەر بىلەن تويۇندۇردى،
لېكىن بايلارنى قۇرۇق قول قايتۇردى.
55-54 ئۇ ئاتا-بوۋىلىرىمىزغا ئېيتقىنىدەك،
يەنى ئىبراھىم ھەم ئۇنىڭ نەسلىگە مەڭگۈ ۋەدە قىلغىنىدەك،
ئۇ ئۆز رەھىم-شەپقىتىنى[24] ئېسىدە تۇتۇپ،
قۇلى ئىسرائىلغا[25] ياردەمگە كەلدى».

56 مەريەم ئېلىزابىتنىڭ يېنىدا ئۈچ ئايچە تۇرۇپ، ئۆز ئۆيىگە قايتتى.

---

22 ئەسلىدە گرېك تىلىدا «خۇدادا شادلاندى» ــ (1) خۇدا تۈپەيلىدىن شادلانغانلىقىنى؛ (2) خۇدا بىلەن يېقىن ئالاقىدە بولۇپ شادلانغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. ئوقۇرمەن 46- ۋە 47-ئايەتتىن ئىنساننىڭ «جان» ۋە «روھ» ئارىسىدا بولغان مۇناسىۋەتنى كۆرەلەيدۇ ــ خۇدانىڭ ئىشلىرى ئىنساننىڭ روھىدا باشلىنىدۇ ۋە كېيىن «جېنى»دا (دېمەك، ئىنساننىڭ ئويلىرى ۋە ھېسسىياتلىرىدا) تولۇقلىنىدۇ. «رىملىقلارغا»دىكى كىرىش سۆزىمىزدە «روھ» ۋە «جان» توغرۇلۇق كۆرۈڭ.
23 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «كۆڭلىدىكى ئوي-خىياللىرىدا تەكەببۇرلىشىپ كەتكەنلەرنى...»
24 «(خۇدانىڭ) ئۆز رەھىم-شەپقىتى» مۇشۇ يەردە بەلكىم تەۋراتتىكى «پەرۋەردىگارنىڭ ئۆزگەرمەس مۇھەببىتى» دېگەن ئىبارىنىڭ مەنىسى بىلەن ئوخشاشتۇر. بۇ ئىبارە خۇدا ئىسرائىلنىڭ ئاتا-بوۋىلىرىغا قىلغان بارلىق شاپائەتلىك ۋەدىلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ (يۇقىرىقى سۆزنى كۆرۈڭ).
25 «ئىسرائىل» مۇشۇ يەردە ئىسرائىل خەلقىنى كۆرسىتىدۇ.

يەھيا پەيغەمبەرنىڭ دۇنياغا كېلىشى

[57] ئېلىزابىتنىڭ تۇغۇتىنىڭ ئاي-كۈنى توشۇپ، بىر ئوغۇل تۇغدى. [58] ئەمدى ئۇنىڭ قولۇم-قوشنىلىرى ۋە ئۇرۇق-تۇغقانلىرى پەرۋەردىگارنىڭ ئۇنىڭغا كۆرسەتكەن مېھىر-شەپقىتىنى شۇنچە ئۇلغايتقانلىقىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭ بىلەن تەڭ شادلاندى. [59] ۋە شۇنداق بولدىكى، بوۋاق تۇغۇلۇپ سەككىز كۈن بولغاندا، خالايىق بالىنىڭ خەتنىسىنى قىلغىلى كەلدى. ئۇلار ئۇنىڭغا زەكەرىيا دەپ ئاتىسىنىڭ ئىسمىنى قويماقچى بولۇشتى. [60] لېكىن ئانىسى جاۋابەن:
— ياق! ئىسمى يەھيا ئاتالسۇن — دېدى.
[61] ئۇلار ئۇنىڭغا: — بىراق ئۇرۇق-جەمەتىڭىز ئىچىدە بۇنداق ئىسىمدىكىلەر يوققۇ! — دېيىشتى. [62] شۇنىڭ بىلەن ئۇلار بالىنىڭ ئاتىسىدىن پەرزەنتىڭىزگە نېمە ئىسىم قويۇشنى خالايسىز، دەپ ئىشارەت بىلەن سوراشتى.
[63] ئۇ بىر پارچە موم تاختاينى ئەكىلىشنى تەلەپ قىلىپ: «ئۇنىڭ ئىسمى يەھيادۇر[26]» دەپ يازدى. ھەممەيلەن ئىنتايىن ھەيران قېلىشتى. [64] شۇئان ئۇنىڭ ئاغزى ئېچىلدى، ئۇنىڭ تىلى يېشىلىپ، زۇۋانغا كەلدى ۋە شۇنىڭ بىلەن خۇداغا تەشەككۈر-مەدھىيە ئېيتتى. [65] ئۇلارنىڭ ئۆيچۆرىسىدىكىلەرنىڭ ھەممىسىنى قورقۇنچ باستى؛ يەھۇدىيە تاغلىق رايونلىرىدا بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسى ئەل ئاغزىدا پۇر كەتتى. [66] بۇ ئىشلاردىن خەۋەر تاپقۇچىلارنىڭ ھەممىسى ئۇلارنى كۆڭلىگە پۈكۈپ: «بۇ بالا زادى قانداق ئادەم بولار؟» دېيىشتى. چۈنكى پەرۋەردىگارنىڭ قولى دەرۋەقە ئۇنىڭغا يار ئىدى.

زەكەرىيانىڭ نىجات-قۇتقۇزۇلۇش ھەققىدىكى بېشارىتى

[67] شۇ چاغدا بالىنىڭ ئاتىسى زەكەرىيا مۇقەددەس روھقا تولدۇرۇلۇپ، ۋەھىي-بېشارەتنى يەتكۈزۈپ، مۇنداق دېدى: —
[68] «ئىسرائىلنىڭ خۇداسى پەرۋەردىگارغا تەشەككۈر-مەدھىيە ئوقۇلسۇن!

---

[26] گرېك تىلىدا ۋە ئىبرانىي تىلىدا «يوھاننا».

چۈنكى ئۇ ئۆز خەلقىنى يوقلاپ، ئۇلاردىن خەۋەر ئېلىپ[27]، بەدەل تۆلەپ
ئۇلارنى ھۆر قىلدى[28].
71-69 ئۇ قەدىمدىن بېرى[29] مۇقەددەس پەيغەمبەرلىرىنىڭ ئاغزى ئارقىلىق
ۋەدە قىلغىنىدەك،
قۇلى بولغان داۋۇتنىڭ جەمەتى ئىچىدىن بىز ئۈچۈن بىر نىجات مۈڭگۈزىنى[30]
ئۆستۈرۈپ تۇرغۇزدى؛
بۇ زات[31] بىزنى دۈشمەنلىرىمىزدىن ۋە بىزنى ئۆچ كۆرىدىغانلارنىڭ قولىدىن
قۇتقۇزغۇچى نىجاتتۇر.
75-72 ئۇ شۇ يول بىلەن ئاتا-بوۋىلىرىمىزغا ئىلتىپات ئەيلەپ،
مۇقەددەس ئەھدىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن،
يەنى ئاتىمىز ئىبراھىمغا بولغان قەسىمىنى ئېسىدە تۇتۇپ،
بىزنى دۈشمەنلىرىنىڭ قولىدىن ئازاد قىلىپ،
بارلىق كۈنلىرىمىزدە ھېچكىمدىن قورقماي، ئۆز ئالدىدا ئىخلاسمەنلىك ۋە
ھەققانىيلىق بىلەن، خىزمەت-ئىبادىتىدە بولىدىغان قىلدى[32].

---

27 «يوقلاپ، ئۇلاردىن خەۋەر ئېلىش» گرېك تىلىدا «يوقلاش» دېگەن بىرلا سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. تەۋرات ۋە ئىنجىلدا «خۇدانىڭ يوقلىشى» ئۇنىڭ ئىنسانلارغا يېقىن كېلىپ ئۇلاردىن خەۋەر ئېلىشىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

28 «ئۇ ئۆز خەلقىنى... ھۆر قىلدى». بۇ سۆزلەر ئېيتىلغان ۋاقىت يەھۇدىي خەلقى رىم ئىمپېرىيەسىنىڭ مۇستەملىكىسى ياكى ئۇلارغا بېقىندى ئىدى. «ھۆر بولۇش» مۇشۇ يەردە روھىي ئەركىنلىكنى كۆرسىتىدۇ. روشەنكى، خۇدانىڭ نەزىرىدە مۇھىم بولغىنى ئەل-يۇرتنىڭ «مۇستەقىللىق»ى ئەمەس، بەلكى ھەربىرىمىزنىڭ گۇناھىمىزدىن ئازاد بولۇشىدىن ئىبارەتتۇر.

29 گرېك تىلىدا «ئەزەلدىن بېرى».

30 «مۈڭگۈز» بولسا مەلۇم ئەلنىڭ ياكى ئادەمنىڭ شان-شەرىپىنى، كۈچ-قۇدرىتىنى بىلدۈرىدۇ. مۇشۇ يەردە بۇ «مۈڭگۈز» ئىسرائىلنى (گۇناھلىرىدىن) قۇتقۇزۇپ ئۇلارنى شان-شەرەپلىك بىر خەلق قىلىدۇ؛ سۆزنىڭ داۋۇتنىڭ ئەۋلادى بولغان قۇتقۇزغۇچى-مەسىھنى كۆرسەتكەنلىكىدە گۇمان يوق.

31 گرېك تىلىدا «ئۇ»، مۇشۇ يەردە يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان «مۈڭگۈز»، يەنى قۇتقۇزغۇچى-مەسىھنى كۆرسىتىدۇ.

32 قايتىلايمىزكى، بۇ بارلىق ئىشلاردا: (1) خۇدا ئىبراھىم ۋە پەيغەمبەرلەرگە نىجات توغرۇلۇق كۆپ ۋەدىلەرنى قىلغان؛ (2) ئۇ بۇ ۋەدىلەرگە ئاساسەن، ئۇلارنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن مەسىھنى ئەۋەتىدۇ. ھەممە ئىشلار 69-ئايەتتە تىلغا ئېلىنغان «نىجات مۈڭگۈزى»، يەنى قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ ئارقىلىقلا بولىدۇ.

76 ئەمدى سەن، ئى بالام،
ھەممىدىن ئالىي بولغۇچىنىڭ پەيغەمبىرى دەپ ئاتىلىسەن؛
چۈنكى سەن رەببىنىڭ يوللىرىنى تەييارلاش ئۈچۈن ئۇنىڭ ئالدىدا[33] ماڭىسەن.
77 ۋەزىپەڭ ئۇنىڭ خەلقىگە گۇناھلىرىنىڭ كەچۈرۈم قىلىنىشى ئارقىلىق بولىدىغان نىجاتنىڭ خەۋىرىنى بىلدۈرۈشتۇر؛
79-78 چۈنكى خۇدايىمىزنىڭ ئىچى-باغرىدىن ئۇرغۇپ چىققان شەپقەتلەر ۋەجىدىن،
قاراڭغۇلۇق ۋە ئۆلۈم كۆلەڭگىسى ئىچىدە ئولتۇرغانلارنى يورۇتۇش ئۈچۈن[34]،
پۇتلىرىمىزنى ئامانلىق يولىغا باشلاش ئۈچۈن،
ئەرشتىن تاڭ شەپىقى ئۈستىمىزگە چۈشۈپ يوقلىدى[35].

80 بالا بولسا ئۆسۈپ، روھتا[36] كۈچلەندۈرۈلدى. ئۇ ئىسرائىل جامائىتىنىڭ ئالدىدا نامايان قىلىنغۇچە چۆللەردە ياشاپ كەلدى.

ئەيسانىڭ دۇنياغا كېلىشى

2 1 ئەمدى شۇ كۈنلەردە، رىم ئىمپېراتورى قەيسەر ئاۋغۇستۇستىن[37] بارلىق خەلقتىن باج ئېلىش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ رويخېتى تىزىملانسۇن دەپ پەرمان چۈشتى. 2 تۇنجى قېتىملىق بۇ نوپۇس تىزىملاش كىرىنىيۇس سۇرىيە ئۆلكىسىنى ئىدارە قىلىپ تۇرغان ۋاقىتتا ئېلىپ بېرىلغانىدى[38].

33 گرېك تىلىدا «ئۇنىڭ يۈزى ئالدىدا».
34 «يەش.» 9:1-2، 42:7، 49:9-10نى كۆرۈڭ.
35 «تاڭ شەپىقى» بولسا يەنە قۇتقۇزغۇچى-مەسىھنىڭ ئۆزىنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.
36 «روھ» ـــ مۇشۇ يەردە يەھيانىڭ ئۆز روھىنى كۆرسىتىدۇ.
37 «قەيسەر» ـــ رىم ئىمپېراتورلىرىنىڭ ئومۇمىي ئۇنۋانى. «قەيسەر ئاۋغۇستۇس» بولسا رىم ئىمپېرىيەسى ئۇستىدىن مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 27-يىلىدىن مىلادىيە 14-يىلىغىچە سەلتەنەت قىلدى.
38 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «بۇ رويخەت كىرىنىيۇسنىڭ سۇرىيە ئۆلكىسىگە ھۆكۈمرانلىق قىلىپ تۇرغان ۋاقتىدىكى تۇنجى قېتىملىق نوپۇس تىزىملاش ئىدى».

[3] شۇنىڭ بىلەن ھەممە ئادەم نوپۇسقا تىزىملىنىش ئۈچۈن ئۆز يۇرتلىرىغا قايتىش كېرەك بولدى.
[4] يۈسۈپمۇ داۋۇت پادىشاھنىڭ جەمەتىدىن بولغاچقا، شۇنداقلا ئۇنىڭ بىۋاستە ئەۋلادى[(39)] بولغاچقا، گالىلىيە ئۆلكىسىدىكى ناسارەت شەھىرىدىن ئايرىلىپ، يەھۇدىيە ئۆلكىسىدىكى، داۋۇتنىڭ يۇرتى بەيت-لەھەم دېگەن شەھەرگە[(40)] كەتتى. [5] نوپۇسقا تىزىملىنىش ئۈچۈن لايىقى، بولغۇسى ئايالى مەريەممۇ بىللە باردى. مەريەم ھامىلىدار بولۇپ، قورسىقى خېلىلا يوغىناپ قالغانىدى. [6] ۋە شۇنداق بولدىكى، ئۇلار بەيت-لەھەمدە تۇرغان ۋاقتىدا مەريەمنىڭ تۇغۇتىنىڭ ئاي-كۈنى توشۇپ قالدى. [7] بىراق سارايدا ئۇلارغا ئورۇن بولمىغاچقا، مەريەم شۇ يەردە تۇنجى ئوغلىنى تۇغقاندا ئۇنى زاكىلاپ، ئېغىلدىكى ئوقۇرغا ياتقۇزدى[(41)].

پەرىشتىلەرنىڭ پادىچىلارغا كۆرۈنۈشى

[8] شۇ يەرنىڭ ئەتراپىدىكى بەزى پادىچىلار دالادا تۇراتتى؛ ئۇلار كېچىچە تۈنەپ، پادىسىغا قارايتتى. [9] ۋە مانا، پەرۋەردىگارنىڭ بىر پەرىشتىسى ئۇلارنىڭ ئالدىدا تۇراتتى؛ پەرۋەردىگارنىڭ پارلاق شەرىپى ئۇلارنىڭ ئەتراپىنى يورۇتۇۋەتتى. ئۇلار ئىنتايىن بەك قورقۇپ كەتتى. [10] بىراق پەرىشتە ئۇلارغا:
– قورقماڭلار! چۈنكى مانا، پۈتۈن خەلققە خۇشاللىق بولىدىغان بىر خۇش خەۋەرنى سىلەرگە ئېلان قىلىمەن. [11] چۈنكى بۈگۈن داۋۇتنىڭ شەھىرىدە سىلەر ئۈچۈن بىر قۇتقۇزغۇچى تۇغۇلدى. ئۇ – رەب مەسىھدۇر! [12] ئۇنى تېپىشىڭلار ئۈچۈن شۇ ئالامەت بولىدۇكى، بوۋاقنى زاكىلانغان ھالدا بىر ئوقۇردا

---

39 «داۋۇتنىڭ جەمەتىدىن، ئۇنىڭ بىۋاستە ئەۋلادى» ــ دېمەك، يۈسۈپنىڭ داۋۇتنىڭ تەختىگە ۋارىسلىق قىلغۇدەك ئەۋلادلىرىدىن ئىكەنلىكىنى كۆرسەتسە كېرەك.
40 «شەھەر» دېيىلگىنى بىلەن بەيت-لەھەم ئىنتايىن كىچىك بىر يۇرت ئىدى؛ ئۇ يېرۇسالېمدىن ئون ئىككى كىلومېتىر يىراقلىقتا.
41 ئەيسا مەسىھ قاچان تۇغۇلدى؟ «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە بۇ ئىش توغرۇلۇق توختىلىمىز.

ياتقان پېتىدە تاپىسلەر،[42] ــ دېدى.
13 بىردىنلا، پەرىشتىنىڭ ئەتراپىدا زور بىر توپ ساماۋى قوشۇندىكىلەر[43]
پەيدا بولۇپ، خۇدانى مەدھىيىلەپ:

14 «ئەرشئەلادا خۇداغا شان-شەرەپلەر بولغاي!
يەر يۈزىدە بولسا ئۇ سۆيۈندىغان بەندىلىرىگە ئارام-خاتىرجەملىك
بولسۇن!»[44] دېيىشتى.
15 پەرىشتىلەر ئۇلاردىن ئايرىلىپ ئاسمانغا چىقىپ كېتىشۈدى، پادىچىلار
بىر-بىرىگە:
ــ بەيت-لەھەمگە يول ئېلىپ، پەرۋەردىگار بىزگە ئۇقتۇرغان، ئەمەلگە
ئاشۇرغان بۇ ئىشنى كۆرۈپ كېلەيلى، ــ دېيىشتى.
16 شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئالدىراپ شەھەرگە بېرىپ، مەريەم بىلەن يۈسۈپنى
ۋە ئوقۇردا ياتقان بوۋاقنى ئىزدەپ تاپتى. 17 پادىچىلار بوۋاقنى كۆرگەندىن
كېيىن، ئۇلارغا ئۇنىڭ ھەققىدە ئېيتىلغان سۆزلەرنى كەڭ تارقىتىۋەتتى.
18 بۇنى ئاڭلىغانلارنىڭ ھەممىسى پادىچىلارنىڭ دېگەنلىرىگە ئىنتايىن ھەيران
قېلىشتى. 19 مەريەم بولسا بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى كۆڭلىگە پۈكۈپ، چوڭقۇر
ئويلىنىپ يۈرەتتى. 20 پادىچىلار كۆرگەن ۋە ئاڭلىغانلىرىنىڭ ھەممىسى ئۈچۈن
خۇدانى ئۇلۇغلاپ، مەدھىيە ئوقۇشقان پېتى قايتىشتى؛ بارلىق ئىشلار دەل
ئۇلارغا خەۋەرلەندۈرۈلگەندەك بولۇپ چىققانىدى.

يۈسۈپ ۋە مەريەمنىڭ ئەيسانى خۇداغا ئاتىشى

21 بوۋاقنى خەتنە قىلىش ۋاقتى، يەنى سەككىزىنچى كۈنى توشقاندا، ئۇنىڭغا
ئەيسا دەپ ئىسىم قويۇلدى. پەرىشتە بۇ ئىسىمنى ئۇ تېخى ئانىسىنىڭ
بالىياتقۇسىدا ئاپىرىدە بولمايلا قويغانىدى.

42 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «بىر ئوقۇردا ياتقان، زاكىلانغان بىر بوۋاقنى تاپىسلەر».
43 «ساماۋى قوشۇندىكىلەر» ــ پەرىشتىلەر.
44 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «يەر يۈزىدە ئىنسانلارغا ئامانلىق، شاپائەت بولسۇن!»

22 ئەمدى مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرۈلگەن قانۇن بويىچە يۈسۈپ بىلەن
مەريەمنىڭ[45] پاكلىنىش ۋاقتى توشقاندا ئۇلار بالىنى پەرۋەردىگارغا ئاتاپ
تاپشۇرۇش ئۈچۈن يېرۇسالېمغا ئېلىپ باردى 23 (پەرۋەردىگارنىڭ تەۋرات
قانۇنىدا: «بارلىق تۇنجى ئوغۇل[46] پەرۋەردىگارغا مۇقەددەس مەنسۇپ ئاتىلىشى
كېرەك» دەپ يېزىلغىنىدەك)[47] 24 ۋە شۇنداقلا پەرۋەردىگارنىڭ تەۋرات قانۇنىدا
دېيىلگىنى بويىچە، بىر جۈپ پاختەك ياكى ئىككى كەپتەر باچكىسىنى
قۇربانلىققا سۇنۇش كېرەك ئىدى[48].
25 ۋە مانا شۇ چاغلاردا، يېرۇسالېمدا سىمېئون ئىسىملىك بىر كىشى
تۇراتتى. ئۇ ھەم ھەققانىي ۋە ئىخلاسمەن ئادەم بولۇپ، «ئىسرائىلغا تەسەللى
بەرگۈچى»نى[49] ئىنتىزارلىق بىلەن كۈتكەنىدى. مۇقەددەس روھ ئۇنىڭ ۋۇجۇدىغا
يار ئىدى. 26 ئۇ مۇقەددەس روھتىن كەلگەن ۋەھىيدىن ئۆزىنىڭ پەرۋەردىگارنىڭ
مەسىھىنى كۆرمىگۈچە ئۆلۈم كۆرمەيدىغانلىقىنى بىلگەنىدى. 27 ئۇ مۇقەددەس
روھنىڭ باشلىشى بىلەن ئىبادەتخانىنىڭ ھويلىلىرىغا كىردى؛ ئاتا-ئانىسى
تەۋراتتا بېكىتىلگەن ئادەتنى بېجىرىش ئۈچۈن بوۋاق ئەيسانى كۆتۈرۈپ
كىرگەندە، 28 سىمېئون بوۋاقنى قۇچىقىغا ئېلىپ، خۇداغا تەشەككۈر-مەدھىيە
ئوقۇپ مۇنداق دېدى: —
29 «ئەمدى، ئى ئىگەم، ھازىر سۆزۈڭ بويىچە قۇلۇڭنىڭ بۇ ئالەمدىن
خاتىرجەملىك بىلەن كېتىشىگە يول قويغايسەن[50]؛

45 «يۈسۈپ بىلەن مەريەم» گرېك تىلىدا «ئۇلار». «ئۇلارنىڭ پاكلىنىش ۋاقتى توشقاندا» — مەريەمنىڭ قىرىقى توشقاندا، ئۆزى ۋە مەلۇم ئەھۋالدا يۈسۈپ ئىككىسى تەۋرات قانۇنى بويىچە «پاكلىنىش»ى كېرەك بولاتتى («لاۋ.» 4-2:12، «مىس.» 2:13نى كۆرۈڭ.

46 گرېك تىلىدا «بارلىق بالىياتقۇنى (تۇنجى) ئاچقان بالا».

47 بۇ مۇقەددەس قانۇندىكى ئەمرلەر «مىس.» 29:22، 19:34، «لاۋ.» 8-1:12، «چۆل.» 44:3-47نى كۆرۈڭ.

48 تەۋرات قانۇنى بويىچە، ئايالنىڭ تۇغۇتتىن كېيىن تازىلىنىشى ئۈچۈن (نامرات بولسا) مۇشۇنداق كەپتەر قۇربانلىقىنى (يېرۇسالېمدىكى) ئىبادەتخانىغا ئاپىرىپ، سويۇپ سۇنۇش ئۈچۈن مەسئۇل كاھىنغا تاپشۇرۇشى كېرەك ئىدى.

49 «ئىسرائىلغا تەسەللى بەرگۈچى» مەسىھنى كۆرسىتىدۇ.

50 سىمېئون ئۆزىنىڭ ئۆمۈرۋايەت تەقەززا بولغىنىنى (يەنى خۇدا ئۆز سۆزىدە تۇرۇپ، ئەۋەتكەن مەسىھنى) كۆرگەندىن كېيىن دۇنيادىن كېتىشكە رازى بولىدۇ.

30 چۈنكى ئۆز كۆزۈم سېنىڭ نىجاتىڭنى كۆردى،
31 ئۇنى[51] بارلىق خەلقلەر ئالدىدا ھازىرلىغانسەن؛
32 ئۇ ئەللەرگە[52] ۋەھىي بولىدىغان نۇر،
ۋە خەلقىڭ ئىسرائىلنىڭ شان-شەرىپىدۇر!»
33 بالىنىڭ ئاتا-ئانىسى بالا ھەققىدە ئېيتىلغانلىرىغا ئىنتايىن ھەيران
قېلىشتى. 34 سىمېئون ئۇلارغا بەخت تىلەپ، ئاپىسى مەريەمگە مۇنداق
دېدى:
— مانا! بۇ بالا ئىسرائىلدىكى نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ يىقىلىشى ۋە نۇرغۇن
كىشىلەرنىڭ كۆتۈرۈلۈشى ئۈچۈن تەيىنلەندى، شۇنداقلا كىشىلەر قارشى
چىقىپ ھاقارەتلەيدىغان، خۇدانىڭ بېشارەتلىك ئالامىتى بولىدۇ. 35 شۇنىڭ
بىلەن نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ كۆڭلىدىكى غەرەزلىرى ئاشكارىلىنىدۇ — ۋە بىر
قىلىچمۇ سېنىڭ كۆڭلۈڭگە سانجىلىدۇ[53]!
36 شۇ يەردە ئاشىر قەبىلىسىدىن بولغان فانۇئىلنىڭ قىزى ئاننا[54]
ئىسىملىك خېلى ياشانغان بىر ئايال پەيغەمبەرمۇ بار ئىدى. ئۇ قىز ۋاقتىدا ئەرگە
تەگكەندىن كېيىن ئۇنىڭ بىلەن يەتتە يىل بىللە ياشاپ، 37 ئاندىن سەكسەن
تۆت يىل تۇل تۇرغان ئىدى[55]. ئۇ ئىبادەتخانا ھويلىلىرىدىن چىقماي، كېچە-
كۈندۈز روزا تۇتۇشلار ۋە دۇئالار بىلەن خۇداغا ئىبادەت قىلاتتى. 38 ئۇ دەل شۇ
پەيتتە يېتىپ كېلىپ پەرۋەردىگارغا تەشەككۈر ئېيتتى، ھەمدە يېرۇسالېمدا
نىجات-ھۆرلۈكنى[56] كۈتۈۋاتقان بارلىق خالايىققا بالا توغرىسىدا سۆز قىلدى.

---

51 «ئۇ» — خۇدانىڭ نىجاتى، يەنى مەسىھ.

52 «(يات) ئەللەر» — مۇشۇ يەردە يەھۇدىي ئەمەسلەرنى كۆرسىتىدۇ. شۇ چاغدا يات ئەللەرنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك ھەقىقىي خۇدانى تونۇماي، بۇتلارغا چوقۇنغانىدى.

53 گرېك تىلىدا «قىلىچ» مۇشۇ يەردە يوغان، ئىككى بىسلىق بىرخىل قىلىچنى كۆرسىتىدۇ. مەريەمنىڭ كۆڭلىگە سانجىغان ئىشلار ئوغلىنىڭ ئىسرائىل تەرىپىدىن رەت قىلىنىپ، ئازاب-ئوقۇبەت تارتقۇزۇلۇپ ئۆلتۈرۈلگىنىدىن بولغان دەرد-ئەلەمنى كۆرسىتىدۇ.

54 گرېك تىلىدا «ئاننا» ئىبرانىي تىلىدا «ھانناھ» دېيىلگەن.

55 ياكى «ئۇ تۇل قالغانىدى. ئۇ سەكسەن تۆت ياشقا كىرگەن بولۇپ،...».

56 «نىجات-ھۆرلۈك» — مۇشۇ يەردە خۇدانىڭ بەدەل تۆلەپ، گۇناھلاردىن خالاس قىلغان روھىي ئازادلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

39 يۈسۈپ بىلەن مەريەم تەۋراتتا بېكىتىلگەن بارلىق ئىشلارنى ئادا قىلغاندىن كېيىن، گالىلىيەگە، ئۆز شەھىرى ناسارەتكە قايتتى. 40 بالا بولسا ئۆسۈپ، دانا-ئاقىلانىلىك بىلەن تولۇپ، روھتا[57] كۈچلەندۈرۈلدى، خۇدانىڭ مېھىر-شەپقىتىمۇ ئۇنىڭ ئۈستىدە ئىدى.

ياش ئەيسا ئىبادەتخانىدا

41 ئۇنىڭ ئاتا-ئانىسى ھەر يىلى ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىدا يېرۇسالېمغا باراتتى. 42 ئەيسا ئون ئىككى ياشقا كىرگەن يىلى، ئۇلار ئۇنى ئېلىپ، ھېيتنىڭ ئادىتى بويىچە يەنە چىقىپ باردى. 43 ھېيت كۈنلىرىنى ئۆتكۈزگەندىن كېيىن، ئۇلار ئۆيىگە قاراپ كېتىۋاتقاندا، بالا ئەيسا يېرۇسالېمدا قالدى. ئاتا-ئانىسىنىڭ بۇ ئىشتىن خەۋىرى يوق ئىدى، 44 بەلكى ئۇنى سەپەرداش-ھەمراھلىرى بىلەن بىللە كېلىۋاتىدۇ، دەپ ئويلاپ، بىر كۈن يول يۈردى. ئاندىن ئۇلار ئۇنى ئۇرۇق-تۇغقانلىرى ۋە دوست-بۇرادەرلىرى ئارىسىدىن ئىزدەشكە باشلىدى؛ 45 ئىزدەپ تاپالماي، ئۇلار كەينىگە يېنىپ يېرۇسالېمغا بېرىپ يەنە ئىزدىدى.
46 ۋە شۇنداق بولدىكى، ئۈچىنچى كۈنى[58] ئۇلار ئۇنى ئىبادەتخانا ھويلىسىدا تەۋرات ئۇستازلىرىنىڭ ئارىسىدا ئولتۇرۇپ، ئۇلارنىڭ تەلىملىرىنى ئاڭلاۋاتقان ھەم ئۇلاردىن سوئال سوراۋاتقانىنىڭ ئۈستىدە تاپتى. 47 ئۇنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغانلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ چۈشەنچىسىگە ۋە بەرگەن جاۋابلىرىغا ئىنتايىن ھەيران قېلىشتى. 48 ئاتا-ئانىسى ئۇنى كۆرۈپ ناھايىتى ھەيرانۇھەس بولۇشتى، ئۇنىڭ ئانىسى ئۇنىڭغا:
— ۋاي بالام! نېمىشقا بىزگە شۇنداق مۇئامىلە قىلدىڭ؟ ئاتاڭ ئىككىمىز پاراكەندە بولۇپ سېنى ئىزدەپ كەلدۇق! — دېدى.

---

57 «روھ» — مۇشۇ يەردە ئەيسانىڭ ئۆز (ئىنسانىي) روھىنى كۆرسىتىدۇ.
58 گرېك تىلىدا «ئۈچ كۈندىن كېيىن». بۇنىڭ مەنىسى بەلكىم يېرۇسالېمدىن ئايرىلىپ ئۆيگە قاراپ مېڭىشقا بىر كۈن، يېرۇسالېمغا قايتىشقا بىر كۈن، ئاندىن يېرۇسالېمدا تورۇپ ئىزدەشكە بىر كۈن كەتكەنىدى، دېگەندەك بولۇشى مۇمكىن.

49 ئۇ ئۇلارغا: ــ نېمىشقا مېنى ئىزدىدىڭلار؟[59] ئەجەبا، مېنىڭ ئاتامنىڭ ئىشلىرىدا بولۇشۇم كېرەكلىكىمنى بىلمەمتىڭلار؟[60] ــ دېدى. 50 لېكىن ئۇلار ئۇنىڭ ئۇلارغا ئېيتقىنىنى چۈشەنمىدى.
51 ئاندىن ئۇ ئۇلار بىلەن ناسارەتكە قايتتى ۋە ئۇلارنىڭ گېپىگە ئىزچىل بويسۇناتتى. لېكىن ئانىسى بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى كۆڭلىگە پۈكۈپ قويىدى. 52 شۇنداق قىلىپ، ئەيسا ئاقىلانىلىك-دانالىقتا ۋە قامەتتە يېتىلىپ، خۇدا ۋە كىشىلەر ئالدىدا بارغانسېرى سۆيۈلمەكتە ئىدى.

يەھيا پەيغەمبەرنىڭ تەلىم بېرىشى

3

1 رىم ئىمپېراتورى تىبېرىئۇس قەيسەرنىڭ سەلتەنىتىنىڭ ئون بەشىنچى يىلى[61]، پونتىئۇس پىلاتۇس يەھۇدىيە ئۆلكىسىنىڭ ۋالىيسى، ھېرود خان گالىلىيە ئۆلكىسىنىڭ ھاكىمى[62]، ھېرود خاننىڭ ئىنىسى فىلىپ خان ئىتۇرىيە ۋە تراخونىتىس ئۆلكىسىنىڭ ھاكىمى، لىسانىياس خان ئابىلىنىي ئۆلكىسىنىڭ ھاكىمى بولغاندا، 2 ھانناس ھەم قايافا باش كاھىنلىق قىلىۋاتقاندا، خۇدانىڭ سۆز-كالامى چۆلدە ياشاۋاتقان زەكەرىيانىڭ ئوغلى يەھياغا كەلدى[63].
3 ئۇ ئىئوردان دەرياسى ۋادىسىدىكى بارلىق رايونلارنى كېزىپ، كىشىلەرگە

---

59 مەنىسى، شۈبھىسىزكى، «ئىزدەشىنىڭ نېمە ھاجىتى؟»
60 يەھۇدىيلارنىڭ ئەنئەنىسى ۋە كۆزقارىشى بويىچە، بالا ئون ئىككى ياشقا كىرگەندە: (1) تولۇق تەۋرات قانۇنىغا ئەمەل قىلىشقا مەسئۇلىيىتى بولىدۇ؛ (2) ئاتىسىنىڭ ئىش-خىزمىتىگە شېرىك بولىدۇ.
مۇشۇ يەردە باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «ئاتامنىڭ ئۆيىدە بولۇشۇم كېرەكلىكىم...».
61 بىزنىڭ ھېسابلىشىمىزچە تىبېرىئۇس قەيسەر مىلادىيە 13-يىلى 27-ئىيۇن ئىمپېراتور دەپ جاكارلانغان. شۇڭا يەھيا پەيغەمبەرنىڭ ئىسرائىلغا خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى، شۇنداقلا مەسىھنىڭ كەلگەنلىكىنى جار سېلىشقا باشلىغانلىقى مىلادىيە 28-يىلى بولسا كېرەك ئىدى.
62 مۇشۇ ئايەتتە ئۈچ قېتىم ئىشلىتىلگەن «ھاكىم» دېگەن سۆز گرېك تىلىدا «تېترارق» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. «تېترارق» دېگەننىڭ تولۇق مەنىسى «(زېمىنىنىڭ) تۆتتىن بىر قىسمى ئۈستىدىكى ھاكىم». «تېترارق» دېگەن مەرتىۋە «ۋالىي»دىن تۆۋەن ئىدى.
63 بۇ 1-2-ئايەتتە خۇدا چاقچاق قىلىۋاتقاندەك ــ دۇنيادا شۇنچە مۇھتەرەم ئەربابلار بولغىنى بىلەن، ئۇ ئۆز سۆز-كالامىنى ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسىغا ئامانەت قىلغان ئەمەس، بەلكى چۆلدە ياشاۋاتقان نامەلۇم بىر يەھۇدىيغا تاپشۇردى.

قانائان (پەلەستىن) زېمىنى — ئىنجىل دەۋرىدە

گۇناھلارغا كەچۈرۈم ئېلىپ كېلىدىغان، توۋا قىلىشنى بىلدۈرىدىغان سۇغا
«چۆمۈلدۈرۈش»نى جاكارلاشنى باشلىدى[64]. 4 خۇددى تەۋراتتىكى يەشايا
پەيغەمبەرنىڭ سۆزلىرى خاتىرىلەنگەن قىسمىدا پۈتۈلگەندەك:

«باياۋاندا توۋلىغۇچى بىر كىشىنىڭ:
رەببىنىڭ يولىنى تەييارلاڭلار،
ئۇنىڭ يوللىرىنى تۈز قىلىڭلار! ــ دېگەن ئاۋازى ئاڭلاندى.
5 بارلىق جىلغىلار تولدۇرۇلىدۇ،
بارلىق تاغ-دۆڭلەر پەسلىتىلىدۇ؛
ئەگرى-توقاي جايلار تۈزلىنىدۇ،
ئوڭغۇل-دوڭغۇل يەرلەر تەكشى يوللار قىلىنىدۇ.
6 شۇنداق قىلىپ، بارلىق ئەت ئىگىلىرى خۇدانىڭ نىجاتىنى كۆرەلەيدىغان
بولىدۇ! ــ دەپ توۋلايدۇ»[65].

7 يەھيا ئەمدى ئالدىغا چۆمۈلدۈرۈشنى قوبۇل قىلىشقا چىققان توپ-توپ
خالايىققا:

ــ ئەي زەھەرلىك يىلان باللىرى! كىم سىلەرنى خۇدانىڭ چۈشۈش ئالدىدا
تۇرغان غەزىپىدىن قېچىڭلار دەپ ئاگاھلاندۇردى؟![66] 8 ئەمدى توۋىغا
لايىق مېۋىلەرنى[67] كەلتۈرۈڭلار! ۋە ئۆز ئىچىڭلاردا: «بىزنىڭ ئاتىمىز بولسا
ئىبراھىمدۇر!» دەپ خىيال ئەيلىمەڭلار[68]؛ چۈنكى مەن شۇنى سىلەرگە

---

64 «كىشىلەرگە گۇناھلارغا كەچۈرۈم ئېلىپ كېلىدىغان، توۋا قىلىشنى بىلدۈرىدىغان سۇغا «چۆمۈلدۈرۈش»: ــ باشقىچە ئېيتقاندا، «يامان يوللىرىڭلاردىن يېنىپ، توۋا قىلىڭلار! توۋا قىلغانلىقىڭلارنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن چۆمۈلدۈرۈشنى قوبۇل قىلىڭلار. شۇنداق قىلغاندا، خۇدا سىلەرنى كەچۈرۈم قىلىدۇ!» ــ دېگەندەك.

65 «يەش.» 40:3-5.

66 بۇ كىنايىلىك ھەجۋىي گەپ، ئەلۋەتتە؛ مەنىسى بەلكىم «توۋا قىلماي، چۆمۈلدۈرۈشنى قوبۇل قىلىش بىزنى خۇدانىڭ كېلىدىغان غەزەپتىن قۇتقۇزىدۇ، دېگىنىڭلار قانداق گەپ؟!» دېگەندەك.

67 «توۋىغا لايىق مېۋىلەر» توغرۇلۇق «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.

68 «بىزنىڭ ئاتىمىز بولسا ئىبراھىمدۇر!» ــ دېمەك، «بىز ئۇلۇغ ئىبراھىمنىڭ ئەۋلادلىرى بولغان «ئۇلۇغ يەھۇدىي مىللىتى» بولۇپ، بىز ھېچنېمە قىلمىساقمۇ خۇدا ئالدىدا پاك تۇرىۋېرىمىز» دېگەن پوزىتسىيىنى بىلدۈرىدۇ.

ئېيتسپ قويايكى، خۇدا ئىبراھىمغا مۇشۇ تاشلاردىنمۇ پەرزەنتلەرنى يارىتىپ
بېرەلەيدۇ. 9 پالتا ئاللىقاچان دەرەخلەرنىڭ يىلتىزىغا تەڭلەپ قويۇلدى[69]؛ ياخشى
مېۋە بەرمەيدىغان ھەرقانداق دەرەخلەر كېسىپ ئوتقا تاشلىنىدۇ!» ــ دېدى.
10 ئۇنىڭ ئەتراپىغا توپلاشقان كىشىلەر ئەمدى ئۇنىڭدىن:
ــ ئۇنداقتا، بىز قانداق قىلىشىمىز كېرەك؟ ــ دەپ سورىدى.
11 ئۇ جاۋابەن: ــ ئىككى قۇر چاپىنى بار كىشى بىرىنى يوق كىشىگە
بەرسۇن، يەيدىغىنى بار كىشىمۇ شۇنداق قىلسۇن، ــ دېدى.
12 بەزى باجگىرلارمۇ چۆمۈلدۈرۈشنى قوبۇل قىلغىلى ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ:
ــ ئۇستاز، بىز قانداق قىلىمىز؟ ــ دەپ سورىدى.
13 ئۇ ئۇلارغا: ــ بەلگىلەنگەندىن ئارتۇق باج ئالماڭلار، ــ دېدى.
14 ئاندىن بەزى لەشكەرلەرمۇ ئۇنىڭدىن:
ــ بىزچۇ، قانداق قىلىشىمىز كېرەك؟ ــ دەپ سوراشتى.
ئۇ ئۇلارغا:
ــ باشقىلارنىڭ پۇلىنى زوراۋانلىق بىلەن ئېلىۋالماڭلار، ھېچكىمگە يالغاندىن
شىكايەت قىلماڭلار[70] ۋە ئىش ھەققىڭلارغا رازى بولۇڭلار، ــ دېدى.
15 ئەمدى خەلق تەقەززالىقتا بولۇپ[71] ھەممەيلەن كۆڭلىدە يەھيا توغرۇلۇق
«مەسىھ مۇشۇ كىشىمىدۇ؟» دەپ ئويلاشتى. 16 يەھيا ھەممەيلەنگە جاۋابەن:
ــ مەن سىلەرنى دەرۋەقە سۇغا چۆمۈلدۈرىمەن. لېكىن مەندىن قۇدرەتلىك بولغان
بىرسى كېلىدۇ؛ مەن ھەتتا كەشلىرىنىڭ بوغقۇچىنى يېشىشكىمۇ لايىق ئەمەسمەن!
ئۇ سىلەرنى مۇقەددەس روھقا ھەم ئوتقا چۆمۈلدۈرىدۇ. 17 ئۇنىڭ سورۇغۇچى كۈرىكى
قولىدا تۇرىدۇ؛ ئۇ ئۆز خامىنىنى تويا-ساماندىن تەلتۆكۈس تازىلايدۇ، ساپ بۇغدايىنى
ئامبارغا يىغىدۇ، ئەمما تويا-سامانىنى ئۆچمەس ئوتتا كۆيدۈرۈۋېتىدۇ، ــ دېدى.

---

69 يەھيا پەيغەمبەرنىڭ «پالتا ئاللىقاچان دەرەخلەرنىڭ يىلتىزىغا تەڭلەپ قويۇلدى» دېگەن بۇ ئۇلۇغ سۆزى «خۇدانىڭ غەزىپى ئەمدى سىلەرگە يېتىپ كېلىش ئالدىدا» دېگەن ئاساسىي مەنىنى بىلدۈرىدۇ. بۇ سۆز توغرۇلۇق ۋە 12-ئايەتتىكى كېيىنكى بېشارىتى توغرۇلۇق «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.

70 «ھېچكىمگە يالغاندىن شىكايەت قىلماڭلار» ــ بەلكىم پۇل ئۈندۈرۈۋېلىش مەقسىتىدە قىلىنغان شىكايەتنى كۆرسىتىشى مۇمكىن.

71 «خەلق تەقەززالىقتا بولۇپ» ــ دېمەك، تەققەزالىق بىلەن قۇتقۇزغۇچى-مەسىھنى كۈتكىنىدە.

18 ئەمدى شۇنداق كۆپ باشقا نەسهەتلەر بلەن يەھيا خۇش خەۋەرنى خەلققە يەتكۈزدى. 19 كېيىن، ھاكم[72] ھېرود ئۆگەي ئاكسنڭ ئايالى ھېروديەنى تارتۋالغانلقى تۈپەيلدن ۋە شۇنڭدەك ئۇنڭ بارلق باشقا رەزل قلمشلرى ئۈچۈن يەھيا تەرپدن ئەيبلەنگەن، 20 ھېرود بۇ بارلق رەزللكنڭ ئۈستگە يەنە شۇنى قلدكى، يەھيانى زندانغا تاشلدى.

ئەيسانڭ چۆمۈلدۈرۈلۈشنى قوبۇل قلشى

21 شۇنداق بولدكى، ھەممە خەلق يەھيادن چۆمۈلدۈرۈشنى قوبۇل قلغاندا، ئەيسامۇ چۆمۈلدۈرۈشنى قوبۇل قلدى. ئۇ دۇئا قلۋاتقاندا، ئاسمانلار يېرلپ، 22 مۇقەددەس روھ كەپتەر[73] سياقدا چۈشۈپ ئۇنڭ ئۈستگە قوندى. شۇنڭ بلەن ئاسماندن: «سەن مېنڭ سۆيۈملۈك ئوغلۇم، مەن سەندن تولۇق خۇرسەنمەن!» دېگەن بر ئاۋاز ئاڭلاندى[74].

ئەيسانڭ نەسەبنامسى

23 ئەيسا ئۆز خزمتنى باشلغاندا، ئوتتۇزغا كرپ قالغاندى[75]. ئۇ (خەقنڭ نەزردە) يۇسۇپنڭ ئوغلى ئدى؛ يۇسۇپ خېلينڭ ئوغلى،

72 «ھاكم» ــ گېرك تلدا «تېترارق». بۇ سۆز «تۆتنڭ برنى ئداره قلغۇچى» دېگەننى بلدۈردۇ؛ ھېرود رم ئمپېريەسنڭ ھۆكۈمرانلقى ئاستدا بولۇپ، پالەستننڭ تۆتتن بر قسمغا (گالليەگە) «پادشاھ» ياكى «خان» بولغان.

73 ياكى «پاختەك». گرېك تلدا بۇ قۇش «پېرستېرا» دەپ ئاتلدۇ. «پېرستېرا» گرېك تلدا ھەم كەپتەرنى ھەم پاختەكنمۇ كۆرستدۇ.

74 ئەيسانڭ يەھيا پەيغەمبەر تەرپدن چۆمۈلدۈرۈلۈشى يەھيانڭ زندانغا تاشلنشدن بۇرۇن، ئەلۋەتتە.

75 «ئوتتۇزغا كرپ قالغاندى» ــ گرېك تلدا «ئوتتۇزچە ياشقا كرگەندى» ــ گرېكشۇناس پروفېسسور رامساينڭ دېيشچە بۇ ئباره (1) ئوتتۇز ياش (يگرمە توققۇز ياكى ئوتتۇز بر ياش ئەمەس)؛ (2) دەل ئوتتۇز ياشقا كرگەن كۈنى دېگەن مەندە. كاھنلار ۋە لاۋيلار دەل ئوتتۇز ياشقا كرگەندە خزمتنى باشلايتتى («چۆل.» 3:4، «يار.» 46:41نمۇ كۆرۈڭ).

24 خېلىي ماتتاتنىڭ ئوغلى، ماتتات لاۋىينىڭ ئوغلى، لاۋىي مەلكىينىڭ
ئوغلى، مەلكىي ياننايىنىڭ ئوغلى، ياننايى يۈسۈپنىڭ ئوغلى، 25 يۈسۈپ
ماتتاتىيانىڭ ئوغلى، ماتتاتىيا ئاموسنىڭ ئوغلى، ئاموس ناھۇمنىڭ ئوغلى،
ناھۇم ھېسلىنىڭ ئوغلى، ھېسلى ناگگاينىڭ ئوغلى، 26 ناگگاي ماھاتنىڭ
ئوغلى، ماھات ماتتاتىيانىڭ ئوغلى، ماتتاتىيا سېمەينىڭ ئوغلى، سېمەي
يۈسۈپنىڭ[76] ئوغلى، يۈسۈپ يۇدانىڭ[77] ئوغلى، 27 يۇدا يوئانانىڭ ئوغلى،
يوئانان رېسانىڭ ئوغلى، رېسا زەرۇببابەلنىڭ ئوغلى، زەرۇببابەل سالاتىيەلنىڭ[78]
ئوغلى، سالتىيەل نېرىينىڭ ئوغلى، 28 نېرىي مەلكىينىڭ ئوغلى، مەلكىي
ئاددىنىڭ ئوغلى، ئاددى قوسامنىڭ ئوغلى، قوسام ئېلمادامنىڭ ئوغلى،
ئېلمادام ئېرنىڭ ئوغلى، 29 ئېر يوسەنىڭ ئوغلى، يوشۇئەلىئېزەرنىڭ ئوغلى،
ئەلىئېزەر يورىمنىڭ ئوغلى، يورىم ماتتاتنىڭ ئوغلى، ماتتات لاۋىينىڭ ئوغلى،
30 لاۋىي سىمېئوننىڭ ئوغلى، سىمېئون يەھۇدانىڭ ئوغلى[79]، يەھۇدا يۈسۈپنىڭ
ئوغلى، يۈسۈپ يونانىنىڭ ئوغلى، يونان ئەلىئاقىمنىڭ ئوغلى، 31 ئەلىئاقىم
مېلېئاھنىڭ ئوغلى، مېلېئاھ مەنناننىڭ ئوغلى، مەننا ماتتاتانىڭ ئوغلى،
ماتتاتا ناتاننىڭ ئوغلى، ناتان داۋۇتنىڭ ئوغلى، 32 داۋۇت يەسسەنىڭ ئوغلى،
يەسسە ئوبەدنىڭ ئوغلى، ئوبەد بوئازنىڭ ئوغلى، بوئاز سالموننىڭ ئوغلى،
سالمون ناھشوننىڭ ئوغلى، ناھشون ئاممىنادابنىڭ ئوغلى، 33 ئاممىناداب
ئارامنىڭ[80] ئوغلى، ئارام ھېزروننىڭ[81] ئوغلى، ھېزرون پەرەزنىڭ[82] ئوغلى،
پەرەز يەھۇدانىڭ ئوغلى، 34 يەھۇدا ياقۇپنىڭ ئوغلى، ياقۇپ ئىسھاقنىڭ
ئوغلى، ئىسھاق ئىبراھىمنىڭ ئوغلى، ئىبراھىم تەراھنىڭ ئوغلى، تەراھ

---

76 ياكى «يوسېخ».
77 «يۇدا» ــ «يەھۇدا»نىڭ قىسقا شەكلى.
78 «سالتىيەل» ــ «مات.» 12:1نى كۆرۈڭ. تەۋراتتا، مەسىلەن «ئەزرا» 3:2دە «شېئالتىئەل» دېيىلىدۇ.
79 «يەھۇدا» ــ گرېك تىلىدا مۇشۇ يەردە «يۇدا» دېيىلىدۇ.
80 «رۇت» 4:20 ۋە «1تار.» 2:10دە «رام».
81 گرېك تىلىدا «ئەسروم».
82 گرېك تىلىدا «پارەس».

ناھورنىڭ ئوغلى، 35 ناھور سېرۇگنىڭ[83] ئوغلى، سېرۇگ راغۇنىڭ[84] ئوغلى،
راغۇ پەلەگنىڭ ئوغلى، پەلەگ[85] ئېبەرنىڭ ئوغلى، ئېبەر شېلاھنىڭ[86] ئوغلى،
36 شېلاھ قائىناننىڭ[87] ئوغلى، قائىنان ئارپاخشادنىڭ ئوغلى، ئارپاخشاد
شەمنىڭ[88] ئوغلى، شەم نۇھنىڭ ئوغلى، نۇھ لەمەخنىڭ[89] ئوغلى، 37 لەمەخ
مەتۇشەلاھنىڭ ئوغلى، مەتۇشەلاھ ھانوخنىڭ ئوغلى، ھانوخ يارەدنىڭ ئوغلى،
يارەد ماھالالىلنىڭ ئوغلى، ماھالالىل قېناننىڭ ئوغلى، 38 قېنان ئېنوشنىڭ
ئوغلى، ئېنوش سېتنىڭ ئوغلى، سېت ئادەمئاتىنىڭ ئوغلى، ئادەمئاتا بولسا،
خۇدانىڭ ئوغلى ئىدى[90].

ئەيسانىڭ چۆل-باياۋاندا سىنىلىشى

4

1 ئاندىن ئەيسا مۇقەددەس روھقا تولۇپ، ئىئوردان دەرياسىدىن
قايتىپ كېلىپ، روھ تەرىپىدىن چۆل-باياۋانغا ئېلىپ بېرىلدى. 2 ئۇ
ئۇ يەردە قىرىق كۈن ئىبلىس تەرىپىدىن سىنالدى. ئۇ بۇ كۈنلەردە ھېچنەرسە
يېمىدى. كۈنلەر ئاياغلاشقاندا، ئۇنىڭ قورسىقى تازا ئاچقانىدى.
3 ئەمدى ئىبلىس ئۇنىڭغا:
— سەن ئەگەر خۇدانىڭ ئوغلى بولساڭ[91]، مۇشۇ تاشقا: «نانغا ئايلان!»

83 گرېك تىلىدا «سېرۇخ».
84 گرېك تىلىدا «راغاۋ». ئىبرانىيچە «رەئۇ».
85 گرېك تىلىدا «پالەگ».
86 گرېك تىلىدا «سالاھ».
87 گرېك تىلىدا «قائىنام».
88 گرېك تىلىدا «سېم».
89 گرېك تىلىدا «لامەخ».
90 بۇ نەسەبنامە ۋە «ماتتا»دا خاتىرىلەنگەن نەسەبنامە ئۈستىدە «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىز ھەمدە «يەرەمىيا»دىكى (30:22 توغرىسىدا) قوشۇمچە سۆزىمىزنى كۆرۈڭ. بىزنىڭچە لۇقا بەرگەن بۇ نەسەبنامە مەسىھنىڭ ئانىسى مەريەمنىڭ نەسەبنامىسىدۇر.
91 گرېك تىلىدا بۇ 3- ۋە 9-ئايەتلەردىكى «ئەگەر» ئادەتتە «ئەگەر بولساڭ» (ئەگەر بولساڭ ۋە دەرۋەقە شۇنداق بولسەن)» دېگەن مەنىنى پۈرىتىدۇ.

«خۇدانىڭ ئوغلى» — بۇ نام ھەرگىزمۇ خۇدا بىلەن ئەيسا ئوتتۇرىسىدىكى جىسمانىي جەھەتتىكى ئاتا-بالىلىق مۇناسىۋەتنى ئەمەس، بەلكى روھىي جەھەتتىكى مەڭگۈلۈك مۇناسىۋەتنى بىلدۈرىدۇ، ئەلۋەتتە.

دەپ بۇيرۇغىن ــ دېدى.
4 ئەيسا ئۇنىڭغا جاۋابەن:
تەۋراتتا: «ئىنسان پەقەت نان بىلەنلا ئەمەس، بەلكى خۇدانىڭ ھەربىر سۆزى بىلەنمۇ ياشايدۇ[92]» دەپ يېزىلغان، ــ دېدى.
5 ئىبلىس يەنە ئۇنى ئېگىز بىر تاغقا باشلاپ چىقىپ، بىر دەقىقە ئىچىدە دۇنيادىكى بارلىق دۆلەتلەرنى ئۇنىڭغا كۆرسەتتى. 6 ئىبلىس ئۇنىڭغا: ــ مەن بۇ ھاكىمىيەتنىڭ ھەممىسىنى ۋە ئۇنىڭغا تەۋە بارلىق شانۇشەۋكەتلەرنى ساڭا تەقدىم قىلىمەن؛ چۈنكى بۇلار ماڭا تاپشۇرۇلغان، مەن ئۇنى كىمگە بېرىشنى خالىسام، شۇنىڭغا بېرىمەن. 7 ئەگەر باش قويۇپ ماڭا سەجدە قىلساڭ، بۇلارنىڭ ھەممىسى سېنىڭكى بولىدۇ، ــ دېدى.
8 ئەيسا ئۇنىڭغا جاۋاب بېرىپ:
ــ تەۋراتتا: «پەرۋەردىگار خۇدايىڭغىلا ئىبادەت قىل، پەقەت ئۇنىڭلا قۇللۇقىدا بول!» دەپ يېزىلغان[93]، ــ دېدى.
9 ئاندىن ئىبلىس ئۇنى يېرۇسالېمغا ئېلىپ باردى ۋە ئۇنى ئىبادەتخانىنىڭ ئەڭ ئېگىز جايىغا[94] تۇرغۇزۇپ:
ــ خۇدانىڭ ئوغلى بولساڭ، ئۆزۈڭنى پەسكە تاشلاپ باققىن! 10 چۈنكى تەۋراتتا: «خۇدا ئۆز پەرىشتىلىرىگە سېنى قوغداش ھەققىدە ئەمر قىلىدۇ»؛
11 ۋە، «پۇتۇڭنىڭ تاشقا ئۇرۇلۇپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن، ئۇلار سېنى قوللىرىدا كۆتۈرۈپ يۈرىدۇ»[95] دەپ يېزىلغان، ــ دېدى.
12 ئەيسا ئۇنىڭغا: «تەۋراتتا: «پەرۋەردىگار خۇدايىڭنى سىنىغۇچى بولما!»[96] دەپمۇ يېزىلغان، ــ دېدى.

---

92 «قان.» 8:3.
«بەلكى خۇدانىڭ ھەربىر سۆزى بىلەنمۇ ياشايدۇ» دېگەن سۆزلەر بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە تېپىلمايدۇ («مات.» 4:4نى كۆرۈڭ).
93 تەۋرات، «قان.» 13:6.
94 ياكى «ئېگىز جايىغا».
95 «زەب.» 11:91، 12. شەيتاننىڭ بۇ ئايەتنى ئىشلەتكىنى توغرۇلۇق «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»لەرنى كۆرۈڭ.
96 «قان.» 16:6.

13 ئىبلىس بارلىق سىناشلارنى ئىشلىتىپ چىققاندىن كېيىن، ئۇنى ۋاقتىنچە تاشلاپ كېتىپ قالدى.

ئەيسا گالىلىيە ئۆلكىسىدە

14 ئەيسا روھنىڭ كۈچ-قۇدرىتى[97] ئىچىدە گالىلىيە ئۆلكىسىگە قايتىپ كەلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ خەۋەر-شۆھرىتى ئەتراپتىكى ھەربىر يۇرتلارغا تارقالدى. 15 ئۇ ئۇلارنىڭ سىناگوگلىرىدا[98] تەلىم بېرگىلى تۇردى ۋە ئۇلارنىڭ ئۇلۇغلاشلىرىغا سازاۋەر بولدى.

ناسارەتتە چەتكە قېقىلىش

16 ئۇ ئۆزى بېقىپ چوڭ قىلىنغان يۇرتى ناسارەتكە كېلىپ، شابات كۈنى ئادەتتىكىدەك سىناگوگقا كىردى ۋە شۇنداقلا مۇقەددەس يازمىلارنى ئوقۇشقا ئۆرە تۇردى 17 ۋە تەۋراتتىكى «يەشايا» دېگەن قىسىم ئۇنىڭغا تاپشۇرۇلدى. ئۇ ئورام يازمىنى ئېچىپ، مۇنۇ سۆزلەر يېزىلغان يەرنى تېپىپ ئوقۇدى:

19-18 ــ «پەرۋەردىگارنىڭ روھى مېنىڭ ۋۇجۇدۇمدا،
چۈنكى ئۇ مېنى يوقسۇللارغا خۇش خەۋەرلەر يەتكۈزۈشكە مەسىھ قىلدى[99].
تۇتقۇنلارغا ئازادلىقنى، ۋە كورلارغا كۆرۈش شىپاسىنى جاكارلاشقا،
ئېزىلگەنلەرنى خالاس قىلىشقا،
پەرۋەردىگارنىڭ شاپائەت كۆرسىتىدىغان يىلىنى جاكارلاشقا مېنى ئەۋەتتى»[100].

---

97 «روھنىڭ كۈچ-قۇدرىتى» ــ مۇقەددەس روھنىڭ، ئەلۋەتتە.

98 «سىناگوگ»لار توغرۇلۇق «تەبىرلەر»نىمۇ كۆرۈڭ.

99 «مەسىھ قىلىش» (ياكى «مەسىھلەش») توغرۇلۇق «يەش.» 1:61دىكى ئىزاھات ۋە «تەبىرلەر»نىمۇ كۆرۈڭ. بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «ئۇ مېنى سۇنۇق كۆڭۈللەرنى ياساپ ساقايتىشقا» دېگەن سۆزلەر مۇشۇ ئايەتتە قوشۇلىدۇ.

100 بۇ سۆزلەر «يەش.» 1:61 ھەم 6:58دىن ئېلىنغان.

20 ئۇ يازمىنى تۈرۈۋېتىپ، سىناگوگ خىزمەتچىسىگە قايتۇرۇپ بېرىپ، ئولتۇردى[101]. سىناگوگتا ئولتۇرغانلارنىڭ ھەممىسىنىڭ كۆزلىرى ئۇنىڭغا تىكىلىپ تۇراتتى.
21 ئۇ كۆپچىلىككە:
— مانا بۇ ئايەت بۈگۈن قۇلىقىڭلارغا ئاڭلانغىنىدا ئەمەلگە ئاشۇرۇلماقتا، — دېدى.
22 ھەممىسى ئۇنىڭ ياخشى گېپىنى قىلىشىپ، ئۇنىڭ ئاغزىدىن چىقىۋاتقان شاپائەتلىك سۆزلىرىگە ھەيران قېلىشىپ:
— بۇ يۈسۈپنىڭ ئوغلى ئەمەسمۇ؟ — دېيىشتى.
23 ئۇ ئۇلارغا:
— شۈبھىسىزكى، سىلەر ماڭا «ئەي تېۋىپ، ئاۋۋال ئۆزۈڭنى ساقايت!» دېگەن تەمسىلنى كەلتۈرۈپ، «خەۋەر تاپقىنىمىزدەك، كەپەرناھۇم شەھىرىدە نېمە ئىشلار يۈز بەرگەن بولسا، مۇشۇ يەردىمۇ، ئۆز يۇرتۇڭدىمۇ شۇلارنى كۆرسەتمەمسەن؟» دەۋاتىسىلەر، — دېدى.
24 — بىراق شۇنى سىلەرگە بەرھەق ئېيتىپ قويايكى، ھېچقانداق پەيغەمبەر ئۆز يۇرتى تەرىپىدىن قوبۇل قىلىنغان ئەمەس.
25 مەن سىلەرگە شۇ ھەقىقەتنى ئەسلىتىمەنكى، ئىلياس پەيغەمبەرنىڭ ۋاقتىدا، ئاسمان ئۇدا ئۈچ يىل ئالتە ئاي ئېتىلىپ، دەھشەتلىك بىر قەھەتچىلىك بارلىق زېمىننى باسقاندا، ئىسرائىلدا نۇرغۇن تۇل ئاياللار بار ئىدى؛
26 بىراق ئىلياس ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسىنىڭ قېشىغا ئەمەس، بەلكى زىدوننىڭ زارەفات[102] شەھىرىدىكى بىر تۇل ئايالنىڭ قېشىغىلا ئەۋەتىلگەن[103].
27 ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش، ئېلىشا پەيغەمبەرنىڭ ۋاقتىدا، ئىسرائىلدا ماخاۋ كېسىلىگە گىرىپتار بولغانلار نۇرغۇن بولسىمۇ، لېكىن سۈرىيەلىك نائاماندىن

101 سىناگوگلاردا تەلىم بەرگۈچىلەر ئاۋۋال مۇقەددەس يازمىلارنى ئوقۇشقا تۇراتتى، ئاندىن تەلىم بېرىشكە ئولتۇراتتى.
102 گرېك تىلىدا «سارەپتا».
103 بۇ ۋەقە «1پاد.» 17:9-24دە خاتىرىلەنگەن. ئىلياس پەيغەمبەر زىدون رايونى (يەھۇدىي ئەمەسلەرنىڭ زېمىنى)دىكى شۇ تۇل خوتۇننىڭ ئۆيىگە ئەۋەتىلىپ، ئۇنىڭ ئۆيىدە تۇرغان ۋە ئاچارچىلىق ئاخىرلاشقۇچە تۇل خوتۇن، ئوغلى ۋە ئۆزى ئۈچۈن ئوزۇق-تۈلۈك تەمىنلىگەن. دېمەك، خۇدانىڭ ئۆز خەلقى — يەھۇدىيلار ئارىسىدا ئىلياسنىڭ شۇنداق مۆجىزىلىك ياردىمىگە ئېرىشكۈدەك ئىخلاسمەنلىك مەۋجۇت بولمىغاندى، ئەكسىچە، ئىنائەتسىزلىك ۋە ئاسىيلىق ئوچۇق-ئاشكارا كۆرۈنەتتى.

باشقا، ھېچقايسىسى ساقايتىلغان ئەمەس![104] ــ دېدى.
28 سىناگوگدىكىلەر بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاپ، ھەممىسى قاتتىق غەزەپلەندى؛
29 ئورنىدىن تۇرۇشۇپ، ئۇنى شەھەردىن ھەيدەپ چىقىرىپ[105]، شۇ شەھەر
جايلاشقان تاغنىڭ لېۋىگە ئەچىقىپ، تىك ياردىن تاشلىۋەتمەكچى بولۇشتى.
30 لېكىن ئۇ ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن بىمالال ئۆتۈپ، ئۆز يولىغا چىقىپ كەتتى.

ئەيسانىڭ جىننى ھەيدىۋېتىشى

31 ئۇ گالىلىيە ئۆلكىسىنىڭ كەپەرناھۇم دېگەن بىر شەھىرىگە چۈشتى، ئۇ
يەردە شابات كۈنلىرىدە خەلققە تەلىم بېرەتتى. 32 ئۇلار ئۇنىڭ تەلىمىگە ھەيران
قېلىشتى، چۈنكى ئۇنىڭ سۆزى تولىمۇ نوپۇزلۇق ئىدى. 33 ئەمدى سىناگوگتا
ناپاك جىننىڭ روھى[106] چاپلاشقان بىر كىشى بولۇپ، ئۇنىڭدىكى جىن
قاتتىق ئاۋازدا:
34 ــ ئەي ناسارەتلىك ئەيسا، سېنىڭ بىز بىلەن نېمە كارىڭ؟! بىزنى
يوقاتقىلى كەلدىڭمۇ؟ مەن سېنىڭ كىملىكىڭنى بىلىمەن، خۇدانىڭ مۇقەددەس
بولغۇچىسىسەن! ــ دەپ توۋلاپ كەتتى.
35 لېكىن ئەيسا جىنغا تەنبىھ بېرىپ:
ــ ئاغزىڭنى يۇم! ئۇنىڭدىن چىق! ــ دېۋىدى، جىن ھېلىقى ئادەمنى خالايىق
ئوتتۇرىسىدا يىقىتىۋېتىپ، ئۇنىڭدىن چىقىپ كەتتى. لېكىن ئۇنىڭغا ھېچ زەرەر
يەتكۈزمىدى. 36 ھەممەيلەن بۇنىڭدىن قاتتىق ھەيران بولۇشۇپ، بىر-بىرىگە:
ــ بۇ زادى قانداق ئىش![107] ئۇ دەرۋەقە ھوقۇق ۋە قۇدرەت بىلەن ناپاك روھلارغا
ئەمر قىلىسىلا، ئۇلار چىقىپ كېتىدىكەن، ــ دېيىشتى. 37 شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ
خەۋەر-شۆھرىتى ئەتراپتىكى ھەربىر يۇرتلارغا تارقالدى.

104 سۈرىيەلىك نائامان يەھۇدىي ئەمەس ئىدى، ئەلۋەتتە. بۇ ۋەقە «2پاد.» 5:1-14دە خاتىرىلەنگەن. مەسىھنىڭ ئۇلارغا «سىلەر خۇدانىڭ شاپائىتىنى ۋە نىجاتىنى رەت قىلغاچقا، ئۇ ئەمدى يەھۇدىي ئەممەسلەرگە مېھىر-شەپقەت كۆرسىتىدۇ!» دېگەندەك ئىدى.
105 گرېك تىلىدا «شەھەردىن تاشلاپ...».
106 «ناپاك جىننىڭ روھى» دېگەن سۆز بەلكىم بۇ جىننىڭ ئىنتايىن ناپاك ئىكەنلىكىنى تەكىتلىمەكچى.
107 ياكى «بۇ زادى قانداق تەلىم؟».

ئەيسانىڭ نۇرغۇن كېسەللەرنى ساقايتىشى

38 ئەيسا سىناگوگتىن چىقىپ، سىموننىڭ ئۆيىگە كىردى. لېكىن
سىموننىڭ قېيىنئانىسى ئېغىر تەپ كېسىلى بولۇپ قالغانىدى؛ ئۇلار ئەيسادىن
ئۇنىڭ ھاجىتىدىن چىقىشىنى ئۆتۈندى. 39 ئۇ ئايالنىڭ بېشىدا تۇرۇپ، تەپكە
تەنبىھ بېرىۋىدى، تەپ شۇئان ئۇنىڭدىن كەتتى. ئۇ دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ،
ئۇلارنى كۈتۈشكە باشلىدى.
40 كۈن پېتىشى بىلەنلا[108]، كىشىلەر ھەرخىل كېسەللەرگە گىرىپتار
بولغان يېقىنلىرى بولسىلا، ئۇلارنى ئۇنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كېلىشتى. ئۇ ئۇلارغا
بىر-بىرلەپ قولىنى تەگكۈزۈپ، ئۇلارنى ساقايتتى. 41 كىشىلەرگە چاپلاشقان
نۇرغۇن جىنلار ئۇلاردىن چىقىپ: «سەن خۇدانىڭ ئوغلى!» دەپ تووۋلاپ
كېتەتتى. لېكىن ئۇ ئۇلارغا تەنبىھ بېرىپ، سۆز قىلىشىغا يول قويمىدى؛
چۈنكى ئۇلار ئۇنىڭ مەسىھ ئىكەنلىكىنى بىلەتتى.
42 كۈن چىقىشى بىلەن، ئۇ شەھەردىن چىقىپ، پىنھان بىر جايغا كەتتى.
بىراق توپ-توپ خالايىق ئۇنى ئىزدەپ يۈرەتتى؛ ئۇلار ئۇنى تاپقاندا ئالدىغا
كېلىپ، ئۇنى ئارىمىزدا قالسۇن دەپ كېتىشىدىن توسماقچى بولۇشتى.
43 لېكىن ئۇ ئۇلارغا:
— خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنىڭ خۇش خەۋىرىنى باشقا شەھەر-يېزىلارغىمۇ
يەتكۈزۈشۈم كېرەك؛ چۈنكى مەن دەل بۇ ئىشقا ئەۋەتىلگەنمەن، — دېدى.
44 شۇنىڭ بىلەن ئۇ گالىلىيەدىكى[109] سىناگوگلاردا تەلىم بېرىپ يۈرۈۋەردى.

---

108 «كۈن پېتىشى بىلەنلا» — شابات كۈنى تۈگىگەندە (كەچتە)، «ئىش قىلىش» ياكى «خىزمەت قىلىش»قا بولاتتى (مەسىلەن، كېسەل ئادەمنى كۆتۈرۈش قاتارلىق).

109 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە مۇشۇ يەردە «يەھۇدىيەدىكى» دېيىلىدۇ.

ئەيسانىڭ تۇنجى قېتىم مۇخلىس چاقىرىشى

5 1 شۇنداق بولدىكى، ئۇ گېننىسارەت كۆلىنىڭ بويىدا تۇرغاندا، خالايىق
خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى ئاڭلاش ئۈچۈن ئۇنىڭ ئەتراپىغا ئولىشىپ
قىستىلىشىپ تۇراتتى. 2 ئۇ كۆل بويىدا تۇرغان ئىككى كېمىنى كۆردى.
بېلىقچىلار بولسا كېمىدىن چۈشۈپ، قىرغاقتا تورلىرىنى يۇيۇۋاتاتتى.
3 ئۇ كېمىلەردىن بىرىگە، يەنى سىموننىڭكىگە چىقىپ، ئۇنىڭدىن كېمىنى
قىرغاقتىن سەل يىراقلىتىشنى ئىلتىماس قىلدى. ئاندىن ئۇ كېمىدە ئولتۇرۇپ
توپ-توپ خالايىققا تەلىم بەردى. 4 سۆزى تۈگىگەندىن كېيىن، ئۇ سىمونغا:
— كېمىنى چوڭقۇرراق يەرگە ھەيدەپ بېرىپ، بېلىقلارنى تۇتۇشقا
تورلىرىڭلارنى سېلىڭلار، — دېدى.
5 سىمون ئۇنىڭغا جاۋابەن: — ئۇستاز، بىز پۈتۈن كېچىچە جاپا تارتىپ ھېچ
نەرسە تۇتالمىدۇق. بىراق سېنىڭ سۆزۈڭ بىلەن تورنى سالسام سالاي، دېدى.
6 ئۇلار شۇنداق قىلىۋىدى، نۇرغۇن بېلىقلار تورغا چۈشتى؛ تور سۆكۈلۈشكە
باشلىدى[110]. 7 شۇنىڭ بىلەن ئۇلار باشقا كېمىدىكى شېرىكلىرىنى ياردەمگە
كېلىشكە ئىشارەت قىلىشتى. ئۇلار كېلىپ، بېلىقلارنى ئىككى كېمىگە لىق
قاچىلىۋىدى، كېمىلەر چۆكۈپ كېتەي دەپ قالدى. 8 سىمون پېترۇس بۇ
ئىشنى كۆرۈپ، ئەيسانىڭ تىزلىرى ئالدىدا يىقىلىپ:
— مەندىن يىراقلاشقايسەن، ئى رەب! چۈنكى مەن گۇناھكارمەن! —
دېدى. 9 چۈنكى بۇنچە كۆپ بېلىق تۇتۇلغانلىقىدىن ئۇ ۋە ئۇنىڭغا بارلىق ھەمراھ
بولغانلارنى ھەيرانلىق باسقانىدى. 10 ۋە سىموننىڭ شېرىكلىرى — زەبەدىينىڭ
ئوغۇللىرى ياقۇپ بىلەن يۇھاننامۇ ھەم شۇنداق ھەيران قالدى. ئەمدى ئەيسا
سىمونغا:

110 ئادەتتە گالىلىيە كۆلىسىدە بېلىقلار كۈندۈزدە چوڭقۇر سۇغا شۇڭغۇپ كىرىۋالىدۇ، ئۇلارنى تور بىلەن تارتىپ چىقارغىلى بولمايدۇ. ئوقۇرمەنلەر شۇنى بايقىغان بولۇشى مۇمكىنكى، مەسىھ «تورلىرىڭلار»نى دېگىنى بىلەن پېترۇسنىڭ پەقەت بىرلا تورنى سېلىشقا ئىشەنچى بار ئىدى («يۇھ.» 11:21نى ۋە شۇ ئايەت توغرۇلۇق ئىزاھات ۋە «يۇھاننا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»نى كۆرۈڭ).

‏ــ قورقمىغىن، بۇنىڭدىن كېيىن سەن ئادەم تۇتقۇچى بولىسەن[111] ــ دېدى.
11 ئۇلار كېمىلەرنى قىرغاققا چىقىرىپ، ھەممە نەرسىنى تاشلاپ قويۇپ،
ئۇنىڭغا ئەگىشىپ ماڭدى.

ئەيسانىڭ ماخاۋ كېسەلنى ساقايتىشى

12 شۇنداق بولدىكى، ئۇ شەھەر-يېزىلارنىڭ بىرىدە بولغاندا، مانا شۇ يەردە،
پۈتۈن بەدىنىنى ماخاۋ بېسىپ كەتكەن بىر ئادەم[112] بار ئىدى. ئۇ ئەيسانى
كۆرۈپلا ئۇنىڭ ئايىغىغا ئۆزىنى ئېتىپ ئۇنىڭدىن:
ــ تەقسىر[113]، ئەگەر سەن خالىساڭ، مېنى ساقايتىپ پاك قىلالايسەن!
ــ دەپ يالۋۇردى.
13 ئەيسا قولىنى سوزۇپ ئۇنىڭغا تەگكۈزۈپ تۇرۇپ:
ــ خالايمەن، پاكلانغىن! ــ دېۋىدى، بۇ ئادەمنىڭ ماخاۋ كېسىلى دەرھال
ئۇنىڭدىن كەتتى. 14 ئەيسا ئۇنىڭغا:
ــ ھازىر بۇ ئىشنى ھېچكىمگە ئېيتما، بەلكى ئۇدۇل بېرىپ كاھىنغا ئۆزۈڭنى
كۆرسىتىپ[114]، ئۇلاردا بىر گۇۋاھلىق بولۇش ئۈچۈن، مۇسا بۇ ئىشتا ئەمر قىلغاندەك
ئۆزۈڭنىڭ ساقايتىلغىنىڭ ئۈچۈن بىر قۇربانلىقنى سۇنغىن[115]، ــ دېدى.

---

111 «ئادەم(لەرنى) تۇتقۇچى بولىسەن» دېگەن سۆز ئادەملەرنى زىندانلارغا ياكى قۇللۇققا ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ خۇدانىڭ قۇتقۇزۇش يولىدا ئادەملەرنى شەيتاننىڭ چاڭگىلىدىن ۋە ھالاك يولىدىن تۇتۇپ قۇتقۇزۇش ئىشلىرىنى كۆرسىتىدۇ.

112 ماخاۋ كېسىلى ــ بىرخىل قورقۇنچلۇق تېرە كېسىلى بولۇپ، يەھۇدىيلار بۇ خىل كېسەلگە گىرىپتار بولغانلارنى ناپاك، دەپ قاراپ ئۇلارغا قەتئىي يېقىنلاشمايتتى. بۇ كېسەل توغرۇلۇق يەنە «لاۋىيلار»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.

113 ياكى «ئى رەب...».

114 گرېك تىلىدا «ئۆزۈڭنى كۆرسىتىپ،...».

115 مۇسا پەيغەمبەر تەۋرات قانۇنىدا شۇنداق ئەمرنى كۆرسەتكەن: ــ بىر ماخاۋ كېسىلى ساقايتىلغان بولسا، ئۇ مۇقەددەس ئىبادەتخانىغا بېرىپ، ئۆزىنىڭ ساقايتىلغانلىقىنى كاھىنغا كۆرسىتىپ ئاندىن ماخاۋ كېسىلىدىن ساقايغانلار قىلىشقا تېگىشلىك قۇربانلىقنى سۇنۇشى كېرەك ئىدى. شۈبھىسىزكى، مۇسا پەيغەمبەردىن باشلاپ مەسىھ ئەيسا كەلگۈچە بۇ مۇراسىم ھېچ ئۆتكۈزۈلۈپ باققان ئەمەس ئىدى. «لاۋ.» 14:1-32نى كۆرۈڭ.

[15] لېكىن ئۇ توغرىسىدىكى خەۋەر تېخىمۇ تارقىلىپ پۇر كەتتى؛ شۇنىڭ بىلەن توپ-توپ خەلق ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلاش ۋە ئۆز ئاغرىق-كېسەللىرىنى ساقايتىشى ئۈچۈن ئۇنىڭ ئالدىغا يىغىلىپ كېلەتتى. [16] ھالبۇكى، ئۇ پات-پات ئۇلاردىن چېكىنىپ چۆللۈك يەرلەرگە بېرىپ دۇئا قىلاتتى.

ئەيسانىڭ ئادەمنىڭ گۇناھلارنى «كەچۈرۈم قىلىندى» دېيىش ھوقۇقى

[17] شۇ كۈنلەرنىڭ بىرىدە شۇنداق بولدىكى، ئۇ تەلىم بېرىۋاتقاندا، يېنىدا پەرىسىيلەر ۋە تەۋرات ئەھلىلىرى ئولتۇراتتى. ئۇلار گالىلىيە، يەھۇدىيە ئۆلكىلىرىنىڭ ھەرقايسى يېزا-قىشلاقلىرى ۋە يېرۇسالېمدىن كەلگەنىدى. پەرۋەردىگارنىڭ كېسەللەرنى ساقايتىش كۈچ-قۇدرىتى ئۇنىڭغا يار بولدى. [18] شۇ پەيتتە، مانا بىرقانچە كىشى زەمبىلگە ياتقۇزۇلغان بىر پالەچنى كۆتۈرۈپ كەلدى. ئۇلار ئۇنى ئۇنىڭ ئالدىغا ئەكىرىشكە ئىنتىلىشتى(116). [19] بىراق ئادەملەرنىڭ تولىلىقىدىن كېسەلنى ئەكىرىشكە ئامال تاپالماي، ئۇلار ئۆگزىگە ئېلىپ چىقىپ، ئۆگزىدىكى كاھىشلارنى ئېچىپ، كېسەلنى ئۆينىڭ ئىچىگە زەمبىلدە ياتقان ھالدا خالايىقنىڭ ئوتتۇرىسىغا، ئەيسانىڭ ئالدىغا چۈشۈردى.
[20] ئۇ ئۇلارنىڭ ئىشەنچىنى كۆرۈپ پالەچكە:
— بۇرادەر، گۇناھلىرىڭ كەچۈرۈم قىلىندى! — دېدى.
[21] تەۋرات ئۇستازلىرى بىلەن پەرىسىيلەر(117) كۆڭۈللىرىدە:
— بۇنداق كۇپۇرلۇق سۆزلىگەن بۇ ئادەم كىمدۇر؟! خۇدادىن باشقا گۇناھلارنى كەچۈرەلەيدىغان كىم بار؟ — دەپ ئويلاشتى.
[22] بىراق ئەيسا ئۇلارنىڭ ئەيىب ئىزدەشلىرىنى بىلىپ، جاۋابەن:
— سىلەر كۆڭلۈڭلاردا نېمىشقا ئەيىب ئىزدەيسىلەر؟ [23] «گۇناھلىرىڭ كەچۈرۈم قىلىندى!» دېيىش ئاسانمۇ ياكى «ئورنۇڭدىن تۇر، ماڭ!» دېيىشمۇ؟

---

116 ئەيسا ئۆيدە ئولتۇراتتى (19-ئايەتنى كۆرۈڭ).

117 «پەرىسىيلەر» قاتتىق تەلەپلىك بىر دىنىي مەزھەپتىكىلەر ئىدى. ئۇلار توغرۇلۇق «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.

24 ئەمما هازىر سىلەرنىڭ ئىنسانئوغلىنىڭ[118] يەر يۈزىدە گۇناھلارنى كەچۈرۈم
قىلىش ھوقۇقىغا ئىگە ئىكەنلىكىنى بىلىشىڭلار ئۈچۈن، ــ ئۇ پالەچ كېسەلگە:
ــ ساڭا ئېيتايكى، ئورنۇڭدىن تۇر، ئورنۇڭنى يىغىشتۇرۇپ ئۆيۈڭگە قايت!
ــ دەپ بۇيرۇدى.
25 ھېلىقى ئادەم دەرھال ئۇلارنىڭ ئالدىدا ئورنىدىن دەس تۇرۇپ،
ئۆزى ياتقان زەمبىلنى ئېلىپ، خۇدانى ئۇلۇغلىغىنىچە ئۆيىگە قايتتى.
26 ھەممەيلەننى دەھشەتلىك ھەيرانلىق باستى؛ ئۇلار خۇدانى ئۇلۇغلىشىپ،
قورقۇنچقا چۆمگەن ھالدا:
ــ بىز بۈگۈن تىلسىمات ئىشلارنى كۆردۇق! ــ دېيىشتى.

ئەيسانىڭ لاۋىينى مۇخلىسلىققا چاقىرىشى ــ «گۇناھكارلار» بىلەن ھەمداستىخان ئولتۇرۇشى

27 بۇ ئىشلاردىن كېيىن، ئۇ يولغا چىقىپ، لاۋىي ئىسىملىك بىر باجگىرنى
كۆردى[119]. ئۇ باج يىغىدىغان ئورۇندا ئولتۇراتتى. ئۇ ئۇنىڭغا:
ــ ماڭا ئەگەشكىن! ــ دېدى.
28 ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ، ھەممىنى تاشلاپ، ئۇنىڭغا ئەگەشتى.
29 لاۋىي ئۆيىدە ئۇنىڭغا كاتتا بىر زىياپەت بەردى. ئۇلار بىلەن زور بىر توپ
باجگىرلار[120] ۋە باشقىلارمۇ شۇيەردە ھەمداستىخان بولغانىدى. 30 بىراق پەرىسىيلەر
ۋە ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى تەۋرات ئۇستازلىرى غۇدۇڭشۇپ ئۇنىڭ مۇخلىسلىرىغا:
ــ سىلەر نېمىشقا باجگىر ۋە گۇناھكارلار[121] بىلەن بىر داستىخاندا يەپ-

118 «ئىنسانئوغلى» توغرۇلۇق «مات.» 20:8دىكى ئىزاھات ۋە «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.
119 «لاۋىي»نىڭ باشقا ئىسمى «ماتتا» ئىدى.
120 «باجگىرلار» ــ ئىسرائىلنىڭ زېمىنىنى ئىشغال قىلغان رىملىقلار ئۈچۈن ئۆز خەلقىدىن باج يىغىپ بېرىدىغان ۋە شۇ سەۋەبتىن نەپرەتكە ئۇچرىغان يەھۇدىيلار.
121 «گۇناھكارلار». تەۋرات-ئىنجىل بويىچە ھەربىر ئادەم گۇناھكار، ئەلۋەتتە. لېكىن مۇشۇ ئايەتتىكى «گۇناھكارلار» دېگەن سۆز، ھالى چوڭ پەرىسىيلەر ۋە تەۋرات ئۇستازلىرى تەرىپىدىن ئالاھىدە «گۇناھكارلار» دەپ ئاتالغان باجگىرلار، پاھىشە ئاياللار، ھەتتا ساۋاتسىز كىشىلەر قاتارلىقلارنى كۆزدە تۇتىدۇ.

ئىچىپ ئۆلتۈرىسىلەر؟! ــ دەپ ئاغرىنىشتى.
31 ئەيسا ئۇلارغا جاۋابەن:
ــ ساغلام ئادەملەر ئەمەس، بەلكى كېسەل ئادەملەر تېۋىپقا موهتاجدۇر. 32
مەن هەققانىيلارنى ئەمەس، بەلكى گۇناهكارلارنى توۋىغا چاقىرغىلى كەلدىم[122]،
ــ دېدى.

يېڭى كوندىن ئۈستۈندۇر

33 ئاندىن ئۇلار ئۇنىڭدىن:
ــ نىمشقا يەهيانىڭ مۇخلىسلىرى دائىم روزا تۇتۇپ دۇئا-تىلاۋەت قىلىدۇ،
پەرىسىيلەرنىڭ مۇخلىسلىرىمۇ شۇنداق قىلىدۇ، لېكىن سىېنىڭ مۇخلىسلىرىڭ
يەپ-ئىچىپلا يۈرىدىغۇ! ــ دەپ سوراشتى.
34 ئۇ ئۇلارغا:
ــ تويى بولۇۋاتقان يىگىت تويدا توي مېهمانلىرى[123] بىلەن هەمداستىخان
ئولتۇرغان چاغدا ئۇلارنى روزا تۇتقۇزالامسىلەر؟ 35 ئەمما شۇ كۈنلەر كېلىدۇكى،
يىگىت ئۇلاردىن ئېلىپ كېتىلىدۇ، ئۇلار شۇ كۈنلەردە روزا تۇتىدۇ[124].
36 ئۇ ئۇلارغا بىر تەمسىلمۇ كەلتۈردى:
ــ هېچكىم يېڭى كۆڭلەكتىن يىرتىپ، ئۇنى كونا كۆڭلەككە ياماق قىلمايدۇ.
ئۇنداق قىلسا، يېڭى كۆڭلەكنىمۇ يىرتقان بولىدۇ، شۇنداقلا يېڭىدىن ئالغان
ياماقمۇ كونا كۆڭلەككە ماس كەلمەيدۇ. 37 شۇنىڭدەك، هېچكىم يېڭى شارابنى كونا
تۇلۇملارغا قاچىلىمايدۇ. ئۇنداق قىلسا، يېڭى شارابنىڭ كۆپۈشى بىلەن تۇلۇملار
يېرىلىدۇ-دە، شارابمۇ تۆكۈلۈپ كېتىدۇ؛ تۇلۇملارمۇ كاردىن چىقىدۇ. 38 شۇڭا يېڭى
شاراب يېڭى تۇلۇملارغا قاچىلىنىش كېرەك، شۇنداقتا ئىككىلىسى ساقلىنىپ

122 «مەن هەققانىيلارنى ئەمەس، بەلكى گۇناهكارلارنى توۋىغا چاقىرغىلى كەلدىم» دېگەن سۆزدە «گۇناهكارلار» دېگىنى، ئۆزلىرىنى گۇناهكار دەپ تونۇپ يەتكەنلەرنى كۆزدە تۇتىدۇ، ئەلۋەتتە. چۈنكى هەممە ئادەم گۇناهكاردۇر. «هەققانىيلار» ئۆزىنى هەققانىي دەپ هېسابلىغانلارنى كۆرسىتىدۇ. شۇڭا مەسىھ ئۇلارنى چاقىرالمايتتى ۋە هازىرمۇ چاقىرالمايدۇ.

123 «توي مېهمانلىرى» گرېك تىلىدا «مەرىكە زالىنىڭ پەرزەنتلىرى» دېگەن ئىبارە بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

124 بۇ سۆزلەر ئەيسانىڭ «ئۇلاردىن (مېهمانلاردىن) ئېلىپ كېتىلىپ» ئۆلۈمى ئۆزىگە ئەگەشكەنلەرگە قايغۇ-هەسرەت ئېلىپ كېلىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدىغان بېشارەت.

قالىدۇ. [39] ئۇنىڭ ئۈستىگە، ھېچكىم كونا شارابتىن كېيىن يېڭىسىنى ئىچىشنى خالىمايدۇ، چۈنكى ئۇ: «بولدى، كونىسى ياخشى!» دەيدۇ[125].

ئەيسا «شابات كۈنى»نىڭ ئىگىسىدۇر

6
[1] ئىككىنچى «مۇھىم شابات كۈنى»[126]، ئۇ بۇغدايلىقلاردىن ئۆتۈپ
كېتىۋاتاتتى. ئۇنىڭ مۇخلىسلىرى باشاقلارنى ئۈزۈۋېلىپ، ئالقىنىدا
ئۇۋۇلاپ يەۋاتاتتى. [2] لېكىن بۇنى كۆرگەن بەزى پەرىسىيلەر ئۇلارغا:
— سىلەر نېمىشقا شابات كۈنى تەۋراتتا چەكلەنگەن ئىشنى[127] قىلىسىلەر؟

---

[125] ئادەتتە، كونا شاراب دەرۋەقە يېڭى شارابتىن ياخشى، ئەلۋەتتە.

[126] «ئىككىنچى «مۇھىم شابات كۈنى»» — گرېك تىلىدا «ئىككىنچى «بىرىنچى شابات كۈنى»» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. بىز «بىرىنچى»نى «مۇھىم» دەپ تەرجىمە قىلدۇق. سەۋەبىنى تۆۋەندە چۈشەندۈرىمىز.

«ئىككىنچى «بىرىنچى شابات كۈنى»» دېگەن بۇ ئىبارىنى چۈشەندۈرۈش تەس. ئالىملارنىڭ بۇ توغرۇلۇق ئىككى پىكرى بار: 1-پىكىر: — يەھۇدىي خەلقىنىڭ ئىككى خىل كالېندارى بار ئىدى. بىرىنچى كالېندار بابىللىقلارنىڭكىگە ئوخشاش بولۇپ كۈزدە («كاناي چېلىش ھېيتى» ياكى «بۇرغا ھېيتى» بىلەن) باشلىناتتى. بۇ كالېندار بويىچە، شۇ يىلدىكى «بىرىنچى شابات» بولسا «تۇنجى «بىرىنچى شابات»» دەپ ئاتالغان. ئىككىنچى كالېندار ئەتىيازدا باشلىناتتى («مىس.» 2:12نى كۆرۈڭ). شۇ ئالىملارنىڭ پىكرىچە، ئىككىنچى كالېندار بويىچە، شۇ يىلدىكى بىرىنچى شابات «ئىككىنچى «بىرىنچى شابات»» دەپ ئاتىلاتتى.

2-پىكىر: — بۇ «يەتتە ھەپتە ھېيتى»نىڭ ئىككىنچى ھەپتىسىدىكى شابات كۈنىنى كۆرسىتىدۇ («لاۋ.» 22-10:23نى كۆرۈڭ). شۇ ئالىملارنىڭ پىكرىچە، بۇ ھېيتنىڭ ئىككىنچى شابات كۈنى «ئىككىنچى «بىرىنچى شابات»» دەپ ئاتىلاتتى. مۇشۇ پىكىر بويىچە «بىرىنچى» دېگەن سۆز مۇشۇ ئايەتتە ئاساسەن «مۇھىم» دېگەن مەنىدە.

بىزنىڭچە بۇ 2-پىكىر توغرىدۇر، چۈنكى «يېڭى يىل»نىڭ (ئەتىيازدىكى) «بىرىنچى شابات»ىدا، يېڭى بۇغداي ياكى ئارپا دانلىرىنى يېيىش چەكلەنگەنىدى، بەلكىم خۇداغا ئاتاش كېرەك ئىدى («لاۋ.» 14:23-ئايەتنى يەنە كۆرۈڭ). نېمىلا بولمىسۇن، شۇ ۋاقىت ئەتىيازغا توغرا كېلەتتى.

[127] «چەكلەنگەن ئىش» — تەۋرات قانۇنىدا چەكلەنگەن، دېمەكچى. ئۇلارنىڭ شىكايەت قىلغىنى مۇخلىسلارنىڭ يېيىشى ئەمەس («قان.» 25:23نى كۆرۈڭ)، بەلكى شابات كۈنىدە مۇخلىسلارنىڭ «ھوسۇل ئالغانلىق»ى ئىدى. «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە مۇشۇ ۋەقە توغرۇلۇق ئىزاھاتلىرىمىزنى كۆرۈڭ.

ــ دېيىشتى.
3 ئەيسا ئۇلارغا جاۋابەن:
ــ سىلەر ھەتتا داۋۇت پەيغەمبەر ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرىنىڭ ئاچ قالغاندا نېمە قىلغانلىقىنى مۇقەددەس يازمىلاردىن ئوقۇمىغانمۇسىلەر؟[128] 4 ــ دېمەك، ئۇ خۇدانىڭ ئۆيىگە كىرىپ، خۇداغا ئاتالغان، تەۋراتتا كاھىنلاردىن باشقا ھەرقانداق ئادەمنىڭ يېيىشى چەكلەنگەن «تەقدىم نانلار»نى سوراپ ئېلىپ يېگەن ۋە ھەمراھلىرىغىمۇ بەرگەن[129] ــ دەپ جاۋاب بەردى. 5 ئاخىرىدا ئۇ ئۇلارغا:
ــ ئىنسانئوغلى شابات كۈنىنىڭمۇ ئىگىسىدۇر، ــ دېدى.
6 يەنە بىر شابات كۈنى شۇنداق بولدىكى، ئۇ سىناگوگقا كىرىپ تەلىم بېرىۋاتاتتى. سىناگوگتا ئوڭ قولى يىگىلەپ كەتكەن بىر ئادەم بار ئىدى.
7 ئەمدى تەۋرات ئۇستازلىرى بىلەن پەرىسىيلەر ئۇنىڭ ئۈستىدىن ئەرز قىلغۇدەك بىرەر ئىشنى ئىزدەپ تاپايلى دەپ، ئۇنىڭ شابات كۈنىمۇ كېسەل ساقايتىدىغان-ساقايتمايدىغانلىقىنى پايلاپ يۈرۈشەتتى[130]. 8 بىراق ئەيسا ئۇلارنىڭ كۆڭلىدىكىنى بىلىپ، قولى يىگىلەپ كەتكەن ئادەمگە:
ــ ئورنۇڭدىن تۇر، ئوتتۇرىغا چىققىن! ــ دېۋىدى، ھېلىقى ئادەم ئورنىدىن قوپۇپ شۇ يەردە تۇردى. 9 ئاندىن ئەيسا ئۇلارغا:
ــ سىلەردىن سوراپ باقايچۇ، تەۋراتقا ئۇيغۇن بولغىنى شابات كۈنى ياخشىلىق قىلىشمۇ، ياكى يامانلىق قىلىشمۇ؟ جاننى قۇتقۇزۇشمۇ ياكى جانغا زامىن بولۇشمۇ؟ ــ دەپ سورىدى. 10 ئەتراپىدىكىلەرنىڭ ھەممىسىگە نەزەر سالغاندىن كېيىن، ئۇ ھېلىقى ئادەمگە:
ــ قولۇڭنى ئۇزات، ــ دېدى. ئۇ شۇنداق قىلىشى بىلەنلا قولى ئەسلىگە

---

128 «ئوقۇمىغانمۇسىلەر؟» دېگەن سۆز پەرىسىيلەرنىڭ دائىم رەقىبلىرىدىن سورايدىغان سوئال شەكلى ئىدى.
129 بۇ ۋەقە «1سام.» 21:1-7دە خاتىرىلەنگەن.
130 ئۇلارنىڭ قىلماقچى بولغان ئەرزى بولسا «ئۇ شابات كۈنىدە كېسەلنى ساقايتسا، «ئىشلىگەن» ياكى «خىزمەت قىلغان»غا باراۋەر بولىدۇ، شۇڭا (ئۇلارنىڭ چۈشىنىشىچە) «تەۋرات قانۇنىغا خىلاپلىق قىلغان»» بولىدۇ.

كەلتۈرۈلۈپ ئىككىنچى قولىغا ئۆتكۈزۈلگەن بولدى[131]. 11 لېكىن ئۇلار[132] غەزەپتىن ھوشىنى يوقىتىپ، ئەيساغا قانداق تاقابىل تۇرۇش توغرىسىدا مەسلىھەتلىشىشكە باشلىدى.

ئەيسانىڭ ئون ئىككى روسۇلنى تاللىشى

12 شۇ كۈنلەردە شۇنداق بولدىكى، ئۇ دۇئا قىلىشقا تاغقا چىقتى ۋە ئۇ يەردە خۇداغا كېچىچە دۇئا قىلدى. 13 تاڭ ئاتقاندا، مۇخلىسلىرىنى ئالدىغا چاقىرىپ، ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئون ئىككىيلەننى تاللاپ، ئۇلارنى روسۇل دەپ ئاتىدى. 14 ئۇلار: سىمون (ئەيسا ئۇنى پېترۇس دەپمۇ ئاتىغان) ۋە ئۇنىڭ ئىنىسى ئاندىرىياس؛ ياقۇپ ۋە يۇھاننا، فىلىپ ۋە بارتولوماي، 15 ماتتا ۋە توماس، ئالفاينىڭ ئوغلى ياقۇپ ۋە مىللەتپەرۋەر[133] دەپ ئاتالغان سىمون، 16 ياقۇپنىڭ[134] ئوغلى[135] يەھۇدا ۋە كېيىن ئۇنىڭغا ساتقۇنلۇق قىلغان يەھۇدا ئىشقاريوتلار ئىدى.

ئەيسانىڭ كېسەللەرنى ساقايتىشى ۋە تەلىم بېرىشى

17 ئەيسا روسۇللىرى بىلەن تاغدىن چۈشۈپ، بىر تۈزلەڭلىكتە تۇراتتى. شۇ يەردە نۇرغۇن مۇخلىسلىرى ھەمدە پۈتكۈل يەھۇدىيە ئۆلكىسىدىن ۋە يېرۇسالېمدىن، تىر ۋە زىدون شەھەرلىرىگە قارايدىغان دېڭىز بويىدىكى يۇرتلاردىن توپ-توپ كىشىلەر يىغىلىشتى. ئۇلار ئۇنىڭ تەلىملىرىنى ئاڭلاش ۋە كېسەللىرىگە شىپالىق ئىزدەش ئۈچۈن كەلگەنىدى. 18 ناپاك روھلاردىن ئازابلانغانلارمۇ شىپالىق تېپىشتى. 19 بۇ توپ-توپ ئادەملەرنىڭ ھەممىسى

131 «ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى». پېئىلنىڭ بۇ مەجھۇل شەكلى بىزگە بۇ ئىشنى خۇدا ئۆزى قىلغان، دېگەننى ئۇقتۇرىدۇ. ئەمدى ئۇلار بۇ مۆجىزىنى «شابات كۈنىدە ياراتقانلىقى» ئۈچۈن زادى كىمنى ئەيىبلىمەكچى؟

132 «ئۇلار» — 7-ئايەتتە كۆرسىتىلگەن «تەۋرات ئۇستازلىرى ۋە پەرىسىيلەر».

133 ياكى، «قانائانلىق». يەھۇدىي مىللەتپەرۋەرلەر ۋەتىنىنى رىم ئىمپېرىيەسىدىن ئازاد قىلىش ئۈچۈن زوراۋانلىق بىلەن كۈرەش قىلغۇچىلار ئىدى.

134 بۇ ياقۇپ 14- ۋە 15-ئايەتتىكى «ياقۇپ»لاردىن باشقىسى بولسا كېرەك.

135 بەزى كونا كۆچۈرۈلمىلەردە «ياقۇپنىڭ ئىنىسى» دېيىلىدۇ.

قوللىرىنى ئۇنىڭغا تەگكۈزۈۋېلىشقا ئىنتىلەتتى؛ چۈنكى كۈچ-قۇدرەت ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدىن چىقىپ ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە شىپالىق بېرىۋاتاتتى.

خۇشاللىق ۋە قايغۇ

20 شۇنىڭ بىلەن ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ مۇخلىسلىرىغا قاراپ مۇنداق دېدى:
― «مۇبارەك، ئەي يوقسۇللار![136] چۈنكى خۇدانىڭ پادىشاھلىقى سىلەرنىڭكىدۇر.
21 مۇبارەك، ئەي ھازىر ئاچ قالغانلار! چۈنكى سىلەر تولۇق تويۇنىسىلەر.
مۇبارەك، ئەي يىغلاۋاتقانلار! چۈنكى كۈلىدىغان بولىسىلەر.
22 كىشىلەر ئىنسانئوغلىنىڭ ۋەجىدىن سىلەردىن نەپرەتلەنسە، سىلەرنى ئۆزلىرىدىن چەتكە قاقسا، سىلەرگە تۆھمەت-ھاقارەت قىلسا، نامىڭلارنى رەزىل دەپ قارىسا، سىلەرگە مۇبارەك! 23 شۇ كۈنى شادلىنىپ تەنتەنە قىلىپ سەكرەڭلار. چۈنكى مانا، ئەرشتە بولغان ئىنئامىڭلار زوردۇر. چۈنكى ئۇلارنىڭ ئاتا-بوۋىلىرى بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرگىمۇ ئوخشاش ئىشلارنى قىلغان.

24 ― لېكىن ھالىڭلارغا ۋاي، ئەي بايلار!
چۈنكى سىلەر ئاللىقاچان راھەت-پاراغىتىڭلارغا ئىگە بولدۇڭلار!
25 ھالىڭلارغا ۋاي، ئەي قارنى تويۇنغانلار!
چۈنكى سىلەر ئاچ قالىسىلەر.
ھالىڭلارغا ۋاي، ئەي كۈلۈۋاتقانلار!
چۈنكى ھازا تۇتۇپ يىغلايسىلەر.
26 ھەممەيلەن سىلەرنى ياخشى دېگەندە، ھالىڭلارغا ۋاي! چۈنكى ئۇلارنىڭ ئاتا-بوۋىلىرىمۇ بۇرۇنقى ساختا پەيغەمبەرلەرگە شۇنداق قىلغان».

---

136 «يوقسۇللار» ― بەلكىم ئۆزىنىڭ خۇداغا قەتئىي موھتاجلىقىنى تونۇپ يەتكەنلەر. بۇ ئايەتلەردە «مۇبارەك» دېگەن سۆز (خۇدا تەرىپىدىن) «بەختلىك، بەرىكەتلىك قىلىنغان» دېگەن مەنىدە ئىشلىتىلىدۇ.

دۈشمەنلىرىڭلارغا مېھىر-مۇھەببەت كۆرسىتىڭلار

[27] — بىراق ماڭا قۇلاق سالغان سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، دۈشمەنلىرىڭلارغا مېھىر-مۇھەببەت كۆرسىتىڭلار؛ سىلەرگە ئۆچ بولغانلارغا ياخشىلىق قىلىڭلار. [28] سىلەرنى قارغىغانلارغا بەخت تىلەڭلار؛ سىلەرگە يامان مۇئامىلىدە بولغانلارغىمۇ دۇئا قىلىڭلار. [29] بىرسى مەڭزىڭگە ئۇرسا، ئىككىنچى مەڭزىڭنىمۇ تۇتۇپ بەر؛ بىرسى چاپىنىڭنى ئېلىۋالماقچى بولسا، كۆڭلىكىڭنىمۇ ئايىماي بەرگىن. [30] بىرسى سەندىن بىرنېمە تىلىسە، ئۇنىڭغا بەرگىن[137]. بىرسى سېنىڭ بىرەر نەرسەڭنى ئېلىپ كەتسە، ئۇنى قايتۇرۇپ بېرىشنى سورىما. [31] باشقىلارنىڭ ئۆزۈڭلارغا قانداق مۇئامىلە قىلىشىنى ئۈمىد قىلساڭلار، سىلەرمۇ ئۇلارغا شۇنداق مۇئامىلە قىلىڭلار. [32] ئەگەر سىلەر ئۆزۈڭلارنى ياخشى كۆرگەنلەرگىلا مېھىر-مۇھەببەت كۆرسەتسەڭلار، ئۇنداقتا سىلەردە نېمە شاپائەت بولسۇن؟ چۈنكى ھەتتا گۇناھكارلارمۇ ئۆزىنى ياخشى كۆرگەنلەرگە مېھىر-مۇھەببەت كۆرسىتىدىغۇ. [33] ئەگەر سىلەر ئۆزۈڭلارغا ياخشىلىق قىلغانلارغىلا ياخشىلىق قىلساڭلار، ئۇنداقتا سىلەردە نېمە شاپائەت بولسۇن؟ چۈنكى ھەتتا گۇناھكارلارمۇ شۇنداق قىلىدىغۇ! [34] ئەگەر سىلەر قەرزنى «چوقۇم قايتۇرۇپ بېرىدۇ» دەپ ئويلىغانلارغا بەرسەڭلار، ئۇنداقتا سىلەردە نېمە شاپائەت بولسۇن؟ چۈنكى ھەتتا گۇناھكارلارمۇ ئەينەن قايتۇرۇپ ئالىمىز دەپ باشقا گۇناھكارلارغا قەرز بېرىدىغۇ! [35] لېكىن سىلەر بولساڭلار، دۈشمەنلىرىڭلارغىمۇ مېھىر-مۇھەببەت كۆرسىتىڭلار، ياخشىلىق قىلىڭلار، باشقىلارغا ئۆتنە بېرىڭلار ۋە «ئۇلار بىزگە بىرنېمە قايتۇرىدۇ» دەپ ئويلىماڭلار. شۇ چاغدا، ئىنئامىڭلار زور بولىدۇ ۋە سىلەر ھەممىدىن ئالىي

---

137 نېمىنى بېرىش كېرەكلىكىنى رەببىمىز ئېيتمىدى. بەزى ئەھۋالدا تىلىگۈچىگە تىلىگىنىنى بەرسەك ئۇنىڭغا پايدا ئەمەس، بەلكى زىيان يەتكۈزىدۇ. مەسىلەن، ھاراقكەش ئادەم پۇل ياكى ھاراق تىلىسە بۇنى بەرسەك بولمايدۇ؛ لېكىن مۇمكىن بولسا ياردەم قولىمىزنى ئۇزىتىشىمىز كېرەك. باشقا مىسال «روس.» 3:1-11دە تېپىلىدۇ، بولۇپمۇ 6-ئايەتنى كۆرۈڭ.

بولغۇچىنىڭ پەرزەنتلىرى بولىسىلەر[138]. چۈنكى ئۇ تۇزكورلارغا ۋە رەزىللەرگىمۇ
مېھرىبانلىق قىلىدۇ. 36 ئاتاڭلار مېھرىبان بولغىنىدەك سىلەرمۇ مېھرىبان
بولۇڭلار.

باشقىلارنىڭ ئۈستىدىن ھۆكۈم قىلماڭلار

37 — باشقىلارنىڭ ئۈستىدىن ھۆكۈم قىلىپ يۈرمەڭلار. بولمىسا، سىلەر
خۇدانىڭ ھۆكۈمىگە ئۇچرايسىلەر. باشقىلارنى گۇناھقا بېكىتمەڭلار ۋە سىلەرمۇ
گۇناھقا بېكىتىلمەيسىلەر. باشقىلارنى كەچۈرۈڭلار ۋە سىلەرمۇ كەچۈرۈم
قىلىنىسىلەر. 38 بېرىڭلار ۋە سىلەرگىمۇ بېرىلىدۇ — ھەتتا چوڭ ئۆلچىگۈچكە
لىق چىڭداپ، سىلكىپ تولدۇرۇلۇپ ئۈستىدىن تېشىپ چۈشكىدەك
دەرىجىدە قوينۇڭلارغا تۆكۈپ بېرىلىدۇ[139]. سىلەر باشقىلارغا قانداق ئۆلچەم
بىلەن ئۆلچەپ بەرسەڭلار، سىلەرگىمۇ شۇنداق ئۆلچەم بىلەن ئۆلچەپ
بېرىلىدۇ.
39 ئاندىن ئۇ ئۇلارغا تەمسىل ئېيتىپ مۇنداق دېدى:
— قارىغۇ قارىغۇنى يېتىلەپ ماڭالامدۇ؟ ئۇنداق قىلسا، ھەر ئىككىسى
ئورەككە چۈشۈپ كەتمەمدۇ؟ 40 مۇخلىس ئۇستازىدىن ئۈستۈن تۇرمايدۇ؛
لېكىن تاكامۇللاشتۇرۇلغىنى ئۇستازىغا ئوخشاش بولىدۇ[140].
41 ئەمدى نېمە ئۈچۈن بۇرادىرىڭنىڭ[141] كۆزىدىكى قىلنى كۆرۈپ، ئۆز

---

138 «ھەممىدىن ئالىي بولغۇچىنىڭ پەرزەنتلىرى بولىسىلەر» — دېمەك، ئەمەللىرىڭلار بۇنىڭغا گۇۋاھلىق بولىدۇ.

139 «سىلەرگىمۇ بېرىلىدۇ — ھەتتا چوڭ ئۆلچىگۈچكە لىق چىڭداپ، سىلكىپ تولدۇرۇلۇپ ئۈستىدىن تېشىپ چۈشكىدەك دەرىجىدە قوينۇڭلارغا تۆكۈپ بېرىلىدۇ» — ئوتتۇرا شەرقتە بىرسى بىراۋغا ئاشلىق ھەدىيە قىلماقچى بولسا (1) ئاشنى خالتىغا لىق قاچىلايدۇ؛ (2) دانلار چىڭدىلىپ چۈشسۇن دەپ خالتىنى سىلكىيدۇ؛ (3) چىڭدالغان دانلارنىڭ ئۈستىگە «تېشىپ چۈشكۈدەك دەرىجىدە» يەنە قاچىلايدۇ.

140 بۇ سىرلىق سۆز بەلكىم مۇخلىسلار مەسىھكە تولۇق ئەگەشسە، ئۇنىڭغا ئوخشاش ئازاب-ئوقۇبەتنى كۆرۈشى مۇمكىن، دېگەن مەنىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

141 ياكى «قېرىندىشىڭنىڭ».

كۆزۈڭدىكى لىمنى بايقىيالمايسەن؟![142] 42 سەن قانداقمۇ ئۆز كۆزۈڭدە تۇرغان
لىمنى كۆرمەي تۇرۇپ بۇرادىرىڭغا: «قېنى، كۆزۈڭدىكى قىلنى ئېلىۋېتەي!»
دېيەلەيسەن؟! ئەي ساختىپەز! ئاۋۋال ئۆزۈڭنىڭ كۆزىدىكى لىمنى ئېلىۋەت،
ئاندىن ئېنىق كۆرۈپ، بۇرادىرىڭنىڭ كۆزىدىكى قىلنى ئېلىۋېتەلەيسەن.
43 چۈنكى ھېچقانداق ياخشى دەرەخ يامان مېۋە بەرمەيدۇ، ھېچقانداق يامان
دەرەخمۇ ياخشى مېۋە بەرمەيدۇ. 44 ھەرقانداق دەرەخنى بەرگەن مېۋىسىدىن
پەرق ئەتكىلى بولىدۇ. چۈنكى تىكەندىن ئەنجۈرنى ئۈزگىلى بولماس، يانتاقتىن
ئۈزۈم ئۈزگىلى بولماس. 45 ياخشى ئادەم قەلبىدىكى ياخشىلىق خەزىنىسىدىن
ياخشىلىق چىقىرىدۇ؛ رەزىل ئادەم قەلبىدىكى رەزىللىك خەزىنىسىدىن
رەزىللىكنى چىقىرىدۇ. چۈنكى قەلب نېمىگە تولدۇرۇلغان بولسا، ئېغىزدىن
شۇ چىقىدۇ.

ئىككى خىل ئىمارەت سالغان كىشىلەر

46 — سىلەر نېمىشقا مېنى «رەب! رەب!» دەيسىلەر-يۇ، بىراق سىلەرگە
ئېيتقانلىرىمغا ئەمەل قىلمايسىلەر؟ 47 ئەمىسە، مېنىڭ ئالدىمغا كېلىپ،
سۆزلىرىمنى ئاڭلاپ ئەمەل قىلغان ھەركىمنىڭ كىمگە ئوخشىغانلىقىنى
سىلەرگە كۆرسىتىپ بېرەي. 48 ئۇ خۇددى چوڭقۇر كولاپ، ئۇلىنى قورام تاشنىڭ
ئۈستىگە سېلىپ ئۆي سالغان كىشىگە ئوخشايدۇ. كەلكۈن كەلگەندە، سۇ
ئېقىمى ئۇ ئۆينىڭ ئۈستىگە زەرب بىلەن ئۇرۇلغىنى بىلەن، ئۇنى مىدىر-سىدىر
قىلالمىدى، چۈنكى ئۇ پۇختا سېلىنغان. 49 لېكىن سۆزلىرىمنى ئاڭلاپ تۇرۇپ،
ئەمەل قىلمايدىغان كىشى بولسا، قۇرۇق يەرنىڭ ئۈستىگە ئۇلسىز ئۆي سالغان
كىشىگە ئوخشايدۇ. كەلكۈن ئېقىمى شۇ ئۆينىڭ ئۈستىگە ئۇرۇلۇشى بىلەن ئۇ
ئۆرۈلۈپ كەتتى؛ ئۇنىڭ ئۆرۈلۈشى ئىنتايىن دەھشەتلىك بولدى!

142 مەنىسى: «نېمە ئۈچۈن بۇرادىرىڭنىڭ ھەرە كېپىكىدەك كىچىك سەۋەنلىكىنىلا كۆرۈپ، ئۆزۈڭدىكى لىمدەك چوڭ گۇناھنى كۆرمەيسەن؟» دېگەندەك.

ئەيسانىڭ رىملىق يۈزبېشىنىڭ چاكىرىنى ساقايتىشى

7
1 ئەيسا كۆپچىلىككە بۇ سۆزلەرنىڭ ھەممىسىنى قىلىپ بولغاندىن
كېيىن، كەپەرناھۇم شەھىرىگە قايتا كىردى. 2 ئۇ يەردە مەلۇم بىر
يۈزبېشىنىڭ ئەتىۋارلىق قۇلى ئېغىر كېسەل بولۇپ، سەكراتتا ياتاتتى. 3 يۈزبېشى
ئەيسانىڭ خەۋىرىنى ئاڭلاپ، بىرنەچچە يەھۇدىي ئاقساقالنى ئۇنىڭ يېنىغا
بېرىپ، ئۇنىڭ كېلىپ قۇلىنى قۇتقۇزۇشى[143] ئۈچۈن ئۆتۈنۈشكە ئەۋەتتى[144].
4 ئۇلار ئەيسانىڭ ئالدىغا كەلگەندە ئۇنىڭغا:
— بۇ ئىشنى تىلىگۈچى بولسا، تىلىكىنى ئىجابەت قىلىشىڭىزغا ھەقىقەتەن
ئەرزىيدىغان ئادەم. 5 چۈنكى ئۇ بىزنىڭ يەھۇدىي ئېلىمىزنى ياخشى كۆرىدۇ ۋە
ھەتتا بىز ئۈچۈن بىر سىناگوگمۇ سېلىپ بەردى، — دەپ جىددىي قىياپەتتە
ئۆتۈنۈشتى.
6 ئەيسا ئۇلار بىلەن بىللە باردى. بىراق ئۆيىگە ئاز قالغاندا، يۈزبېشى
ئەيسانىڭ ئالدىغا بىرنەچچە دوستىنى ئەۋەتىپ ئۇنىڭغا مۇنداق دېگۈزدى:
— «تەقسىر[145]، ئۆزلىرىنى ئاۋارە قىلمىسىلا، ئۆزلىرىنىڭ تورۇسۇمنىڭ
ئاستىغا كېلىشلىرىگە ئەرزىمەيمەن. 7 شۇڭا ئۆزۈمنىمۇ سىلىنىڭ ئالدىلىرىغا
بېرىشقا لايىق ھېسابلىمىدىم. سىلى پەقەت بىر ئېغىز سۆز قىلىپ قويسىلا،
قۇلۇم ساقىيىپ كېتىدۇ. 8 چۈنكى مەنمۇ باشقا بىرسىنىڭ ھوقۇقى ئاستىدىكى
ئادەممەن، قول ئاستىمدىمۇ لەشكەرلىرىم بار. بىرىگە بار دېسەم بارىدۇ،
بىرىگە كەل دېسەم، كېلىدۇ؛ قۇلۇمغا بۇ ئىشنى قىل دېسەم، ئۇ شۇ ئىشنى
قىلىدۇ»[146].

143 گرېك تىلىدا «قۇتقۇزۇش» ۋە «ساقايتىش» بىرلا سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

144 يۈزبېشى رىملىق پۇقرا بولۇپ، يەھۇدىي ئەمەس ئىدى. 5-ئايەتكە قارىغاندا ئۇ رىملىقلارنىڭ بۇتپەرەسلىكىنى تاشلاپ، تەۋرات ئارقىلىق خۇداغا ئېتىقاد باغلىغان ئادەم ئىدى.

145 ياكى «رەب».

146 «مەنمۇ باشقا بىرسىنىڭ ھوقۇقى ئاستىدىكى ئادەممەن..» — دېمەك، يۈزبېشى رىم ئىمپېراتورىنىڭ ھوقۇقى ئاستىدا تۇرۇپ ئۆز ھوقۇقى بىلەن ئەسكەرلىرىگە بۇيرۇق بېرەلەيتتى؛ ئەيسا ئالەم ئىگىسىنىڭ ھوقۇقى ئاستىدا تۇرۇپ، ھەممىگە قادىرنىڭ ھوقۇقى بىلەن ئالەمنىڭ ئىشلىرىنى بۇيرۇيدىغان ئادەم ئىدى.

9 ئەيسا بۇ گەپنى ئاڭلاپ يۈزبېشىغا تەئەججۈبلەندى. ئۇ بۇرۇلۇپ كەينىگە ئەگەشكەن خالايىققا:
— دەرۋەقە، ھەتتا ئىسرائىلدىمۇ بۇنداق زور ئىشەنچنى تاپالمىغانىدىم! — دېدى.
10 يۈزبېشى ئەۋەتكەن كىشىلەر قايتىپ بارغاندا، كېسەل بولغان قۇلنىڭ سەللىمازا ساقايغانلىقىنى كۆردى[147].

تۇل ئايالنىڭ ئوغلىنى تىرىلدۈرۈش

11 بۇ ئىشتىن كېيىن ئۇ نائىن دېگەن بىر شەھەرگە باردى. ئۇنىڭ مۇخلىسلىرى ۋە يەنە توپ-توپ كىشىلەر ئۇنىڭغا ئەگىشىپ ماڭدى. 12 ئۇ شەھەر قوۋۇقىغا يېقىنلاشقاندا، مانا كىشىلەر جىنازا كۆتۈرۈپ چىقىۋاتاتتى. ئۆلگۈچى ئانىسىنىڭ يەككە-يېگانە ئوغلى ئىدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئانىسى تۇل ئايال ئىدى. شەھەردىن چوڭ بىر توپ ئادەم ئايالغا ھەمراھ بولۇپ چىققانىدى.
13 رەب ئۇنى كۆرۈپ، ئۇنىڭغا ئىچىنى ئاغرىتىپ:
— يىغلىمىغىن، — دېدى. 14 شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆتۈپ، تاۋۇتقا قولىنى تەگكۈزۈۋىدى، تاۋۇت كۆتۈرگەنلەر توختىدى[148]. ئۇ:
— يىگىت، ساڭا ئېيتىمەن، ئورنىدىن تۇر! — دېدى. 15 ئۆلگۈچى بولسا رۇسلىنىپ تىك ئولتۇردى ۋە گەپ قىلىشقا باشلىدى. ئەيسا ئۇنى ئانىسىغا تاپشۇرۇپ بەردى.
16 ھەممەيلەننى قورقۇنچ بېسىپ، ئۇلار خۇدانى ئۇلۇغلاپ:
— «ئارىمىزدا ئۇلۇغ بىر پەيغەمبەر تۇرغۇزۇلدى!» ۋە «خۇدا ئۆز خەلقىنى يوقلاپ كەلدى!»[149] — دېيىشتى.

---

147 بۇ ۋەقە «مات.» 8:8-13دىمۇ خاتىرىلىنىدۇ.
148 مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرۈلگەن قانۇن بويىچە جىنازىغا تېگىش كىشىنى يەتتە كۈنگىچە «ناپاك» قىلاتتى («چۆل.» 19:11-22نى كۆرۈڭ). بىراق ئۆلگىنىنى تىرىك قىلىش ھەممە ئىشنى باشقىچە قىلىدۇ!
149 «خۇدا ... يوقلاپ كەلدى» — تەۋرات ۋە ئىنجىلدا «خۇدانىڭ يوقلىشى» ئۇنىڭ ئىنسانلارغا يېقىن كېلىپ ئۇلاردىن خەۋەر ئېلىشىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

17 ئۇنىڭ توغرىسىدىكى بۇ خەۋەر پۈتۈن يەھۇدىيە زېمىنى ۋە ئەتراپتىكى رايونلارغا تارقىلىپ كەتتى.

يەھيا پەيغەمبەرنىڭ مۇخلىسلىرىنىڭ ئەيسا بىلەن كۆرۈشكىلى كېلىشى

18 يەھيانىڭ مۇخلىسلىرى ئەمدى بۇ بارلىق ئىشلارنىڭ خەۋىرىنى ئۇنىڭغا يەتكۈزدى. يەھيا مۇخلىسلىرىدىن ئىككىيلەننى ئۆزىگە چاقىرىپ، 19 ئۇلارنى ئەيسانىڭ ئالدىغا ئەۋەتىپ: «كېلىشى مۇقەررەر زات[150] ئۆزۈڭمۇ، ياكى باشقا بىرسىنى كۈتۈشىمىز كېرەكمۇ؟» دەپ سوراپ كېلىشكە ئەۋەتتى[151].
20 ئۇلار ئەيسانىڭ ئالدىغا بېرىپ:
— چۆمۈلدۈرگۈچى يەھيا بىزنى سەندىن: «كېلىشى مۇقەررەر زات ئۆزۈڭمۇ، ياكى باشقا بىرسىنى كۈتۈشىمىز كېرەكمۇ؟» دەپ سوراپ كېلىشكە يېنىڭغا ئەۋەتتى — دېدى.
21 دەل شۇ ۋاقىتتا ئەيسا ئاغرىق-سىلاق ۋە كېسەل-ۋابا باسقان ۋە يامان روھلار چاپلاشقان نۇرغۇن كىشىلەرنى ساقايتتى ۋە نۇرغۇن قارىغۇلارنى كۆرىدىغان قىلدى. 22 شۇنىڭ بىلەن ئۇ يەھيانىڭ مۇخلىسلىرىغا:
— سىلەر قايتىپ بېرىپ، يەھياغا ئۆز ئاڭلىغان ۋە كۆرگەنلىرىڭلار توغرۇلۇق خەۋەر يەتكۈزۈپ — «كورلار كۆرەلەيدىغان ۋە توكۇرلار ماڭالايدىغان بولدى، ماخاۋ كېسەللى بولغانلار ساقايتىلدى، گاسلار ئاڭلىيالايدىغان بولدى، ئۆلگەنلەرمۇ تىرىلدۈرۈلدى ۋە كەمبەغەللەرگە خۇش خەۋەر جاكارلاندى» — دەپ ئېيتىڭلار. 23 ئۇنىڭغا يەنە: «مەندىن گۇمانلانماي پۇتلىشىپ كەتمىگەن

150 «كېلىشى مۇقەررەر زات» بولسا خۇدا ۋەدە قىلغان قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ، ئەلۋەتتە. يەھيا ئۆزى مەسىھنىڭ يولىنى تەييارلاش ئۈچۈن ئۇنىڭ ئالدىدا ئەۋەتىلگەن؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇ: — «سەن بىز كۈتكەن كىشىمۇسەن» دەپ گۇمانلىنىپ سورايدۇ.
151 يەھيا پەيغەمبەر شۇ مۇخلىسلىرىنى ئەۋەتكەندە زىنداندا ئىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ بەلكىم: «ئەيسا ھەقىقەتەن قۇتقۇزغۇچى بولسا، نېمىشقا ئۇ مېنى مۇشۇ زىنداندا يېتىشقا يول قويىدۇ؟» دەپ سورىشى مۇمكىن ئىدى. «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»دە بۇ ئىش («مات.» 11:2-6) توغرۇلۇق ئىزاھاتلىرىمىزنى كۆرۈڭ.

كىشى بولسا بەختلىكتۇر!» دەپ قويۇشلار، ــ دېدى[152].
24 يەھيانىڭ ئەلچىلىرى كەتكەندىن كېيىن، ئۇ توپ-توپ ئادەملەرگە
يەھيا توغرۇلۇق سۆز ئېچىپ:
ــ «سىلەر بۇرۇن يەھيانى ئىزدەپ چۆلگە بارغىنىڭلاردا، زادى نېمىنى
كۆرگىلى باردىڭلار؟ شامالدا يەلپۈنۈپ تۇرغان قومۇشنىمۇ؟ 25 ياكى ئېسىل
كىيىم كىيگەن بىر ئەربابنىمۇ؟ مانا، ئېسىل كىيىملەرنى كىيگەن، ئەيش-
ئىشرەت ئىچىدە ياشايدىغانلار پادىشاھلارنىڭ ئوردىلىرىدىن تېپىلىدۇغۇ!
26 ئەمدى سىلەر نېمە كۆرگىلى باردىڭلار؟ بىر پەيغەمبەرنىمۇ؟ دۇرۇس،
ئەمما مەن شۇنى سىلەرگە ئېيتىپ قويايكى، بۇ بولسا پەيغەمبەردىنمۇ ئۈستۈن
بىر بولغۇچىدۇر. 27 چۈنكى مۇقەددەس يازمىلاردىكى: ــ
«مانا، يۈز ئالدىڭغا ئەلچىمنى ئەۋەتىمەن؛
ئۇ سېنىڭ ئالدىڭدا يولۇڭنى تەييارلايدۇ»[153] ــ دەپ يېزىلغان سۆز مانا
دەل ئۇنىڭ توغرىسىدا يېزىلغاندۇر. 28 چۈنكى مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ
قويايكى، ئاياللاردىن تۇغۇلغانلار ئارىسىدا يەھيادىنمۇ ئۇلۇغى يوق؛ ئەمما
خۇدانىڭ پادىشاھلىقىدىكى ئەڭ كىچىك بولغىنىمۇ ئۇنىڭدىن ئۇلۇغ تۇرىدۇ
29 (ئەمدى يەھيانى ئاڭلىغان پۇقرالار، ھەتتا باجگىرلارمۇ خۇدانىڭ يولىنى
توغرا دەپ[154] يەھيانىڭ چۆمۈلدۈرۈشى بىلەن چۆمۈلدۈرۈلگەنىدى. 30 لېكىن
پەرىسىيلەر ۋە تەۋراتشۇناسلار يەھيانىڭ چۆمۈلدۈرۈشىنى قوبۇل قىلماي،
خۇدانىڭ ئۆزلىرىگە بولغان مەقسەت-ئىرادىسىنى چەتكە قاققانىدى).
31 ــ لېكىن بۇ زاماننىڭ كىشىلىرىنى زادى كىملەرگە ئوخشىتاي؟ ئۇلار
كىملەرگە ئوخشايدۇ؟ 32 ئۇلار خۇددى رەستە-بازارلاردا ئولتۇرۇۋېلىپ، بىر-
بىرىگە: «بىز سىلەرگە سۇناي چېلىپ بەرسەكمۇ، ئۇسسۇل ئوينىمىدىڭلار»،

---

152 يەھيا پەيغەمبەر زىنداندا يېتىپ: «ئەيسا قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ بولسا نېمىشقا مېنى زىنداندىن قۇتقۇزمىغان؟» ــ دەپ گۇمانلانغان بولسا كېرەك ئىدى. يەھيانىڭ بۇ سوئالى توغرۇلۇق «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.

153 تەۋرات، «مال.» 3:1؛ «يەش.» 40:3.

154 «خۇدانىڭ يولىنى توغرا دەپ» گرېك تىلىدا «خۇدانى توغرا دەپ...» دېگەن ئىبارىنى بىلدۈرىدۇ.

«ماتەم پەدىسىگە چېلىپ بەرسەكمۇ، يىغا-زار قىلمىدىڭلار» دەپ قاقشايدىغان تۇتۇرۇقسىز باللارغا ئوخشايدۇ. [33] چۈنكى چۆمۈلدۈرگۈچى يەھيا كېلىپ زىياپەتتە ئولتۇرمايتتى، شاراب ئىچمەيتتى[155]. شۇنىڭ بىلەن سىلەر: «ئۇنىڭغا جىن چاپلىشىپتۇ» دېيىشىسىلەر. [34] ئىنسانئوغلى بولسا كېلىپ ھەم يەيدۇ ھەم ئىچىدۇ ۋە مانا سىلەر: «تازا بىر تويماس ۋە مەيخور ئىكەن. ئۇ باجگىرلار ۋە گۇناھكارلارنىڭ دوستىدۇر» دېيىشىسىلەر. [35] لېكىن دانالىق بولسا ئۆزىنىڭ بارلىق پەرزەنتلىرى[156] ئارقىلىق دۇرۇس دەپ تونۇلىدۇ».

گۇناھكار ئايالنىڭ ئەيسانى ئەتىرلىشى

[36] پەرىسىيلەردىن بىرى ئۇنىڭدىن ئۆيۈمدە مېھمان بولسىڭىز دەپ ئۆتۈندى. ئەمدى ئۇ پەرىسىينىڭ ئۆيىگە كىرىپ داستىخاندا ئولتۇردى[157]. [37] ۋە مانا، ئۇ شەھەردە بۇزۇق دەپ تونۇلغان بىر ئايال ئەيسانىڭ بۇ پەرىسىينىڭ ئۆيىدە داستىخاندا ئولتۇرغانلىقىنى ئاڭلاپ، ئاق قاشتېشىدىن ياسالغان بىر قۇتىدا مۇرمەككى[158] ئېلىپ كەلدى. [38] ئۇ يىغلىغان پېتى ئۇنىڭ كەينىدە، پۇتىغا يېقىن تۇرۇپ، كۆز ياشلىرى قىلىپ، پۇتلىرىنى ھۆل قىلىۋەتتى؛ ئاندىن چاچلىرى بىلەن ئۇنىڭ پۇتلىرىنى ئېرتىپ قۇرۇتتى ھەم پۇتلىرىنى توختىماي سۆيۈپ، ئۇستىگە ئەتىر سۈردى. [39] ئەمدى ئۇنى چاقىرغان پەرىسىي بۇ ئىشنى كۆرۈپ، ئىچىدە: «بۇ ئادەم راست پەيغەمبەر بولغان بولسا، ئۆزىگە تېگىۋاتقان بۇ ئايالنىڭ كىم ۋە قانداق ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. چۈنكى ئۇ بىر بۇزۇق!» دەپ ئويلىدى.

---

155 گرېك تىلىدا «نە نان يېمەيدۇ نە ئىچمەيدۇ». ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىدە باركى، يەھيا پەيغەمبەر ئىنتايىن غورىگىل ئوزۇقلىناتتى، پات-پات روزا تۇتاتتى. «مات.» 4:3نى كۆرۈڭ.

156 ياكى «ئىش-مېۋىلىرى». بۇ قىسقا ئايەت ئۇستىدە ۋە ئۇنىڭدىكى كۆپ مۇھىم پرىنسىپلار توغرىسىدا «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختىلىمىز.

157 گرېك تىلىدا «ياتتى». يەھۇدىيلار ۋە گرېكلەر ئادەتتە داستىخاندا يانپاشلاپ ياتاتتى.

158 «مۇرمەككى» ــ بۇ خىل ئەتىر. ئۇ ئادەتتە ئىنتايىن قىممەت ئىدى (مەسىلەن، «مات.» 7:26نى كۆرۈڭ).

40 شۇنىڭ بىلەن ئەيسا ئۇنىڭغا جاۋابەن:
— سىمون، ساڭا دەيدىغان بىر گېپىم بار، — دېدى.
— ئېيتىڭ، ئۇستاز، — دېدى سىمون.
41 — ئىككى ئادەم مەلۇم بىر قەرز ئىگىسىگە قەرزدار ئىكەن. بىرى بەش يۈز كۆمۈش دىنارغا[159]، يەنە بىرى بولسا ئەللىك كۆمۈش دىنارغا قەرزدار ئىكەن. 42 لېكىن ھەر ئىككىسىنىڭ قەرزنى قايتۇرغىلى ھېچنەرسىسى بولمىغاچقا، قەرز ئىگىسى مېھرىبانلىق قىلىپ ھەر ئىككىسىنىڭ قەرزنى كەچۈرۈم قىپتۇ. سېنىڭچە، ئۇلارنىڭ قايسىسى ئۇنى بەكرەك سۆيىدۇ؟ — دەپ سورىدى ئەيسا.
43 سىمون جاۋابەن: — مېنىڭچە، قەرزى كۆپرەك كەچۈرۈم قىلىنغان كىشى، — دېدى.
— توغرا ھۆكۈم قىلدىڭ، — دېدى ئەيسا. 44 ئاندىن ھېلىقى ئايالغا بۇرۇلۇپ، سىمونغا:
— بۇ ئايالنى كۆردۈڭمۇ؟ مەن ئۆيۈڭگە كىرگىنىمدە سەن پۇتلىرىمنى يۇيۇشقا سۇ بەرمىگەنىدىڭ؛ لېكىن ئۇ كۆز يېشى بىلەن پۇتلىرىمنى يۇدى ۋە چېچى بىلەن ئېرتىپ قۇرۇتتى. 45 سەن مېنى سالام بېرىپ سۆيمىدىڭ؛ لېكىن ئۇ مەن كىرگەندىن تارتىپ پۇتلىرىمنى سۆيۈشتىن توختىمىدى. 46 سەن بېشىمغىمۇ ماي سۈركىمىگەنىدىڭ[160]؛ بىراق ئۇ مېنىڭ پۇتلىرىمغا مۇرمەككىنى سۈركەپ قويدى. 47 شۇڭا شۇنى ساڭا ئېيتىپ قوياييكى، ئۇنىڭ نۇرغۇن گۇناھلىرى كەچۈرۈم قىلىندى. چۈنكى مانا، ئۇنىڭ كۆرسەتكەن مېھىر-مۇھەببىتى چوڭقۇر ئەمەسمۇ؟[161] ئەمما كەچۈرۈمى ئاز بولغانلارنىڭ مېھىر-مۇھەببەتنى كۆرسىتىشىمۇ ئاز بولىدۇ، — دېدى.

---

159 «كۆمۈش دىنار» — رىم ئىمپېرىيەسىنىڭ پۇل بىرلىكى، تەخمىنەن بىر ئادەمنىڭ بىر كۈنلۈك ئىش ھەققى بولاتتى.

160 شۇ دەۋردە كىشىلەر ھۆرمەتلىك مېھمانلارنى قارشى ئېلىش ئۈچۈن مېھماننىڭ بېشىغا ئەتىرلىك ماينى سۈركەپ قوياتتى.

161 «چۈنكى مانا، ئۇنىڭ كۆرسەتكەن مېھىر-مۇھەببىتى چوڭقۇر ئەمەسمۇ؟» بۇ ئايالنىڭ مۇھەببىتى خۇدانىڭ كەچۈرۈمگە ئېرىشىشىنىڭ سەۋەبى ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ چوڭقۇر مۇھەببىتى ئۇنىڭ ئاللىقاچان خۇدانىڭ كەچۈرۈمگە ئېرىشكەنلىكى تۈپەيلىدىن بولدى ۋە شۇنداقلا بۇنىڭغا ئىسپات كۆرسەتتى.

48 ئاندىن ئۇ ئايالغا:
ــ گۇناھلىرىڭ كەچۈرۈم قىلىندى، ــ دېدى.
49 ئۇلار بىلەن ھەمداستىخان ئولتۇرغانلار كۆڭلىدە: «كىشىلەرنىڭ
گۇناھلىرىنىمۇ كەچۈرۈم قىلغۇچى بۇ ئادەم زادى كىمدۇ؟» دېيىشتى.
50 ئەيسا ھېلىقى ئايالغا:
ــ ئېتىقادىڭ[162] سېنى قۇتقۇزدى؛ ئامان-خاتىرجەملىك بىلەن قايتقىن!
ــ دېدى.

ئەيساغا ئەگەشكەن ئاياللار

8
1 كېيىن، ئەيسا شۇ يۇرتلارنى كېزىپ، شەھەرمۇ-شەھەر، يېزىمۇ-يېزا
خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنىڭ خۇش خەۋىرىنى ئېلان قىلىپ جاكارلىدى؛
ئون ئىككىيلەنمۇ ئۇنىڭ بىلەن بىرگە باردى. 2 ئۇنىڭ بىلەن بىللە بارغانلاردىن
يەنە يامان روھلاردىن ۋە ئاغرىق-سىلاقلاردىن ساقايتىلغان بەزى ئاياللارمۇ بار
ئىدى؛ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئۆزىدىن يەتتە جىن ھەيدەپ چىقىرىلغان مەريەم
(ماگداللىق دەپ ئاتالغان)، 3 ھېرود خاننىڭ ساراي غوجىدارى خۇزانىڭ ئايالى
يوئاننا، سۇزاننا ۋە باشقا نۇرغۇن ئاياللارمۇ بار ئىدى. بۇلار ئۆز مال-مۈلۈكلىرى
بىلەن ئۇ ۋە ئۇنىڭ مۇخلىسلىرىنىڭ[163] ھاجەتلىرىدىن چىقاتتى[164].

ئۇرۇق چاچقۇچى توغرىسىدىكى تەمسىل

4 چوڭ بىر توپ ئادەملەر يىغىلغاندا، شۇنداقلا ھەرقايسى شەھەرلەردىن
كىشىلەر ئۇنىڭ يېنىغا كەلگەندە، ئۇ ئۇلارغا بىر تەمسىل سۆزلەپ بەردى:
5 ــ «ئۇرۇق چاچقۇچى ئۇرۇق چاچقىلى ئېتىزغا چىقىپتۇ. ئۇرۇق چاچقاندا،

---

162 «ئېتىقادىڭ» مۇشۇ يەردە، شۈبھىسىزكى، ئەيسا بۇ سۆز بىلەن ئايالنىڭ ئۆزىگە باغلىغان ئىشەنچىنى، يەنى ئۇنىڭ گۇناھلارنى كەچۈرۈم قىلالايدىغان مەسىھ ئىكەنلىكىگە باغلىغان ئىشەنچىنى كۆرسىتىدۇ.

163 «ئۇ ۋە ئۇنىڭ مۇخلىسلىرىنىڭ» ــ بۇ ئىبارە گرېك تىلىدا بەزى كۆچۈرۈلمىلەردە «ئۇنىڭ» ياكى بەزى كۆچۈرۈلمىلەردە «ئۇلارنىڭ» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

164 «كىرىش سۆز»ىمىزدە دېگىنىمىزدەك، لۇقا دائىم ئەيسانىڭ قىز-ئاياللار بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى بايقاپ يۈرىدۇ.

ئۇرۇقلاردىن بەزىلىرى چىغىر يول ئۈستىگە چۈشۈپ، دەسسىلىپ كېتىپتۇ ۋە ئاسماندىكى ئۇچار-قاناتلار كېلىپ ئۇلارنى يەپ كېتىپتۇ. 6 باشقا بەزىلىرى تاشلىق يەرگە چۈشۈپتۇ. يەردە نەملىك بولمىغاچقا، ئۈنۈپ چىققىنى بىلەن قۇرۇپ كېتىپتۇ. 7 باشقا بەزىلىرى تىكەنلەرنىڭ ئارىسىغا چۈشۈپتۇ، تىكەنلەر مايسىلار بىلەن تەڭ ئۆسۈپ مايسىلارنى بوغۇۋاپتۇ. 8 باشقا بەزىلىرى بولسا ياخشى تۇپراققا چۈشۈپتۇ. ئۈنگەندىن كېيىن، يۈز ھەسسە ھوسۇل بېرىپتۇ».
بۇلارنى دېگەندىن كېيىن ئۇ يۇقىرى ئاۋاز بىلەن:
— ئاڭلىغۇدەك قۇلىقى بارلار بۇنى ئاڭلىسۇن! دەپ توۋلىدى.
9 كېيىن ئۇنىڭ مۇخلىسلىرى ئۇنىڭدىن: — بۇ تەمسىلنىڭ مەنىسى نېمە؟
— دەپ سورىدى. 10 ئۇ ئۇلارغا مۇنداق دېدى:
— خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنىڭ سىرلىرىنى[165] بىلىش سىلەرگە نېسىپ قىلىندى. بىراق بۇ ئىشلار قالغان باشقىلارغا تەمسىللەر بىلەنلا ئېيتىلىدۇ. مەقسىتى شۇكى، «ئۇلار قارىسىمۇ كۆرمەيدۇ، ئاڭلىسىمۇ چۈشەنمەيدۇ»[166].
11 ئەمدى تەمسىلنىڭ مەنىسى مۇنداق: — ئۇرۇق بولسا، خۇدانىڭ سۆز-كالامىدۇر. 12 چىغىر يول بويىدىكىلەر بولسا مۇشۇلار: ئۇلار سۆز-كالامنى ئاڭلايدۇ؛ لېكىن ئىبلىس كېلىپ، ئۇلارنىڭ ئىشىنىپ قۇتقۇزۇلۇشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ قەلبىدىكى سۆزنى ئېلىپ كېتىدۇ. 13 تاشلىق يەرگە چۈشكەن ئۇرۇقلار سۆز-كالامنى ئاڭلىغان ھامان خۇشاللىق بىلەن قوبۇل قىلغانلارغا تەمسىل قىلىنغان. ئۇلاردا يىلتىز بولمىغاچقا، پەقەت بىر مەھەل ئىشىنىپ، ئاندىن سىناق-مۇشكۇللۇك ۋاقتى كەلگەندە، ئېتىقادتىن تېيىلىپ كېتىدۇ. 14 تىكەنلىككە چۈشكەن ئۇرۇقلار بولسا شۇنداق ئادەملەرنى كۆرسەتكەنكى، سۆزنى ئاڭلىغان بولسىمۇ، يولغا چىققاندىن كېيىن بۇ پانىي ھاياتتىكى ئەندىشىلەر، بايلىقلار ۋە ھالاۋەتلەرنىڭ ئېزىقتۇرۇشلىرى بىلەن بوغۇلۇپ، ئۇرۇق پىشماي ھوسۇل بەرمەيدۇ. 15 لېكىن ياخشى تۇپراققا

---

165 «سىرلار» — ئىنجىلدا «سىرلار» ئەسلىدە ئىنسانلارغا ئاشكارىلانمىغان، ھازىر مەسىھ ياكى روسۇللىرى ئارقىلىق ئايان قىلىنغان ئىشلارنى كۆرسىتىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئىنجىلدىكى بەزى «سىرلار» ئىنتايىن سىرلىق، ئەلۋەتتە.
166 بۇ سۆزلەر «يەش.» 9:6دىن ئېلىنغان.

چېچىلغان ئۇرۇقلار بولسا ــ سۆز-كالامنى ئاڭلاپ، سەمىمىي ۋە ياخشى قەلبى بىلەن ئۇنى تۇتىدىغانلارنى كۆرسىتىدۇ؛ بۇنداق ئادەملەر سەۋرچانلىق بىلەن ھوسۇل بېرىدۇ.

ھەممە ئىش ئاشكارىلىنىدۇ

[16] ــ ھېچكىم چىراغنى يېقىپ قويۇپ ئۇستىگە ئىدىشنى كۆمتۈرۈپ قويماس ياكى كارىۋات ئاستىغا تۇرغۇزماس، بەلكى چىراغداننىڭ ئۈستىگە قويىدۇ؛ بۇنىڭ بىلەن ئۆيگە كىرگەنلەر يورۇقلۇقنى كۆرىدۇ. [17] چۈنكى يوشۇرۇلغان ھېچقانداق ئىش ئاشكارىلانماي قالمايدۇ، ۋە ھېچقانداق مەخپىي ئىش ئايان بولماي، يورۇقلۇققا چىقماي قالمايدۇ.
[18] شۇنىڭ ئۈچۈن، ئاڭلىغىنىڭلارنىڭ قانداق ئىكەنلىكىگە كۆڭۈل قويۇڭلار! چۈنكى كىمدە بار بولسا، ئۇنىڭغا تېخىمۇ كۆپ بېرىلىدۇ؛ ئەمما كىمدە يوق بولسا، ھەتتا بار دەپ ھاسابلىغىنىمۇ ئۇنىڭدىن مەھرۇم قىلىنىدۇ.[167]

ئەيسانىڭ ھەقىقىي ئائىلىسى

[19] ئەمدى ئۇنىڭ ئانىسى ۋە ئىنىلىرى ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشكىلى كەلدى. لېكىن ئادەم نۇرغۇن بولغاچقا، يېنىغا كېلەلمىگەنىدى. [20] شۇنىڭ بىلەن بىرسى ئۇنىڭغا:
ــ ئانىڭىز ۋە ئىنىلىرىڭىز سىز بىلەن كۆرۈشمىز دەپ، سىرتتا تۇرىدۇ، ــ دېدى.
[21] لېكىن ئۇ جاۋابەن: ــ مېنىڭ ئانام ۋە ئاكا-ئۇكا قېرىنداشلىرىم بولسا خۇدانىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭغا ئەمەل قىلغۇچىلاردۇر، دېدى.

---

[167] «كىمدە بار بولسا... » ــ بۇ «بار بولسا» نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟ شۈبھىسىزكى، ئەبەدىي ئەھمىيەتلىك بىرەر نەرسە بولسا كېرەك، بۇ ئىمان-ئىشەنچنى ئۆز ئىچىگە چوقۇم ئالىدۇ. بىز ئۆزىمىزگە «ئەبەدىي ئەھمىيەتلىك» ھەربىرنېمە بولۇشى ئۈچۈن پەقەت مەسىھدىنلا تاپالايمىز، ئەلۋەتتە.

ئەيسانىڭ بوراننى تىنچىتىشى

22 ۋە شۇنداق بولدىكى، شۇ كۈنلەردىن بىرى، ئۇ مۇخلىسلىرى بىلەن بىر كېمىگە چۈشۈپ، ئۇلارغا:
ــ كۆلنىڭ ئۇ قېتىغا بارايلى، ــ دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار يولغا چىقتى.
23 كېمە كېتىۋاتقاندا ئۇ ئۇيقۇغا كەتكەنىدى. كۆلگە تۇيۇقسىز قارا بوران كېلىپ، كېمىگە سۇ توشۇپ كېتىپ، ئۇلار خەۋپتە قالدى. 24 مۇخلىسلار كېلىپ ئۇنى ئويغىتىپ:
ــ ئۇستاز، ئۇستاز، تۈگىشىدىغان بولدۇق! ــ دېدى.
لېكىن ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ، بورانغا ۋە داۋالغۇغان دولقۇنلارغا تەنبىھ بەردى؛ ھەممىسى توختاپ، تىنچ بولدى. 25 ئۇ مۇخلىسلىرىغا قاراپ:
ــ ئىشەنچىڭلار نەگە كەتتى؟ ــ دېدى.
ئۇلار ھەم قورقۇشۇپ، ھەم بەكمۇ ھەيران بولۇپ، بىر-بىرىگە:
ــ بۇ ئادەم زادى كىمدۇ، بۇيرۇق قىلسا، ھەتتا شاماللار ۋە دولقۇنلارمۇ ئۇنىڭغا بويسۇنىدىكەن-ھە! ــ دەپ كېتىشتى.

ئەيسانىڭ «قوشۇن» جىنلار چاپلاشقان ئادەمنى ئازاد قىلىشى

26 شۇنىڭ بىلەن ئۇلار گالىلىيەنىڭ ئۇدۇلىدىكى گېراسالىقلارنىڭ[168] يۇرتىغا يېتىپ باردى. 27 ئۇ قىرغاققا چىقىشى بىلەنلا، ئۇززۇندىن بېرى جىنلار چاپلاشقان، شەھەردىن كەلگەن مەلۇم ئادەم ئۇنىڭ ئالدىغا كەلدى. بۇ ئادەم كىيىم كىيمەي، ھېچ ئۆيدە تۇرماي، گۆرلەر ئارىسىدا[169] ياشايتتى. 28 لېكىن ئۇ ئەيسانى كۆرۈپلا ۋارقىراپ، ئۇنىڭ ئايىغىغا يىقىلىپ قاتتىق ئاۋاز بىلەن:
ــ ھەممىدىن ئالىي خۇدانىڭ ئوغلى ئەيسا، سېنىڭ مەن بىلەن نېمە كارىڭ! سەندىن ئۆتۈنىمەنكى، مېنى قىينىما! ــ دەپ تۇۋلاپ كەتتى. 29 چۈنكى ئەيسا ناپاك روھنىڭ ئۇنىڭدىن چىقىشىنى بۇيرۇۋاتاتتى (چۈنكى جىن نۇرغۇن قېتىم

168 «مات.» 8:28دە ئۇلار «گادارالىقلار»مۇ دەپ ئاتىلىدۇ.
169 ياكى «گۆرلەر ئىچىدە». پەلەستىندە كۆپ گۆرلەر ئۆڭكۈرلەردىن ياسىلىدۇ.

ئۇنى تۇتۇۋالغانىدى؛ ئۇ چاغلاردا كىشىلەر ئۇنىڭ پۇت-قوللىرىنى كىشەن-
زەنجىرلەر بىلەن باغلاپ ئۇنى قاماپ قويغان بولسىمۇ، ئۇ زەنجىرلەرنى ئۈزۈپ
قېچىپ چىققان ۋە جىن تەرىپىدىن چۆل-باياۋانلارغا ھەيدىۋېتىلگەنىدى).
30 ئەيسا بۇ ئادەمدىن:
— ئىسمىڭ نېمە؟ — دەپ سورىۋىدى، ئۇ: — ئىسمىم «قوشۇن»، — دېدى.
چۈنكى نۇرغۇن جىنلار ئۇنىڭ ئىچىگە كىرىپ چاپلىشىۋالغانىدى. 31 ئەمدى
ئۇلار ئەيسادىن ئۆزلىرىنى تېگى يوق ھاڭغا كەتكۈزمەسلىكنى ئۆتۈنۈپ يالۋۇردى.
32 شۇ يەردە تاغ باغرىدا چوڭ بىر توپ تۇڭگۇز پادىسى ئوزۇقلىنىۋاتاتتى.
جىنلار ئەيساغا يالۋۇرۇپ، تۇڭگۇزلارنىڭ تېنىگە كىرىشكە ئىجازەت بېرىشىنى
ئۆتۈندى. ئۇ ئۇلارغا ئىجازەت بەردى. 33 جىنلار شۇ ئادەمدىن چىقىپ،
تۇڭگۇزلارنىڭ تېنىگە كىرىۋالدى؛ شۇنىڭ بىلەن پۈتكۈل تۇڭگۇز پادىسى تىك
ياردىن ئېتىلىپ چۈشۈپ، كۆلگە غەرق بولدى.
34 تۇڭگۇزلارنى باققۇچىلارمۇ بۇ ۋەقەنى كۆرۈپ ئۇ يەردىن قېچىپ، شەھەر-
يېزىلاردا بۇ خەۋەرنى تارقاتتى. 35 خالايىق زادى نېمە ئىش بولغانلىقىنى
كۆرگىلى چىقتى؛ ئەيسانىڭ ئالدىغا كەلگەندە، شۇ يەردە ئۆزىدىن جىنلار
چىققان ھېلىقى ئادەمنىڭ كىيىم-كېچەكنى كىيىپ، ئەس-ھوشى جايىدا
ھالدا ئەيسانىڭ ئايىغى ئالدىدا ئولتۇرغىنىنى كۆردى؛ ئۇلار قورقۇپ كېتىشتى.
36 بۇ ۋەقەنى كۆرگەنلەرمۇ جىنلار چاپلاشقان ئادەمنىڭ قانداق ساقايتىلغىنىنى
كۆپچىلىككە تەسۋىرلەپ بەردى. 37 ئاندىن گېراسالىقلارنىڭ[170] يۇرتىدىكىلەر
ۋە ئەتراپىدىكى بارلىق كىشىلەر ئۇنىڭ ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن كېتىشىنى
ئۆتۈنۈشتى. چۈنكى دەھشەتلىك قورقۇنچ ئۇلارنى باسقانىدى. شۇڭا ئۇ كېمىگە
چۈشۈپ، قايتىشقا يول ئالدى. 38 ئەمما جىنلار ئۆزىدىن چىقىپ كەتكەن
ھېلىقى ئادەم ئۇنىڭغا، مەن سەن بىلەن بىللە كېتەي، — دەپ يالۋۇردى.
لېكىن ئۇ ئۇنى يولغا سېلىپ:
39 — ئۆيۈڭگە قايتىپ بېرىپ، خۇدانىڭ ساڭا شۇنچە چوڭ ئىشلارنى
قىلىپ بەرگەنلىكىنى يەتكۈزگىن، — دېدى.

---

170 ياكى «گادارىيلىقلارنىڭ» ياكى «گېرگەسەنلىكلەر»..

ئۇ ئادەم قايتىپ بېرىپ، پۈتكۈل شەھەرنى ئارىلاپ، ئەيسانىڭ ئۆزىگە شۇنچە چوڭ ئىشلارنى قىلىپ بەرگەنلىكىنى ئېلان قىلدى.

تىرىلدۈرۈلگەن قىز، ساقايتىلغان ئايال

40 ئەيسا قايتىپ كەلگىنىدە[171]، شۇنداق بولدىكى، خالايىق ئۇنى خۇشاللىق بىلەن قارشى ئېلىشتى؛ چۈنكى ھەممەيلەن ئۇنىڭ قايتىپ كېلىشىنى كۈتۈپ تۇراتتى. 41 ۋە مانا، بىر كىشى، سىناگوگنىڭ چوڭى بولغان يائىرۇس ئىسىملىك كىشىمۇ ئەيسانىڭ ئالدىغا كېلىپ ئايىغىغا ئۆزىنى ئېتىپ، ئۇنىڭ ئۆيىگە بېرىشىنى ئۆتۈندى. 42 چۈنكى ئۇنىڭ ئون ئىككى ياشلىق يالغۇز قىزى سەكراتتا ئىدى.

ئەيسا ئۇ يەرگە بارغىنىدا، توپ-توپ كىشىلەر ئۇنىڭ ئەتراپىغا زىچ ئولىشىپ ئۇنى قىستىشاتتى. 43 ئارىسىدا خۇن تەۋرەش كېسىلىگە گىرىپتار بولغىنىغا ئون ئىككى يىل بولغان بىر ئايال بار ئىدى؛ ئۇ بار-يوقىنى تېۋىپلارغا خەجلەپ تۈگەتكەن بولسىمۇ، ھېچقايسىسىدىن شىپا تاپمىغانىكەن. 44 ئۇ ئەيسانىڭ ئارقىسىدىن كېلىپ، ئۇنىڭ تونىنىڭ پېشىنى سىلىۋىدى، شۇئان خۇن توختىدى.

45 ئەيسا: ــ ماڭا قول تەگكۈزگەن كىم؟ ــ دەپ سورىدى.

ھەممەيلەن ئىنكار قىلغاندا، پېترۇسمۇ ۋە ئۇنىڭ بىلەن بولغانلارمۇ:

ــ ئۇستاز، خالايىق توپ-توپ بولۇپ تۆت ئەتراپىڭنى ئولىشىپ، سېنى قىستىشىۋاتقان يەردە، سەن «ماڭا تەگكەن كىم؟»، دەپ سورايسەنغۇ؟ ــ دېدى.

46 لېكىن ئەيسا:

ــ ياق! بىرسى ماڭا تەگدى؛ چۈنكى ۋۇجۇدۇمدىن قۇدرەتنىڭ چىقىپ كېتىۋاتقىنىنى سەزدىم، ــ دېدى.

47 ھېلىقى ئايال ئۆزىنىڭ يوشۇرۇپ قالالمايدىغانلىقىنى بىلىپ، تىترىگەن

171 «قايتىپ كەلگىنىدە» ــ بەلكىم كۆلنىڭ ئۇدۇلىدىكى قاشقا قايتقاندا.

هالدا ئۇنىڭ ئالدىغا يىقىلدى ۋە كۆپچىلىك ئالدىدا ئۆزىنىڭ نىمە سەۋەبتىن ئەيساغا قول تەگكۈزگەنلىكىنى، شۇنداقلا شۇئان قانداق ساقايغانلىقىنى ئېيتتى.
48 ئەيسا ئۇنىڭغا: ــ يۈرەكلىك بول، قىزىم، ئىشەنچىڭ سېنى ساقايتتى! ئامان-خاتىرجەملىك بىلەن ماڭغىن! ــ دېدى.[172]
49 ئۇ سۆز قىلىۋاتقاندا، سىناگوگ چوڭىنىڭ ئۆيىدىن چىققان بىرەيلەن كېلىپ سىناگوگ چوڭىغا:
ــ قىزىڭىز جان ئۈزدى. ئەمدى ئۇستازنى ئاۋارە قىلمىغىن، ــ دېدى.
50 لېكىن ئەيسا بۇنى ئاڭلاپ ئۇنىڭغا:
ــ قورقمىغىن! پەقەت ئىشەنچتە بول، ئۇ ساقىيىپ كېتىدۇ، ــ دېدى.
51 ئۇ ئۆيگە بارغاندا پېترۇس، يۇھاننا، ياقۇپ ۋە قىزنىڭ ئاتا-ئانىسىدىن باشقا ھېچكىمنىڭ ئۆزى بىلەن بىللە ئۆيگە كىرىشىگە رۇخسەت قىلمىدى.
52 ئۇ يەردىكىلەر ھەممىسى قىزغا ماتەم تۇتۇپ يىغا-زار كۆتۈرۈۋاتاتتى. لېكىن ئۇ:
ــ بولدى، يىغلىماڭلار! چۈنكى قىز ئۆلمىدى، پەقەت ئۇخلاپ قاپتۇ! ــ دېدى.
53 ئۇلار بولسا قىزنىڭ ئاللىقاچان جان ئۈزدى دەپ بىلگەچكە، ئۇنى مەسخىرە قىلدى. 54 لېكىن ئۇ ئۇلارنى چىقىرىۋېتىپ، قىزنىڭ قولىدىن تارتىپ:
ــ بالام، ئورنۇڭدىن تۇر، ــ دەپ چاقىردى. 55 قىزنىڭ روھى قايتىپ كېلىپ، ئۇ دەرھال ئورنىدىن تۇردى. ئۇ قىزغا يېگۈدەك بىرنېمە بېرىشنى ئېيتتى.
56 قىزنىڭ ئاتا-ئانىسى ئىنتايىن ھەيران قېلىشتى. لېكىن ئۇ ئۇلارغا بۇ ئىشنى ھېچكىمگە ئېيتماسلىقنى تاپىلىدى.

172 بۇ ئايال نېمىشقا شۇنداق قورقتى؟ «مات.» 9:22دىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.

ئەيسانىڭ ئون ئىككى روسۇلنى ئەۋەتىشى

9

[1] ئەيسا ئون ئىككىيلەننى چاقىرىپ، ئۇلارغا بارلىق جىنلارنى
ھەيدىۋېتىش ۋە كېسەللەرنى ساقايتىشقا قۇدرەت ۋە ھوقۇق بەردى.
[2] ئاندىن ئۇلارنى خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى جار قىلىش ۋە كېسەللەرنى
ساقايتىشقا ئەۋەتتى. [3] ئۇ ئۇلارغا:
ــ سىلەر سەپەر ئۈچۈن ھېچ نەرسە ئالماڭلار، نە ھاسا، نە خۇرجۇن[(173)]،
نە نان، نە پۇل ئېلىۋالماڭلار؛ بىرەر ئارتۇق يەكتەكمۇ ئېلىۋالماڭلار. [4] ۋە قايسى
ئۆيگە قوبۇل قىلىنىپ كىرسەڭلار، ئۇ يۇرتتىن كەتكۈچە شۇ ئۆيدە تۇرۇڭلار[(174)].
[5] ئەمدى قايسى يەردىكى كىشىلەر سىلەرنى قوبۇل قىلمىسا، ئۇ شەھەردىن
چىققىنىڭلاردا ئۇلارغا ئاگاھ-گۇۋاھ بولسۇن ئۈچۈن ئايىغىڭلاردىكى توپىنىمۇ
قېقىۋېتىڭلار![(175)] ــ دېدى.
[6] مۇخلىسلار يولغا چىقىپ، يېزا-قىشلاقلارنى ئارىلاپ خۇش خەۋەرنى
ئېلان قىلىپ، ھەممە يەردە كېسەللەرنى ساقايتتى.
[7] ئەمدى ھېرود ھاكىم[(176)] ئۇنىڭ بارلىق قىلغانلىرىدىن خەۋەر تېپىپ،
قايمۇقۇپ قالدى. چۈنكى بەزىلەر: «مانا يەھيا ئۆلۈمدىن تىرىلىپتۇ!» دېسە،
[8] يەنە بەزىلەر: «ئىلياس پەيغەمبەر قايتا پەيدا بولدى» ۋە يەنە باشقىلار:
«قەدىمكى پەيغەمبەرلەردىن بىرى قايتىدىن تىرىلىپتۇ!» دەيتتى.
[9] ھېرود: «مەن يەھيانىڭ كاللىسىنى ئالدۇرغانىدىم، ئەمدى مەن مۇشۇ
گېپىنى ئاڭلاۋاتقان زات زادى كىمدۇ؟» ــ دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۇنى كۆرۈش
پۇرسىتىنى ئىزدىدى.

---

173 ياكى «تىلەمچىنىڭ خالتىسى».

174 ياكى «ئۇ يۇرتتىن كەتكۈچە شۇ ئۆيدە چىقىپ-كىرىپ تۇرۇڭلار». كونا زامانلاردا پەيلاسوپلار ۋە «تەلىم بەرگۈچىلەر» ئۆيمۇ-ئۆي يۈرۈپ تىلەمچىلىك قىلاتتى. ئەمما مەسىھ مۇخلىسلىرى شۇنداق قىلماسلىقى كېرەك ئىدى. يەنە 7:10 ۋە ئۇنىڭدىكى ئىزاھاتنىمۇ كۆرۈڭ.

175 «ئايىغىدىكى توپىنى قېقىۋېتىش» ــ مۇشۇ ئىشارەت «بىزنىڭ سىلەر بىلەن مۇناسىۋىتىمىز يوق» دېگەننى بىلدۈرۈپ، خۇدانىڭ سۆزىنى رەت قىلغانلارغا قاتتىق ئاگاھلاندۇرۇش ئىدى.

176 مۇشۇ يەردە «ھاكىم» گرېك تىلىدىكى «تېترارق»نى بىلدۈرىدۇ. 1:3دىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.

بەش مىڭ كىشىنى تويدۇرۇش

10 روسۇللار بولسا قايتىپ كېلىپ، ئۆزلىرىنىڭ قىلغان ئىشلىرىنىڭ
ھەممىسىنى ئەيساغا مەلۇم قىلدى. ئۇ ئۇلارنى ئېلىپ، خۇپىيانە ھالدا بەيت-
سائىدا دېگەن شەھەردىكى خىلۇەت بىر يەرگە كەلدى. 11 بىراق خالايىق
بۇنىڭدىن خەۋەر تېپىپ ئۇنىڭغا ئەگىشىپ كەلدى. ئۇ ئۇلارنى قارشى ئېلىپ،
ئۇلارغا خۇدانىڭ پادىشاھلىقى توغرىسىدا سۆزلىدى ۋە شىپاغا موھتاجلارنى
ساقايتتى. 12 كۈن ئولتۇراي دېگەندە، ئون ئىككىيلەن ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ
ئۇنىڭغا:
— خالايىقنى يولغا سالساڭ، ئۇلار ئەتراپتىكى يېزا-قىشلاقلارغا ۋە
ئېتىزلارغا بېرىپ قونغۇدەك جايلار ۋە ئوزۇق-تۈلۈك تاپسۇن؛ چۈنكى مۇشۇ يەر
چۆللۈك ئىكەن، — دېدى.
13 لېكىن ئۇ ئۇلارغا:
— ئۇلارغا ئۆزۈڭلار ئوزۇق بېرىڭلار، — دېدى.
— بىزدە پەقەت بەش نان بىلەن ئىككى بېلىقتىن باشقا نەرسە يوق. بۇ بارلىق
خەلقكە ئوزۇق-تۈلۈك سېتىۋېلىپ كېلەمدۇق؟! — دېيىشتى ئۇلار. 14 چۈنكى شۇ
يەردە يىغىلغان ئەرلەرنىڭلا سانى بەش مىڭچە ئىدى.
ئۇ مۇخلىسلارغا:
— خالايىقنى ئەللىكتىن-ئەللىكتىن بۆلۈپ ئولتۇرغۇزۇڭلار، — دېدى.
15 ئۇلار ئۇنىڭ دېگىنىچە قىلىپ ھەممەيلەننى ئولتۇرغۇزدى. 16 ئەيسا بەش
نان بىلەن ئىككى بېلىقنى قولىغا ئېلىپ، ئاسمانغا قاراپ خۇداغا تەشەككۈر
ئېيتىپ بۇلارنى بەرىكەتلىدى. ئاندىن ئۇلارنى ئوشتۇپ، خالايىققا سۇنۇپ
بېرىش ئۈچۈن مۇخلىسلىرىغا بەردى. 17 ھەممەيلەن يەپ تويۇندى. ئاندىن
شۇلاردىن ئېشىپ قالغان پارچىلىرىنى ئون ئىككى سېۋەتكە[177] يىغىپ
قاچىلىدى.

[177] گرېك تىلىدا «قول سېۋەت» — دېمەك، بىر ئادەم ئىككى قوللاپ كۆتۈرەلەيدىغان سېۋەتلەر.

پېترۇسنىڭ ئەيسانى «مەسىھ» دەپ تونۇشى

18 ۋە شۇنداق بولدىكى، ئۇ ئۆزى يالغۇز دۇئا قىلىۋاتقاندا، مۇخلىسلىرى
يېنىدا تۇراتتى. ئۇ ئۇلاردىن:
— خالايىق مېنى كىم دەيدۇ؟ — دەپ سورىدى.
19 ئۇلار جاۋابەن: — بەزىلەر سېنى چۆمۈلدۈرگۈچى يەھيا، بەزىلەر ئىلياس
پەيغەمبەر، ۋە يەنە بەزىلەر قەدىمكى پەيغەمبەرلەردىن بىرى تىرىلىپتۇ دەيدۇ،
— دېدى.
20 ئۇ ئۇلاردىن:
— سىلەرچۇ؟ سىلەر مېنى كىم دەپ بىلىسىلەر؟ — دەپ سورىدى.
پېترۇس جاۋاب بېرىپ: — سەن خۇدانىڭ مەسىھىدۇرسەن[178]، — دېدى.
21 ئۇ ئۇلارغا قاتتىق جېكىلەپ، بۇ ئىشنى ھېچكىمگە تىنماڭلار، دەپ
تاپىلىدى. 22 — چۈنكى ئىنسانئوغلىنىڭ نۇرغۇن ئازاب-ئوقۇبەت تارتىشى،
ئاقساقاللار، باش كاھىنلار ۋە تەۋرات ئۇستازلىرى تەرىپىدىن چەتكە قېقىلىشى،
ئۆلتۈرۈلۈشى ۋە ئۈچ كۈندىن كېيىن تىرىلدۈرۈلۈشى مۇقەررەر، — دېدى.
23 ئاندىن ئۇ ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە مۇنداق دېدى:
— كىمدەكىم ماڭا ئەگىشىشنى نىيەت قىلسا، ئۆزىدىن كېچىپ، ھەر كۈنى
ئۆزىنىڭ كرېستىنى كۆتۈرۈپ ماڭا ئەگەشسۇن![179] 24 چۈنكى كىمدەكىم ئۆز
ھاياتىنى قۇتقۇزىمەن دەيدىكەن، چوقۇم ئۇنىڭدىن مەھرۇم بولىدۇ، لېكىن مەن
ئۈچۈن ئۆز ھاياتىدىن مەھرۇم بولغان كىشى ھاياتىنى قۇتقۇزىدۇ. 25 چۈنكى بىر
ئادەم پۈتۈن دۇنياغا ئىگە بولۇپ، ئۆزىنى ھالاك قىلسا ياكى ئۆزىدىن مەھرۇم
قالسا، بۇنىڭ نېمە پايدىسى بولسۇن؟! 26 چۈنكى كىمدەكىم مەندىن ۋە مېنىڭ
سۆزلىرىمدىن نومۇس قىلسا، ئىنسانئوغلى[180] ئۆزىنىڭ شان-شەرىپى ئىچىدە،

178 «مەسىھ» دېگەن سۆز توغرۇلۇق «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ. «خۇدانىڭ مەسىھى» دېمەك، خۇدا تەيىنلەپ ئەۋەتكەن مەسىھ.

179 «مات.» 10:38نى، شۇنداقلا ئۇنىڭدىكى ئىزاھاتنىمۇ كۆرۈڭ.

180 «ئىنسانئوغلى» مەسىھنىڭ ئۆزى، ئەلۋەتتە. بۇ ئىبارە توغرۇلۇق «مات.» 8:20دىكى ئىزاھات ۋە «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.

ئۇنىڭ ئاتىسىنىڭ ۋە مۇقەددەس پەرىشتىلەرنىڭ شان-شەرىپى ئىچىدە قايتىپ كەلگىنىدە ئۇنىڭدىنمۇ نومۇس قىلىدۇ. [27] لېكىن مەن دەرھەقىقەت سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، بۇ يەردە تۇرغانلارنىڭ ئارىسىدىن ئۆلۈمنىڭ تەمىنى تېتىشتىن بۇرۇن جەزمەن خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى كۆرىدىغانلار باردۇر.

ئەيسانىڭ جۇلالىقتا كۆرۈنۈشى

[28] بۇ سۆزلەردىن تەخمىنەن سەككىز كۈن كېيىن شۇنداق بولدىكى، ئۇ پېترۇس، يۇھاننا ۋە ياقۇپنى ئېلىپ، دۇئا قىلىش ئۈچۈن بىر تاغقا چىقتى. [29] ئۇ دۇئا قىلىۋاتقىنىدا، ئۇنىڭ يۈزىنىڭ قىياپىتى ئۆزگەردى ۋە كىيىملىرى ئاپئاق بولۇپ چاقماقتەك چاقنىدى. [30] ۋە مانا، ئىككى ئادەم پەيدا بولۇپ ئۇنىڭ بىلەن سۆزلىشىشۋاتاتتى؛ ئۇلار مۇسا ۋە ئىلياس پەيغەمبەرلەر ئىدى. [31] ئۇلار پارلاق جۇلا ئىچىدە ئايان بولۇپ، ئۇنىڭ بىلەن يېرۇسالېمدا ئادا قىلىدىغان «دۇنيادىن ئۆتۈپ كېتىش»ى توغرىسىدا سۆھبەتلەشتى[181].
[32] ئەمدى پېترۇس ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرىنى خېلى ئۇيقۇ بېسىۋالغانىدى؛ لېكىن ئۇلارنىڭ ئۇيقۇسى تولۇق ئېچىلغاندا ئۇلار ئۇنىڭ شان-شەرىپىنى ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىللە تۇرغان ئىككى ئادەمنى كۆردى. [33] ۋە شۇنداق بولدىكى، بۇ ئىككىسى ئەيسادىن ئايرىلىۋاتقاندا، پېترۇس ئۆزىنىڭ نېمىنى دەۋاتقانلىقىنى بىلمىگەن ھالدا ئەيساغا:
— ئۇستاز، بۇ يەردە بولغىنىمىز ئىنتايىن ياخشى بولدى! بىرىنى ساڭا، بىرىنى مۇساغا، يەنە بىرىنى ئىلياسقا ئاتاپ بۇ يەرگە ئۈچ كەپە ياسايلى[182]،
— دېدى.

[181] بۇ يەردە «دۇنيادىن ئۆتۈپ كېتىش» ئىنتايىن ئەھمىيەتلىك سۆز، گرېك تىلىدا «ئېكسودۇس» دېگەن بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. بۇ سۆز ئىسرائىل خەلقىنىڭ «مىسىردىن چىقىش»نى بىلدۈرگەنىدى. دېمەك، مۇسا پەيغەمبەر ئىسرائىل خەلقىنى مىسىرنىڭ قۇللۇقىدىن قۇتقۇزغاندەك، ئەيسا مەسىھ خۇدانىڭ خەلقىنى گۇناھنىڭ ۋە شەيتاننىڭ قۇللۇقىدىن (ئۆز قۇربانلىقى ئارقىلىق) قۇتقۇزىدىغان بولىدۇ («1كور.» 10:1-11، ئىزاھاتلىرى ۋە «قوشۇمچە سۆز»نى كۆرۈڭ).
[182] بۇ سۆز ۋە پۈتۈن ۋەقە توغرۇلۇق يەنە «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»نى كۆرۈڭ.

34 لېكىن ئۇ بۇ گەپلەرنى قىلغاندا، بىر پارچە بۇلۇت پەيدا بولۇپ ئۇلارنى قاپلىۋالدى؛ ئۇلار بۇلۇت ئىچىگە كىرىپ قالغىنىدا قورقۇشۇپ كەتتى. 35 بۇلۇتتىن تۆۋەندىكى بىر ئاۋاز ئاڭلىنىپ:
— بۇ مېنىڭ سۆيۈملۈك ئوغلۇمدۇر[183]. ئۇنىڭغا قۇلاق سېلىڭلار! — دېدى.
36 ئاۋاز ئاڭلانغاندىن كېيىن، قارىسا، ئەيسا ئۆزى يالغۇز قالغانىدى. ئۇلار سۈكۈت قىلىپ قېلىشتى ۋە شۇ كۈنلەردە ئۆزلىرى كۆرگەن ئىشلاردىن ھېچقايسىسىنى ھېچكىمگە ئېيتمىدى.

ئۇنىڭ جىن چاپلاشقان بالىنى ساقايتىشى

37 ئەتىسى، ئۇلار تاغدىن چۈشكەن ۋاقىتتا، زور بىر توپ كىشىلەر ئۇنى قارشى ئالدى. 38 مانا، توپنىڭ ئارىسىدىن بىرەيلەن ۋارقىراپ:
— ئۇستاز، ئۆتۈنۈپ قالاي، ئوغلۇمغا ئىچىڭنى ئاغرىتىپ قاراپ قويغايسەن! چۈنكى ئۇ مېنىڭ بىرلا بالام ئىدى. 39 مانا، ئۇنى دائىم بىر روھ[184] تۇتۇۋېلىپ، ئۇ ئۆزىچىلا ۋارقىراپ-جارقىراپ كېتىدىغان بولۇپ قالدى؛ ئۇ ئۇنىڭ بەدىنىنى تارتىشتۇرۇپ، ئاغزىدىن ئاق كۆپۈك كەلتۈرۈۋېتىدۇ. جىن ئۇنى دائىم دېگۈدەك قىيناپ، ئۇنىڭغا ھېچ ئارام بەرمەيدۇ. 40 مەن مۇخلىسلىرىڭىزدىن روھنى ھەيدىۋېتىشنى ئۆتۈنۈۋىدىم، بىراق ئۇلار ئۇنداق قىلالمىدى، — دېدى.
41 ئەيسا جاۋابەن: — ئەي ئېتىقادسىز ۋە تەتۈر دەۋر، سىلەر بىلەن قاچانغىچە تۇرۇپ، سىلەرگە سەۋر قىلاي؟ — ئوغلۇڭنى ئالدىمغا ئېلىپ كەلگىن — دېدى.
42 بالا ئېلىپ كېلىنىۋاتقاندا، جىن ئۇنى يىقىتىپ[185]، پۈتۈن بەدىنىنى تارتىشتۇردى. ئەيسا ناپاك روھقا تەنبىھ بېرىپ، بالىنى ساقايتتى ۋە ئۇنى ئاتىسىغا قايتۇرۇپ بەردى. 43 ھەممەيلەن خۇدانىڭ شەرەپلىك كۈچ-قۇدرىتىگە قىن-قىنىغا پاتماي تەئەججۈپلەندى. ھەممىسى ئەيسانىڭ قىلغانلىرىغا

183 ياكى «بۇ مېنىڭ ئوغلۇم، مېنىڭ تاللىغىنىم».
184 «روھ» شۈبھىسىزكى يامان روھ، جىننى كۆرسىتىدۇ.
185 ياكى «ئۇنى يىرتىپ».

ھەيران قېلىشىپ تۇرغاندا، ئۇ مۇخلىسلىرىغا مۇنداق ئېيتتى:

44 ــ بۇ سۆزلەرنى قۇلاقلىرىڭلارغا ئوبدان سىڭدۈرۈپ قويۇڭلار. چۈنكى ئىنسانئوغلى پات ئارىدا ساتقۇنلۇقتىن ئىنسانلارنىڭ قولىغا تاپشۇرۇپ بېرىلىدۇ، ــ دېدى.

45 بىراق ئۇلار بۇ سۆزنى چۈشىنەلمىدى. بۇنىڭ مەنىسى ئۇلار چۈشىنىپ يەتمىسۇن ئۈچۈن ئۇلاردىن يوشۇرۇلغانىدى[186]. ئۇلار ئۇنىڭدىن بۇ سۆز توغرۇلۇق سوراشقىمۇ پېتىنالمىدى.

خۇدانىڭ نەزىرىدە كىم ئەڭ ئۇلۇغ؟

46 ئەمدى مۇخلىسلار ئارىسىدا ئۇلاردىن كىمنىڭ ئەڭ ئۇلۇغ بولىدىغانلىقى توغرۇلۇق تالاش-تارتىش پەيدا بولدى. 47 ئەمما ئەيسا ئۇلارنىڭ كۆڭلىدىكى ئويلارنى كۆرۈپ يېتىپ، كىچىك بىر بالىنى ئېلىپ يېنىدا تۇرغۇزۇپ، 48 ئۇلارغا:

ــ كىم مېنىڭ نامىمدا بۇ كىچىك بالىنى قوبۇل قىلسا، مېنى قوبۇل قىلغان بولىدۇ ۋە كىم مېنى قوبۇل قىلسا، مېنى ئەۋەتكۈچىنى قوبۇل قىلغان بولىدۇ. ئاراڭلاردا ئۆزىنى ئەڭ تۆۋەن تۇتقىنى بولسا ئۇلۇغ بولىدۇ، ــ دېدى.

قارشى تۇرماسلىقنىڭ ئۆزى قوللىغانلىقتۇر

49 يۇھاننا جاۋابەن ئۇنىڭغا:

ــ ئۇستاز، سېنىڭ نامىڭ بىلەن جىنلارنى ھەيدەۋاتقان بىرسىنى كۆردۇق. لېكىن ئۇ بىز بىلەن بىرگە ساڭا ئەگەشمىگەنلىكى تۈپەيلىدىن، ئۇنى توستۇق، ــ دېدى.

50 لېكىن ئەيسا ئۇنىڭغا: ــ ئۇنى توسماڭلار. چۈنكى كىم سىلەرگە قارشى تۇرمىسا سىلەرنى قوللىغانلاردىندۇر، ــ دېدى.

186 «مەنىسى ... يوشۇرۇلغانىدى» ــ كىم تەرىپىدىن يوشۇرۇلغانلىقى ئېيتىلمايدۇ. شەيتان تەرىپىدىنمۇ، ياكى خۇدا تەرىپىدىنمۇ؟ ياكى پەقەت ئۆز گاللىقى تەرىپىدىنمۇ؟ بىزنىڭچە شەيتان بۇ ئىشنى قىلغۇچى ئىدى؛ چۈنكى مەسىھ ئۆزىنىڭ پۈتۈن دۇنيا ئۈچۈن ئۆلۈپ پىدا بولۇشىنى مۇخلىسلارنىڭ چۈشىنىشىنى خالايتتى (44-ئايەتتە).

ئەيسانى قارشى ئالمىغان يېزا

51 ۋە شۇنداق بولدىكى، ئۇنىڭ ئاسمانغا ئېلىپ كېتىلىدىغان كۈنلىرىنىڭ
توشۇشىغا ئاز قالغاندا، ئۇ قەتئىيلىك بىلەن يۈزىنى يېرۇسالېمغا بېرىشقا
قاراتتى[187]. 52 شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ ئالدىن ئەلچىلەرنى ئەۋەتتى. ئۇلار يولغا
چىقىپ، ئۇنىڭ كېلىشىگە تەييارلىق قىلىش ئۈچۈن سامارىيە ئۆلكىسىدىكى
بىر يېزىغا كىردى. 53 بىراق ئۇ يۈزىنى يېرۇسالېمغا قاراتقانلىقى تۈپەيلىدىن
يېزىدىكىلەر ئەيسانى قوبۇل قىلمىدى[188]. 54 ئۇنىڭ مۇخلىسلىرىدىن ياقۇپ
بىلەن يۇھاننا بۇ ئىشنى كۆرۈپ:
— ئى رەب، ئۇلارنى كۆيدۈرۈپ يوقىتىش ئۈچۈن ئىلىياس پەيغەمبەردەك[189]
ئاسماندىن ئوت يېغىشنى چاقىرىشىمىزنى خالامسەن؟ — دېدى.
55 لېكىن ئۇ بۇرۇلۇپ ئۇلارنى ئەيىبلەپ: «سىلەر قانداق روھتىن
بولغانلىقىڭلارنى بىلمەيدىكەنسىلەر»[190] — دېدى. 56 ئاندىن ئۇلار باشقا بىر
يېزىغا ئۆتۈپ كەتتى.

ئەيساغا ئەگىشىشنىڭ بەدىلى

57 ۋە شۇنداق بولدىكى، ئۇلار يولدا كېتىۋاتقاندا، بىرسى ئۇنىڭغا:
— ئى رەب، سەن قەيەرگە بارما، مەن ساڭا ئەگىشىپ ماڭىمەن، — دېدى.
58 ئەيسا ئۇنىڭغا:
— تۈلكىلەرنىڭ ئۆڭكۈرلىرى، ئاسماندىكى قۇشلارنىڭ ئۇۋىلىرى بار. بىراق
ئىنسانئوغلىنىڭ بېشىنى قويغۇدەك يېرىمۇ يوق، — دېدى.

---

187 بۇ ئايەتتە مەسىھ ئەيسانىڭ «يېرۇسالېمغا بارىدىغان سەپەر»ى باشلىنىدۇ؛ سەپەرنىڭ «ئاخىرقى نۇقتا»سى بەلكىم 48:19دە تېپىلىدۇ.
188 سامارىيەلىكلەر ئادەتتە ئادەملەرنىڭ يېرۇسالېمغا بېرىپ شۇ يەردە ئىبادەت قىلىشىنى ئۆچ كۆرەتتى؛ چۈنكى ئۇلار: «بىزنىڭ سامارىيەمىزدە ھەقىقىي ئىبادەتخانا باردۇر» — دەيتتى.
189 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە: «ئىلىياس پەيغەمبەردەك» دېگەن سۆزلەر تېپىلمايدۇ.
190 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە: «سىلەر قانداق روھتىن بولغانلىقىڭلارنى بىلمەيسىلەر» دېگەن سۆزلەر تېپىلمايدۇ.

59 ئۇ يەنە باشقا بىرسىگە:
ــ ماڭا ئەگەشكىن! ــ دېدى.
لېكىن ئۇ:
ــ رەب، ئاۋۋال بېرىپ ئاتامنى يەرلىككە قويغىلى ئىجازەت بەرگەيسەن[191]،
ــ دېدى.
60 لېكىن ئەيسا ئۇنىڭغا ــ ئۆلۈكلەر ئۆز ئۆلۈكلىرىنى كۆمسۇن! بىراق سەن بولساڭ، بېرىپ خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى جاكارلىغىن[192]، ــ دېدى.
61 يەنە بىرسى:
ــ ئەي رەب، مەن ساڭا ئەگىشىمەن، لېكىن ئاۋۋال ئۆيۈمگە بېرىپ، ئۆيدىكىلىرىم بىلەن خوشلىشىشىمغا ئىجازەت بەرگەيسەن، ــ دېدى.
62 ــ كىم قولىدا قوشنىڭ تۇتقۇچىنى تۇتۇپ تۇرۇپ كەينىگە قارىسا[193]، ئۇ خۇدانىڭ پادىشاھلىقىغا لايىق ئەمەستۇر، ــ دېدى.

ئەيسانىڭ يەتمىش مۇخلىسنى ئەۋەتىشى

10

1 بۇ ئىشلاردىن كېيىن، رەب مۇخلىسلاردىن يەنە يەتمىشىنى تەيىنلەپ، ئۆزى بارماقچى بولغان بارلىق شەھەر-يېزىلارغا

---

191 بۇ ئادەمنىڭ سۆزىدە ئۈچ ئىمكانىيەت بار: (1) ئۇنىڭ ئاتىسى ئۆلگەنىدى، بىراق تېخى يەرلىككە قويۇلمىغان؛ بىزنىڭچە بۇ شەرقتە مۇمكىن ئەمەس، ئادەم ئۆلگەندە دەرھال دەپنە قىلىش كېرەك؛ (2) شۇ دەۋردە يەھۇدىيەدە تۇرغانلار ئارىسىدا، ئۆلگۈچىلەرنى ئۆلۈپ بىر يىلدىن كېيىن، يەنە بىر دەپنە مۇراسىمىنى ئۆتكۈزىدىغان ئۆرپ-ئادەت بار ئىدى (ئۇيغۇر خەلقى ئارىسىدىكى «يىللىق نەزىر»دەك). بۇ كىشى تېخى بۇ مۇراسىمنى ئۆتكۈزمىگەن؛ (3) ئۇنىڭ ئاتىسى تىرىك. ئۇنداقتا مەنىسى «ئاتام ئۆلۈپ ئۇنى يەرلىككە قويغۇچە كۈتۈپ، ئاندىن ساڭا ئەگىشەيچۇ!» دېگەندەك.
192 يۇقىرىقى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ. مەيلى بۇ كىشى ئاتىسىنىڭ «يىللىق دەپنە»سىنى ئۆتكۈزمەكچى بولسۇن ياكى ئاتىسى تېخى تىرىك بولسۇن، رەبنىڭ بۇ جاۋابىدا «بۇ سېنىڭ ئىشىڭ ئەمەس؛ سەن ئۆزۈڭ «روھىي تىرىك» ئادەم بولساڭلا دېگىنىمدەك قىل، روھىي ھاياتنى يەتكۈزىدىغان خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى جاكارلا؛ سەن ئېيتقان بۇ ئىش «روھىي ئۆلگەنلەر»نىڭ ئىشى، خالاس» دېگەن ئىچكى مەنە ئېنىق كۆرۈنىدۇ.
193 ئادەم قوش ھەيدىگەندە، كەينىگە قارىسا تۈز ھەيدىيەلمەيدۇ.

ئىككى-ئىككىدىن ئۆزىدىن بۇرۇن ئەۋەتتى[194]. 2 ئۇ ئۇلارغا مۇنداق تاپىلىدى:
ــ يىغىلىدىغان ھوسۇل دەرۋەقە كۆپ، لېكىن ھوسۇلنى يىغقۇچى ئىشلەمچىلەر
ئاز ئىكەن[195]. شۇڭا ھوسۇل ئىگىسىدىن[196] كۆپرەك ئىشلەمچىلەرنى ئۆز
ھوسۇلۇڭنى يىغىشقا ئەۋەتكەيسەن، دەپ تىلەڭلار. 3 مېڭىڭلار! مەن قوزىلارنى
بۆرىلەرنىڭ ئارىسىغا ئەۋەتكەندەك سىلەرنى ئەۋەتىمەن. 4 ھەميان، خۇرجۇن[197]
ۋە كەشلەر ئالماڭلار؛ يولدا كىشىلەر بىلەن سالاملىشىشقا توختىماڭلار[198].
5 قايسى ئۆيگە كىرسەڭلار، ئالدى بىلەن: «مۇشۇ ئۆيدىكىلەرگە ئاراملىق بولغاي!»
دەڭلار. 6 ئۇ ئۆيدە «ئاراملىق ئىگىسى»[199] بولسا، تىلىگەن ئاراملىقڭلار شۇ
ئۆيگە قونىدۇ؛ ئەگەر بولمىسا، ئۇ ئاراملىق ئۆزۈڭلارغا يانىدۇ. 7 ئاندىن چۈشكەن
ئۆيدە تۇرۇپ يۆتكەلمەڭلەر[200]، شۇ ئۆيدىكىلەرنىڭ بەرگىنىنى يەپ-ئىچىڭلار،
چۈنكى ئىشلەمچى ئۆز ئىش ھەققىنى ئېلىشقا ھەقلىقتۇر[201]. ئۇ ئۆيدىن بۇ

194 «ئۆزىدىن بۇرۇن» گرېك تىلىدا «ئۇنىڭ يۈزىدىن بۇرۇن».
بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «يەتمىش ئىككى» دېيىلىدۇ. %99 كۆچۈرمىلەردە «يەتمىش» دېيىلىدۇ.
بۇ سان تەۋراتتىكى بىرنەچچە «خاسىيەتلىك سانلار»غا ماس كېلىدۇ؛ مەسىلەن، ئىسرائىلنىڭ 12
قەبىلىسى بار ئىدى ۋە 70 ئاقساقالى بار ئىدى («چۆل-باياۋاندىكى سەپەر» 11:11نى كۆرۈڭ).
ئەستايىدىل ئوقۇرمەنلەر تەۋراتتىكى باشقا يەرلەردىن مۇشۇ «70+12» دېگەن ئىككى ساننىڭ
بىللە كەلگىنىنى كۆرىدۇ.
195 «ھوسۇل» مۇشۇ يەردە خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى قوبۇل قىلىشقا تەييار تۇرىدىغان كىشىلەرنى
بىلدۈرىدۇ، ئەلۋەتتە. مۇشۇنداق ئادەملەر «ئورمىچىلار»غا، يەنى ئۆزلىرىگە خۇش خەۋەرنى
يەتكۈزگۈچىلەرگە موھتاجدۇر.
196 «ھوسۇلنىڭ ئىگىسى» خۇدا، ئەلۋەتتە.
197 ياكى «تىلەمچىنىڭ خالتىسى».
198 «سالاملىشىشقا توختىماڭلار». ئاشۇ دەۋردىكى يەھۇدىيلار ئارىسىدا سالاملىشىشقا ئادەتتە
ئۇزۇن ۋاقىت كېتەتتى.
199 «ئاراملىق ئىگىسى» ــ گرېك تىلىدا «ئاراملىقنىڭ ئوغلى». ئۇنداق ئادەملەر، شۈبھىسىزكى،
ئامانلىقپەرۋەر بولۇپ، خۇدادىن كېلىدىغان ئامانلىقنى سۆيىدۇ، شۇنداقلا خۇش خەۋەرنى قارشى
ئالىدۇ.
200 دېمەك، ئۇ ئۆيدىن بۇ ئۆيگە يۆتكىلىپ يۈرمەڭلار.
201 «ئىشلەمچى ئۆز ئىش ھەققىنى ئېلىشقا ھەقلىقتۇر» ــ دېمەك، خۇش خەۋەرگە ئېرىشىپ،
روھىي پايدا كۆرگەن ئاڭلىغۇچىلارنىڭ خۇش خەۋەرچىلەرگە جىسمانىي جەھەتتىن ياردەم بېرىشى
تېگىشلىك ئىشتۇر.

ئۆيگە يۆتكىلىپ يۈرمەڭلار[202].

8 سىلەر قايسى شەھەرگە كىرسەڭلار، ئۇلار سىلەرنى قوبۇل قىلسا، ئۇلار ئالدىڭلارغا نېمە قويسا شۇنى يەڭلار. 9 ئۇ يەردىكى كېسەللەرنى ساقايتىپ، ئۇلارغا: «خۇدانىڭ پادىشاھلىقى سىلەرگە يېقىنلاشتى![203]» دەڭلار. 10 بىراق سىلەر قايسى شەھەرگە كىرسەڭلار، ئۇلار سىلەرنى قوبۇل قىلمىسا، ئۇلارنىڭ رەستە-كوچىلىرىغا چىقىپ كۆپچىلىككە: 11 «سىلەرگە ئاگاھ بولسۇن ئۈچۈن ھەتتا شەھىرىڭلارنىڭ ئايىغىمىزغا چاپلاشقان توپىسىنىمۇ قېقىپ چۈشۈرۈۋېتىمىز![204] ھالبۇكى، شۇنى بىلىپ قويۇڭلاركى، خۇدانىڭ پادىشاھلىقى سىلەرگە راستتىنلا يېقىنلاشتى![205]» ــ دەڭلار. 12 مەن سىلەرگە ئېيتىپ قويايكى، شۇ كۈنى ھەتتا[206] سودوم شەھىرىدىكىلەرنىڭ كۆرىدىغىنى بۇ شەھەردىكىلەرنىڭكىدىن يېنىك بولىدۇ[207].

---

202 «ئۇ ئۆيدىن بۇ ئۆيگە يۆتكىلىپ يۈرمەڭلار» ــ بۇ ئەمردە چوڭ دانالىق بار. ئىككى سەۋەبتىن ئېيتىلغان بولۇشى مۇمكىن: ــ (1) كونا زامانلاردا كۆپ دىنىي ۋەز ئېيتقۇچىلار ئۆيمۇئۆي يوقلاپ پۇل تىلەيتتى؛ لېكىن ئەيسانىڭ مۇخلىسلىرى ھېچ تىلەمچىلىك قىلماسلىقى كېرەك؛ (2) ئۇلار ئۆيمۇئۆي كۆچۈپ يۈرسە، خەلقتە بىر-بىرىگە قاراپ ھەرتۈرلۈك ھەسەت-گۇمان پەيدا بولۇشىمۇ مۇمكىن ــ «نېمىشقا ئۇلار بىزنىڭ ئۆيدە قونمايدۇ؟» ياكى «نېمىشقا ئۇلار بىزنىڭ ئۆيدىن كۆچۈپ كېتىدۇ؟» دېگەندەك.

203 «خۇدانىڭ پادىشاھلىقى سىلەرگە يېقىنلاشتى!» دېگەن سۆز، گرېك تىلىدا يەنە «خۇدانىڭ پادىشاھلىقى ئۈستۈڭلارغا چۈشتى!» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ. 11-ئايەتنى ۋە 11:20نىمۇ كۆرۈڭ.

204 «ئاياغدىكى توپىنى قېقىپ چۈشۈرۈۋېتىش» ــ مۇشۇ ئىشارەت «بىزنىڭ سىلەر بىلەن مۇناسىۋىتىمىز يوق»، دېگەننى بىلدۈرۈپ، خۇدانىڭ سۆزىنى رەت قىلغانلارغا قاتتىق ئاگاھلاندۇرۇش ئىدى.

205 9-ئايەتتىكى ئىزاھاتتا ئېيتىلغاندەك، «خۇدانىڭ پادىشاھلىقى سىلەرگە يېقىنلاشتى!» دېگەن سۆز گرېك تىلىدا يەنە «خۇدانىڭ پادىشاھلىقى ئۈستۈڭلارغا چۈشتى!» دېگەن مەنىنى بىلدۈرۈشى مۇمكىن، ۋە بەلكىم مۇشۇ يەردە دەل شۇ مەنىدىدۇر.

206 باشقا ئالاھىدە ۋاقىت كۆرسىتىلمىسە، «شۇ كۈنى» مۇقەددەس كىتابتا ھەردائىم قىيامەت كۈنىنى، يەنى مەسىھنىڭ قايتىپ كېلىدىغان كۈنىنى كۆرسىتىدۇ.

207 سودوم شەھىرى ــ ئىبراھىم پەيغەمبەر زامانىدىكى شەھەر بولۇپ، بۇ شەھەرلەرنىڭ ئادەملىرى ئوخشاش جىنسلىقلار زىناخورلۇقىغا (بەچچىۋازلىققا) قاتتىق بېرىلىپ گۇناھقا پاتقانلىقتىن، خۇدا بۇ شەھەرلەرنى ئادەملىرى بىلەن قوشۇپ ئوت چۈشۈرۈپ يوقاتقان.

ئەيسانى رەت قىلغانلار

13 ــ ھالىڭلارغا ۋاي، ئەي قورازىنلىقلار! ھالىڭلارغا ۋاي، ئەي بەيت-سائىدالىقلار! چۈنكى سىلەردە كۆرسىتىلگەن مۆجىزىلەر تۇر ۋە زىدون شەھەرلىرىدە[208] كۆرسىتىلگەن بولسا، ئۇ يەرلەردىكىلەر خېلى بۇرۇنلا بۆزگە يۆگىنىپ، كۈلگە مىلىنىپ[209] توۋا قىلغان بولاتتى. 14 قىيامەت كۈنىدە تۇر ۋە زىدوندىكىلەرنىڭ كۆرىدىغىنى سىلەرنىڭكىدىن يېنىك بولىدۇ. 15 ئەي ئەرشكە كۆتۈرۈلگەن كەپەرناھۇملۇقلار![210] سىلەر تەھتىساراغا چۈشۈرۈلىسىلەر!

16 ئۇ مۇخلىسلىرىغا يەنە:

ــ كىمدەكىم سىلەرنى تىڭشىسا، مېنىمۇ تىڭشىغان بولىدۇ؛ كىمدەكىم سىلەرنى چەتكە قاقسا، مېنىمۇ چەتكە قاققان بولىدۇ؛ كىم مېنى چەتكە قاققان بولسا، مېنى ئەۋەتكۈچىنىمۇ چەتكە قاققان بولىدۇ، ــ دېدى.

يەتمىش مۇخلىسنىڭ قايتىپ كېلىشى

17 يەتمىش مۇخلىس خۇشال-خۇراملىق ئىچىدە قايتىپ كېلىپ:

ــ ئى رەب! ھەتتا جىنلارمۇ سېنىڭ نامىڭ بىلەن بىزگە بويسۇنىدىكەن![211]

ــ دەپ مەلۇم قىلدى.

18 ئۇ ئۇلارغا:

---

208 تۇر ۋە زىدون ئەسلى بۇتپەرەس يات ئەللەرنىڭ شەھەرلىرى ئىدى. مەسىلەن، «ئەز.» 26-29-بابنى كۆرۈڭ.

209 «بۆزگە يۆگىنىپ، كۈلگە مىلىنىش» ــ كونا زامانلاردا قاتتىق پۇشايمان قىلىش، گۇناھلارغا توۋا قىلىشنىڭ بىر ئىپادىسى ئىدى.

210 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئەي سىلەر كەپەرناھۇملۇقلار! ئاسمانغا چىقماقچىمىدىڭلار؟». لېكىن بىزنىڭچە «ئاسمانغا كۆتۈرۈلگەن» دېگىنى توغرا بولۇپ، بۇ سۆز ئەيسا ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بولغانلىقتىن ئۇلارغا كۆرسىتىلگەن زور ئىمتىياز-ئىلتىپاتنى كۆرسىتىدۇ.

211 «جىنلار بىزگە بويسۇنىدۇ» ــ ئۇلار ئادەملەرنى ئازاد قىلىپ چاپلاشقان جىنلارنى ھەيدىگەن.

ــ مەن شەيتاننىڭ ئاسماندىن چاقماقتەك چۈشۈپ كەتكەنلىكىنى
كۆرگەنمەن[212]. 19 مانا، مەن سىلەرگە يىلان-چايانلارنى دەسسەپ يانجىشقا
ۋە دۈشمەنننىڭ[213] بارلىق كۈچ-قۇدرىتىنى بېسىپ تاشلاشقا ھوقۇق بەردىم.
ھېچقاچان ھېچقانداق نەرسە سىلەرگە زەرەر يەتكۈزەلمەيدۇ. 20 لېكىن
سىلەر روھلارنىڭ سىلەرگە بويسۇنغانلىقى تۈپەيلىدىن شادلانماڭلار، بەلكى
نامىڭلارنىڭ ئەرشلەردە پۈتۈلگەنلىكى تۈپەيلىدىن شادلىنىڭلار، ــ دېدى.

ئەيسانىڭ خۇشاللىقى

21 شۇ ۋاقىتتا، ئەيسا روھتا خۇشاللىنىپ[214] مۇنداق دېدى:
«ئاسمان-زېمىن ئىگىسى ئى ئاتا! سەن بۇ ھەقىقەتلەرنى دانىشمەن ۋە
ئەقىللىقلاردىن يوشۇرۇپ، سەبىي بالىلارغا ئاشكارىلىغانلىقىڭ ئۈچۈن سېنى
مەدھىيىلەيمەن! بەرھەق، ئى ئاتا، نەزىرىڭدە بۇنداق قىلىش راۋا ئىدى.
22 ــ ھەممە ماڭا ئاتامدىن تەقدىم قىلىندى؛ ئوغۇلنىڭ كىملىكىنى
ئاتىدىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ، ۋە ئاتىنىڭمۇ كىملىكىنى ئوغۇل ۋە ئوغۇل
ئاشكارىلاشنى لايىق كۆرگەن كىشىلەردىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ».
23 ئاندىن ئۇ مۇخلىسلىرىغا بۇرۇلۇپ، ئۇلارغا ئاستىغىنا:
ــ سىلەر كۆرۈۋاتقان ئىشلارنى كۆرگەن كۆزلەر نەقەدەر بەختلىكتۇر![215]
24 چۈنكى مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، نۇرغۇن پەيغەمبەرلەر ۋە
پادىشاھلار سىلەر كۆرگەن ئىشلارنى كۆرۈشكە ئىنتىزار بولغىنى بىلەن ئۇلارنى
كۆرمىگەن؛ ۋە سىلەر ئاڭلاۋاتقان ئىشلارنى ئاڭلاشقا ئىنتىزار بولغىنى بىلەن،
ئۇلارنى ئاڭلاپ باقمىغان، ــ دېدى.

---

212 گرېك تىلىدا «كۆرۈۋاتاتتىم» ــ يەتمىش مۇخلىس ۋەزىپىسىنى ئورۇندىغاندا ئەيسا ئۇلارنىڭ جىن-شەيتانلارنىڭ ئۈستىدىن بولغان غەلىبىسىنى كۆرۈۋاتاتتى.

213 مۇشۇ ئايەتتە «يىلان-چايانلار» بەلكىم شەيتاننىڭ كۈچلىرى، يەنى جىن-ئالۋاستىلارنى كۆرسىتىدۇ؛ «دۈشمەن» بولسا شەيتاننىڭ ئۆزىنى كۆرسىتىدۇ.

214 «روھتا خۇشاللىنىپ» ــ بەلكىم ئۆز روھىدا خۇشاللاندى. بەزى ئالىملار «روھتا»نى «مۇقەددەس روھتا» دەپ چۈشىنىدۇ.

215 ياكى «مۇبارەكتۇر». «مۇبارەك» ئەسلىدە «خۇدا تەرىپىدىن بەرىكەتلەنگەي» دېگەن مەنىدە.

ميهرىبان سامارىيەلىك توغرىسىدىكى تەمسىل

25 ۋە مانا، تەۋرات ئۇستازلىرىدىن بىرى ئورنىدىن تۇرۇپ ئەيسانى سىنىماقچى بولۇپ:
— ئۇستاز، مەڭگۈلۈك ھاياتقا ۋارىس بولماق ئۈچۈن نېمە ئىشنى قىلىشىم كېرەك[216]؟ — دەپ سورىدى.
26 ئۇ جاۋابەن: — تەۋرات قانۇنىدا نېمە پۈتۈلگەن؟ بۇنىڭغا ئۆزۈڭ قانداق قارايسەن؟[217] — دېدى.
27 ھېلىقى كىشى جاۋابەن:
— «پەرۋەردىگار خۇدايىڭنى پۈتۈن قەلبىڭ، پۈتۈن جېنىڭ، پۈتۈن كۈچۈڭ ۋە پۈتۈن زېھنىڭ بىلەن سۆيگىن»؛ ۋە «قوشناڭنى ئۆزۈڭنى سۆيگەندەك سۆيگىن»[218] — دېدى.
28 ئەيسا ئۇنىڭغا: — توغرا جاۋاب بەردىڭ. مانا شۇنداق قىلساڭ ھايات بولىسەن[219]، — دېدى.
29 لېكىن ئۆزىنى ھەققانىي دەپ ئىسپاتلىماقچى بولۇپ[220]، ئەيسادىن يەنە سوراپ:
— ئەمدى «مېنىڭ قوشنام» كىمدۇر؟ — دېدى[221].
30 ئەيسا جاۋابەن مۇنداق دېدى:
— بىر ئادەم يېرۇسالېمدىن يېرىخو شەھىرىگە چۈشۈۋېتىپ، يولدا

---

216 گرېك تىلىدا «نېمە ئىشنى قىلىشىم كېرەك؟» دېگەن سۆز مەلۇم بىر ئىشنى بىرلا قېتىم قىلىشنى بىلدۈرىدۇ.

217 گرېك تىلىدا «قانداق ئوقۇيسەن؟».

218 «قان.» 5:6 ۋە «لاۋ.» 18:19.

219 «خۇدانى سۆيۈش» ئۈچۈن ئۇنى تونۇش كېرەك؛ ئۇنى تونۇش ئۈچۈن ئوغلى بىلەن مۇناسىۋەتتە بولۇش كېرەك (22-ئايەتنى كۆرۈڭ).

220 ياكى «ئۆزىنىڭ سوئال سورىشىنىڭ يوللۇق ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن».

221 يەھۇدىي ئۆلىمالار ۋە ئۇستازلارغا نىسبەتەن «بىزنىڭ قوشنىلىرىمىز» پەقەت «يەھۇدىي قېرىنداشلىرىمىز» دەپ ھېسابلاش كېرەك ئىدى. يەھۇدىي ئەمەسلەر ۋە سامارىيەلىكلەر ھەرگىز «قوشنا» ھېسابلانمايتتى.

قاراقچىلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ قاپتۇ. قاراقچىلار ئۇنىڭ كىيىم-كېچەكلىرىنى
سالدۇرۇۋېلىپ، ئۇنى يارىلاندۇرۇپ، چالا ئۆلۈك ھالدا تاشلاپ كېتىپتۇ. 31 ۋە
شۇنداق بولدىكى، مەلۇم بىر كاھىن شۇ يولدىن چۈشۈۋېتىپ، ھېلىقى ئادەمنى
كۆرۈپ، يولنىڭ ئۇ چېتى بىلەن مېڭىپ ئۆتۈپ كېتىپتۇ[222]. 32 شۇنىڭدەك
بىر لاۋىيلىق روھانىي[223] بۇ يەرگە كەلگەندە، يېنىغا كېلىپ قاراپ قويۇپ،
يولنىڭ ئۇ چېتى بىلەن مېڭىپ ئۆتۈپ كېتىپتۇ. 33 لېكىن سەپەردە بولغان
بىر سامارىيەلىك[224] ھېلىقى ئادەمنىڭ يېنىغا كەلگەندە، ئۇنى كۆرۈپلا ئىچ
ئاغرىتىپتۇ 34 ۋە ئالدىغا بېرىپ، جاراھەتلىرىگە ماي ۋە شاراب قۇيۇپ، تېڭىپ
قويۇپتۇ. ئاندىن ئۇنى ئۆز ئۇلىغىقا مىندۇرۇپ، بىر سارايغا ئېلىپ بېرىپ،
ئۇ يەردە ھالىدىن خەۋەر ئاپتۇ. 35 ئەتىسى يولغا چىققاندا، ئىككى كۈمۈش
دىنارنى[225] ئېلىپ سارايۋەنگە بېرىپ: «ئۇنىڭغا قاراپ قويۇڭ، بۇنىڭدىن ئارتۇق
چىقىم بولسا، قايتىشىمدا سىزگە تۆلەيمەن» دەپتۇ.
36 ئەمدى ئەيسا ھېلىقى ئۇستازدىن:
— سىنىڭچە، بۇ ئۈچ ئادەم ئىچىدە قايسىسى قاراقچىلارنىڭ قولىغا
چۈشكەن ھېلىقى كىشىگە ھەقىقىي قوشنا بولغان؟[226] — دەپ سورىدى.

[222] مۇشۇ كاھىن يەھۇدىي بولۇشى كېرەك، ئەلۋەتتە. ئەگەر ھېلىقى ئادەم ئۆلگەن بولسا، ئۇنداقتا كاھىن ئۇنىڭغا تەگسە، «ناپاك ھېسابلىنىپ» مۇقەددەس ئىبادەتخانىدا ئىشلەشكە ۋاقىتلىق نالايىق بولاتتى. بىراق ئۇ «(يۇقىرىدىن) چۈشۈۋاتىدۇ» — دېمەك، ئىبادەتخانىدىن باشقا يەرگە كېتىۋاتقانىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ: «مۇشۇ ئۆلگەندەك ئادەمگە تەگسەم بولمايدۇ» دېگەن باھانىنى قىلىشى تېخىمۇ ئورۇنسىز ئىدى. چۈنكى ئۇ «ناپاك» بولۇپ قالسا، ئىبادەتخانىغا كىرىش كېرەك بولغان ۋاقىتقىچە ئاللىقاچان «پاقلىنىپ بولاتتى».

[223] «لاۋىيلىق روھانىي» — لاۋىيلار مۇقەددەس ئىبادەتخانىدا كاھىنلارغا ياردەمچى بولاتتى ۋە باشقا روھىي ئىشلار، جۈملىدىن تەلىم بېرىش بىلەن شۇغۇللىناتتى. ئەگەر ھېلىقى كىشى ئۆلگەن بولسا، ئۇمۇ «ئۆلگەن ئادەم»گە تەگسەم «ناپاك بولىمەن»، دېگەننى باھانە قىلالايتتى.

[224] «سامارىيەلىكلەر» يەھۇدىيلار ئۆچ كۆرگەن، «كاپىر» دەپ ھېسابلىغان خەلق ئىدى.

[225] «دىنار» — گرېك تىلىدا «دېنارىئۇس» — ئىككى دىنار بىر ئىشچىنىڭ ئىككى كۈنلۈك ھەققىگە يېقىن.

[226] مۇشۇ تەمسىل بويىچە مۇھىم سوئال «قوشنام كىم؟» ئەمەس، بەلكى «مەن دېگەن كىم؟»». مەسىھنىڭ تەمسىلى بويىچە، مېنىڭ يېنىمدا تۇرغان ھەرقانداق كىشىگە (قايسى مىللەتتىن بولۇشىدىن قەتئىينەزەر) «قوشنا بولۇش»ۇمغا توغرا كېلىدۇ. دېمەك، «مەن باشقىلارغا ھەقىقىي قوشنىمەن؟»».

37 — ئۇنىڭغا مېھرىبانلىق كۆرسەتكەن كىشى، — دەپ جاۋاب بەردى ئۇ.
ئەيسا ئۇنىڭغا: — ئۇنداق بولسا، سەن ھەم بېرىپ شۇنىڭغا ئوخشاش قىلغىن، — دېدى.

ئەيسانىڭ مارتا ۋە مەريەمدە مېھمان بولۇشى

38 ۋە شۇنداق بولدىكى، ئۇ مۇخلىسلىرى بىلەن بىللە[227] يولدا كېتىۋېتىپ، مەلۇم بىر يېزىغا كىردى. ئۇ يەردە مارتا ئىسىملىك بىر ئايال ئۇنى ئۆيىگە چاقىرىپ مېھمان قىلدى. 39 مارتانىڭ مەريەم ئىسىملىك بىر سىڭلىسى بار ئىدى. ئۇ ئەيسانىڭ ئايىغى ئالدىدا ئولتۇرۇپ، ئۇنىڭ سۆز-كالامىنى تىڭشىۋاتاتتى. 40 ئەمدى مېھمانلارنى كۈتۈش ئىشلىرىنىڭ كۆپلۈكىدىن كۆڭلى بۆلۈنۈپ كەتكەن مارتا ئەيسانىڭ ئالدىغا كېلىپ:
— ئى رەب، سىڭلىمنىڭ مېنى مېھمان كۈتكىلى يالغۇز تاشلاپ قويغىنىغا كارىڭ بولمامدۇ؟ ئۇنى ماڭا ياردەملىشىشكە بۇيرۇغىن! — دېدى.
41 لېكىن ئەيسا ئۇنىڭغا جاۋابەن:
— ئەي مارتا، مارتا،[228] سەن كۆپ ئىشلارنىڭ غېمىنى يەپ ئاۋارە بولۇپ يۈرۈۋاتىسەن. 42 بىراق بىرلا ئىش زۆرۈردۇر؛ ۋە مەريەم شۇنىڭدىن ئۆزىگە نېسىۋە بولىدىغان ياخشى ئۈلۈشنى تاللىدى؛ بۇ ھەرگىز ئۇنىڭدىن تارتىۋېلىنمايدۇ[229]
— دېدى.

227 «ئۇ مۇخلىسلىرى بىلەن بىللە» — گرېك تىلىدا «ئۇلار».
228 «مارتا، مارتا» — مۇقەددەس كىتابتا، بىرسىنىڭ بىر ئادەمنىڭ ئىسمىنى ياكى بىر جاينىڭ نامىنى تەكرار ئىككى قېتىم چاقىرىشى ئۇنىڭغا بولغان چوڭقۇر مېھىر-مۇھەببىتىنى ئىپادىلەپ، ئۇنىڭ ئۆزىگە ئەزىز ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.
229 «بىرلا ئىش زۆرۈردۇر». بۇ نېمە ئىش؟ مەسىھنىڭ بۇ ئىنتايىن مۇھىم بايانى توغرىسىدا «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.

دۇئا قىلىش توغرىسىدىكى تەلىم

11

1 ئەمدى شۇنداق بولدىكى، ئۇ بىر يەردە دۇئا قىلىۋاتاتتى؛ دۇئا
ئاياغلاشقاندا، مۇخلىسلىرىدىن بىرى ئۇنىڭدىن:
— ئى رەب، يەھيا ئۆز مۇخلىسلىرىغا ئۆگەتكىنىدەك، سەنمۇ بىزگە دۇئا
قىلىشنى ئۆگەتسەڭ، — دېدى.
2 ئۇ ئۇلارغا مۇنداق دېدى:
— دۇئا قىلغىنىڭلاردا، مۇنداق دەڭلار:

«ئى ئاتا،
سېنىڭ نامىڭ مۇقەددەس دەپ ئۇلۇغلانغاي.
سېنىڭ پادىشاھلىقىڭ كەلگەي.
3 ھەر كۈنلۈك نېنىمىزنى بىزگە ھەركۈنى بەرگەيسەن.
4 بىزگە قەرزدار بولغان[230] ھەركىمنى كەچۈرگىنىمىزدەك،
سەنمۇ گۇناھلىرىمىزنى كەچۈرگەيسەن.
بىزنى ئازدۇرۇلۇشلارغا ئۇچراتقۇزمىغايسەن».

5 ئۇ سۆزىنى داۋام قىلىپ ئۇلارغا مۇنداق دېدى:
— سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردىن بىرىڭلارنىڭ بىر دوستى بولۇپ، يېرىم كېچىدە
ئۇنىڭ قېشىغا بېرىپ: ئەي دوستۇم، ماڭا ئۈچ نان ئۆتنە بەرگىن؛ 6 چۈنكى ماڭا
سەپەردىن بىر دوستۇم كەلدى ۋە ئۇنىڭ ئالدىغا قويغۇدەك بىر نەرسەم قالماپتۇ،
دېسە، 7 ئۇ ئۆيىنىڭ ئىچىدە تۇرۇپ: «مېنى ئاۋارە قىلمىغىن، ئىشىك تاقاقلىق،
باللار ئورۇندا يېنىمدا ياتىدۇ[231]. ساڭا ئېلىپ بېرىشكە قوپالمايمەن»،
دېيىشى مۇمكىن. 8 سىلەرگە شۇنى ئېيتىمەنكى، گەرچە ئۇ ئۇنىڭ دوستى
بولۇش سۈپىتى بىلەن بېرىشكە ئورنىدىن تۇرمىسىمۇ، ئۇنىڭ خىجىل بولماي

230 بۇ ئايەتتىكى «قەرز» چوقۇم گۇناھلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ؛ ئايەتنىڭ ئىككىنچى قىسمىنى كۆرۈڭ.

231 ياكى «باللىرىم ھەممىمىز يېتىپ قالدۇق».

قايتا-قايتا يالۋۇرۇشى[232] بىلەن ئۇ چوقۇم ئورنىدىن تۇرۇپ، قانچە لازىم بولسا
ئۇنىڭغا بېرىدۇ. 9 شۇنىڭ ئۈچۈن مەن سىلەرگە ئېيتايكى، تىلەڭلار، سىلەرگە
ئاتا قىلىنىدۇ؛ ئىزدەڭلار، تاپىسىلەر. ئىشىكنى چېكىڭلار، ئېچىلىدۇ. 10
چۈنكى ھەربىر تىلىگۈچى تىلىگىنىگە ئېرىشىدۇ؛ ئىزدىگۈچى ئىزدىگىنىنى
تاپىدۇ؛ ئىشىكنى چەككۈچىلەرگە ئىشىك ئېچىلىدۇ. 11 ئاراڭلاردا ئاتا
بولغۇچىلار ئۆز ئوغلى نان تەلەپ قىلسا، ئۇنىڭغا تاش بېرىدىغانلار بارمۇ؟! ياكى
بېلىق تەلەپ قىلسا، يىلان بېرىدىغانلار بارمۇ؟ 12 تۇخۇم تەلەپ قىلسا، چايان
بېرىدىغانلار بارمۇ؟ 13 ئەمدى سىلەر رەزىل تۇرۇپ ئۆز پەرزەنتلىرىڭلارغا ياخشى
ئىلتىپاتلارنى بېرىشنى بىلگەن يەردە، ئەرشتىكى ئاتا ئۆزىدىن تىلىگەنلەرگە
مۇقەددەس روھنى تېخىمۇ ئاتا قىلماسمۇ؟

ئەيسا بەئەلزەبۇل (شەيتان)دىن كۈچلۈكتۇر

14 ئەمدى ئۇ بىر كىشىدىن «ئادەمنى گاچا قىلغۇچى» جىننى ھەيدىۋەتكەندە،
شۇنداق بولدىكى، جىن ئۇنىڭدىن چىققاندا، گاچا زۇۋانغا كەلدى. خالايىق
بۇنىڭغا ئىنتايىن ھەيران بولۇشتى[233]. 15 بىراق ئۇلاردىن بەزىلىرى: «ئۇ جىنلارنى
جىنلارنىڭ ئەمىرى بولغان بەئەلزەبۇلغا[234] تايىنىپ ھەيدىۋېتىدۇ» — دېدى.
16 ۋە باشقا بەزىلەر ئۇنى سىناش مەقسىتىدە ئۇنىڭدىن بىزگە ئاسماندىن بىر
مۆجىزىلىك ئالامەت كۆرسەتسەڭ، دەپ تەلەپ قىلغىلى تۇردى[235]. 17 لېكىن
ئۇ ئۇلارنىڭ نىيەت ئوياۋاتقانلىقىنى بىلىپ ئۇلارغا مۇنداق دېدى:

---

232 «خىجىل بولماي قايتا-قايتا يالۋۇرۇشى» گرېك تىلىدا بىرلا سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

233 ئۇلارنىڭ ھەيران بولۇشىنىڭ بىر سەۋەبى، يەھۇدىي ئۆلىمالارنىڭ پىكرىچە، جىننى ھەيدەش ئۈچۈن ئۇنىڭ ئىسمىنى جىندىن سوراش كېرەك. جىن چاپلاشقان ئادەمنىڭ ئاغزى ئارقىلىق ئىسمىنى ئېيتسا، ئاندىن شۇ ئىسمىنى ئىشلىتىپ جىننى ھەيدىگىلى بولاتتى. ئەمدى جىن ئادەمنى گاچا قىلىپ قويغان بولسا، جىننىڭ ئىسمىنى بىلىش، شۇنداقلا ئۇنى ھەيدەش مۇمكىن ئەمەس ئىدى.

234 «بەئەلزىبۇل» (ياكى، «بەئەلزىبۇب») جىنلارنىڭ پادىشاھى شەيتاننى كۆرسىتىدۇ.

235 ئۇلار تەلەپ قىلغان «مۆجىزىلىك ئالامەت» ئەيسانىڭ ھەقىقىي مەسىھ ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان بىر كارامەتنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.

ـ ئۆز ئىچىدىن بۆلۈنۈپ ئۇرۇشقان ھەرقانداق پادىشاھلىق ۋەيران
بولىدۇ؛ ۋە ھەرقانداق ئائىلە ئۆز ئىچىدىن بۆلۈنۈپ ئۆزئارا سوقۇشسا زاۋاللىققا
يۈز تۇتىدۇ. 18 شۇنىڭغا ئوخشاش، ئەگەر شەيتان ئۆز-ئۆزىگە قارشى چىققان
بولسا، ئۇنداقتا، ئۇنىڭ پادىشاھلىقى قانداقمۇ پۇت تىرەپ تۇرالىسۇن؟
چۈنكى سىلەر مېنى، «جىنلارنى بەئەلزەبۇلغا تايىنىپ ھەيدەيدىكەن»
دەيسىلەر. 19 ئەگەر مەن جىنلارنى بەئەلزىبۇلغا تايىنىپ قوغلىسام، سىلەرنىڭ
پەرزەنتلىرىڭلار كىمگە تايىنىپ جىنلارنى قوغلايدۇ؟! شۇڭا ئۇلار سىلەر توغرۇلۇق
ھۆكۈم چىقارسۇن![236] 20 لېكىن مەن خۇدانىڭ بارمىقى بىلەن[237] جىنلارنى
قوغلىسام، ئۇنداقتا خۇدانىڭ پادىشاھلىقى ئۈستۈڭلارغا چۈشۈپ نامايان بولغان
بولىدۇ. 21 تولۇق قوراللانغان كۈچتۈڭگۈر ئۆز ئۆيىنى قوغداپ تۇرغاندا، ئۇنىڭ مال-
مۈلكى ئامان قالىدۇ؛ 22 لېكىن ئۇنىڭدىن كۈچتۈڭگۈر بىرى ئۇنىڭ ئۈستىگە ھۇجۇم
قىلىپ ئۇنى يەڭسە، ئۇنىڭ تايانغان قوراللىرىنى تارتىۋالىدۇ ۋە مال-مۈلۈكلىرىنى
ئولجا قىلىپ ئۆزىدىكىلەرگە تەقسىم قىلىپ بېرىدۇ[238].
23 مەن تەرەپتە تۇرمىغانلار ماڭا قارشى تۇرغۇچىدۇر. مەن تەرەپكە
ئادەملەرنى يىغمىغۇچىلار بولسا توزۇتۇۋەتكۈچىدۇر.

236 بۇ سۆزنىڭ ئىككى شەرھى بار: —
(1) «سىلەرنىڭ پەرزەنتلىرىڭلار» — بۇ پەرىسىيلەرنىڭ ئۆز تالىپ-ئەگەشكۈچىلىرىنى كۆرسىتىدۇ. ئەمەلىيەتتە بولسا پەرىسىيلەر ۋە ئەگەشكۈچىلىرى جىنلارنى ھېچ ھەيدىيەلمەيتتى. ئۇنداقتا شەيتاننىڭ پادىشاھلىقىغا ھەقىقي ھۇجۇم قىلغۇچىلار ئەيسا ۋە مۇرتلىرىمۇ، ياكى پەرىسىيلەرمۇ؟ پەرىسىيلەرنىڭ خۇدانىڭ ئەمەس، بەلكى شەيتاننىڭ تەرىپىدە تۇرغانلىقى ئۆز ئەگەشكۈچىلىرىنىڭ جىننى ھەيدەشكە كۈچسىز بولغانلىقىغا ئىسپات بېرەتتى.
(2) «سىلەرنىڭ پەرزەنتلىرىڭلار» — بۇ ئەيسانىڭ ئەگەشكۈچىلىرىنى (ئىسرائىللارنىڭ ئوغۇللىرىنى) كۆرسىتىدۇ. پەقەت ئەيسالا ئەمەس، ئۇلارمۇ جىنلارنى ھەيدىيەلەيدىغان بولغان؛ شۇڭا ئۇلارمۇ ئەيسانىڭ خۇدانىڭ كۈچى بىلەن جىن-شەيتانلارنى بىر تەرەپ قىلىۋاتقانلىقىغا ئىسپات بېرەتتى.
بىزنىڭچە (1)-كۆزقاراش توغرا. «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنىمۇ كۆرۈڭ.
237 «خۇدانىڭ بارمىقى» ئۇنىڭ كۈچ-قۇدرىتىنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە؛ لېكىن جىنلارنى بىر تەرەپ قىلىش ئۈچۈن خۇدا پۈتكۈل بېلىكىنى ئەمەس، پەقەت «بارمىقى»نى ئازراق مىدىرلىتىپ قويسىلا كۇپايە.
238 بۇ تەمسىلدىكى «كۈچتۈڭگۈر ئادەم» شەيتاننى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە. ئۇنىڭ ئۆيىنى بۇلاڭ-تالاڭ قىلغۇچى ئەيسادىن باشقا ھېچكىم بولمايدۇ.

24 ناپاك روھ[239] بىراۋنىڭ تېنىدىن چىقىرىۋېتىلىشى بىلەن، ئۇ قۇرغاق جايلارنى چۆرگىلەپ يۈرۈپ بىرەر ئارامگاھنى ئىزدەيدۇ؛ بىراق تاپالمىغاندىن كېيىن، «مەن چىققان ماكانىمغا قايتاي!» دەيدۇ. 25 شۇنىڭ بىلەن قايتىپ كېلىپ، شۇ ماكانىنىڭ پاكىز تازىلانغانلىقىنى ۋە رەتلەنگەنلىكىنى بايقايدۇ-دە،
26 بېرىپ ئۆزىدىنمۇ بەتتەر يەتتە روھنى باشلاپ كېلىدۇ؛ ئۇلار كىرىپ بىللە تۇرىدۇ. بۇنىڭ بىلەن ھېلىقى ئادەمنىڭ كېيىنكى ھالى بۇرۇنقىدىنمۇ تېخىمۇ يامان بولىدۇ[240].

ھەقىقىي بەخت

27 ۋە شۇنداق بولدىكى، ئۇ بۇ گەپلەرنى قىلىۋاتقاندا، كۆپچىلىك ئارىسىدا بىر ئايال ئاۋازىنى كۆتۈرۈپ:
— سېنى كۆتۈرگەن قورساق ۋە ئېمىتكەن ئەمچەك بەختلىكتۇر! — دېدى.
28 بىراق ئۇ جاۋابەن: — بەلكى خۇدانىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىدىغانلار بەختلىكتۇر! — دېدى.

كارامەت كۆرسىتىش تەلىپى

29 شۇ چاغدا، توپ-توپ ئادەملەر ئۇنىڭ ئەتراپىغا ئولاشقاندا، ئۇ مۇنداق سۆزلەشكە باشلىدى:
— بۇ دەۋر دەرۋەقە رەزىل بىر دەۋردۇر؛ ئۇ مۆجىزىلىك بىر ئالامەتنىڭ كۆرسىتىلىشىنى ئىستەپ يۈرىدۇ. بىراق بۇنىڭغا «يۇنۇس پەيغەمبەردە كۆرۈلگەن مۆجىزىلىك ئالامەت»تىن باشقا ھېچقانداق ئىككىنچى بىر ئالامەت كۆرسىتىلمەيدۇ[241]. 30 چۈنكى يۇنۇس پەيغەمبەرنىڭ ئۆزى نىنەۋە

---

239 «ناپاك روھ» ــ جىننى كۆرسىتىدۇ.
240 بۇ تەمسىل ھەم جىن چاپلىشىشتىن قۇتقۇزۇلغان ئادەمنىڭ ھەقىقىي بىر خەتىرىنى ۋە شۇنداقلا كۆچمە مەنىدە يەھۇدىي خەلقىنىڭ ئەھۋالىنىمۇ كۆرسىتىدۇ. «ماتتا»دىكى («مات.» 12:43-45 توغرىسىدا) «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.
241 «مات.» 12:39-40-ئايەتلەرگە قارالسۇن («يۇنۇس پەيغەمبەر يوغان بېلىقنىڭ قورسىقىدا ئۈچ

شەھىرىدىكىلەرگە ئالامەت-كارامەت بولغىنىغا ئوخشاش، ئىنسانئوغلىمۇ بۇ دەۋرگە يەنە شۇنداق بولىدۇ.
31 قىيامەت كۈنى «جەنۇبتىن كەلگەن، شەبا پادىشاھلىقىنىڭ[242] ئايال پادىشاھىمۇ بۇ دەۋردىكىلەر بىلەن تەڭ تىرىلىپ، ئۇلارنىڭ گۇناھلىرىنى بېكىتىدۇ. چۈنكى ئۇ سۇلايماننىڭ دانا سۆزلىرىنى ئاڭلاش ئۈچۈن يەر يۈزىنىڭ چېتىدىن كەلگەن؛ ۋە مانا، سۇلايماندىنمۇ ئۇلۇغ بىرسى مۇشۇ يەردە تۇرىدۇ.
32 قىيامەت كۈنى نىنەۋەلىكلەر بۇ دەۋردىكىلەر بىلەن تەڭ قوپۇپ، بۇ دەۋردىكىلەرنىڭ گۇناھلىرىنى بېكىتىدۇ. چۈنكى نىنەۋەلىكلەر يۈنۇس پەيغەمبەر جاكارلىغان خەۋەرنى ئاڭلاپ توۋا قىلغان؛ ۋە مانا، يۈنۇس پەيغەمبەردىنمۇ ئۇلۇغ بىرسى مۇشۇ يەردە تۇرىدۇ![243]

خۇدانىڭ يورۇقلۇقىنى كىشىلەر پۈتكۈل ۋۇجۇدى بىلەن قوبۇل قىلىشى كېرەك

33 ــ ھېچكىم چىراغنى يېقىپ قويۇپ، ئۇنى يوشۇرۇن جايدا قويماس، ياكى ئۈستىگە سىۋەتنى[244] كۆمتۈرۈپ قويماس، بەلكى چىراغداننىڭ ئۈستىگە قويىدۇ؛ بۇنىڭ بىلەن ئۆيگە كىرگەنلەر يورۇقلۇقنى كۆرىدۇ.

كېچە-كۈندۈز ياتقاندەك، ئىنسانئوغلىمۇ ئوخشاشلا ئۈچ كېچە-كۈندۈز يەرنىڭ باغرىدا ياتىدۇ»).

242 «جەنۇبتىن كەلگەن ئايال پادىشاھ» «شەبا پادىشاھلىقىنىڭ ئايال پادىشاھى»نى كۆرسىتىدۇ («1پاد.» 10:1-10نى كۆرۈڭ). «شەبا» بەلكىم جەنۇبىي ئەرەبىستاننى كۆرسىتىدۇ.

243 بۇ ئايەتلەر (29، 30 ۋە 32-)دە ئەيسا يۈنۇس پەيغەمبەرنىڭ يوغان بىر بېلىقنىڭ ئىچىدە ئۈچ كۈن تۇرۇپ تىرىك چىققانلىقىنى تىلغا ئېلىش ئارقىلىق ئۆزىنىڭمۇ ئۆلۈپ، ئۈچىنچى كۈنى تىرىلدۈرۈلىدىغانلىقىنى ئالدىن ئېيتقان. تەۋرات، «يۈنۇس» 1-2-بابلارنى ۋە شۇ كىتابتىكى «يۈنۇس پەيغەمبەرنىڭ ئالامەت-كارامىتى» توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنىمۇ كۆرۈڭ. «بۇ دەۋردىكىلەرنىڭ گۇناھلىرىنى بېكىتىدۇ» ــ دېمەك، «پۈتپەرەس نىنەۋەلىكلەر يۈنۇس پەيغەمبەرنىڭ تەلىمىنى ئاڭلاپ، يامان يولدىن قايتقان. بىراق، بۇ يەردە يۈنۇس پەيغەمبەردىنمۇ ئۇلۇغ بىرسى بولغان مەسىھ سىلەرنى يامان يولدىن قايتىشقا چاقىرسا، قۇلاق سالمىدىڭلار».

244 «سىۋەت» گرېك تىلىدا «ئۆلچەم سىۋەت».

34 تەنىنىڭ چىرىغى كۆزدۇر. شۇڭا ئەگەر كۆزۈڭ ساپ بولسا[245]، پۈتۈن ۋۇجۇدۇڭ يورۇتۇلىدۇ. لېكىن ئەگەر كۆزۈڭ خۇنۇك[246] بولسا پۈتۈن ۋۇجۇدۇڭ قاراڭغۇ بولىدۇ[247]. 35 شۇنىڭ ئۈچۈن ھېزى بولغىنكى، ۋۇجۇدۇڭدىكى «يورۇقلۇق» قاراڭغۇلۇق بولمىسۇن![248] 36 ئەمدى ئەگەر بارچە ۋۇجۇدۇڭ يورۇق بولسا ۋە ئۇنىڭ ھېچ يېرى قاراڭغۇ بولمىسا، ۋۇجۇدۇڭ خۇددى چىراغ پارلاق نۇرى بىلەن سېنى يورۇتقاندەك تامامەن ئايدىڭ بولىدۇ.

پەرىسىيلەر بىلەن تەۋرات ئۇستازلىرىنىڭ ساختىپەزلىكىنى ئەيىبلەش

37 ئەيسا سۆز قىلىۋاتقاندا، بىر پەرىسىي ئۇنى ئۆيىگە غىزاغا تەكلىپ قىلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆيگە كىرىپ، داستىخاندا ئولتۇردى[249]. 38 لېكىن ھېلىقى پەرىسىي ئۇنىڭ تاماقتىن ئىلگىرى قول يۇمىغىنىنى كۆرۈپ، ئىنتايىن ھەيران بولدى[250]. 39 لېكىن رەب ئۇنىڭغا:

245 گرېك تىلىدا «ساپ» دېگەن سۆزنىڭ ئىككى مەنىسى بار: — (1) «بىر، بۆلۈنمەس، بىرلەشكەن، ساق»؛ (2) «سېخىي» دېگەن مەنىسى بار. دېمەك، شۇنداق بولغاندا «ساپ» دېگەن سۆزنىڭ تولۇق مەنىسى «كۆزۈڭ خۇداغىلا قارىسا...» ۋە «سەن ئۆزۈڭ سېخىي بولساڭ....» دېگەن بولىدۇ.

246 «خۇنۇك» دېگەن سۆز گرېك تىلىدا ھەم «رەزىل» ھەم «ساق ئەمەس، ئاجىز، كېسەل» دېگەن ئىككى مەنىنى بىلدۈرىدۇ.

247 تەۋرات، «پەند.» 27:20نى كۆرۈڭ.

248 «شۇنىڭ ئۈچۈن، ھوشيار بولغىنكى، ۋۇجۇدۇڭدىكى «يورۇقلۇق» قاراڭغۇلۇق بولمىسۇن!» دېگەن سىرلىق گەپ ساختىپەزلىكنى كۆزدە تۇتىدۇ. چۈنكى بىرسى ساختىپەزلىكنى قىلىپ: «مەندە يورۇقلۇق (ھەقىقەت) بار» دەپ تۇرۇۋالسا، ئاخىر بېرىپ چوقۇم ئۆز-ئۆزىنى ئالدايدۇ؛ ئاندىن كېيىن ئۇنىڭدا بولغان قاراڭغۇلۇق ئادەتتىكى «گۇناھكار» كىشىلەردە بولغان قاراڭغۇلۇقتىن تېخىمۇ ئېغىر بولۇپ قالىدۇ. ئۇ ۋاقىتتا بۇ كىشىلەردە بولغان «يورۇقلۇق» ئەمەلىيەتتە قاراڭغۇلۇقتۇر. مۇنداق ساختىپەزلىك ئادەتتە پەقەت مەلۇم ئېتىقادى بار كىشىلەر ياكى دىندارلار ئارىسىدا پەيدا بولىدۇ.

249 «داستىخاندا ئولتۇردى» — گرېك تىلىدا «ياتتى». يەھۇدىي خەلقى داستىخاندا يانپاشلاپ ياتاتتى.

250 يەھۇدىي خەلقى «تاماقتىن ئىلگىرى قول يۇيۇش» پەقەت سالامەتلىككە پايدىلىق بولۇپلا قالماستىن، بەلكى ئىنسانلارغا بىر خىل دىنىي ساۋاب يەتكۈزىدۇ، دەپ قارايتتى. ئۇنداق قىلماسلىق ئاتا-بوۋىلىرىنىڭ قالدۇرغان قائىدە-يوسۇنلىرىغا سەل قاراپ ئۇلارغا قىلىنغان بىھۆرمەتلىككە باراۋەر ئىدى. شۇبھىسىزكى، مەسىھ شۇ چاغدا قەستەن قول يۇماي داستىخاندا ئولتۇرغانىدى.

― ئەمدى سىلەر ئەي پەرىسىيلەر، چىنە-قاچىلارنىڭ تېشىنىلا يۇيۇپ پاكىزلىغىنىڭلار بىلەن ئىچىڭلار ھەرتۈرلۈك ھېرىسلىك ۋە رەزىللىككە تولغاندۇر. 40 ئەي نادانلار، تېشىنى ياراتقۇچى ئىچىنىمۇ ياراتقان ئەمەسمۇ؟! 41 ئەمدى ئۆز ئىچ-ئىچىڭلاردىن خەيرخاھلىق قىلىڭلار ۋە مانا، ھەممە نەرسە سىلەرگە پاكىز بولىدۇ[251].

42 ھالىڭلارغا ۋاي، ئەي پەرىسىيلەر! چۈنكى سىلەر ھەتتا يالپۇز بىلەن سۇزاپىنىڭ ۋە ھەرخىل دورا-دەرمانلارنىڭ ئوندىن بىرىنى ئۆشرە قىلىپ خۇداغا ئاتايسىلەر-يۇ[252]، بىراق ئادالەت ۋە خۇدانىڭ مۇھەببىتىنى[253] ھېچ ئېتىبارغا ئالماي كېتىۋېرىسىلەر. دەرۋەقە، ئاۋۋال مۇشۇ ئىشلارنى ئورۇندىشىڭلار كېرەك، ئاندىن شۇ ئىشلارنىمۇ ئادا قىلماي قويماسلىقىڭلار كېرەك.

43 ھالىڭلارغا ۋاي، ئەي پەرىسىيلەر! چۈنكى سىلەر سىناگوگلاردا ئالدىنقى ئورۇنلاردا ئولتۇرۇشقا، بازارلاردا كىشىلەرنىڭ سىلەرگە بولغان ھۆرمەتلىك سالاملىرىغا[254] ئامراقسىلەر. 44 سىلەرگە ۋاي! چۈنكى سىلەر خۇددى كىشىلەر كېتىۋېتىپ، ئۈستىگە دەسسەپ سېلىپمۇ سەزمەي ئۆتۈپ كەتكەن گۆرلەرگە ئوخشايسىلەر! ― دېدى[255].

45 تەۋرات ئەھلىلىرىدىن بىرى ئۇنىڭغا:

― ئۇستاز، بۇلارنى ئېيتقىنىڭ بىزگىمۇ ھاقارەت بولدى! ― دېدى.

46 ئۇ ئۇنىڭغا مۇنداق جاۋاب بەردى:

251 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «پىيالە ئىچىدىكىدىن سەدىقە بېرىڭلار....». لېكىن بىزنىڭچە مۇشۇ يەردە مەسىھ ئىنساننىڭ ئۆز ئىچىنى خۇداغا بېغىشلاش كېرەكلىكىنىڭ ھەممىدىن مۇھىم ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

252 ئۇقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىدە باركى، خۇدا تەۋرات قانۇنىدا ئىبادەتخانىدىكى ئىشلار ۋە كاھىنلارنىڭ كىرىمى ئۈچۈن ئۆز خەلقىنىڭ مەھسۇلاتلىرىدىن «ئوندىن بىر ئۈلۈشى»نى تەلەپ قىلغانىدى.

253 ئۇنىڭ «خۇدانىڭ مۇھەببىتى» دېگىنى ھەم خۇدا ئىنسانلارغا باغلىغان مۇھەببەت ھەم ئىنسانلار خۇداغا باغلاش كېرەك بولغان مۇھەببەتنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالسا كېرەك.

254 تارىخ تەتقىقاتلىرىغا ئاساسەن، يەھۇدىيلارنىڭ ئۆز «ئۇستازلىرى»غا قىلغان «سالاملار»نى ئىنتايىن ئۇزۇن ۋە مۇرەككەپ دەپ بىلىمىز.

255 يەھۇدىي مۇللىلارنىڭ تەۋرات قانۇنىغا شەرھ بېرىشىچە «قەبرىلەرگە تېگىش» ئادەمنى كەچ كىرگۈچە «ناپاك» قىلاتتى، يۇيۇنۇش كېرەك ئىدى.

ــ سىلەرگىمۇ ۋاي، ئەي تەۋرات ئەھلىلىرى! چۈنكى سىلەر كۆتۈرەلمىگۈدەك
ئېغىر يۈكلەرنى ئادەملەرنىڭ زىممىسىگە ئارتىپ قويىسىلەر-يۇ، ئەمما ئۆزۈڭلار
بۇ يۈكلەرنى كۆتۈرۈشكە بىرمۇ بارمىقىڭلارنى تەگكۈزمەيسىلەر[256]! 47 سىلەرگە
ۋاي! چۈنكى پەيغەمبەرلەرنىڭ قەبرىلىرىنى ياساپ كېلىۋاتىسىلەر، لېكىن ئاتا-
بوۋىلىرىڭلار ئۇلارنى ئۆلتۈردى. 48 شۇنىڭ بىلەن سىلەر ئاتا-بوۋىلىرىڭلار قىلغانلىرىغا
رازى بولغانلىقىڭلارغا گۇۋاھلىق بېرىسىلەر. چۈنكى ئۇلار پەيغەمبەرلەرنى ئۆلتۈردى
ۋە سىلەر ئۇلارنىڭ قەبرىلىرىنى ياسايسىلەر[257]. 49 بۇ سەۋەبتىنمۇ خۇدانىڭ
دانالىقى دەيدۇكى: «مەن ئۇلارغا پەيغەمبەرلەر ۋە روسۇللارنى ئەۋەتىمەن
ۋە بۇلاردىن بەزىلىرىنى ئۇلار ئۆلتۈرىدۇ ۋە بەزىلىرىنى زىيانكەشلىك بىلەن
قوغلىۋېتىدۇ»[258]. 51-50 شۇنىڭ بىلەن دۇنيا ئاپىرىدە بولغاندىن بۇيانقى بارلىق
پەيغەمبەرلەرنىڭ تۆكۈلگەن قان قەرزلىرى، يەنى ھابىلنىڭ تۆكۈلگەن قېنىدىن
تارتىپ تاكى ئىبادەتخانىدىكى قۇربانگاھ بىلەن مۇقەددەس جاي ئارىلىقىدا قەتل
قىلىنغان كاھىن زەكەرىيانىڭ تۆكۈلگەن قېنىغىچە بارلىق قان قەرزلەر ئۇچۇن مۇشۇ
دەۋردىكىلەردىن ھېساب ئېلىنىدۇ[259]. مەن سىلەرگە بەرھەق شۇنى ئېيتىپ
قويايكى، بۇلارنىڭ ھەممىسى مۇشۇ دەۋردىن ئېلىنىدىغان بولىدۇ!
52 ھالىڭلارغا ۋاي، ئەي تەۋرات ئەھلىلىرى! چۈنكى ھېكمەت خەزىنىسىنىڭ
ئاچقۇچىنى ئېلىپ تۇرۇپ، ئۆزۈڭلار ئۇنىڭ ئىچىگە كىرمىدىڭلار ۋە كىرەي
دېگەنلەرنىمۇ كىرگۈزمىدىڭلار.

---

256 «ئېغىر يۈكلەر» ــ ھەر تۈرلۈك قاتتىق دىنىي قائىدە-يوسۇنلارنى كۆرسىتىدۇ.

257 «ئۇلار پەيغەمبەرلەرنى ئۆلتۈردى ۋە سىلەر ئۇلارنىڭ قەبرىلىرىنى ياسايسىلەر». يەھۇدىي خەلقى دائىم «ئۇلۇغ ئاتا-بوۋىلىرىمىز» «ئاتا-بوۋىلىرىمىز قالدۇرغان مۇقەددەس قائىدە-يوسۇنلار» دەيتتى. ئۇلار مۇشۇ «ئاتا-بوۋىلىرىمىز قالدۇرغان مۇقەددەس قائىدە-يوسۇنلار»غا چىڭ ئېسىلىۋالاتتى، لېكىن پەيغەمبەرلەرنىڭ سۆزلىرىگە كۆڭۈل بۆلمەيتتى، ۋە ئۇلارنىڭ ھازىر ئاتا-بوۋىلىرىدەك خۇدا ئەۋەتكەن پەيغەمبەرلەرگە، ھەتتا قۇتقۇزغۇچى-مەسىھگە بولغان زىيانكەشلىكلىرى توغرۇلۇق ھېچ ئويلانمايتتى (49-ئايەتنى كۆرۈڭ).

258 «خۇدانىڭ دانالىقى دەيدۇكى: ...». بۇ گەپ مەلۇم پەيغەمبەر ئېيتقان سۆز بولمىغىنى بىلەن، ئۇ كۆپ بېشارەتلەرنىڭ يىغىنچاقلىنىشىدۇر.

259 ھابىلنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى توغرۇلۇق «يار.» 4:8-11نى، زەكەرىيانىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى توغرۇلۇق «2تار.» 20:24-22نى كۆرۈڭ. بۇ ئىككى ۋەقە يەھۇدىيلارنىڭ تەۋراتنى ئەنئەنىۋى ئورۇنلاشتۇرۇش تەرتىپى بويىچە تەۋراتنىڭ ئەڭ بېشىدا ۋە ئەڭ ئاخىرىغا قويۇلىدۇ.

[53] ئۇ شۇ يەردىن چىققاندىن كېيىن[260]، تەۋرات ئۇستازلىرى بىلەن
پەرىسىيلەر ئۇنىڭ بىلەن قاتتىق قارشىلىشىپ، ئۇنىڭغا كۆپ ئىشلارنى
مۇزاكىرىلىشىشكە قىستىدى [54] ۋە ئۇنىڭ ئۇستىدىن شىكايەت قىلىشقا
سۆزىدىن بىرەر ئەيىب تېپىۋېلىشقا پايلاپ يۈرەتتى.

ساختىپەزلىكتىن ھوشىيار بولۇش

12

[1] شۇ چاغلاردا، مىڭلىغان كىشىلەر يىغىلىپ، بىر-بىرىنى
دەسسىۋەتكۈدەك قىستا-قىستاڭ بولۇشۇپ كەتكەندە، ئۇ ئاۋۋال
مۇخلىسلىرىغا سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى:
— پەرىسىيلەرنىڭ ئېچىتقۇسىدىن، يەنى ساختىپەزلىكىدىن ھوشىيار
بولۇڭلار[261]. [2] چۈنكى يوشۇرۇلغان ھېچقانداق ئىش ئاشكارىلانماي قالمايدۇ،
ۋە ھېچقانداق مەخپىي ئىش ئايان بولماي قالمايدۇ. [3] شۇڭا سىلەرنىڭ
قاراڭغۇدا ئېيتقانلىرىڭلار يورۇقتا ئاڭلىنىدۇ؛ ئۆيىنىڭ ئىچكىرىدە خۇپىيانە
پىچىرلاشقانلىرىڭلارمۇ[262] ئۆگزىلەردە جاكارلىنىدۇ.
[4] — مەن سىلەر دوستلىرىمغا شۇنى ئېيتىمەنكى، تەننى ئۆلتۈرۈپ، باشقا
ھېچ ئىش قىلالمايدىغانلاردىن قورقماڭلار. [5] لېكىن مەن سىلەرگە كىمدىن
قورقۇشۇڭلار كېرەكلىكىنى كۆرسىتىپ قوياي: ئۆلتۈرگەندىن كېيىن، دوزاخقا
تاشلاشقا ھوقۇقلۇق بولغۇچىدىن قورقۇڭلار؛ بەرھەق سىلەرگە ئېيتاي —
ئۇنىڭدىن قورقۇڭلار!
[6] بەش قۇشقاچ ئىككى تىيىنگە[263] سېتىلىدىغۇ؟ لېكىن ئۇلارنىڭ
ھېچبىرىمۇ خۇدا تەرىپىدىن ئۇنتۇلۇپ قالغىنى يوق. [7] لېكىن ھەتتا ھەربىر

260 ياكى «ئۇ بۇلارنى ئېيتقاندا...».

261 «مات.» 16:1-12نىمۇ كۆرۈڭ. مۇقەددەس يازمىلاردا ئېچىتقۇ (خېمىرتۇرۇچ) كۆپ يەرلەردە تەكەببۇرلۇق ۋە ساختىپەزلىككە سىمۋول قىلىنىدۇ.

262 «خۇپىيانە پىچىرلاشقانلىرىڭلار» — گرېك تىلىدا «قۇلاققا ئېيتقىنىڭلار».

263 «تىيىن» — گرېك تىلىدا «ئاسسارىيون». «ئىككى تىيىن» — شۇ دەۋردىكى بىر ئىشچىنىڭ كۈنلۈك ھەققى بولغان «دىنارىئۇس»نىڭ 1/8 قىسمى ئىدى.

تال چىپچىقلارمۇ ساناالغاندۇر. شۇنداق ئىكەن، قورقماڭلار؛ سىلەر نۇرغۇنلىغان قۇشقاچتىن قىممەتلىكسىلەر!

ئەيسانى ئېتىراپ قىلىش ۋە قىلماسلىق

8 — بىراق مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، كىم مېنى ئىنسانلارنىڭ ئالدىدا ئېتىراپ قىلسا، ئىنسانئوغلىمۇ ئۇنى خۇدانىڭ پەرىشتىلىرى ئالدىدا ئېتىراپ قىلىدۇ. 9 بىراق ئىنسانلارنىڭ ئالدىدا مېنى تونۇمىغان كىشى، خۇدانىڭ پەرىشتىلىرى ئالدىدىمۇ تونۇلمايدۇ.
10 ئىنسانئوغلىغا قارشى سۆز قىلغان ھەرقانداق كىشى كەچۈرۈمگە ئېرىشەلەيدۇ؛ لېكىن مۇقەددەس روھقا كۇپۇرلۇق قىلغۇچى بولسا كەچۈرۈمگە ئېرىشەلمەيدۇ[264].
11 لېكىن كىشىلەر سىلەرنى سىناگوگلارغا ياكى ھۆكۈمدارلار ۋە ئەمەلدارلارنىڭ ئالدىغا ئېلىپ بېرىپ سوراققا تارتقاندا، «ئەرزگە قانداق جاۋاب بەرسەم؟» ياكى «نېمە دېسەم بولار؟» دەپ ئەندىشە قىلماڭلار. 12 چۈنكى نېمە دېيىش كېرەكلىكىنى شۇ ۋاقتى-سائىتىدە مۇقەددەس روھ سىلەرگە ئۆگىتىدۇ.

ئەقىلسىز باي ھەققىدىكى تەمسىل

13 كۆپچىلىك ئارىسىدىن بىرسى ئۇنىڭغا:
— ئۇستاز، ئاكامغا ئاتىمىزدىن قالغان مىراسنى مەن بىلەن تەڭ ئۈلەشىشكە بۇيرۇغايلا — دېدى.
14 لېكىن ئۇ ئۇنىڭغا جاۋابەن: — بۇرادەر، كىم مېنى سىلەرنىڭ ئۈستۈڭلارغا سوتچى ياكى ئۈلەشتۈرگۈچى قىلدى؟ — دېدى[265]. 15 ئۇ كۆپچىلىككە قاراپ:
— پەخەس بولۇپ ئۆزۈڭلارنى ھەرخىل تاماخورلۇقتىن ساقلاڭلار. چۈنكى

[264] «مۇقەددەس روھقا كۇپۇرلۇق قىلىش» ياكى «مۇقەددەس روھقا قارشى گەپ قىلىش» دېگەن گۇناھ توغرۇلۇق «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختىلىمىز.
[265] «مىس.» 14:2نى كۆرۈڭ. مەسىھ مۇسا پەيغەمبەرنىڭ رولىنى رەت قىلدى. بۇ مۇھىم ھەققەتە ئۇستىدە «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.

ئىنسانىنىڭ ھاياتى ئۇنىڭ مال-مۈلۈكلىرىنىڭ كۆپلۈكىگە باغلىق ئەمەستۇر، دېدى.

[16] ئاندىن ئۇ ئۇلارغا مۇنداق بىر تەمسىلنى ئېيتىپ بەردى:

— «بىر باينىڭ يېرى مول ھوسۇل بېرىپتۇ. [17] ئۇ كۆڭلىدە «قانداق قىلاي؟ چۈنكى بۇنچىۋالا ھوسۇلنى قويغۇدەك يېرىم يوق» — دەپ ئويلاپتۇ. [18] ئاندىن ئۇ: — «مۇنداق قىلاي: — ھازىرقى ئامبارلىرىمنى چۇۋۇۋېتىپ، تېخىمۇ چوڭىنى ياساپ، بارلىق مەھسۇلاتلىرىم ۋە باشقا مال-مۈلۈكلىرىمنى شۇ يەرگە يىغىپ ساقلاي! [19] ئاندىن ئۆز-ئۆزۈمگە: «ئەي جېنىم، يىغىپ ساقلىغان، كۆپ يىل يەتكۈدەك نېمەتلىرىڭ بار، راھەت ئىچىدە يەپ-ئىچىپ خۇش بولغىن!» دەيدىغان بولىمەن» دەپ ئويلاپتۇ.

[20] لېكىن خۇدا ئۇنىڭغا:

«ئەي ئەخمەق، بۈگۈن كېچىلا جېنىڭ سەندىن تەلەپ قىلىپ ئېلىنىدۇ؛ ئۇنداقتا بۇ تويلىغىنىڭ كىمگە قالىدۇ؟» دەپتۇ.

[21] خۇدانىڭ ئالدىدا دۆلەتمەن بولماي، ئۆزىگە خەزىنە يىغقانىنىڭ ھالى شۇنداق بولار».

ئېتىقادچىلار ئەندىشە قىلماسلىقى كېرەك

[22] ئاندىن ئۇ مۇخلىسلىرىغا مۇنداق دېدى:

— شۇنىڭ ئۈچۈن مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قوياي، تۇرمۇشۇڭلار توغرۇلۇق، نېمە يەرمىز ياكى نېمە كىيەرمىز، دەپ ئەندىشە قىلماڭلار. [23] چۈنكى ھاياتلىق يېمەكلىكتىن، تەن كىيىم-كېچەكتىن ئەزىزدۇر. [24] قۇزغۇنلارغا قاراڭلار! ئۇلار تېرىمايدۇ ۋە يىغمايدۇ، ئۇلارنىڭ ئامبار، ئىسكىلاتلىرىمۇ يوق. لېكىن خۇدا ئۇلارنىمۇ ئوزۇقلاندۇرىدۇ. سىلەر قۇشلاردىن قانچىلىك ئەزىز-ھە! [25] ئاراڭلاردا قايسىڭلار غەم-قايغۇ بىلەن ئۆمرۈڭلارنى بىرەر سائەت ئۇزارتالايسىلەر؟[266] [26] ئەگەر شۇنچىلىك كىچىككىنە ئىشمۇ قولۇڭلاردىن كەلمىسە، نېمە ئۈچۈن قالغان ئىشلار توغرىسىدا غەم-ئەندىشە قىلىسىلەر؟

[266] باشقا بىر تەرجىمىسى: «قايسىڭلار... بويۇڭغا بىرەر غېرىچ قوشالايسىلەر؟».

27 نىلۇپەرلەرنىڭ(267) قانداق ئۆسىدىغانلىقىغا قاراپ بېقىڭلار! ئۇلار ئەمگەكمۇ
قىلمايدۇ، چاقمۇ ئىگىرمەيدۇ؛ لېكىن سىلەرگە شۇنى ئېيتايكى، ھەتتا
سۇلايمان(268) تولۇق شان-شەرەپتە تۇرغاندىمۇ ئۇنىڭ كىيىنىشى نىلۇپەرلەنىڭ
بىر گۈلىچىلىكمۇ يوق ئىدى. 28 ئەي ئىشەنچى ئاجىزلار! ئەمدى خۇدا
دالادىكى بۈگۈن ئېچىلسا، ئەتىسى قۇرۇپ ئوچاققا سېلىنىدىغان ئاشۇ گۈل-
گىياھلارنى شۇنچە بېزىگەن يەردە، سىلەرنى تېخىمۇ كىيىندۈرمەسمۇ؟!
29 شۇنداق ئىكەن، نېمە يەيمىز، نېمە ئىچىمىز دەپ باش قاتۇرماڭلار(269)،
ھېچنېمىدىن ئەندىشە قىلماڭلار. 30 چۈنكى ھەرقايسى ئەلدىكىلەر(270) مانا
شۇنداق ھەممە نەرسىلەرگە ئىنتىلىدۇ. بىراق ئاتاڭلار سىلەرنىڭ بۇ نەرسىلەرگە
موھتاجلىقىڭلارنى بىلىدۇ؛ 31 شۇنداق ئىكەن، ئۇنىڭ پادىشاھلىقىغا ئىنتىلىڭلار
ۋە ئۇ چاغدا، بۇلارنىڭ ھەممىسى سىلەرگە قوشۇلۇپ نېسىپ بولىدۇ.
32 ــ قورقماڭلار، ئى كىچىك پادا! چۈنكى ئاتاڭلار پادىشاھلىقنى سىلەرگە
ئاتا قىلىشنى خۇش كۆردى(271). 33 مال-مۈلكۈڭلارنى سېتىپ، كەمبەغەللەرگە
خەيرخاھلىق قىلىڭلار. ئۆزۈڭلارغا ئۇپرىمايدىغان ھەميان، ئەرشلەردە ھەرگىز
تۈگەپ كەتمەيدىغان بىر خەزىنە ھازىرلاڭلار؛ ــ شۇ يەردە ئوغرى يېقىن
كەلمەيدۇ، كۈيە يەپ يوقاپ كەتمەيدۇ. 34 چۈنكى بايلىقىڭلار قەيەردە بولسا،
قەلبىڭلارمۇ شۇ يەردە بولىدۇ.

مەسىھنىڭ كېلىشىگە تەييار بولۇڭلار!

35 ــ سىلەر بېلىڭلارنى چىڭ باغلاپ، چىراغلىرىڭلارنى ياندۇرۇپ تۇرۇڭلار؛
36 خۇددى خوجايىنىنىڭ توي زىياپىتىدىن قايتىپ كېلىشىنى كۈتۈپ تۇرغان
چاكارلاردەك، ھەردائىم تەييار تۇرۇڭلار. شۇنىڭ بىلەن خوجايىن كېلىپ

267 ياكى «ياۋا گۈل-گىياھلارنىڭ...».
268 «سۇلايمان» ــ ئۇلۇغ پادىشاھ سۇلايمان.
269 گرېك تىلىدا «(يېمەكلىككە) ئىنتىلمەڭلار».
270 گرېك تىلىدا «بۇ دۇنيادىكى (يات) ئەللەردىكىلەر» ــ يەھۇدىي ئەمەس بۇتپەرەسلەر بولۇپ، ئۇلار تىرىك خۇدانى بىلمەيتتى؛ مۇخلىسلار يەھۇدىي بولغاچقا، خۇدانىڭ كۈچ-قۇدرىتى ھەممىدە ئۆز خەلقىدىن خەۋەر ئالىدىغانلىقىغا ئىشەنچى بولۇشى كېرەك ئىدى.
271 «پادىشاھلىق» بولسا خۇدانىڭ ئۆز پادىشاھلىقى، ئەلۋەتتە.

ئىشىكنى قاققاندا، چاكارلار دەرھال چىقىپ ئىشىكنى ئاچىدىغان بولىدۇ.
37 خوجايىن قايتىپ كەلگەندە، چاكارلىرىنىڭ ئويغاق، تەييار تۇرغانلىقىنى كۆرسە، بۇ چاكارلارنىڭ بەختىدۇر! مەن سىلەرگە بەرھەق شۇنى ئېيتىپ قويايكى، خوجايىن ئۆزى بېلىنى باغلاپ، ئۇلارنى داستىخانغا ئولتۇرغۇزۇپ، ئۇلارنىڭ ئالدىغا كېلىپ شەخسەن ئۆزى ئۇلارنى كۈتۈۋالىدۇ! 38 ۋە ئەگەر خوجايىن ئىككىنچى ياكى ئۈچىنچى جېسەكتە[272] كەلسىمۇ، چاكارلىرىنىڭ شۇنداق ئويغاقلىقىنى كۆرسە، بۇ ئۇلارنىڭ بەختىدۇر!
39 لېكىن شۇنى بىلىپ قويۇڭلاركى، ئەگەر ئۆي ئىگىسى ئوغرىنىڭ كېچىدە قايسى ۋاقىتتا كېلىدىغانلىقىنى بىلگەن بولسا، ئۇ ئويغاق تۇرۇپ ئوغرىنىڭ ئۆيگە تېشىپ كىرىشىگە ھەرگىز يول قويمايتتى![273] 40 شۇنىڭ ئۈچۈن سىلەرمۇ ھەردائىم تەييار تۇرۇڭلار؛ چۈنكى ئىنسانئوغلى سىلەر ئويلىمىغان ۋاقىت-سائەتتە قايتىپ كېلىدۇ.
41 پېترۇس ئۇنىڭدىن: ــ ئى رەب، سەن بۇ تەمسىلنى بىزگىلا قارىتىپ ئېيتتىڭمۇ ياكى ھەممەيلەنگە قارىتىپمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.
42 رەب مۇنداق دېدى:
ــ خوجايىنى ئۆز ئۆيىدىكىلەرگە[274] مەسئۇل قىلىپ، ئۇلارغا تېگىشلىك بولغان ئاشلىقنى ۋاقتى-ۋاقتىدا تەقسىم قىلىپ بېرىشكە تەيىنلەيدىغان ئىشەنچلىك ۋە پەملىك غوجىدار كىم بولىدۇ؟[275] 43 خوجايىن ئۆيگە قايتقاندا، چاكىرىنىڭ شۇنداق قىلىۋاتقىنىنىڭ ئۈستىگە كەلسە، بۇ چاكارنىڭ بەختىدۇر! 44 مەن سىلەرگە بەرھەق شۇنى ئېيتىپ قويايكى، خوجايىن ئۇنى پۈتۈن ئىگىلىكىنى باشقۇرۇشقا قويىدۇ. 45 لېكىن مۇبادا شۇ چاكار كۆڭلىدە:

272 يەھۇدىيلار كېچە ۋاقتىنى ھېسابلىغاندا ئۈچ جېسەك، رىملىقلار بولسا تۆت جېسەك دەپ ھېسابلايتتى.
273 مۇقەددەس يازمىلاردىكى كۆپ يەرلەردە پەرۋەردىگارنىڭ كۈنىنىڭ «ئوغرىدەك» (كۈتۈلمىگەن ۋاقىتتا) كېلىدىغانلىقى تىلغا ئېلىنىدۇ.
274 «ئۆيىدىكىلەر» مۇشۇ يەردە ئۆيدىكى خىزمەتكارلار ۋە چاكارلىرىنى كۆرسىتىدۇ. مۇشۇ يەردە كۆچمە مەنىسى خۇداغا تەۋەدىكىلەر، يەنى بارلىق ئىشەنگۈچىلەر دېگەنلىكتۇر.
275 شۈبھىسىزكى، رەب بۇ تەمسىلنى ھەممىدىن ئاۋۋال پېترۇسنىڭ ئۆز-ئۆزىگە تەتبىقلىشىنى خالىدى، ئاندىن قالغان روسۇللار، ئاندىن خۇدانىڭ بارلىق خىزمەتكارلىرىغا قارىتىپ ئېيتقان.

«خوجايىنىم ھايال بولۇپ قالىدۇ» دەپ، باشقا چاكارلار ۋە دېدەكلەرنى
بوزەك قىلىشقا ۋە يەپ-ئىچىپ، مەست بولۇشقا باشلىسا، 46 شۇ چاكارنىڭ
خوجايىنى كۈتۈلمىگەن بىر كۈنى، ئويلىمىغان بىر ۋاقىتتا قايتىپ كېلىدۇ ۋە
ئۇنى كېسىپ ئىككى پارچە قىلىپ، ئۇنىڭ نېسىۋىسىنى ئېتىقادسىزلار بىلەن
ئوخشاش تەقدىردە بېكىتىدۇ.
47 ئەمدى خوجايىنىنىڭ ئىرادىسىنى بىلىپ تۇرۇپ، تەييارلىنىپ تۇرمىغان
ۋە خوجايىنىنىڭ ئىرادىسى بويىچە قىلمىغان چاكار بولۇشىغا تاياق يەيدۇ.
48 بىراق خوجايىنىنىڭ ئىرادىسىنى بىلمەي تۇرۇپ، تاياق يېيىشكە تېگىشلىك
ئىشلارنى قىلغان چاكار ئازراق تاياق يەيدۇ. كىمگە كۆپ بېرىلسە، ئۇنىڭدىن
تەلەپ قىلىنىدىغىنى كۆپ بولىدۇ. چۈنكى ئادەملەر كىمگە كۆپ ئامانەت
قويغان بولسا، ئۇنىڭدىن تەلەپ قىلىدىغىنىمۇ كۆپ بولىدۇ.

مەسىھنىڭ تۇتاشتۇرماقچى بولغان ئوتى

49 — مەن يەر يۈزىگە ئوت تاشلاپ تۇتاشتۇرۇشقا كەلدىم ۋە بۇ ئوتنىڭ
تۇتىشىشىغا نەقەدەر تەقەززامەن! 50 لېكىن مەن ئالدى بىلەن بىر چۆمۈلدۈرۈش
بىلەن چۆمۈلدۈرۈلۈشۈم كېرەك ۋە بۇ چۆمۈلدۈرۈلۈشۈم ئەمەلگە ئاشۇرۇلغۇچە
ئىنتايىن قىينىلىمەن![276] 51 سىلەر مېنى يەر يۈزىگە تىنچلىق ئېلىپ
كەلدىمىكىن، دەپ ئويلاپ قالدىڭلارمۇ؟ ياق، مەن شۇنى سىلەرگە ئېيتايكى،
تىنچلىق ئەمەس، بۆلۈنۈش ئېلىپ كەلدىم! 52 چۈنكى بۇنىڭدىن كېيىن، بىر
ئۆيدىكى بەش كىشى بۆلۈنىدۇ؛ ئۈچى ئىككىسىگە قارسى ۋە ئىككىسى ئۈچىگە
قارشى بۆلۈنىدۇ. 53 ئاتا ئوغلىغا ۋە ئوغۇل ئاتىسىغا، ئانا قىزىغا ۋە قىز ئانىسىغا،
قېيىنئانا كېلىنىگە ۋە كېلىن قېيىنئانىسىغا قارشى تۇرىدۇ.

---

276 بۇ ئايەتتىكى «چۆمۈلدۈرۈش» شۈبھىسىزكى ئۇنىڭ ئۆلۈمىدۇر. بۇ توغرۇلۇق «ئەفەسۇسلۇقلارغا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ. مۇشۇ چۆمۈلدۈرۈلۈشتىن كېيىن مۇقەددەس روھنىڭ ئوتى يەر يۈزىدە تۇتۇشتۇرۇلىدۇ. «روس.» 2-بابنى كۆرۈڭ!

خۇدانىڭ غەزىپىدىن ئاگاھلاندۇرىدىغان بېشارەتلىك ئالامەتلەر

54 ئەيسا يەنە توپلاشقان ئادەملەرگە مۇنداق دېدى:
– سىلەر كۈنپېتىش تەرەپتىن بۇلۇتنىڭ چىققىنىنى كۆرسەڭلار، دەرھال
«يامغۇر ياغىدۇ» دەيسىلەر، ۋە دەرۋەقە شۇنداق بولىدۇ. 55 جەنۇب تەرەپتىن
شامالنىڭ چىققىنىنى كۆرسەڭلار، «ھاۋا ئىسسىيدۇ» دەيسىلەر ۋە دەرۋەقە
شۇنداق بولىدۇ. 56 ئەي ساختىپەزلەر! سىلەر يەر بىلەن كۆكنىڭ رەڭگىنى پەرق
ئېتەلەيسىلەر-يۇ، قانداقسىگە بۇ زاماننى پەرق ئېتەلمەيسىلەر؟! 57 ئەمدى
نېمىشقا قايسى ئىشلارنىڭ دۇرۇس ئىكەنلىكىگە ئۆزۈڭلار ھۆكۈم قىلىپ
باقمايسىلەر؟! 58 چۈنكى دەۋاگىرىڭ بىلەن بىرگە سوتچى ئالدىغا بارغىنىڭدا،
ئۇنىڭ بىلەن يولدا كېتىۋاتقىنىڭدا، ئۇنىڭ بىلەن يارىشىپ دوست بولۇشقا
ئىنتىلگىن؛ بولمىسا، ئۇ سېنى سوتچىغا، سوتچى بولسا گۇندىپايغا تاپشۇرىدۇ
ۋە گۇندىپاي سېنى زىندانغا تاشلايدۇ. 59 مەن ساڭا شۇنى ئېيتىپ قويايكى،
قەرزىڭنىڭ ئەڭ ئاخىرقى بىر تىيىنىنىمۇ[277] قويماي تۆلىمىگۈچە، شۇ يەردىن
ھەرگىز چىقالمايسەن[278].

توۋا قىلىش ياكى ھالاك بولۇش

13

1 شۇ چاغدا، بىرنەچچە ئادەم ئۇنىڭغا ۋالىي پىلاتۇسنىڭ
بىر قىسىم گالىلىيەلىكلەرنىڭ قېنىنى تۆكۈپ، ئۇلارنىڭ
قانلىرىنى ئۇلار قىلىۋاتقان ئىبادەتخانىدىكى قۇربانلىقنىڭ قانلىرى بىلەن

---

277 «تىيىن» ــ گرېك تىلىدا «لەپتون» ــ پۇلنىڭ ئەڭ كىچىك بىرلىكى، شۇ دەۋردىكى بىر ئىشچىنىڭ كۈنلۈك ھەققى بولغان «دىنارىئۇس»نىڭ 1/128 قىسمى ئىدى.

278 بۇ كۆپ ئەھۋاللىرىمىزغا ماس كېلىدىغان ئىنتايىن ئەمەلىي نەسىھەت، ئەلۋەتتە. ئۇنىڭ ئۈستىگە مۇشۇ يەردە بەلكىم تەمسىل بولۇشى مۇمكىن؛ چۈنكى مەسىھنىڭ سۆزلىرىدە «ئەگەر... بولسا» دېگەن سۆز يوق. دېمەك، ئىسرائىللارنىڭ ئۈستىگە ئەرزى بار ئىدى؛ بۇ ئەرز قىلغۇچى بولسا بەلكىم خۇدا ئۆزىدۇر. ھازىر «ياراشتۇرۇلۇپ دوست بولۇش»نىڭ توۋا قىلىش پۇرسىتى بولسىمۇ، ھەرھالدا ۋاقتى چەكلىكتۇر. تۆۋەندىكى 13-بابنىمۇ كۆرۈڭ.

ئاربىلاشتۇرغانلىقىنى مەلۇم قىلدى[279].
2 ئۇ ئۇلارغا جاۋابەن مۇنداق دېدى:
— ئۇلارنىڭ بۇ ئازابلارنى تارتقىنى ئۈچۈن بۇ گالىلىيەلىكلەرنى باشقا گالىلىيەلىكلەردىن گۇناھى ئېغىر دەپ قارامسىلەر؟ 3 مەن سىلەرگە ئېيتايكى، ئۇنداق ئەمەس! بەلكى سىلەر توۋا قىلمىساڭلار، ھەممىڭلارمۇ ئوخشاش ئاقىۋەتتە ھالاك بولىسىلەر[280]. 4 سىلوئام[281] مەھەللىسىدىكى مۇنار ئۆرۈلۈپ چۈشۈپ، ئون سەككىز كىشىنى بېسىپ ئۆلتۈرۈپ قويغان، سىلەر ئۇلارنى يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقان باشقىلاردىن قەبىھ[282]، دەپ قارامسىلەر؟ 5 مەن سىلەرگە ئېيتايكى، ئۇنداق ئەمەس! بەلكى سىلەر توۋا قىلمىساڭلار، ھەممىڭلارمۇ ئوخشاش ئاقىۋەتتە ھالاك بولىسىلەر.

توۋا قىلماسلىقنىڭ ئاقىۋىتى — مېۋە بەرمەيدىغان دەرەخ

6 ئاندىن ئۇ بۇ تەمسىلنى سۆزلەپ بەردى:
— مەلۇم بىر كىشىنىڭ ئۈزۈمزارلىقىدا تىكىلگەن بىر تۈپ ئەنجۈر دەرىخى بار ئىكەن. ئۇ ئۇ دەرەختىن مېۋە ئىزدەپ كەپتۇ، لېكىن ھېچ مېۋە تاپالماپتۇ. 7 ئۇ باغۋەنگە: «قارا، ئۈچ يىلدىن بېرى بۇ ئەنجۈر دەرىخىدىن مېۋە ئىزدەپ كېلىۋاتىمەن، بىراق بىر تالمۇ مېۋە تاپالمىدىم. ئۇنى كېسىۋەت! ئۇ نېمە دەپ يەرنى بىكاردىن-بىكار ئىگىلەپ تۇرىدۇ؟» دەپتۇ. 8 لېكىن باغۋەن: «خوجايىن، ئۇنىڭغا يەنە بىر يىل تەگمىگەيلا. بۇ ۋاقىت ئىچىدە ئۇنىڭ تۈۋىدىكى توپىلارنى

[279] ئايەتتە «ئىبادەتخانا» دېگەن سۆز يوق. بىراق قۇربانلىق قىلىش باشقا يەردە بولمايتتى. «قان... قانلىرى بىلەن ئارىلاشتۇردى» — دېمەك، پىلاتۇس ئۇلارنى ئىبادەتخانىدا ئىبادەت ئۈستىدە ئۆلتۈرۈۋەتتى.
[280] «ھەممىڭلار ئوخشاش ئاقىۋەتتە ھالاك بولىسىلەر» — بۇ سۆز بەلكىم رىم ئىمپېرىيەسى مىلادىيە 70-يىلىدا يېرۇسالېم ۋە باشقا شەھەرلەرنى ۋەيران قىلىشىنى ۋە شۇنىڭ بىلەن تەڭ دوزاخنىمۇ كۆرسىتىشى مۇمكىن. 5-ئايەتنىڭ مەنىسىمۇ شۇنداق.
[281] «سىلوئام» (ئىبرانىي تىلىدا «شىلوئاھ») يېرۇسالېمدىكى بىر مەھەللە. «نەھ.» 15:3 ۋە «يەش.» 6:8نى كۆرۈڭ.
[282] «قەبىھ» مۇشۇ يەردە گرېك تىلىدا «قەرزدار».

بوشتىپ، ئوغۇتلاپ باقاي. [9] ئەگەر كېلەر يىلى مېۋە بەرسە، ياخشى خوپ! بىراق بەرمىسە، كېسىۋەتكەيلا» دەپتۇ باغۋەن.

شابات كۈنى دوك ئايالنى ساقايتىش

[10] بىر شابات كۈنى، ئۇ بىر سىناگوگتا تەلىم بېرىۋاتاتتى. [11] مانا شۇ يەردە ئون سەككىز يىلدىن بېرى زەئىپلەشتۈرگۈچى بىر جىن[283] تەرىپىدىن تۇتۇلۇپ، دۈمچىيىپ ئۆرە تۇرالمايدىغان[284] بىر ئايال بار ئىدى. [12] ئەيسا ئۇنى كۆرگەندە، يېنىغا چاقىرىپ:

— خانىم، سەن بۇ زەئىپلىكىڭدىن ئازاد بولدۇڭ! — دېدى. [13] ئاندىن ئۇ قولىنى ئۇنىڭ ئۈچىسىغا قويۇۋىدى، ئايال دەرھال رۇسلىنىپ تىك تۇرۇپ، خۇدانى ئۇلۇغلىدى.

[14] بىراق سىناگوگنىڭ چوڭى ئەيسانىڭ شابات كۈنى كېسەل ساقايتقىنىدىن غەزەپلىنىپ[285]، كۆپچىلىككە:

— ئادەملەر ئىش قىلىش كېرەك بولغان ئالتە كۈن بار، شۇ كۈنلەردە كېلىپ ساقايتىلىڭلار؛ لېكىن شابات كۈنىدە ئۇنداق قىلماڭلار، — دېدى.

[15] شۇڭا رەب ئۇنىڭغا مۇنداق جاۋاب بەردى:

— ئەي ساختىپەزلەر! ھەربىرىڭلار شابات كۈنى تورپاق ۋە ئېشەكلىرىڭلارنى ئوقۇردىن يېشىپ، سۇغارغىلى باشلىمامسىلەر؟ ![286] [16] ئەمدى شەيتان مانا

---

[283] «جىن» — گرېك تىلىدا «روھ».

[284] «ئۆرە تۇرالمايدىغان» گرېك تىلىدا «بېشىنى كۆتۈرەلمەيدىغان».

[285] ئۇنىڭ غەزەپلىنىشىنىڭ ئۈچ سەۋەبى بار ئىدى: (1) ئۇلارنىڭ قائىدە-يوسۇنلىرى بويىچە ئايال كىشى سىناگوگنىڭ ئوتتۇرىغا كەلمەسلىكى كېرەك ئىدى (ئۇلار كەينىدە ئولتۇراتتى ياكى تۇراتتى)؛ (2) يەنە قائىدىلىرى بويىچە ئەر كىشى ئايال كىشىگە ھېچ تەگمەسلىكى كېرەك، ھەتتا ئادەتتە ناتونۇش ئايال كىشىگە گەپ قىلماسلىقى كېرەك ئىدى؛ (3) ئەيسا شابات كۈنىدە كېسەل ساقايتتى.

[286] بۇنى «ئىشلەش» ياكى «خىزمەت قىلىش» دەپ ھېسابلاشقا بولسىمۇ، ئىنسان بۇ زۆۋانسىز ھايۋانلارغا مۇشۇنداق «ئىنسانپەرۋەرلىك» كۆرسەتمىسە، تولىمۇ رەھىمسىزلىك بولاتتى. ئۇنداقتا ئىنسانغا رەھىم كۆرسىتىشكە بولمامدۇ؟!

ئۇن سەككىز يىل بوغۇپ كەلگەن، ئىبراھىمنىڭ بىر قىزى[287] بولغان بۇ ئايال دەل شابات كۈنىدە بۇ سىرتماقتىن بوشىتىلسا، بۇ شابات كۈنىنىڭ يارىشىقى بولمامدۇ؟!

17 ئۇ مۇشۇ سۆزنى قىلغاندا، ئۇنىڭغا قارشى چىققانلار خىجالەتكە قالدى؛ بىراق خالايىق ئۇنىڭ قىلىۋاتقان ھەممە ئاجايىب ئىشلىرىدىن شادلىنىپ يايرىدى.

خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى ئۈرۈق
ۋە خېمىرتۇرۇچقا ئوخشىتىدىغان تەمسىللەر

18 ئۇ سۆزنى داۋاملاشتۇرۇپ مۇنداق دېدى:

— خۇدانىڭ پادىشاھلىقى نېمىگە ئوخشايدۇ؟ مەن ئۇنى نېمىگە ئوخشىتاي؟

19 ئۇ گويا بىر تال قىچا ئۇرۇقىغا[288] ئوخشايدۇ؛ بىرسى ئۇنى ئېلىپ ئۆز بېغىدا تېرىغانىدى؛ ئۇ ئۆسۈپ يوغان دەرەخ بولدى؛ ئاسماندىكى ئۇچار-قاناتلار كېلىپ ئۇنىڭ شاخلىرىدا ئۇۋۇلىدى[289].

21-20 ئۇ يەنە: — خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى نېمىگە ئوخشىتاي؟ ئۇ خۇددى ئېچىتقۇغا ئوخشايدۇ؛ بىر ئايال ئۇنى قولىغا ئېلىپ، ئۈچ جاۋۇر ئۇنىنىڭ[290] ئارىسىغا يوشۇرۇپ، تاكى پۈتۈن خېمىر بولغۇچە ساقلىدى، — دېدى.

---

287 «ئىبراھىمنىڭ قىزى» — بۇ ئايالنىڭ ئىبراھىمنىڭ ئەۋلادى ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە، شۇنداقلا بەلكىم ئۇنىڭدا ھەقىقىي ئېتىقاد بولغانلىقىنىمۇ كۆرسىتىشى مۇمكىن.

288 «قىچا ئۇرۇقى» ئاسىيادىكى بارلىق ئۇرۇقلار ئىچىدە ئەڭ كىچىكى.

289 ئادەتتە قىچا ئۆسۈپ يېتىلگەندە 2-3 مېترلىق كۆچەت بولىدۇ. لېكىن بۇ تەمسىلدۇر؛ خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنىڭ بەزى جەھەتلىرى ئادەتتىن تاشقىرى بولىدۇ.

ئوقۇرمەنلەرگە ئايانكى، تەمسىللەردە «قۇشلار» ئادەتتە جىن-شەيتانلارنى بىلدۈرىدۇ (مەسىلەن، 5:8نى كۆرۈڭ).

290 «ئۈچ جاۋۇر ئۇن» (ياكى «ئۈچ كورە ئۇن») — گرېك تىلىدا «ئۈچ ساتون»، ئىبرانىي تىلىدا «ئۈچ سېئاھ». بىر «ساتون» 7 كىلوگرام ئىدى؛ بۇ خېلى كۆپ ئۇن بولۇپ، يۈز ئادەمنىڭ تامىقىغا يېتەتتى. «يار.» 6:18نى كۆرۈڭ.

ئوقۇرمەنلەرگە يەنە ئايانكى، تەمسىللەردە «ئېچىتقۇ» ياكى «خېمىرتۇرۇچ» ئادەتتە يامان تەسىرلەر (تەكەببۇرلۇق، ساختىپەزلىك)نى بىلدۈرىدۇ (مەسىلەن، 1:12نى كۆرۈڭ).

ھاياتنىڭ تار ئىشىكى

22 ئەيسا يېرۇسالېمغا قاراپ سەپىرىنى داۋاملاشتۇرۇپ، بىسسىپ ئۆتكەن
ھەرقايسى شەھەر-يېزىلاردا تەلىم بېرىپ ماڭدى. 23 بىرەيلەن ئۇنىڭدىن:
— ئى تەقسىر، قۇتقۇزۇلىدىغانلارنىڭ سانى ئازمۇ؟ — دەپ سورىدى.
ئەيسا كۆپچىلىككە مۇنداق جاۋاب بەردى:
24 — سىلەر تار ئىشىكتىن كىرىشكە كۈرەش قىلىڭلار. چۈنكى مەن
سىلەرگە شۇنى ئېيتايكى، نۇرغۇن ئادەملەر كىرەيمىز دەپ ئىزدەنسىمۇ، ئەمما
كىرەلمەيدۇ. 25 ئۆينىڭ ئىگىسى ئورنىدىن تۇرۇپ ئىشىكنى تاقىغاندىن كېيىن،
سىلەر تاشقىرىدا تۇرۇپ ئىشىكنى قېقىپ: «رەب، بىزگە ئاچقىن!» دەپ
يالۋۇرغىلى تۇرغىنىڭلاردا، ئۇ سىلەرگە جاۋابەن: «سىلەرنىڭ نەلىكىڭلارنى
بىلمەيمەن» — دەيدۇ. 26 ئاندىن سىلەر: «بىز سېنىڭ ئالدىڭدا يېگەن،
ئىچكەن، سەنمۇ بىزنىڭ كوچىلىرىمىزدا تەلىم بەرگەن» دېسەڭلار، 27 ئۇ يەنە
جاۋابەن: «سىلەرنىڭ نەلىكىڭلارنى بىلمەيمەن، مەندىن نېرى كېتىڭلار، ئەي
قەبىھلىك قىلغۇچىلار!» دەيدۇ. 28 سىلەر ئىبراھىم، ئىسھاق، ياقۇپ ۋە بارلىق
پەيغەمبەرلەرنىڭ خۇدانىڭ پادىشاھلىقى ئىچىدە ئىكەنلىكىنى، ئۆزۈڭلارنىڭ
سىرتقا تاشلىۋېتىلگىنىڭلارنى كۆرگىنىڭلاردا، يىغا-زارلار كۆتۈرۈلىدۇ، چىشلار
غۇچۇرلايدۇ. 29 ئۇ چاغدا، كىشىلەر مەشرىق بىلەن مەغرىبتىن ۋە شىمال بىلەن
جەنۇبتىن كېلىشىپ، خۇدانىڭ پادىشاھلىقىدا داستىخاندا ئولتۇرىدۇ[291].
30 شۇنىڭ بىلەن مانا، شۇ چاغدا ئالدىدا تۇرغانلاردىن ئارقىغا ئۆتىدىغانلار،
ئارقىدا تۇرغانلاردىن ئالدىغا ئۆتىدىغانلار بار بولىدۇ[292].

---

291 «مەشرىق بىلەن مەغرىبتىن ۋە شىمال بىلەن جەنۇبتىن» كەلگەنلەر يەھۇدىي ئەمەسلەرنى كۆرسىتىدۇ. «ئولتۇرىدۇ» باشقا ئىزاھاتلاردا كۆرسىتىلگەندەك گرېك تىلىدا «ياتىدۇ» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

292 گرېك تىلىدا «ئاخىرقىلاردىن بىرىنچىسى بولىدىغانلار بار بولىدۇ، بىرىنچىلەردىن ئاخىرقىسى بولىدىغانلار بار بولىدۇ» دەپ ئىپادىلىنىدۇ.

بۇ ئاجايىب ھەقىقەتنىڭ كۆپ جەھەتلىرى بار؛ بىراق روشەنكى، شۇ كۈندە خۇدا ئەسلى چاقىرغان يەھۇدىيلار خۇدانىڭ پادىشاھلىقىدا خىجالەتكە قالدۇرۇلىدۇ ۋە ئەسلى بۇتپەرەس بولغان يەھۇدىي ئەمەسلەر ئۇنىڭدا ئىززەتكە ئېرىشىدۇ.

ئەيسانىڭ يېرۇسالېمغا باغلىغان مېھىر-مۇھەببىتى

31 دەل شۇ ۋاقىتتا بىرنەچچە پەرىسىيلەر ئەيسانىڭ ئالدىغا كېلىپ ئۇنىڭغا:
— مۇشۇ يەردىن چىقىپ ئۆزۈڭنى نېرىغا ئال. چۈنكى ھىرود سېنى ئۆلتۈرمەكچى، — دېدى.
32 ئۇ ئۇلارغا:
— بېرىپ شۇ تۈلكىگە ئېيتىڭلار: مانا مەن جىنلارنى ھەيدىۋېتىپ، بۈگۈن ۋە ئەتە شىپا بېرەرمەن ۋە ئۈچىنچى كۈنى تاكامۇللاشتۇرۇلىمەن[293]، دەڭلار[294].
33 ھالبۇكى، بۈگۈن ۋە ئەتە ۋە ئۆگۈنلۈككە مېڭىپ يۈرۈشۈم كېرەكتۇر[295]؛ چۈنكى ھېچ پەيغەمبەرنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى[296] يېرۇسالېمدىن باشقا ھېچقانداق جايدا مۇمكىن بولماس[297].
34 ئەي يېرۇسالېم، يېرۇسالېم![298] پەيغەمبەرلەرنى ئۆلتۈرىدىغان ۋە ساڭا ئەۋەتىلگەنلەرنى چالما-كېسەك قىلىدىغان شەھەر! مەن قانچە قېتىملاپ

---

[293] باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «نىشانىمغا يېتىمەن» ياكى «ئىشلىرىمنى تامام قىلىمەن». لېكىن ئىشىنىمىزكى، تەرجىمىمىز گرېك تىلىغا سادىقتۇر. تۆۋەندىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.
[294] بۇ سىرلىق گەپنىڭ مەنىسى بەلكىم :«ماڭا قالغان قىسقا ۋاقىت ئىچىدە خۇدا ماڭا بېكىتكەن پىلانى بويىچە سەندىن قورقماي ئىشلەۋېرىمەن. قىسقا ۋاقىت ئىچىدە مەن خۇدادىن تاپشۇرۇۋالغان ۋەزىپەمنى تامام قىلىمەن ۋە شۇنداقلا ئۆزۈم «تاكامۇللاشتۇرۇلىمەن»» دېگەندەك بولۇشى مۇمكىن. ئۇنىڭ ئۈستىگە، مەسىھنىڭ «تاكامۇللاشتۇرۇلىمەن» دېگەن سىرلىق سۆزى، شۈبھىسىزكى، كۆپ جەھەتلىكتۇر. «ئىبر.» 2:10دە ئوخشاش ھەقىقەت تېپىلىدۇ ۋە «ئىبرانىيلارغا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە بۇ توغرۇلۇق ئازراق توختىلىمىز.
[295] ئەيسا بۇ سۆزنى قىلغاندا تېخى گالىلىيە ئۆلكىسىدە ئىدى. ھىرودنىڭ يېرۇسالېم بىلەن ئالاقىسى يوق ئىدى، گالىلىيەنى ئىدارە قىلاتتى. شۇڭا بۇ 32-ئايەتتىكى سۆزنىڭ داۋامى: «مەنكى مەسىھ يېرۇسالېمغا بېرىشىم كېرەك، لېكىن ئۇنداق قىلىشىم ھىرودتىن قېچىش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى خۇدانىڭ پىلانى بولغانلىقى ئۈچۈن» دېگەندەك مەنىدە.
[296] بۇ كىنايىلىك، ھەجۋىي گەپ. بۇ «كاپىر» ھىرود خان گالىلىيەنى باشقۇرغىنى بىلەن مەسىھكە خەتىرى بولمايدۇ، لېكىن «خۇدانىڭ گۈزەل شەھىرى»دە تۇرۇۋاتقانلار ئاخىر بېرىپ ئەيسانى ئۆلتۈردۇ.
[297] «مۇمكىن بولماس» — ياكى «ئەقىل يەتمەس».
[298] «يېرۇسالېم، يېرۇسالېم» — مۇقەددەس كىتابتا، بىرسىنىڭ بىر ئادەمنىڭ ئىسمىنى ياكى بىر جاينىڭ نامىنى تەكرار ئىككى قېتىم چاقىرىشى ئۇنىڭغا بولغان چوڭقۇر مېھىر-مۇھەببىتىنى ئىپادىلەپ، ئۇنىڭ ئۆزگىچە ئەزىز ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

مېكىيان ئۆز چۈجىلىرىنى قانات ئاستىغا ئالغاندەك سېنىڭ بالىلىرىڭنى[299] قوينۇمغا ئالماقچى بولدۇم، لېكىن سىلەر خالىمىدىڭلار. [35] مانا ئۆيۈڭلار تاشلىنىپ ۋەيرانە بولۇپ قالىدۇ[300]؛ ۋە مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قويايكى، سىلەر «پەرۋەردىگارنىڭ نامى بىلەن كەلگۈچىگە مۇبارەك بولغاي!»[301] دېمىگۈچە، مېنى يەنە كۆرەلمەيسىلەر.

شابات كۈندە كېسەل ساقايتىش

14 [1] ۋە شۇنداق بولدىكى، بىر شابات كۈنى ئۇ پەرىسىيلەردىن بولغان بىر ھۆكۈمدارنىڭ ئۆيىگە غىزاغا باردى؛ ئەمدى ئۇلار ئۇنى پايلاپ يۈرۈۋاتاتتى. [2] ۋە مانا، ئۇ يەردە سۇلۇق ئىششىق كېسىلىگە گىرىپتار بولغان بىر ئادەم بار ئىدى. [3] ئەيسا تەۋرات ئەھلىلىرى ۋە پەرىسىيلەردىن:

— شابات كۈنى كېسەل ساقايتىش تەۋرات قانۇنىغا ئۇيغۇنمۇ-يوق؟ — دەپ سورىدى.

[4] بىراق ئۇلار لام-جىم دېمىدى. ئۇ ھېلىقى كېسەلگە قولىنى تەگكۈزۈپ، ساقايتىپ يولغا سالدى. [5] ئاندىن ئۇ ئۇلاردىن يەنە:

299 «سېنىڭ بالىلىرىڭ» — يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقان يەھۇدىي خەلقنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.

300 «سىلەرنىڭ ئۆيۈڭلار» مۇشۇ بېشارەتتە: (1) مۇقەددەس ئىبادەتخانا (ئۇ كىتابلىك بىلەن «خۇدانىڭ ئۆيى» دېيىلىدۇ): (2) پۈتكۈل ئىسرائىل جەمەتىنى كۆرسىتىدۇ. چۈنكى رىملىقلار مىلادىيە 70-يىلىدا كېلىپ، ئۇلارنىڭ مۇقەددەس ئىبادەتخانىسىنى ۋەيران قىلىدۇ ۋە يەھۇدىي خەلقنى دۇنيانىڭ ھەربىر بۇلۇڭ-پۇشقاقلىرىغا تارقىتىۋېتىدۇ.

301 «پەرۋەردىگارنىڭ نامى بىلەن كەلگۈچىگە مۇبارەك بولغاي!» دېگەن سۆز، يەھۇدىي خەلقنىڭ مەسىھنى قارشى ئېلىشىدا دېيىشىگە تېگىشلىك سۆزلەردۇر. مەسىھ يېرۇسالېمغا كىرگەندە گەرچە مەلۇم بىر قىسىم كىشىلەر شۇنداق سۆزنى قىلغىنى بىلەن («لۇقا» 19:28-48نى، بولۇپمۇ 38-ئايەتنى كۆرۈڭ)، (1) ئۇلارنىڭ ئۇنداق دېگەنلىرى ساپ ئېتىقادتىن بولمىغان؛ (2) پۈتۈن خەلق ئۇنداق دېگىنى يوق، بەلكى ئىشەنمىگەن. شۇنىڭ بىلەن ئەيسا مەسىھنىڭ مۇشۇ دۇنياغا قايتا كېلىشى، شۇنداقلا يەھۇدىي خەلقىنىڭ ئۇنى قايتا كۆرۈشى ئۈچۈن پۈتكۈل خەلق ئاۋۋال ئۇنى «مەسىھ-قۇتقۇزغۇچىمىز»، يەنى «پەرۋەردىگارنىڭ نامى بىلەن كەلگۈچى» دەپ ئېتىراپ قىلىشى كېرەكتۇر (بۇ بېشارەت «رىم.» 11:25-27، «زەك.» 12:7-14 ۋە باشقا يەرلەردە تېپىلىدۇ).

ــ ئاراڭلاردىن بىرىڭلارنىڭ مۆبادا شابات كۈنىدە ئېشىكى[302] يا كالىسى قۇدۇقتا چۈشۈپ كەتسە، ئۇنى دەرھال تارتىپ چىقارمايدىغان زادى كىم بار؟ ــ دەپ سورىدى.
[6] ۋە ئۇلار ئۇنىڭ بۇ سۆزلىرىگە ھېچ جاۋاب بېرەلمىدى.

خۇدا كىمنى يۇقىرى قىلىدۇ؟

[7] ئەيسا چاقىرىلغان مېھمانلارنىڭ ئۆزلىرىگە تۆردىن ئورۇنلارنى قانداق تاللىغىنىنى كۆرۈپ، ئۇلارغا مۇنداق بىر تەمسىلنى ئېيتىپ بەردى:
[8] ــ بىرسى سېنى توي زىياپىتىگە تەكلىپ قىلسا، تۆردە ئولتۇرمىغىن. بولمىسا، سەندىن ھۆرمەتلىكرەك بىرسى تەكلىپ قىلىنغان بولسا، [9] ئۇ چاغدا سېنى ۋە ئۇنى چاقىرغان ساھىبخانا كېلىپ ساڭا: «بۇ كىشىگە ئورۇن بەرگەيسىز» دەپ قالسا، سەن خىجالەتتە قېلىپ پەگاھغا[303] چۈشۈپ قالىسەن. [10] لېكىن سەن چاقىرىلغاندا، بېرىپ پەگاھدا ئولتۇرغىن. شۇنىڭ بىلەن سېنى چاقىرغان ساھىبخانا كېلىپ: «ئەي دوستۇم، يۇقىرىغا چىقىڭ» دېيىشى مۇمكىن ۋە شۇنىڭ بىلەن سېنىڭ بىلەن داستىخاندا ئولتۇرغانلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئالدىدا ساڭا ئىززەت بولىدۇ. [11] چۈنكى ھەركىم ئۆزىنى ئۈستۈن تۇتسا تۆۋەن قىلىنىدۇ ۋە كىمدەكىم ئۆزىنى تۆۋەن تۇتسا ئۈستۈن قىلىنىدۇ.

ھەقىقىي مېھماندوستلۇقنىڭ يولى

[12] ئۇ ئۆزىنى مېھمانغا چاقىرغان ساھىبخانىغا مۇنداق دېدى:
ــ مېھماننى تاماققا ياكى زىياپەتكە چاقىرغىنىڭدا، دوست-بۇرادەر، قېرىنداش، ئۇرۇق-تۇغقان ياكى باي قولۇم-قوشنىلىرىڭنى چاقىرمىغىن. چۈنكى ئۇلارمۇ سېنى مېھمانغا چاقىرىپ، مەرھەمىتىڭنى قايتۇرۇشى مۇمكىن. [13] شۇنىڭ ئۈچۈن زىياپەت بېرەي دېسەڭ، غېرىب-غۇرۋا، مېيىپ-ناكار،

302 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «ئېشىكى» ئەمەس، بەلكى «بالىسى» دەپ ئوقۇلىدۇ.
303 گرېك تىلىدا «ئاخىرقى ئورۇنغا».

ئاقساق-چولاق، كور-ئەمالارنى چاقىرغىن [14] ۋە بەخت-بەرىكەت كۆرىسەن؛ چۈنكى ئۇ كىشىلەرنىڭ ياخشىلىقىڭنى قايتۇرۇشنىڭ ئامالى يوقتۇر. شۇنىڭ بىلەن ھەققانىيلارنىڭ قايتا تىرىلگەن كۈنىدە قىلغىنىڭ ئۆزۈڭگە قايتۇرۇلىدۇ.

كاتتا زىياپەت توغرىسىدىكى تەمسىل

[15] ئۇنىڭ بىلەن ھەمداستىخان ئولتۇرغانلاردىن بىرى بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭغا:

— خۇدانىڭ پادىشاھلىقىدا غىزالانغۇچىلار[304] نېمىدېگەن بەختلىك-ھە! — دېدى.

[16] بىراق ئۇ ئۇنىڭغا جاۋابەن مۇنداق دېدى:

— بىر كىشى كاتتا زىياپەتكە تۇتۇش قىلىپ، نۇرغۇن مېھمانلارنى چاقىرىپ قويۇپتۇ. [17] داستىخان سېلىنغان شۇ سائەتتە، چاكىرىنى ئەۋەتىپ، چاقىرىلغان مېھمانلارغا: «مەرھەمەت، ھەممە نەرسە تەييار بولدى!» دەپ ئېيتىپتۇ. [18] بىراق، مېھمانلارنىڭ ھەممىسى بارماسلىققا بىر-بىرلەپ ئۆزرە-باھانە كۆرسەتكىلى تۇرۇپتۇ. بىرىنچىسى ئۇنىڭغا: «مەن ھېلىلا بىر پارچە يەر سېتىۋالغانىدىم، بېرىپ كۆرۈپ كەلمىسەم بولمايدۇ. مېنى ئەپۇ قىلغايلا، بارالمايمەن»[305] دەپتۇ. [19] يەنە بىرى: «مەن بەش قوشلۇق ئۆكۈز سېتىۋالدىم، ھازىر بېرىپ ئۇلارنى سىناپ كۆرۈشۈم كېرەك[306]. مېنى ئەپۇ قىلغايلا، بارالمايمەن» دەپتۇ. [20] يەنە بىرسى: «مەن يېڭى ئۆيلەنگەن، شۇڭا بارالمايمەن» دەپتۇ.

[21] چاكار قايتىپ كېلىپ، بۇ ئىشلارنى خوجايىنىغا مەلۇم قىپتۇ. خوجايىن غەزەپلەنگەن ھالدا چاكىرىغا: «دەرھال شەھەرنىڭ چوڭ-كىچىك كوچىلىرىغا

---

[304] گرېك تىلىدا «نان يېگۈچىلەر».

[305] كىم يەرنى ئاۋۋال ياخشى كۆرمەي سېتىۋالسۇن؟

[306] ياكى «ھازىر بېرىپ كۆزدىن كەچۈرۈپ كېلىشىم كېرەك». «بەش قوشلۇق» — «بەش بويۇنتۇرۇق» — دېمەك، بويۇنتۇرۇققا قېتىلغاندا بىر-بىرىگە ماس كېلىدىغان بەش جۈپ ئۆكۈز. ئەمدى كىم ئۆكۈزنى ئاۋۋال كۆرمەي سېتىۋالسۇن؟

كىرىپ، غېرىب-غۇرۋا، مېيىپ-ناكار، ئاقساق-چولاق ۋە كور-ئەمالارنى مۇشۇ يەرگە يىغىپ كەل» دەپتۇ. 22 ئاندىن چاكار قايتىپ كېلىپ: «خوجايىن، ئەمر بەرگىنىڭدەك ئادا قىلىندى، ۋە يەنە بوش ئورۇن بار!» دەپتۇ. 23 شۇنىڭ بىلەن خوجايىن چاكارغا: ــ «ئۆيۈم مېھمانلارغا تولۇش ئۈچۈن يېزىلاردىكى چوڭ-كىچىك يوللارنى، مەھەللىلەرنى ئارىلاپ[307]، ئۇدۇل كەلگەن ئادىمىڭنى زورلاپ ئېلىپ كەلگىن! 24 چۈنكى مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتايكى، باشتا چاقىرىلغان ئادەملەرنىڭ ھېچقايسىسى داستىخىنىمدىن تېتىمايدۇ»، دەپتۇ.

مۇخلىس بولۇش شەرتلىرى

25 ئەمدى توپ-توپ ئادەملەر ئۇنىڭغا ھەمراھ بولۇپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ بۇرۇلۇپ ئۇلارغا قاراپ مۇنداق دېدى:

26 ــ ماڭا ئەگەشكەنلەر ماڭا بولغان سۆيۈشلىرىدىن ئۆز ئاتىسى ۋە ئانىسى، ئايالى ۋە بالىلىرى، ئاكا-ئۇكىلىرى ۋە ئاچا-سىڭىللىرى، ھەتتا ئۆز جېنىنىمۇ يامان كۆرمىسە ماڭا مۇخلىس بولالماس[308]. 27 كىمدەكىم ئۆزىنىڭ كرېستىنى يۈدۈپ[309] ماڭا ئەگەشمىسە ئۇ ماڭا مۇخلىس بولالماس. 28 ئاراڭلاردىن بىرسى مۇنار سالماقچى بولسا، ئالدى بىلەن ئولتۇرۇپ بۇ قۇرۇلۇشنى پۈتكۈزگۈدەك خىراجەت ئۆزۈمدە بارمۇ-يوق دەپ ھېساب قىلماسمۇ؟ 29-30 ئۇنداق

307 مۇشۇ يەردە «يېزىلاردىكى چوڭ-كىچىك يوللارنى، مەھەللىلەرنى ئارىلاپ،...» گرېك تىلىدا «يېزىلاردىكى يوللاردىن ۋە چىتلىقلاردىن ئۆتۈڭلار» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ ــ دېمەك، مېھمانلارنى ھەر بۇلۇڭ-پۇچقاقتىن ئەكىلىش كېرەك.

308 «يامان كۆرۈش»: مۇشۇ يەردە، شۈبھىسىزكى، ئۆز ئادەملىرىگە بولغان مۇھەببەت خۇداغا باغلىغان مۇھەببەت ئالدىدا «يامان كۆرۈش»تەك كۆرۈنىدۇ. مىسال، «يار.» 29:30-31نى كۆرۈڭ.

309 رىملىقلار تەرىپىدىن ئۆلۈم جازاسى بېرىلگەنلەر مىخلىنىدىغان كرېستنى مۇرىسىدە كۆتۈرۈپ جازا مەيدانىغا باراتتى. «كرېستلىنىش» ئادەمنى قىينايدىغان، ئىنتايىن دەھشەتلىك ۋە ئاھانەتلىك ئۆلۈم جازا ئۇسۇلى بولۇپ، «ئۆزىنىڭ كرېستىنى كۆتۈرۈش» دېگەننىڭ مەنىلىرى تۆۋەندىكىلەرنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئېلىشى مۇمكىن: (1) ئەيسا مەسىھ ئۈچۈن ئازاب-ئوقۇبەت تارتىشقا، (2) تىل-ئاھانەت ئىشتىشكە، (3) خۇدانىڭ ئىرادىسىنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشى ئۈچۈن زۆرۈر تېپىلغاندا، «ئۆز-ئۆزىنى ئۆلۈم جازاسىغا ھۆكۈم قىلغاندەك» ئۆزىنىڭ ئارزۇ-ھەۋەسلىرىنى رەت قىلىشقا تەييار بولۇش.

قىلمىغاندا، ئۇلنى سېلىپ پۈتكۈزەلمىسە، كۆرگەنلەرنىڭ ھەممىسى مازاق قىلىپ: «بۇ ئادەم بىنانى باشلاپ قويۇپ پۈتكۈزەلمىدى» ــ دېمەي قالمايدۇ.
31 ياكى بىر پادىشاھ يەنە بىر پادىشاھ بىلەن جەڭ قىلغىلى چىقسا ئالدى بىلەن ئولتۇرۇپ: ــ مېنىڭ ئۈستۈمگە كېلىدىغان يىگىرمە مىڭ كىشىلىك قوشۇن ئىگىسىگە مەن ئون مىڭ ئەسكىرىم بىلەن تاقابىل تۇرالارمەنمۇ؟ دەپ مۆلچەرلەپ كۆرمەمدۇ؟![310] 32 ئەگەر ئۇ «سوقۇشالمايمەن» دەپ ئويلىسا، دۈشمەن تېخى يىراقتىكى چاغدا ئەلچى ئەۋەتىپ، سۈلھ شەرتلىرىنى سورايدۇ. 33 شۇنىڭغا ئوخشاش، سىلەردىن كىمدەكىم كۆڭلىدە ئۆزىنىڭ بار-يوقى بىلەن خوشلاشمىسا، ماڭا مۇخلىس بولالماس[311].
34 تۇز ياخشى نەرسىدۇر؛ ھالبۇكى، تۇز ئۆز تەمىنى يوقاتسا، ئۇنىڭغا قايتىدىن تۇز تەمىنى قانداقمۇ كىرگۈزگىلى بولىدۇ؟[312] 35 ئۇ تۇپراققا ئىشلىتىشكە ياكى ئوغۇتقا ئارىلاشتۇرۇشقىمۇ يارىماي، تالاغا تاشلىنىدۇ. ئاڭلىغۇدەك قۇلىقى بارلار بۇنى ئاڭلىسۇن![313]

يوقالغان قوي ۋە ياخشى پادىچى توغرىسىدىكى تەمسىل

15

1 ئەمدى باجگىرلار ۋە باشقا گۇناھكارلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلاشقا ئۇنىڭ ئەتراپىغا ئولاشماقتا ئىدى. 2 لېكىن پەرىسىيلەر بىلەن تەۋرات ئۇستازلىرى غۇدۇڭشۇپ:
ــ بۇ ئادەم گۇناھكارلارنى قارشى ئالىدۇ ۋە ئۇلار بىلەن ھەمداستىخان ئولتۇرىدۇ! ــ دېيىشتى. 3 شۇڭا ئۇ ئۇلارغا مۇنۇ تەمسىلنى[314] سۆزلەپ بەردى:

---

310 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «مەسلىھەت قىلمامدۇ؟».

311 بۇ كۈچلۈك سۆز توغرىسىدا «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.

312 تۇز بولسا (1) تەم بېرىدۇ؛ (2) چىرىپ كېتىشتىن توسىدۇ؛ (3) زەخىم-يارىلارنى ساقايتىدۇ. مۇخلىسلارنىڭ بۇ دۇنياغا بولغان رولى بۇنىڭغا ئوخشاپ كېتىشى كېرەك.

313 «تۇز» ــ بۇ سۆز ئۈستىدە «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.

314 «مۇشۇ تەمسىل» ــ بىر تەمسىل، دېمەك. 15-بابتا ئۈچ تەمسىلدەك كۆرۈنسىمۇ، ئەمەلىيەتتە ئۈچ تەمسىل پەقەت بىرلا مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. شۇڭا ئۇلارنى «بىرلا تەمسىل» دەپ قارايمىز.

4 ــ ئەگەر ئاراڭلاردا بىرەيلەننىڭ يۈز تۇياق قويى بولۇپ، ئۇلاردىن بىرى يىتىپ كەتسە، توقسان توققۇزىنى چۆلدە قويۇپ قويۇپ يىتىپ كەتكىنىنى تاپقۇچە ئىزدىمەسمۇ؟ 5 ئۇنى تېپىۋالغاندا، شادلانغان هالدا مۈرىسىگە ئارتىدۇ؛ 6 ئاندىن ئۆيىگە ئېلىپ كېلىپ، يار-بۇرادەرلىرى بىلەن قولۇم-قوشنىلىرىنى چاقىرىپ، ئۇلارغا: «مەن يىتكەن قويۇمنى تېپىۋالدىم، مېنىڭ بىلەن تەڭ شادلىنىڭلار!» دەيدۇ. 7 مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتايكى، شۇنىڭغا ئوخشاش، توۋا قىلىۋاتقان بىر گۇناھكار ئۈچۈن ئەرشتە زور خۇرسەنلىك بولىدۇ؛ بۇ خۇرسەنلىك توۋىغا موھتاج بولمىغان توقسان توققۇز ھەققانىي كىشىدىن بولغان خۇرسەنلىكتىن كۆپ ئارتۇقتۇر.

يىتتۈرگەن تەڭگە توغرىسىدىكى تەمسىل

8 ــ ياكى بىر ئايالنىڭ ئون كۈمۈش دىنارى[315] بولۇپ، بىر دىنارنى يوقىتىپ قويسا، چىراغنى يېقىپ، تاكى ئۇنى تاپقۇچە ئۆينى سۈپۈرۈپ، زەن قويۇپ ئىزدىمەسمۇ؟ 9 ئۇنى تاپقاندا يار-بۇرادەر، قولۇم-قوشنىلىرىنى چاقىرىپ، ئۇلارغا: «مېنىڭ بىلەن تەڭ شادلىنىڭلار، چۈنكى مەن يوقىتىپ قويغان دىنارىمنى تېپىۋالدىم» ــ دەيدۇ. 10 مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتايكى، شۇنىڭغا ئوخشاش توۋا قىلىۋاتقان[316] بىر گۇناھكار ئۈچۈن خۇدانىڭ پەرىشتىلىرىنىڭ ئارىسىدا[317] خۇرسەنلىك بولىدۇ.

مېھىر-شەپقەتلىك ئاتا توغرىسىدىكى تەمسىل

11 ئۇ سۆزىنى داۋام قىلىپ مۇنداق دېدى:

---

315 گرېك تىلىدا «دراقما» ــ بىر دىنارغا باراۋەر بولغان پۇل بىرلىكى.

316 «توۋا قىلىۋاتقان...» ــ توۋا قىلىش ئەمەلىيەتتە (مەيلى ناھايىتى قىسقا بولسۇن) بىر جەريان، ئەلۋەتتە.

317 «ئارىسىدا» ــ گرېك تىلىدا «ئالدىدا». بۇ ئىبارىدىن پۈرتىلىدۇكى، خۇدا ئۆزى «تەڭگىسىنى تاپقان ئايال»دەك خۇرسەن بولىدۇ ۋە پەرىشتىلەرمۇ ئۇنىڭ خۇرسەنلىكىدىن تەڭ بەھرىمەن بولىدۇ.

ــ مەلۇم بىر ئادەمنىڭ ئىككى ئوغلى بار ئىكەن. [12] كىچىك ئوغلى ئاتىسىغا:
«ئەي ئاتا، مال-مۈلۈكتىن تېگىشلىك ئۈلۈشۈمنى ھازىرلا ماڭا بەرگىن»
دەپ ئېيتىپتۇ[(318)]. ۋە ئۇ ئۆز مال-مۈلۈكلىرىنى ئىككىسىگە تەقسىم قىلىپ
بېرىپتۇ[(319)]. [13] ئۇزۇن ئۆتمەيلا[(320)]، كىچىك ئوغلى بار-يوقىنى يىغىشتۇرۇپ،
يىراق بىر يۇرتقا سەپەر قىلىپتۇ. ئۇ ئۇ يەردە ئەيش-ئىشرەتلىك ئىچىدە تۇرمۇش
كەچۈرۈپ مال-دۇنياسىنى بۇزۇپ-چېچىپتۇ. [14] دەل ئۇ بار-يوقىنى سەرپ قىلىپ
تۈگەتكەن ۋاقىتىدا، ئۇ يۇرتتا قاتتىق ئاچارچىلىق بولۇپ، ئۇ خېلىلا قىسىلچىلىقتا
قاپتۇ. [15] شۇنىڭ بىلەن ئۇ بېرىپ، شۇ يۇرتنىڭ بىر پۇقراسىغا مەدىكار بولۇپ
ياللىنىپتۇ[(321)]؛ ئۇ ئۇنى ئېتىزلىقىغا چوشقا بېقىشقا ئەۋەتىپتۇ[(322)]. [16] ئۇ ھەتتا
قورسىقىنى چوشقىلارنىڭ يېمى بولغان پۇرچاق پوستى بىلەن تويغۇزۇشقا تەقەززا
بوپتۇ؛ لېكىن ھېچكىم ئۇنىڭغا ھېچنەرسە بەرمەپتۇ.
[17] ئاخىر بېرىپ ئۇ ھوشىنى تېپىپ: «ئاتامنىڭ شۇنچە كۆپ مەدىكارلىرىنىڭ
ئالدىدىن يېمەك-ئىچمەك ئېشىپ-تېشىپ تۇرىدۇ؛ لېكىن مەن بولسام بۇ
يەردە ئاچلىقتىن ئۆلەي دەپ قالدىم! [18] ئورنۇمدىن تۇرۇپ، ئاتامنىڭ ئالدىغا
بېرىپ ئۇنىڭغا: ئەي ئاتا، مەن ئەرشنىڭ ئالدىدىمۇ ۋە سېنىڭ ئالدىڭدىمۇ
گۇناھ قىلدىم. [19] ئەمدى سېنىڭ ئوغلۇڭ ئاتىلىشقا لايىق ئەمەسمەن. مېنى
مەدىكارلىرىڭ سۈپىتىدە قوبۇل قىلغايسەن! ــ دەيمەن» دەپ ئويلاپتۇ. [20] شۇنىڭ
بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ ئاتىسىنىڭ ئالدىغا قايتىپ مېڭىپتۇ. لېكىن ئاتىسى
يىراقتىنلا ئۇنى كۆرۈپ ئۇنىڭغا ئىچى ئاغرىتىپ، ئالدىغا يۈگۈرۈپ چىقىپ، ئۇنىڭ

318 دېمىسەكمۇ، بۇنداق تەلەپ ئېغىر ھۆرمەتسىزلىك بولىدۇ. «قۆشۇمچە سۆز»نىمىزنىمۇ كۆرۈڭ.

319 «مال-مۈلۈكلىرىنى» ــ گرېك ئىلىدا «ئۇنىڭ ھاياتىنى» ياكى «ئۇنىڭ تىرىكچىلىكىنى».
تەۋرات قانۇنى بويىچە تۇنجى ئوغلىغا تەقسىم قىلىنغان مىراس كەنجىسىنىڭكىدىن ئىككى ھەسسە كۆپ بولىدۇ.

320 «ئۇزۇن ئۆتمەيلا» (گرېك تىلىدا «كۆپ كۈن ئۆتمەيلا») ــ كەنجى ئوغۇل تەلىپى تۇپەيلىدىن جەمئىيەت ئالدىدا ئىنتايىن نەپرەتلىك بولاتتى.

321 «...پۇقراسىغا ...مەدىكار بولۇپ ياللىنىپتۇ» گرېك تىلىدا «...پۇقراسىغا قاتنىشىپتۇ» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

322 دېمىسەكمۇ، بۇ چوشقىلارنىڭ ئىگىسى يەھۇدىي ئەمەس؛ بۇنداق خىزمەت يەھۇدىي يىگىتكە نىسبەتەن ئىنتايىن يىرگىنچلىك بولاتتى.

بويىنغا ئېسىلىپ ئۇنى سۆيۈپ كېتىپتۇ[323]. 21 ئوغلى: «ئاتا، مەن ئەرشنىڭ
ئالدىدىمۇ، سىنىڭ ئالدىڭدىمۇ گۇناھ قىلدىم. ئەمدى سىنىڭ ئوغلۇڭ ئاتىلىشقا
لايىق ئەمەسمەن» ــ دەپتۇ. 22 بىراق ئاتىسى چاكارلىرىغا: «دەرھال ئەڭ ئېسىل
تونىنى ئەكېلىپ ئۇنىڭغا كىيدۈرۈڭلار، قولىغا ئۈزۈك سېلىڭلار، پۇتلىرىغا ئاياغ
كىيدۈرۈڭلار؛ 23 ۋە بورداق تورپاقنى ئەكېلىپ سويۇڭلار؛ ئاندىن ئوبدان يەپ،
راۋۇرۇس تەبرىكلەيلى! 24 چۈنكى مېنىڭ بۇ ئوغلۇم ئۆلگەنىدى، تىرىلدى، يىتىپ
كەتكەنىدى، تېپىلدى!» ــ دەپتۇ. ئاندىن ئۇلار تەبرىكلەشكىلى باشلاپتۇ.
25 ئەمدى چوڭ ئوغلى ئېتىزغا كەتكەنىكەن. ئۇ قايتىپ كېلىۋېتىپ
ئۆيگە يېقىن كەلگەندە نەغمە-ناۋا بىلەن ئۇسسۇلنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپتۇ. 26 ئۇ
چاكارلاردىن بىرىنى چاقىرىپ، ئۇنىڭدىن نېمە ئىش بولۇۋاتقىنىنى سوراپتۇ.
27 چاكار ئۇنىڭغا: ئۇكاڭ كەلدى ۋە ئاتاڭ ئۇنى ساق-سالامەت تېپىۋالغانلىقى
ئۈچۈن بورداق تورپاقنى سويدى» دەپتۇ. 28 لېكىن چوڭ ئوغلى خاپا بولۇپ،
ئۆيگە كىرگىلى ئۇنىماپتۇ. ۋە ئاتىسى چىقىپ ئۇنىڭ ئۆيگە كىرىشىنى ئۆتۈنۈپتۇ.
29 ئەمما ئۇ ئاتىسىغا جاۋاب بېرىپ: «قارا! مەن شۇنچە يىلدىن بېرى قۇلدەك
خىزمىتىڭدە بولدۇم، ئەسلا ھېچبىر ئەمرىڭدىن چىقىپ باقمىدىم. بىراق سەن
ماڭا ئەل-ئاغىنىلىرىم بىلەن خۇش قىلغىلى ھېچقاچان بىرە ئوغلاقمۇ بەرمىدىڭ!
30 لېكىن سىنىڭ مال-مۈلۈكلىرىڭنى پاھىشىلەرگە خەجلەپ تۈگەتكەن[324] بۇ
ئوغلۇڭ قايتىپ كەلگەندە، سەن ئۇنىڭ ئۈچۈن بورداق تورپاقنى سويۇپسەن»
ــ دەپتۇ. 31 بىراق ئاتىسى يەنە ئۇنىڭغا: «ئەي ئوغلۇم، سەن ھەردائىم مېنىڭ
يېنىمدىسەن ۋە مېنىڭ بارلىقىم سېنىڭكىدۇر. 32 ئەمدى تەبرىكلەپ شادلىنىشقا
لايىقتۇر؛ چۈنكى بۇ سىنىڭ ئۇكاڭ ئۆلگەنىدى، تىرىلدى، يوقلىپ كەتكەنىدى،
تېپىلدى» ــ دەپتۇ[325].

323 دېمىسەكمۇ، بۇ ئاتىنىڭ جەمئىيەت ئالدىدا يۈگۈرۈشى، ۋە شۇنداقلا بۇنى ئاز دەپ ئوغلىنى قارشى ئېلىشقا يۈگۈرۈشى «مۆتىۋەر كىشىنىڭ سالاپىتىگە مۇۋاپىق ئەمەس» دەپ قارىلاتتى. «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنىمۇ كۆرۈڭ.

324 گرېك تىلىدا «يەۋەتكەن».

325 15-بابتىكى ئۈچ قىسمىلىق تەمسىلنىڭ مول تەلىمى ئۈستىدە «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.

ئالدامچى غوجدار توغرىسىدىكى تەمسىل — دۇنيادىكى بايلىقنى قانداق ئىشلىتىش كېرەك؟

16

[1] ئۇ مۇخلىسلىرىغا يەنە مۇنداق دېدى:
— بىر باينىڭ بىر غوجدارى بار ئىكەن. بىرسى بايغا: «بۇ غوجدارىڭىز مال-مۈلكىڭىزنى بۇزۇپ چاچتى» دەپ شىكايەت قىپتۇ. [2] ئۇ غوجدارنى چاقىرىپ، ئۇنىڭغا: «مېنىڭ سېنىڭ توغراڭدا ئاڭلىغانلىرىم زادى قانداق گەپ؟ غوجدارلىقىڭدىكى ھېساب-كىتابنى ئېنىق تاپشۇر؛ چۈنكى مۇندىن كېيىن سەن غوجدار بولمايسەن» — دەپتۇ. [3] غوجدار ئەمدى ئۆز ئىچىدە: «نېمە قىلاي؟ چۈنكى خوجايىنىم مېنى غوجدارلىقتىن مەھرۇم قىلىدۇ. كەتمەن چاپاي دېسەم ئۇنچىلىك ماغدۇر يوق، تىلەمچىلىك قىلاي دېسەم نومۇس قىلىمەن. [4] ھە، تاپتىم! غوجدارلىقتىن قالغىنىمدا كىشىلەرنىڭ مېنى ئۆيلىرىگە قارشى ئېلىشى ئۈچۈن، نېمە قىلىشىمنى ئەمدى بىلدىم» دەپ [5] ئۆز خوجايىنىغا قەرزدار بولغانلارنى بىردىن-بىردىن چاقىرىپ كېلىپ، بىرىنچىسىدىن: «خوجايىنىمغا قانچىلىك قەرزىڭىز بار؟» دەپ سوراپتۇ. [6] ۋە قەرزدار: «يۈز تۇڭ[326] زەيتۇن مېيى» دەپ جاۋاب بېرىپتۇ. غوجدار ئۇنىڭغا: «مانا، ھېساباتا دەپتىرىڭىزنى ئېلىپ، بۇ يەردە ئولتۇرۇپ ئەللىك تۇڭغا ئۆزگەرتىۋېتىڭ!» دەپتۇ[327].

[326] مۇشۇ يەردە بىر «تۇڭ» (گرېك تىلىدا «بات») 30 لېتر ئىدى. دېمەك، بۇ زەيتۇن مېيى 3000 لىتر بولۇپ شۇ چاغدىكى ئاددىي ئىشچىنىڭ ئۈچ يىللىق ھەققى (1000 دىنار) بولاتتى.

[327] غوجدار نېمە قىلدى؟ بەلكىم تۆت مۇمكىنچىلىكى بار: — (1) ئۇ قەرزدارنىڭ ھالىغا قاراپ قەرز مىقدارىنى كېمەيتىۋەتتى؛ (2) ئۇ ئۆسۈمنى يوقىقا چىقىرىۋەتتى؛ (3) ئۇ ئۆزىنىڭ شېرىنكانىسى («كومىسسىئون»)نى ھېسابتىن چىقىرىۋەتتى؛ (4) بولارنىڭ ھەممىسىنى قىلدى. رەببىمىز غوجدارنى «سەممىيەتسىز» دەپ ئاتايدۇ (8-ئايەت). لېكىن ئۇنىڭ بۇ «سەممىيەتسىزلىكى» غوجدارلىقىدىكى بۇرۇنقى ئىشلارنى كۆرسىتەمدۇ؟ ياكى ھازىرقى ھەرىكەتلىرىنىمۇ؟ بىزنىڭچە، ئۇنىڭ قىلغىنىنى چوقۇم قەرزنىڭ مىقدارىنى ئۆزگەرتىشنى ئۆز ئىچىگە ئالغان، دەپ قارايمىز.

7 ئاندىن ئۇ يەنە بىرىگە: «سىزچۇ، قانچىلىك قەرز بولدىڭىز؟» دەپ
سوراپتۇ. ئۇ: «يۈز كۆرە بۇغداي[(328)]» دەپ جاۋاب بېرىپتۇ. غوجىدار ئۇنىڭغا:
«ھېسابات دەپتىرىڭىزنى ئېلىپ سەكسەن كۆرىگە ئۆزگەرتىۋېتىڭ!» دەپتۇ.
8 شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ خوجايىنى سەممىيەتسىز غوجىدارنىڭ بۇ
ئىشتىكى پەملىكلىكى ئۈچۈن ئۇنىڭغا قايىل بولۇپ ماختاپتۇ. چۈنكى بۇ
دۇنيانىڭ پەرزەنتلىرى ئۆز دەۋرىدە نۇرنىڭ پەرزەنتلىرىدىن پەملىكتۇر[(329)]. 9 ۋە
مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قوياييكى، «ناھەق دۇنياغا تەۋە مال-دۇنيا»[(330)]
ئارقىلىق ئۆزۈڭلارغا دوست تۇتۇڭلار؛ شۇنداق قىلساڭلار، مال-دۇنيا كارغا
كەلمەيدىغان بولغان كۈندە شۇ دوستلار سىلەرنى ئەبەدىي ماكانلارغا قارشى
ئالىدۇ[(331)].
10 كىمكى كىچىككىنە ئىشتا سادىق بولسا، چوڭ ئىشتىمۇ سادىق بولىدۇ؛
ۋە كىمكى كىچىككىنە ئىشتا سەممىيەتسىز[(332)] بولسا، چوڭ ئىشتىمۇ
سەممىيەتسىز بولىدۇ. 11 شۇڭا ئەگەر «ناھەق دۇنياغا تەۋە بولغان مال-دۇنيا»دا
سادىق بولمىساڭلار، كىم سىلەرگە ھەقىقىي بايلىقلارنى تاپشۇرسۇن؟[(333)] 12 ۋە

328 «يۈز كۆرە بۇغداي» ــ مۇشۇ يەردە بىر كۆرە (ئىبرانىي تىلىدا «كور» 390 لىترنى بىلدۈرىدۇ. دېمەك، بۇ چوڭ قەرز ئىدى ــ بەلكىم 30 توننا بۇغداي، ئاددىي ئىشچىنىڭ ئون يىللىق ھەققى (3000 دىنار) بولاتتى.

329 «بۇ دۇنيانىڭ پەرزەنتلىرى» خۇدانى تونۇمايدىغان ئېتىقادسىز ئادەملەرنى كۆرسىتىدۇ؛ «نۇرنىڭ پەرزەنتلىرى» خۇدانىڭ نۇرىنى قوبۇل قىلغان، شۇنداقلا «نۇردا ياشاۋاتقان» خۇدانىڭ «روھىدىن تۇغۇلغان» روھىي پەرزەنتلىرىنى كۆرسىتىدۇ.

بۇ تەمسىل توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.

330 «ناھەق دۇنياغا تەۋە مال-دۇنيا» ــ گرېك تىلىدا «ناھەق ماممون». نېمىشقا «ناھەق» دەيدۇ؟ بىزنىڭچە (1) شەخسىي، يەنى خۇسۇسىي مال-دۇنيا، جۈملىدىن پۇلنىڭ مەۋجۇت بولغانلىقى ئادەمئاتىمىزنىڭ سادىر قىلغان گۇناھىنىڭ بىر نەتىجىسىدۇر؛ (2) ئادەمدىكى كۆپىنچە مال-دۇنيا، بايلىقلار بولسا، خۇدادىن قورقمايدىغان گۇناھكارلارنىڭ قولىدىدۇر. بىز يەنىلا «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە بۇ قىزىق سۆز ئۈستىدە ئازراق توختىلىمىز.

331 دېمەك، ئۆز بايلىقىڭلار بىلەن ياردەمگە موھتاج بولغانلارغا ياردەم بېرىڭلار؛ شۇ يول بىلەن ئۇلار سىلەرگە دوست بولىدۇ ۋە پانىي دۇنيادىن كەتكىنىڭلاردا ئۇلار باقىي دۇنيادا سىلەرنى قارشى ئېلىشقا كۈتىدىغان بولىدۇ.

332 ياكى «ئىشەنچسىز».

333 دېمەك، بۇ ئالەمدىكى مال-دۇنيا بولسا خۇدا ئالدىدا «كىچىككىنە بىر ئىش»، خالاس.

باشقىلارنىڭ نەرسىلىرىدە سادىق بولمىساڭلار كىم سىلەرگە ئۆزۈڭلارنىڭ
نەرسىسىنى بەرسۇن؟[334]
13 ھېچكىم ئىككى خوجايىنغا تەڭ خىزمەت قىلالمايدۇ. چۈنكى ئۇ
ياكى بۇنى يامان كۆرۈپ، ئۇنى ياخشى كۆرىدۇ؛ ياكى بۇنىڭغا ئۆزىنى پۈتۈنلەي
بېغىشلاپ، ئۇنىڭغا ئېتىبارسىز قارايدۇ. شۇنىڭغا ئوخشاش، سىلەرنىڭمۇ
بىرلا ۋاقىتتا ھەم خۇدانىڭ، ھەم مال-دۇنيانىڭ قۇللۇقىدا بولۇشۇڭلار مۇمكىن
ئەمەس.
14 ئەمدى پەرىسىيلەر (ئۇلار پۇلغا ئامراق ئىدى) بۇلارنىڭ ھەممىسىنى
ئاڭلاپ ئەيسانى مەسخىرە قىلىشتى[335]. 15 ۋە ئۇ ئۇلارغا مۇنداق
دېدى: — «سىلەر ئۆزۈڭلارنى ئادەملەرنىڭ ئالدىدا ھەققانىي قىلىپ
كۆرسەتكۈچىدۇرسىلەر؛ لېكىن خۇدا قەلبىڭلارنى بىلىدۇ. چۈنكى ئادەملەرنىڭ
ئارىسىدا قەدىرلىنىدىغىنى خۇدانىڭ نەزىرىدە يىرگىنچلىكتۇر.
16 تەۋرات قانۇنى ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ يازمىلىرى چۆمۈلدۈرگۈچى يەھياغىچە
ھىدايەت بولۇپ كەلدى؛ شۇ ۋاقىتتىن باشلاپ خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنىڭ
خۇش خەۋىرى جاكارلىنىپ كېلىۋاتىدۇ؛ پادىشاھلىققا كىرمەكچى بولغانلارنىڭ
ھەربىرى ئۇنىڭغا بۆسۈپ كىرىۋېلىشى كېرەكتۇر[336]. 17 لېكىن ئاسمان بىلەن
زېمىنىنىڭ يوق قىلىۋېتىلىشى تەۋراتنىڭ بىر چېكىتى بىكار قىلىنىشتىن
ئاساندۇر[337].

334 بۇ جۈملە توغرۇلۇقمۇ «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.

335 نېمىشقا پەرىسىيلەر ئەيسانى مەسخىرە قىلىشتى؟ شۈبھىسىزكى، ئۇلارنىڭ كۆزقارىشىچە، ئۇ خۇدانى خۇرسەن قىلغان، شۇنداقلا خۇدا بەرىكەتلىگەن ئادەمنىڭ جەزمەن بايلىقى مول بولىدۇ، دەپ ئويلايتتى. شۇنىڭ بىلەن مەسىھ ئۇلارغا تۆۋەندىكى (19:16-31-ئايەتتىكى) تارىخنى ئېيتىپ بېرىدۇ.

336 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ھەربىر كىشىگە ئۇنىڭغا كىرىشكە قەتئىي دەۋەت قىلىنماقتا». بىرنىڭچە بۇ 16-17-ئايەتلەر، شۇنداقلا «مات.» 11:12-14-ئايەتلەر ۋە «مىك.» 2:12-13-ئايەتلەر بىلەن مۇناسىۋەتلىكتۇر. «مىكاھ»دىكى «قوشۇمچە سۆز»نىمۇ كۆرۈڭ.

337 سۆزمۇسۆز بولسا «لېكىن ئاسمان بىلەن يەرنىڭ يوقالمىقى تەۋراتتىن بىر چېكىتنىڭ چۈشمىكىدىن ئاساندۇر». «چېكىت» ئىبرانيي تىلىدىكى ئەڭ كىچىك تىنىش بەلگە (.).

تەۋرات ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ يازمىلىرى «چۆمۈلدۈرگۈچى يەھياغىچە»لا ئىسرائىلغا يېتەكچى بولغان بىلەن ھازىرمۇ يەنىلا «ئىناۋەتسىز» ئەمەس. تەۋراتتىكى بارلىق بېشارەتلەر ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ؛ ئۇنىڭ ئۈستىگە، تەۋراتتىكى بارلىق «ھەققانىي تەلەپلەر» ئىنجىلدىكى خۇش خەۋەرنى قوبۇل

18 ــ ھەر كىم ئۆز ئايالىنى تالاق قىلىپ باشقا بىرىنى ئالسا زىنا قىلغان
بولىدۇ ۋە كىمكى ئۆز ئېرىدىن تالاق قىلىنغاننى ئالسا زىنا قىلغان بولىدۇ».

باي بىلەن تىلەمچى لازارۇس

19 ــ بۇرۇن بىر باي ئادەم بار ئىدى؛ ئۇ سۆسۈن رەڭلىك تون ۋە كاناپ
كىيىملەرنى كىيىپ، ھەركۈنى ئەيش-ئىشرەت ئىچىدە تەنتەنە قىلاتتى.
20 ۋە پۈتۈن ئەزايىنى چاقا-جاھارەت بېسىپ كەتكەن لازارۇس ئىسىملىك
بىر يوقسۇل بار ئىدى؛ ئۇ باينىڭ دەرۋازىسىنىڭ ئالدىغا ھەركۈنى ياتقۇزۇپ
قويۇلاتتى. 21 ئۇنىڭ داستىخىنىدىن چۈشۈپ قالغان پارچە-پۇراتلاردىن
قورسىقىنى تويغۇزغۇشقا تەشنا ئىدى. ھالبۇكى، ئىتلار كېلىپ ئۇنىڭ يارىلىرىنى
يالايتتى[338].
22 ئەمدى شۇنداق بولدىكى، يوقسۇل ئۆلدى ۋە پەرىشتىلەر ئۇنى ئىبراھىمنىڭ
قۇچىقىغا ئاپاردى. باي ھەم ئۆلۈپ دەپنە قىلىندى؛ 23 ۋە تەھتىسارادا قاتتىق
قىينىلىپ، بېشىنى كۆتۈرۈپ، يىراقتىن ئىبراھىمنى ۋە ئۇنىڭ قۇچىقىدىكى
لازارۇسنى كۆرۈپ: 24 «ئەي ئاتا ئىبراھىم، ماڭا رەھىم قىلغايسەن! لازارۇسنى
ئەۋەتكەيسەن، ئۇ بارمىقىنىڭ ئۇچىنى سۇغا چىلاپ، تىلىمغا تېمىتىپ
سوۋۇتقاي. چۈنكى مەن بۇ ئوت يالقۇنىدا قاتتىق ئازابلىنىۋاتىمەن!» دەپ
ۋارقىراپ يالۋۇردى.
25 لېكىن ئىبراھىم مۇنداق دېدى: «ئەي ئوغلۇم، ھايات ۋاقتىڭدا ھالاۋەتنى
يەتكۈچە كۆرگىنىڭنى ۋە لازارۇسنىڭ دەرد-بالا تارتقىنىنى يادىڭغا كەلتۈرگىن.
ھازىر ئۇ تەسەللى تاپتى، ئەمما سەن ئازاب تارتىۋاتىسەن. 26 ۋە بۇلاردىن
باشقا، بىز بىلەن سىلەرنىڭ ئارىلىقىمىزدا يوغان بىر ھاڭ بېكىتىلگەندۇركى،

قىلغۇچىلارنىڭ ھەممىسى ئۇچۇن يەنىلا سۆيۈنىدىغان خۇشلۇقتۇر. تۆۋەندىكى 18-ئايەتتىكى تەلەپ، مەسىلەن، تەۋراتتىكى بىۋاستە تەلەپ بولمىسىمۇ، تەۋراتتا خاتىرىلەنگەن پرىنسىپلار مۇشۇ ھەقىقەتنى كۆرسىتىدۇ (مەسىلەن، «مار.» 10:1-12نى كۆرۈڭ).

[338] لازارۇس ھېچنېمە يېمىگىنى بىلەن، لېكىن ئىتلار ئۇنىڭدىن ئازراق يەم ئالاتتى. ئۇلارنىڭ لازارۇسقا تېگىشى بىلەن ئۇ «ناپاك» دەپ ھېسابلىناتتى.

بۇ يەردىن سىلەر تەرەپكە ئۆتەيلى دېگەنلەر ئۆتەلمەس ۋە ئاندىن بىز تەرەپكە
ئۆتىمىز دېگەنلەر ئۆتەلمەس».
27 ئەمدى باي يەنە: «ئۇنداقتا، ئى ئاتا، سەندىن لازارۇسنى ئاتامنىڭ
ئۆيىگە ئەۋەتىشىڭنى ئۆتۈنىمەن. 28 چۈنكى مېنىڭ بەش ئاكا-ئۇكام بار؛
ئۇلارنىڭ بۇ ئازاب-ئوقۇبەتلىك يەرگە كەلمەسلىكى ئۈچۈن لازارۇس ئۇلارنى
قاتتىق ئاگاھلاندۇرۇپ قويسۇن» ــ دېدى.
29 ئىبراھىم جاۋاب بېرىپ ئۇنىڭغا: «ئۇلاردا مۇسا ۋە باشقا
پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاگاھ-گۇۋاھلىقى بار؛ ئۇلار شۇلارنى ئاڭلىسۇن» ــ دېدى.
30 لېكىن ئۇ: «ياق، ئى ئىبراھىم ئاتا، ئەگەر ئۆلگەنلەردىن بىرى تىرىلىپ
ئۇلارنىڭ ئالدىغا بارسا، ئۇلار توۋا قىلىدۇ» ــ دېدى.
31 ئەمما ئىبراھىم ئۇنىڭغا: «ئەگەر ئۇلار مۇسا ۋە باشقا پەيغەمبەرلەرنىڭ
گۇۋاھلىقىنى ئاڭلىمىسا، ھەتتا ئۆلگەنلەردىن بىرسى تىرىلسىمۇ، ئۇلار يەنىلا
ئىشىنىشنى رەت قىلىدۇ»[339] ــ دېدى.

گۇناھ، كەچۈرۈم، ئېتىقاد ۋە خىزمەت توغرىسىدا

17

1 ئۇ مۇخلىسلىرىغا مۇنداق دېدى:
ــ ئىنساننى پۇتلاشتۇرىدىغان ئىشلار بولماي قالمايدۇ؛ لېكىن
شۇ پۇتلاشتۇرۇش ۋاستىچىسى بولغان ئادەمنىڭ ھالىغا ۋاي![340] 2 بۇنداق
ئادەمنىڭ بۇ كىچىك بالىلاردىن بىرىنى[341] گۇناھقا پۇتلاشتۇرغان بولسا، بويىنغا
تۈگمەن تېشى ئېسىلغان ھالدا دېڭىزغا تاشلىۋېتىلگىنى ئەۋزەل بولاتتى.
3 ئۆزۈڭلارغا ئاگاھ بولۇڭلار! ئەگەر قېرىندىشىڭ گۇناھ قىلغان بولسا،

---

339 بۇ سۆز ھەم بىز ئوقۇرمەنلەرگە كېلىدۇ، ئەلۋەتتە. بۇ سۆزدىن كېيىن مەسىھ باشقا بىر لازارۇسنى ئۆلۈمدىن تىرىلدۈردى («يۇھاننا» 11-باب). ھەممىدىن مۇھىمى ئۆزى ئۆلۈمدىن تىرىلگەن بولسىمۇ، ئۇنىڭغا ئىشەنمىدىغان قانچە ئادەم چىقتى؟

340 بۇ مۇھىم ئايەت ئۈستىدە «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.

341 «بۇ كىچىك بالىلاردىن بىرى» (گرېك تىلىدا «بۇ كىچىكلەردىن بىرى») ــ دېمەك، ئۆز ئەتراپىدىكى ئۆزىگە ئېتىقاد قىلغان ئاددىي خالايىقنى كۆرسىتىدۇ.

ئۇنىڭغا تەنبىھ-نەسىھەت قىلغىن. ئۇ توۋا قىلسا ئۇنى ئەپۇ قىلغىن. [4] مۇبادا ئۇ بىر كۈن ئىچىدە ساڭا يەتتە مەرتىۋە گۇناھ قىلسا ۋە يەتتە مەرتىۋە يېنىڭغا كېلىپ: توۋا قىلدىم، دېسە، ئۇنى يەنىلا ئەپۇ قىلغىن.

[5] شۇنىڭ بىلەن روسۇللار رەبگە: ئىشەنچ-ئېتىقادىمىزنى ئاشۇرغىن، — دېيىشتى[342].

[6] ۋە رەب ئۇلارغا مۇنداق دېدى:

— سىلەردە قىچا ئۇرۇقىدەك زەررىچە ئىشەنچ بولسا ئىدى، سىلەر ئاۋۇ ئۈجمە دەرىخىگە: «يىلتىزىڭدىن قومۇرۇلۇپ، دېڭىزغا كۆچۈپ تىكىل!» دېسەڭلار، ئۇ سۆزۈڭلارنى ئاڭلاپ كۆچەتتى.

ھەقىقىي قۇلنىڭ ۋەزىپىسى

[7] لېكىن ئاراڭلاردىن كىمنىڭ يەر ھەيدەيدىغان ياكى مال باقىدىغان بىر قۇلى بولسا ۋە ئۇ ئېتىزلىقتىن قايتىپ كەلگەندە، ئۇنىڭغا: «تېزرەك كېلىپ داستىخاندا ئولتۇرغىن»، دەيدىغانلار بارمۇ؟ [8] ئۇ بەلكى ئۇنىڭغا: «مېنىڭ تاماقمنى تەييار قىل، مەن يەپ-ئىچىپ بولغۇچە بېلىڭنى باغلاپ مېنى كۈتكىن، ئاندىن ئۆزۈڭ يەپ-ئىچكىن، دېمەسمۇ؟ [9] قۇل ئەمر قىلىنغىنىدەك قىلغىنى ئۈچۈن خوجايىن ئۇنىڭغا رەھمەت ئېيتامدۇ؟ مېنىڭچە، ئېيتمايدۇ. [10] شۇنىڭغا ئوخشاش، سىلەرمۇ ئۆزۈڭلارغا ئەمر قىلىنغاننىڭ ھەممىسىنى ئادا قىلغىنىڭلاردىن كېيىن: بىز ئەرزىمەس قۇللارمىز؛ بىز پەقەت تېگىشلىك بۇرچىمىزنى ئادا قىلدۇق، خالاس»، دەيدىغان بولۇڭلار.

---

[342] بۇرادىرىنى ھەركۈندە يەتتە قېتىم ئوخشاش گۇناھ ئۈچۈن كەچۈرۈش قىلىش كۈچلۈك بولغان ئېتىقادنى تەلەپ قىلىدۇ، ئەلۋەتتە!

ئەيسانىڭ ئون ماخاۋ كېسەلنى ساقايتىشى

11 ۋە شۇنداق بولدىكى، ئۇ يېرۇسالېمغا چىقىپ كېتىۋاتقاندا، سامارىيە بىلەن گالىلىيەنىڭ ئوتتۇرىسىدىن ئۆتتى. 12 بىر كەنتكە كىرگىنىدە ماخاۋ كېسىلىگە گىرىپتار بولغان ئون ئادەم ئۇنىڭغا ئۇچراپ، يىراقتا توختاپ[343]، 13 ــ ئاۋازلىرىنى كۆتۈرۈپ: ئەي ئەيسا، ئۇستاز، بىزگە رەھىم قىلغايسەن، دەپ ئۆتۈندى. 14 ئۇلارنى كۆرگەندە ئۇ ئۇلارغا: بېرىپ ئۆزۈڭلارنى كاھىنلارغا كۆرسىتىڭلار[344]، دېدى. ۋە شۇنداق بولدىكى، ئۇلار يولدا كېتىۋاتقاندا، ماخاۋدىن پاكلاندى.
15 ئۇلاردىن بىرەيلەن ئۆزىنىڭ ساقايغىنىنى كۆرگەندە يۇقىرى ئاۋاز بىلەن خۇدانى ئۇلۇغلاپ، كەينىگە بۇرۇلۇپ، قايتتى. 16 ئۇ كېلىپ ئەيسانىڭ ئايىغىغا يىقىلىپ دۈم يېتىپ تەشەككۈر ئېيتتى. ئۇ سامارىيەلىك ئىدى[345]. 17 ئەيسا بۇ ئىشقا قاراپ: پاك قىلىنغانلار ئون كىشى ئەمەسمىدى؟ قالغان توققۇزەيلەن قېنى؟ 18 بۇ يات ئەللىك مۇساپىردىن باشقا، خۇداغا ھەمدۇسانا ئوقۇغىلى ھېچكىم قايتىپ كەلمەپتىغۇ؟![346] ــ دېدى. 19 ئاندىن ئۇ ھېلىقى ئادەمگە: ــ «ئورنۇڭدىن تۇر، يولۇڭغا ماڭغىن! ئېتىقادىڭ سېنى ساقايتتى!»[347] ــ دېدى.

---

343 «يىراقتا توختاپ» ــ ماخاۋ كېسىلىگە گىرىپتار بولغانلار تەۋرات قانۇنى بويىچە ئادەملەرگە يېقىنلىشىشقا بولمايتتى («لاۋ.» 13:45-46، «چۆل.» 5:2-3نى كۆرۈڭ).
344 «ئۆزۈڭلارنى كاھىنلارغا كۆرسىتىڭلار». تەۋرات قانۇنى بويىچە بىرسى ماخاۋ كېسىلىدىن ساقايغان بولسا، مۇقەددەس ئىبادەتخانىدىكى مەسئۇل كاھىنىڭ ئالدىغا بېرىپ ئۆزىنى «ساق، پاكى ساق ئەمەس» دەپ تەكشۈرتۈپ قۇربانلىق قىلىشى كېرەك ئىدى؛ ئاندىن قايتىدىن جەمئىيەت بىلەن ئارىلىشالايتتى. («لاۋ.» 13:19، 14:1-11، «لۇقا» 5:14نى كۆرۈڭ). دېمىسەكمۇ، مەسىھ كەلگۈچە بۇنداق مۇراسىم بىر قېتىممۇ ئۆتكۈزۈلۈپ باقمىغان.
345 يەھۇدىيلار سامارىيەلىكلەرنى «يېرىم كاپىر» دەپ يامان كۆرەتتى.
346 دېمەك، خۇدانىڭ خەلقى بولغان يەھۇدىيلاردىن ھېچكىم رەھمەت ئېيتىشقا قايتمىدى.
347 «ئېتىقادىڭ سېنى ساقايتتى!». بىز شۇنى بايقايمىزكى، (1) ئۇ (باشقا توققۇزىغا ئوخشاش) مەسىھنىڭ سۆزىگە كىرىپ يولغا چىققانىدى؛ بۇ ئۆز ئىشەنچىنى ئىپادىلىگەن ھەرىكەتتۇر؛ (2) گەرچە كېسەلنى ساقايتقۇچى مەسىھنىڭ ئۆزى بولغىنى بىلەن، ئۇ دائىم ئادەملەرنىڭ ئۆزىگە باغلىغان ئېتىقادىنى (بار بولسا) ماختاپ ئۇلارنى شۇ يول بىلەن رىغبەتلەندۈرەتتى ــ «سېنىڭ ئېتىقادىڭ سېنى ساقايتتى!».

خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنىڭ نامايان بولۇشى

20 بىر كۈنى پەرىسىيلەر ئۇنىڭدىن: «خۇدانىڭ پادىشاھلىقى قاچان كېلىدۇ؟» دەپ سورىغاندا ئۇ ئۇلارغا جاۋاب بېرىپ مۇنداق دېدى: ــ خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنىڭ كېلىشىنى كۆز بىلەن كۆرگىلى بولماس؛[348] 21 كىشىلەر: «قاراڭلار، ئۇ مانا بۇ يەردە!» ياكى «ئۇ يەردە!» دېيەلمەيدۇ. چۈنكى مانا، خۇدانىڭ پادىشاھلىقى ئاراڭلاردىدۇر[349].

ئىنسانئوغلىنىڭ قايتىپ كېلىشى

22 كېيىن ئۇ مۇخلىسلىرىغا يەنە مۇنداق دېدى: ــ «شۇنداق كۈنلەر كېلىدۇكى، سىلەر ئىنسانئوغلىنىڭ كۈنلىرىدىن بىرەر كۈنىنى بولسىمۇ كۆرۈشكە تەشنا بولىسىلەر، لېكىن كۆرەلمەيسىلەر[350]. 23 شۇ چاغدا كىشىلەر سىلەرگە: «مانا ئۇ[351] بۇ يەردە!» ۋە ياكى «مانا ئۇ ئۇ يەردە!» دەيدۇ؛ سىلەر نە بارماڭلار نە ئۇلارنىڭ كەينىدىن يۈگۈرمەڭلار. 24 چۈنكى گويا ئاسماننىڭ بىر چېتىدىن چاقماق چېقىپ يەنە بىر چېتىگىچە يورۇتىدىغاندەك[352]، ئىنسانئوغلىنىڭ ئۆز كۈنىدە ھەم شۇنداق بولىدۇ. 25 لېكىن ئۇ ئاۋۋال كۆپ ئازاب-ئوقۇبەتلەرنى تارتىشى بۇ دەۋردىكىلەر تەرىپىدىن[353] چەتكە قېقىلىشى مۇقەررەردۇر.

348 «خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنىڭ كېلىشىنى كۆز بىلەن كۆرگىلى بولماس» ــ مەنىسى، بەلكىم، ئۇنىڭ يەر يۈزىدە نامايان بولۇشى كۆز بىلەن كۆرگىلى بولىدىغان ئالامەتلەر بىلەن بولمايدۇ. مەسىھ دۇنياغا قايتىپ كەلگەندە پادىشاھلىق ھەممە ئادەمگە روشەن بولىدۇ (24-ئايەتنى كۆرۈڭ)؛ لېكىن شۇ ۋاقىتقىچە «كۆز بىلەن كۆرگىلى بولماس» ــ پەقەت ئېتىقاد ئۇنىڭ قەيەردە ئىكەنلىكىنى كۆرەلەيدۇ. «قوشۇمچە سۆز»imizde بۇ تېما ئۈستىدە ئازراق توختىلىمىز.
349 «ئاراڭلاردىدۇر» دېگەننىڭ باشقا بىر تەرجىمىسى «ئىچىڭلاردىدۇر» ياكى «دىلىڭلاردىدۇر». لېكىن بىزنىڭچە مەسىھ پۈلپەرەس، تەكەببۇر پەرىسىيلەرگە «خۇدانىڭ پادىشاھلىقى سىلەردە» دەپ ھەرگىز دېمەيتتى. بۇ توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»imizde ئازراق توختىلىمىز.
350 «ئىنسانئوغلىنىڭ كۈنلىرىدىن بىرەر كۈنى» ــ دېمەك، ئىنسانئوغلى (مەسىھ) دۇنياغا قايتىپ كېلىپ ھۆكۈم سۈرىدىغان كۈنلەرنىڭ بىرى.
351 «ئۇ» مەسىھنىڭ ئۆزى، ئەلۋەتتە.
352 ياكى «گويا چاقماق چېقىپ ئاسماننىڭ بىر چېتىدىن يەنە بىر چېتىگىچە يورۇتىدىغاندەك».
353 بۇ دەۋر ــ ئۆز خەلقىنىڭ شۇ دەۋرى.

26 ۋە نۇھ پەيغەمبەرنىڭ كۈنلىرىدە قانداق بولغان بولسا، ئىنسانئوغلىنىڭ
كۈنلىرىدە ھەم شۇنداق بولىدۇ. 27 تاكى نۇھ كېمىگە كىرىپ ئولتۇرغان كۈنگىچە،
كىشىلەر يەپ-ئىچىپ، ئۆيلىنىپ ۋە ياتلىق بولۇپ كېلىشۋاتقانىدى؛ ئاندىن
توپان كېلىپ ھەممىسىنى ھالاك قىلدى. 28 ھەم يەنە، لۇتنىڭ[354] كۈنلىرىدە
قانداق بولغان بولسا شۇنداق بولىدۇ ـ كىشىلەر يەپ-ئىچىپ، سودا-سېتىق
قىلىپ، تېرىقچىلىق قىلاتتى ۋە ئۆيلەرنى سالاتتى. 29 لېكىن لۇت سودوم
شەھىرىدىن چىققان كۈنى، ئاسماندىن ئوت بىلەن گۈڭگۈرت يېغىپ، بۇ
شەھەردىكىلەرنىڭ ھەممىسىنى ھالاك قىلدى. 30 ئەمدى ئىنسانئوغلى
ئاشكارا بولىدىغان كۈندە ئەنە شۇنداق بولىدۇ.
31 شۇ كۈنى، ھەركىم ئۆگزىدە تۇرۇپ، نەرسە-كېرەكلىرى ئۆيىدە بولسىمۇ،
ئالغىلى چۈشمىسۇن[355]؛ ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش كىمكى ئېتىزلىقتا بولسا
ئۆيىگە ھېچ يانمىسۇن[356]. 32 لۇتنىڭ ئايالىنى يادىڭلارغا كەلتۈرۈڭلار![357]
33 كىمكى ئۆز ھاياتىنى قۇتقۇزماقچى بولسا، ئۇنىڭدىن مەھرۇم بولىدۇ، لېكىن
ئۆز ھاياتىدىن مەھرۇم بولغان كىشى ئۇنىڭغا ئېرىشىدۇ.
34 سىلەرگە شۇنى ئېيتايكى، ئۇ كېچىدە ئىككى ئادەم بىر ئورۇندا ياتىدۇ؛
ئۇلاردىن بىرى ئېلىپ كېتىلىدۇ، يەنە بىرى قالدۇرۇلىدۇ. 36-35 ئىككى ئايال
يارغۇنچاق بېشىدا تۇرۇپ ئۇن تارتىۋاتقان بولىدۇ؛ ئۇلاردىن بىرى ئېلىپ
كېتىلىدۇ، يەنە بىرى قالدۇرۇلىدۇ[358]».

---

354 «لۇت» ــ ئىبراھىم پەيغەمبەرنىڭ جىيەنى. بۇ ۋەقەلەر توغرىسىدا «يار.» 18-19-بابلارنى كۆرۈڭ.

355 بۇگۈنگە قەدەر قانائان (پەلەستىن)دىكى ئۆيلەرنىڭ ئۆگزىسىنىڭ سىرتقى پەلەمپىيى بار، ئۆيىگە چۈشمەي قاچقىلى بولىدۇ.

356 دېمەك، شۇ كۈندە خۇدانىڭ جازاسى شۇنچە تېز كېلىدۇكى، ئېتىقادى بار ھەربىرى كەينىگە ھېچ قارىمايلا، بەدەر قېچىشى كېرەك بولىدۇ. 32-ئايەتنى كۆرۈڭ.

357 ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىدە باركى، خۇدا سودوم شەھىرىنى جازالىغان كۈندە، لۇت ۋە ئائىلىسىدىكىلەر قاچقاندا، ئۇنىڭ ئايالى ئۆتكەنكى راھەتلىك تۇرمۇشىنى ۋە مال-مۈلكىنى تاشلاشقا كۆزى قىيماي كەينىگە قارىغانىدى، تۇز تۈۋرۈككە ئايلىنىپ قالغان.

358 پىكرىمىزچە «ئېلىپ كېتىلىدىغانلار» ھەققانىيلاردۇر؛ ئېتىقادسىزلار «قالدۇرۇلىدۇ». مەسىلەن، «مات.» 31:24، «1تېس.» 4:1-11نى كۆرۈڭ. نۇھ پەيغەمبەر ۋە ئائىلىسىدىكىلەر ۋە شۇنىڭدەك لۇتنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر خۇدانىڭ جازاسى ئالدىدىن «ئېلىپ كېتىلىپ» قۇتۇلغان، بىراق قالدۇرۇلغانلار ئاسماندىن چۈشۈرۈلگەن جازاغا ئۇچرىغان.

37 ــ ۋە ئۇلار ئۇنىڭغا جاۋابەن: ئەي رەب، بۇ ئىشلار قەيەردە يۈز بېرىدۇ؟ ــ دەپ سورىدى. ئۇ ئۇلارغا: جەسەت قايسى يەردە بولسا، قۇزغۇنلار شۇ يەرگە توپلىنىشىدۇ! (359)

خۇدا ئۆز بەندىلىرىنىڭ دۇئالىرىنى ئاڭلاپ دەردىگە يېتىدۇ

18

1 ۋە ئۇ ئۇلارغا، بوشاشماي، ھەردائىم دۇئا قىلىپ تۇرۇش كېرەكلىكى توغرىسىدا بىر تەمسىل كەلتۈرۈپ مۇنداق دېدى:
2 ــ «مەلۇم شەھەردە بىر سوتچى بار ئىكەن. ئۇ خۇدادىنمۇ قورقمايدىكەن، ئادەملەرگىمۇ پەرۋا قىلمايدىكەن. 3 شۇ شەھەردە بىر تۇل ئايال بار ئىكەن ۋە ئۇ دائىم سوتچىنىڭ ئالدىغا كېلىپ: «ئەيىبكاردىن ھەققىمنى ئېلىپ بەرگىن» دەپ تەلەپ قىلىدىكەن.
4 ئۇ خېلى ۋاقىتقىچە ئۇنى رەت قىپتۇ؛ بىراق كېيىن كۆڭلىدە: خۇدادىنمۇ قورقمايمەن، ئادەملەرگىمۇ پەرۋا قىلمايمەن، 5 لېكىن بۇ تۇل خوتۇن مېنى ئاۋارە قىلىپ كېتىۋاتىدۇ، ئۇنىڭ ماڭا چاپلىشىۋېلىپ مېنى ھالىمدىن كەتكۈزۈۋەتمەسلىكى ئۈچۈن ھەرھالدا ئۇنىڭ دەۋايىنى سوراپ قوياي!» ــ دەپ ئويلاپتۇ».
6 رەب: قاراڭلار، ئادالەتسىز بۇ سوتچىنىڭ نېمە دېگەنلىرىگە! 7 ئۇ شۇنداق قىلغان يەردە، خۇدا ئۆزىگە كېچە-كۈندۈز نىدا قىلىۋاتقان تاللىغان بەندىلىرىگە قانداق قىلار؟ گەرچە خۇدا ئۆز بەندىلىرىگە ھەمدەرد بولۇش بىلەن بىرگە رەزىللىككە ئۇزۇنغىچە سەۋر-تاقەت قىلسىمۇ، ئاخىرىدا بەندىلىرىنىڭ

بەزى كونا كۆچۈرمىلەردىكى «ئېتىزدا ئىككى كىشى بولىدۇ؛ ئۇلاردىن بىرى ئېلىپ كېتىلىدۇ، يەنە بىرى قالدۇرۇلىدۇ» دېگەن سۆزمۇ مۇشۇ يەردە تېپىلىدۇ. «مات.» 40:24نى كۆرۈڭ.
359 بۇ سىرلىق سۆزنىڭ مەنىسى بەلكىم: قۇزغۇنلارنىڭ توپلىنىشى جەسەتنىڭ شۇ يەردە ئىكەنلىكىنى كۆرسەتكەندەك، بۇ ئالامەتلەر مەن تىلغا ئالغان ئىشلارنىڭ تېز ئارىدا يۈز بېرىشىنىڭ مۇقەررەر ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ» دېگەنلىك بولۇشى مۇمكىن. ئەيسانىڭ بۇ سۆزى يەنە تەۋرات، «ئايۇپ» 26:39-30 ۋە «يەش.» 1:34-8، 15-17-قاتارلىق ئايەتلەردە كۆرسىتىلگەن، «پەرۋەردىگارنىڭ كۈنى»دە بولغان زور قىرغىنچىلىق بىلەنمۇ مۇناسىۋەتلىك بولۇشى كېرەك.

دەردىگە يەتمەسمۇ؟[360] 8 مەن سىلەرگە ئېيتايكى: ئۇ ئۇلارنىڭ دەردىگە يېتىپ
ناھايىتى تېزلا ھەققىنى ئېلىپ بېرىدۇ! لېكىن ئىنسانئوغلى كەلگەندە يەر
يۈزىدە ئىمان-ئىشەنچ تاپالامدۇ؟[361] — دېدى.

پەرىسىي بىلەن باجگىر

9 ئۇ ئۆزلىرىنى ھەققانىي دەپ قاراپ، باشقىلارنى كۆزگە ئىلمايدىغان
بەزىلەرگە قارىتىپ، مۇنداق بىر تەمسىلنى ئېيتتى:
10 — ئىككى ئادەم دۇئا قىلغىلى ئىبادەتخانىغا بېرىپتۇ. بىرى پەرىسىي، يەنە
بىرى باجگىر ئىكەن. 11 پەرىسىي ئۆرە تۇرۇپ ئۆز-ئۆزىگە مۇنداق دۇئا قىلىپتۇ:
— «ئەي خۇدا، مېنىڭ باشقا ئادەملەردەك بۇلاڭچى، ئادالەتسىز، زىناخور ۋە
ھەتتا بۇ باجگىردەك بولمىغىنىم ئۈچۈن ساڭا شۈكۈر! 12 ھەر ھەپتىدە ئىككى
قېتىم روزا تۇتىمەن ۋە تاپقانلىرىمنىڭ ئوندىن بىر ئۈلۈشىنى سەدىقە قىلىمەن».
13 بىراق ھېلىقى باجگىر يىراقتا تۇرۇپ بېشىنى كۆتۈرۈپ ئاسمانغا قاراشقىمۇ
پېتىنالماي مەيدىسىگە ئۇرۇپ تۇرۇپ: «ئەي خۇدا، مەن مۇشۇ گۇناھكارغا[362]
رەھىم قىلغايسەن!» — دەپتۇ.

---

[360] «دەردىگە يەتمەس» گرېك تىلىدا مۇشۇ يەردە يەنە «ھەققىنى بەرمەس» ياكى «ئادالەتنى يۈرگۈزمەس» دېگەن مەنىلەرنىمۇ بىلدۈرىدۇ.
«گەرچە خۇدا ئۆز بەندىلىرىگە ھەمدەرد بولۇش بىلەن بىرگە رەزىللىككە ئۇزۇنغىچە سەۋر-تاقەت قىلسىمۇ، ئاخىرىدا بەندىلىرىنىڭ دەردىگە يەتمەسمۇ؟» — شەرھىمىزچە، بۇ جۈملىدىكى «رەزىللىك» مۇشۇ پۈتكۈل دۇنيادىكى رەزىللىكنى كۆرسىتىدۇ؛ خۇدا ئۆز بەندىلىرىگە بارلىق تارتقان ئازاب-ئوقۇبەتلەردە ھەمدەرد بولىدۇ ۋە ئۇلار بىلەن تەڭ (ئۇلاردىن ئارتۇقراق، ئەلۋەتتە!) مۇشۇ دۇنيادىكى رەزىللىككە سەۋر-تاقەت قىلىدۇ. خۇدانىڭ رەزىللىككە كۆرسەتكەن ۋە كۆرسىتىدىغان سەۋر-تاقىتىنىڭ پەقەت قىيامەت كۈنىگىچە بولىدىغانلىقى ھەممىمىزگە ئايان. بۇ تېما ئۈستىدە «كول.» 1:24، «فىل.» 3:10، «ئەف.» 3:13نى ۋە بۇ يازمىلاردىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.
بۇ ئىبارىنىڭ باشقا خىل تەرجىمىلىرىدىن «ئۇلارغا قىلىدىغان شاپائىتىنى بەك كېچىكتۈرەمۇ؟» دېگەنلەر بار.
[361] دېمەك، خۇدا ئىنسانلارنى دۇئا قىلىشقا ئىلھاملاندۇرۇپ، ئۆزىنىڭ دۇئالارغا ئىجابەت قىلىشقا تەييار تۇرىدىغانلىقى توغرىسىدا شۇنچە كۆپ ۋەدە قىلغان يەردە، نېمىشقا ئىمان-ئىشەنچ ئاز بولىدۇ؟ لېكىن دەرۋەقە ئاز بولۇشى مۇمكىن.
[362] «مۇشۇ گۇناھكار» — گرېك تىلىدا «دۇنيادا بىردىنبىر گۇناھكار» دېگەن مەنىنى پۈرىتىدۇ.

14 مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتايكى، بۇ ئىككىيلەندىن پەرىسىي ئەمەس، بەلكى باجگىر كەچۈرۈمگە ئېرىشىپ ئۆيىگە[363] قايتىپتۇ. چۈنكى ھەركىم ئۆزىنى ئۈستۈن تۇتسا تۆۋەن قىلىنار، لېكىن كىمكى ئۆزىنى تۆۋەن تۇتسا ئۈستۈن كۆتۈرۈلەر.

ئەيسانىڭ كىچىك بالىلارغا بەخت تىلىشى

15 ئەمدى قولىنى تەگكۈزسۇن دەپ، كىشىلەر كىچىك بالىلىرىنىمۇ ئۇنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كېلەتتى. لېكىن بۇنى كۆرگەن مۇخلىسلار ئۇلارنى ئەيىبلىدى.
16 ئەمما ئەيسا بالىلارنى يېنىغا چاقىرىپ: كىچىك بالىلارنى ئالدىمغا كەلگىلى قويۇڭلار، ئۇلارنى توسۇشماڭلار. چۈنكى خۇدانىڭ پادىشاھلىقى دەل مۇشۇنداقلاردىن تەركىب تاپقاندۇر. 17 مەن سىلەرگە بەرھەق شۇنى ئېيتىپ قويايكى: كىمكى خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى سەبىي بالىدەك قوبۇل قىلمىسا، ئۇنىڭغا ھەرگىز كىرەلمەيدۇ، ــ دېدى.

بايلارنىڭ خۇدانىڭ پادىشاھلىقىغا كىرىشى تەس

18 مەلۇم بىر ھۆكۈمدار[364] ئەيسادىن: ئى ياخشى ئۇستاز، مەڭگۈلۈك ھاياتقا ۋارىس بولماق ئۈچۈن نېمە ئىشنى قىلىشىم كېرەك،[365] ــ دەپ سورىدى.
19 لېكىن ئەيسا: مېنى نېمە ئۈچۈن ياخشى دەيسەن؟ ياخشى بولغۇچى پەقەت بىرلا، يەنى خۇدادۇر. 20 ئەمرلەرنى بىلىسەن: ــ «زىنا قىلما، قاتىللىق قىلما، ئوغرىلىق قىلما، يالغان گۇۋاھلىق بەرمە، ئاتاڭنى ۋە ئاناڭنى ھۆرمەت قىل» ــ دېدى.
21 ــ بۇلارنىڭ ھەممىسىگە كىچىكىمدىن تارتىپ ئەمەل قىلىپ كېلىۋاتىمەن، ــ دېدى ئۇ.
22 ئەيسا بۇنى ئاڭلاپ ئۇنىڭغا: ــ سەندە يەنە بىر ئىش كەم. پۈتكۈل

---

363 «كەچۈرۈمگە ئېرىشىپ» گرېك تىلىدا «ھەققانىي قىلىنىپ» دېيىلىدۇ.
364 «ھۆكۈمدار» ــ رىم ھۆكۈمىتى تەرىپىدىن بېكىتىلگەن يەھۇدىي «ھاكىم».
365 گرېك تىلىدا «نېمە ئىشنى قىلىشىم كېرەك؟» دېگەن سۆز مەلۇم بىر ئىشنى بىرلا قېتىم قىلىشنى بىلدۈرىدۇ.

مال-مۈلكىڭنى سېتىپ، پۇلنى يوقسۇللارغا ئۈلەشتۈرۈپ بەرگىن ۋە شۇنداق
قىلساڭ، ئەرشتە خەزىنەڭ بولىدۇ؛ ئاندىن كېلىپ ماڭا ئەگەشكىن! ــ دېدى.
23 ئەمما ئۇ بۇ گەپنى ئاڭلاپ تولىمۇ قايغۇغا چۆمۈپ كەتتى؛ چۈنكى ئۇ
ناھايىتى باي ئىدى. 24 تولىمۇ قايغۇغا چۆمۈپ كەتكەنلىكىنى كۆرگەن ئەيسا:
ــ مال-دۇنياسى كۆپلەرنىڭ خۇدانىڭ پادىشاھلىقىغا كىرىشى نېمىدېگەن
تەس-ھە! 25 تۆگىنىڭ يىڭنىنىڭ كۆزىدىن ئۆتۈشى باي ئادەمنىڭ خۇدانىڭ
پادىشاھلىقىغا كىرىشىدىن ئاساندۇر! ــ دېدى.
26 بۇنى ئاڭلىغانلار: ــ ئۇنداق بولسا، كىم نىجاتقا ئېرىشەلىسۇن؟ ــ
دېيىشتى.
27 ئەمما ئۇ جاۋابەن: ــ ئىنسانلارغا مۇمكىن بولمىغان ئىشلار خۇداغا
مۇمكىندۇر ــ دېدى.
28 ئەمدى پېترۇس: ــ مانا، بىز بار-يوقىمىزنى تاشلاپ ساڭا ئەگەشتۇق!؟
ــ دېدى.
29 ئۇ ئۇلارغا: ــ مەن سىلەرگە بەرھەق شۇنى ئېيتايكى، خۇدانىڭ
پادىشاھلىقى ئۈچۈن ئۆي-ۋاق يا ئاتا-ئانىسى يا قېرىنداشلىرى يا ئايالى يا
باللىرىدىن ۋاز كەچكەنلەرنىڭ ھەربىرى 30 بۇ زاماندا بۇلارغا كۆپ ھەسسىلەپ
مۇيەسسەر بولىدۇ ۋە كېلىدىغان زاماندىمۇ مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئېرىشمەي
قالمايدۇ ــ دېدى.

ئەيسانىڭ ئۆز ئۆلۈمىنى يەنە بىر قېتىم ئالدىن ئېيتىشى

31 ئاندىن ئۇ ئون ئىككەيلەننى ئۆز يېنىغا ئېلىپ ئۇلارغا مۇنداق دېدى:
ــ مانا، بىز ھازىر يېرۇسالېمغا چىقىۋاتىمىز ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ئىنسانئوغلى
توغرىسىدا پۈتكەنلىرىنىڭ ھەممىسى شۇ يەردە ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ. 32 چۈنكى
ئۇ يات ئەللەرنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلىدۇ[366] ۋە ئۇلار ئۇنى مەسخىرە قىلىپ،
خارلايدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە تۈكۈرىدۇ؛ 33 ئۇلار ئۇنى قامچىلىغاندىن كېيىن
ئۆلتۈرىۋېتىدۇ؛ ۋە ئۇ ئۈچىنچى كۈنى قايتا تىرىلىدۇ، ــ دېدى.

366 «تاپشۇرۇلىدۇ» دېگەننىڭ «ساتقۇنلۇق قىلىنىدۇ» دېگەن ئىككىنچى مەنىسىمۇ بار.

34 بىراق ئۇلار بۇ سۆزلەردىن ھېچنېمىنى چۈشەنمىدى. بۇ سۆزنىڭ مەنىسى
ئۇلاردىن يوشۇرۇلغان بولۇپ[367]، ئۇنىڭ نېمە ئېيتقىنىنى بىلەلمەي قالدى.

ئەيسانىڭ قارىغۇ تىلەمچىنى ساقايتىشى

35 ۋە شۇنداق ئىش بولدىكى، ئۇ ئېرىخو شەھرىگە يېقىنلاشقاندا،[368]
بىر كور كىشى يولنىڭ بويىدا ئولتۇرۇپ تىلەمچىلىك قىلىۋاتاتتى. 36 ئۇ
كۆپچىلىكنىڭ ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ: ــ نېمە ئىش بولغاندۇ؟ ــ دەپ
سورىدى. 37 خەق ئۇنىڭغا:
ــ ناسارەتلىك ئەيسا بۇ يەردىن ئۆتۈپ كېتىۋاتىدۇ، ــ دەپ خەۋەر بەردى.
38 ــ ئى داۋۇتنىڭ ئوغلى[369] ئەيسا، ماڭا رەھىم قىلغايسەن! ــ دەپ
ۋارقىراپ كەتتى ئۇ.
39 ۋە ئەيسانىڭ ئالدىدا مېڭىۋاتقانلار ئۇنى: ــ شۈك ئولتۇر! دەپ
ئەيىبلەشتى. بىراق ئۇ: ــ ئى داۋۇتنىڭ ئوغلى، ماڭا رەھىم قىلغايسەن! ــ
دەپ تېخىمۇ قاتتىق ۋارقىرىدى.
40 ئەيسا قەدىمىنى توختىتىپ، ئۇنى ئالدىغا باشلاپ كېلىشنى بۇيرۇدى.
ۋە قارىغۇ ئۇنىڭغا يېقىن كەلگەندە ئۇ ئۇنىڭدىن: 41 ــ سەن مېنى نېمە قىلىپ
بەر، دەيسەن؟ ــ دەپ سورىدى.
ــ ئى رەببىم، قايتا كۆرىدىغان بولسامئىدى! ــ دېدى ئۇ.

367 «مەنىسى يوشۇرۇلغانىدى» ــ كىمنىڭ تەرىپىدىن ئىكەنلىكى ئېيتىلمايدۇ. شەيتان تەرىپىدىنمۇ، ياكى خۇدا تەرىپىدىنمۇ؟ ياكى پەقەت ئۆز گاللىقى تەرىپىدىنمۇ؟ بۇ قېتىم سۆزنىڭ مەزمۇنى ئىلگىرىكى قېتىمدىكى سۆزلىرىگە ئوخشاش ئىدى (45:9). بىزنىڭچە يوشۇرغۇچى شەيتان، لېكىن خۇدا شەيتاننىڭ ئالدىشىغا يول قويۇشى بىلەن، ئۇلارنىڭ چۈشەنمەسلىكى ئارقىلىق ئۆز شان-شەرىپىنى تېخىمۇ روشەن قىلماقچى بولدى. «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.
368 «يېرىخو شەھرىگە يېقىنلاشقاندا» ــ ماتتا بۇ ۋەقەنى بايان قىلغاندا («مات.» 29:20) «يېرىخودىن چىققاندا» دەيدى. ئەمەلىيەتتە شۇ ۋاقىتتا ئىككى «يېرىخو شەھىرى» بار ئىدى، خۇددى قەشقەردىكى «يېڭى شەھەر» ۋە «كونا شەھەر»لەردەك.
369 «داۋۇتنىڭ ئوغلى» ــ مەسىھنى كۆرسىتىدۇ (پەيغەمبەرلەرنىڭ بېشارەتلىرى بويىچە مەسىھ پادىشاھ داۋۇتنىڭ ئەۋلادى بولاتتى).

42 ئەيسا ئۇنىڭغا: ــ كۆرىدىغان بولغىن! ئېتىقادىڭ سېنى ساقايتتى، ــ
دېدى.
43 ۋە ئۇنىڭ كۆزى شۇئان ئېچىلدى؛ ئۇ ئەيساغا ئەگىشىپ، يول بويى
خۇدانى ئۇلۇغلاپ ماڭدى. ۋە بارلىق خالايىقمۇ بۇنى كۆرۈپ خۇداغا مەدھىيە
ئوقۇدى.

ئەيسا بىلەن زاكاي

19

1 ئۇ يېرىخو شەھىرىگە كىرىپ ئۇنىڭدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتاتتى.
2 مانا شۇ يەردە زاكاي[370] ئىسىملىك بىر كىشى بار ئىدى.
ئۇ «باش باجگىر» بولۇپ، ئىنتايىن باي ئىدى. 3 ئۇ ئەيسانىڭ قانداق ئادەم
ئىكەنلىكىنى كۆرۈشكە پۇرسەت ئىزدەۋاتاتتى، لېكىن بويى پاكار بولغاچقا،
خەلقنىڭ توللىقىدىن ئۇنى كۆرەلمەيتتى. 4 شۇڭا ئۇ ئالدى تەرەپكە يۈگۈرۈپ
بېرىپ، ئۇنى كۆرۈش ئۈچۈن بىر تۈپ ئۈجمە دەرىخىگە يامىشىپ چىقتى؛
چۈنكى ئەيسا ئۇ يول بىلەن ئۆتەتتى. 5 ۋە ئەيسا ئۇ يەرگە كەلگەندە يۇقىرىغا
قاراپ ئۇنى كۆرۈپ ئۇنىڭغا: ــ زاكاي، چاپسان چۈشكىن! چۈنكى مەن بۈگۈن
سېنىڭ ئۆيۈڭدە قونۇشۇم كېرەك، ــ دېدى.
6 ئۇ ئالدىراپ چۈشۈپ، خۇشاللىق بىلەن ئۇنى ئۆيىدە مېھمان قىلدى. 7 بۇ
ئىشنى كۆرگەن خالايىقنىڭ ھەممىسى: ئۇ گۇناھكار كىشىنىڭكىدە قونغىلى
كىرىپ كەتتى! ــ دەپ غوتۇلدىشىپ كەتتى[371].
8 لېكىن زاكاي ئورنىدىن تۇرۇپ رەببگە: ــ ئى رەببىم، مانا، مۈلكۈمنىڭ
يېرىمىنى يوقسۇللارغا بېرىمەن؛ ئەگەر بىراۋنى يالغاندىن شىكايەت قىلىپ
ئۇنىڭدىن بىرنېمە ئۇندۇرۇۋالغان بولسام بىرىگە تۆتنى قايتۇرىمەن، ــ دېدى.
9 بۇنىڭ بىلەن ئەيسا ئۇنىڭغا: ــ بۈگۈن نىجات بۇ ئۆيگە كىردى[372].

370 ئىبرانىي تىلىدىكى «زاكاي» گرېك تىلىدا «زاكېئۇس» دەپ تەلەپپۇز قىلىنىدۇ.
371 خالايىقنىڭ نارازى بولۇپ ھەيران قالغانلىقى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس. چۈنكى باجگىرلارنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك ئالدامچى، «باش باجگىر» تېخىمۇ شۇنداق بولۇشى كېرەك ئىدى.
372 «يەش.» 13:46؛ 5:51، 6؛ 1:56نى كۆرۈڭ.

چۈنكى بۇ كىشى ھەم ئىبراھىمنىڭ ئوغلىدۇر![373] 10 چۈنكى ئىنسانئوغلى ئىزىپ كەتكەنلەرنى ئىزدەپ قۇتقۇزغىلى كەلدى، ــ دېدى.

ساداقەتلىك بولۇشنىڭ لازىملىقى

11 خالايىق بۇ سۆزلەرنى تىڭشاۋاتقاندا ئۇ يەنە سۆز قىلىپ بىر تەمسىلنى قوشۇپ ئېيتتى. چۈنكى ئۇ يېرۇسالېمغا يېقىنلاشقانىدى ۋە ئۇلار: «خۇدانىڭ پادىشاھلىقى دەرھال نامايان بولىدىغۇ!؟» ــ دەپ ئويلاشقانىدى[374]. 12 شۇڭا ئۇ مۇنداق دېدى: بىر ئاقسۆڭەك پادىشاھلىق تەختىگە ئېرىشىپ كېلىش ئۈچۈن يىراق بىر يۇرتقا قاراپ يولغا چىقىپتۇ. 13 ئاۋۋال ئۇ ئۆزىنىڭ ئون قۇلىنى چاقىرىپ، ئۇلارغا ئون تىللانى[375] ئۈلەشتۈرۈپ بېرىپ: «مەن قايتىپ كەلگۈچە بۇنىڭ بىلەن ئوقەت قىلىڭلار» ــ دەپتۇ. 14 بىراق ئۆز يۇرت پۇقرالىرى ئۇنىڭغا ئۆچ بولغاچقا، كەينىدىن ئەلچىلەرنى ئەۋەتىپ: «بۇ كىشىنىڭ ئۈستىمىزگە پادىشاھ بولۇشىنى خالىمايمىز!» دەپتۇ[376].

15 ۋە ئۇ پادىشاھلىق مەنسىپىگە ئېرىشىپ قايتىپ كەلگەندە شۇنداق بولدىكى، ھەربىرىنىڭ تىجارەت بىلەن قانچە پايدا تاپقىنىنى بىلمەكچى بولۇپ، پۇلنى تاپشۇرغان ھېلىقى قۇللىرىنى ئۆز ئالدىغا چاقىرتىپتۇ. 16 ۋە ئاۋۋالقىسى كېلىپ: «ئى خوجام، سىلى بەرگەن تىللا ئون تىللا پايدا

373 «ئىبراھىمنىڭ بىر ئوغلىدۇر» ــ دېمەك، ئۇ ئېتىقاد يولىدا ئىبراھىمغا «پەرزەنت بولغان» ــ روھىي جەھەتتە ئىبراھىمنى ئۈلگە قىلىپ ھەقىقىي ھاياتقا ئېرىشكەن.

374 خالايىق (1) ئەيسانىڭ ياراتقان كۆپ مۆجىزىلىرىنى كۆرۈپ كەلگەنىدى؛ (2) يەھۇدىي رەھبەرلەر ۋە چوڭلىرىنىڭ ئەيساغا قارشى چىققانلىقىنى بىلەتتى؛ (3) شۇڭا ئۇلار: ئۇ يېرۇسالېمغا يېتىپ بارغاندا چوقۇم بۇ روھىي دۈشمەنلەرنى، شۇنداقلا «ۋەتىنىمىزنى ئىشغال قىلغان رىم ئىمپېرىيەسىدىكى رەزىل كاپىرلار»نى يوقىتىپ، خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى بەرپا قىلىدۇ، دەپ ئويلىشى مۇمكىن ئىدى.

375 «تىللا» ــ گرېك تىلىدا «مىنا». بۇ پۇل بىر ئىشچىنىڭ ئۈچ-تۆت ئايلىق ھەققىگە باراۋەر ئىدى.

376 بۇ تەمسىلدىكى پادىشاھ «بۈيۈك ھېرود»قا ئوخشاپ كېتىدۇ؛ «بۈيۈك ھېرود» مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 40-يىلىدا يەھۇدىيەنىڭ پادىشاھلىقىغا ئىگە بولۇش ئۈچۈن رىمغا باردى؛ لېكىن ئىسرائىللار ئۇنىڭغا قارشى چىققاچقا، پەقەت 37-يىلىدا پادىشاھ بولدى. ئۇنىڭدىن كېيىنكى «ھېرود ئارقېلائۇس»نىڭ تارىخمۇ ئۇنىڭغا ئوخشىشىپ كېتىدۇ.

قىلدى» دەپتۇ. 17 «يارايسەن، ئەي ياخشى قۇل! سەن كىچىككىنە ئىشتا
ئىشەنچلىك چىققانلىقىڭ ئۈچۈن ئون شەھەرگە ھاكىم بولغىن» ــ دەپتۇ
خوجايىن ئۇنىڭغا. 18 ئىككىنچىسى كېلىپ: «ئى خوجام، سىلى بەرگەن
تىللا بەش تىللا پايدا قىلدى» دەپتۇ. 19 خوجايىن ئۇنىڭغا ھەم: «سەن ھەم
بەش شەھەرگە ھاكىم بولغىن» دەپتۇ.
20 لېكىن يەنە بىرسى كېلىپ: «ئى خوجام، مانا سىلى بەرگەن تىللا!
بۇنى ياغلىققا چىگىپ بىر جايدا قويۇپ ساقلىدىم. 21 چۈنكى سىلى قاتتىق
ئادەم ئىكەنلا، سىلى ئامانەت قىلمىغانلىرىدىن پايدا ئۈندۈرۈپ[377]، ئۆزلىرى
تېرىمىغانلىرىدىن ھوسۇل يىغىلا. شۇنىڭ ئۈچۈن سىلىدىن قورقتۇم» دەپتۇ.
22 ئەمما خوجايىنى ئۇنىڭغا: «ئەي ئەسكى قۇل، ساڭا ئۆز ئاغزىڭدىن
چىققان سۆزلىرىڭ بويىچە ھۆكۈم قىلاي. سەن مېنىڭ ئامانەت قىلماي
ئۈندۈرۈۋالىدىغان، تېرىماي تورۇپ يىغىۋالىدىغان قاتتىق ئادەم ئىكەنلىكىمنى
بىلىپ تورۇپ، 23 نېمە ئۈچۈن مېنىڭ پۇلۇمنى خەزىنىچىلەرگە ئامانەت
قويمىدىڭ؟ مەن قايتىپ كەلگەندە، ئۇنى ئۆسۈمى بىلەن ئالماسمىدىم؟» ــ
دەپتۇ. 24 ئاندىن ئۇ يېنىدىكىلەرگە: «ئۇنىڭدىكى تىللانى ئېلىپ ئون تىللا
تاپقان قۇلغا بېرىڭلار!» دەپ بۇيرۇپتۇ. 25 ئۇلار ئۇنىڭغا: «ئى خوجا، ئۇنىڭ
ئون تىللاسى تۇرسا!» ــ دەپتىكەن، 26 ھوجايىن يەنە مۇنداق دەپتۇ: «—
چۈنكى مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتايكى، كىمدە بار بولسا، ئۇنىڭغا تېخىمۇ كۆپ
بېرىلىدۇ؛ ئەمما كىمدە يوق بولسا، ھەتتا ئۇنىڭدا بار بولغانلىرىمۇ ئۇنىڭدىن
مەھرۇم قىلىنىدۇ.[378] 27 ئەمدى ئۇستىگە پادىشاھ بولۇپ ھۆكۈم سۈرۈشۈمنى
خالىمىغان دۈشمەنلىرىمنى بولسا، ئۇلارنى كەلتۈرۈپ، مېنىڭ ئالدىمدا قەتل
قىلىڭلار».

---

[377] «ئامانەت قىلىش» دېگەن پېئىل ئادەتتە گرېك تىلىدا پۇلنى بانكىغا سالغانلىقنى كۆرسىتىدۇ.
باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «سىلى سالمىغانلىرىنى يىغىپ ئېلىپ،...».
[378] «كىمدە بار بولسا... ». بۇ ئەھمىيەتلىك سۆز «مات.» 12:13، 29:25 ۋە «مار.» 4:25دىمۇ
تېپىلىدۇ. بۇ «بار بولسا» نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟ شۈبھىسىزكى، ئەبەدىي ئەھمىيەتلىك بىرەر
نەرسە بولسا كېرەك، بۇ چوقۇم ئىمان-ئىشەنچنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بىز ئۆزىمىزگە «ئەبەدىي
ئەھمىيەتلىك» ھەربىرنېمە بولۇشى ئۈچۈن پەقەت مەسىھدىنلا تاپالايمىز، ئەلۋەتتە.

ئەيسانىڭ تەنتەنە بىلەن يېرۇسالېمغا كىرىشى

28 ئۇ بۇ ئىشلارنى ئېيتقاندىن كېيىن، يېرۇسالېمغا چىقىشقا ئالدىغا قاراپ ماڭدى[379]. 29 ۋە شۇنداق بولدىكى، ئۇ زەيتۇن تېغىنىڭ ئېتىكىدىكى بەيت-فاگى ۋە بەيت-ئانىيا يېزىلىرىغا يېقىن كەلگىنىدە، ئىككى مۇخلىسىغا مۇنۇلارنى تاپىلاپ ئالدىن ئەۋەتتى:
30 — سىلەر ئۇدۇلۇڭلاردىكى يېزىغا بېرىڭلار. ئۇ يەرگە كىرىپلا ھېچ ئادەم بالىسى مىنىپ باقمىغان، باغلاقلىق بىر تەخەينى كۆرىسىلەر. ئۇنى يېشىپ بۇ يەرگە يېتىلەپ كېلىڭلار[380]. 31 ئەگەر بىرسى سىلەردىن: «نېمىشقا بۇنى يېشىسىلەر؟» دەپ سوراپ قالسا، سىلەر ئۇنىڭغا: «رەببىنىڭ بۇنىڭغا ھاجىتى چۈشتى» — دەڭلار.
32 شۇنىڭ بىلەن ئەۋەتىلگەنلەر بېرىۋىدى، ئىش دەل ئۇ ئۇلارغا ئېيتقاندەك بولدى. 33 ئۇلار تەخەينى يېشىۋاتقاندا، ئۇنىڭ ئىگىلىرى ئۇلاردىن: — تەخەينى نېمىشقا يېشىسىلەر؟ — دەپ سورىدى.
34 ئۇلار: — رەببىنىڭ ئۇنىڭغا ھاجىتى چۈشتى، — دېدى.
35 ئۇلار ئۇنى ئەيسانىڭ ئالدىغا يېتىلەپ كەلدى؛ ۋە يېپىنچا-چاپانلىرىنى تەخەينىڭ ئۈستىگە سېلىپ، ئەيسانى يۆلەپ ئۈستىگە مىندۈردى. 36 ئۇ كېتىپ بارغىنىدا، خەلقلەر يېپىنچا-چاپانلىرىنى يولغا پاياندار قىلىپ سالدى.
37-38 ۋە ئۇ زەيتۇن تېغىدىن چۈشۈش يولىغا يېقىنلاشقىنىدا، پۈتكۈل مۇخلىسلار جامائىتى شادلىنىپ، ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن قۇدرەتلىك مۆجىزىلەر ئۈچۈن ئاۋازىنى كۆتۈرۈپ: «پەرۋەردىگارنىڭ نامىدا كەلگەن پادىشاھ مۇبارەكتۇر! [381] ئاسمانلاردا تىنچ-ئامانلىق تىكلەنگەي، ئەرشئەلادا شان-شەرەپ ئايان

379 ياكى «مۇخلىسلار ئالدىدا» ياكى «تۈپىنىڭ ئالدىدا».
380 «ھېچ ئادەم بالىسى مىنىپ باقمىغان بىر تەخەي»گە ئاۋارىسىز مىنىش ئادەتتە مۇمكىن ئەمەس، ئەلۋەتتە.
381 «زەب.» 38:118.

بولغاي![382]» دەپ توۋلىشىپ خۇداغا مەدھىيە ئوقۇشقا باشلىدى[383].
39 لېكىن توپنىڭ ئىچىدە بەزى پەرىسىيلەر ئۇنىڭغا: — ئەي ئۇستاز،
مۇخلىسلىرىڭغا مۇشۇ گەپلىرى ئۈچۈن تەنبىھ بەر! — دېيىشتى.
40 بىراق ئۇ ئۇلارغا جاۋابەن: — سىلەرگە شۇنى ئېيتايكى، بۇلار جىم تۇرغان
بولسا، ھەتتا بۇ تاشلارمۇ چۇقان سېلىشقان بولاتتى، — دېدى.

ئەيسانىڭ يېرۇسالېم ئۈچۈن قايغۇرۇپ يىغلىشى

41 ئەمدى ئۇ شەھەرگە يېقىنلىشىپ ئۇنى كۆرۈپ، ئۇنىڭ ئۈچۈن يىغلاپ مۇنداق
دېدى:
42 — ئى يېرۇسالېم! سەن بۈگۈن، بۇ كۈنۈڭدە، تىنچ-ئامانلىقىڭ ئۈچۈن
نېمە كېرەك بولغىنىنى بىلسەڭ ئىدى! كاشكى، بۇ ئىشلار ھازىر كۆزلىرىڭدىن
يوشۇرۇندۇر. 43 چۈنكى شۇنداق كۈنلەر بېشىڭغا كېلىدۇكى، دۈشمەنلىرىڭ
ئەتراپىڭنى قاشا-ئىستىھكام بىلەن قورشاپ سېنى قاماپ تۆت تەرەپتىن
قىستايدۇ. 44 ئۇلار سېنى ۋە سېپىلىڭنىڭ ئىچىدىكى بالىلىرىڭنى يەر بىلەن
يەكسان قىلىپ، ھەتتا تاشنى تاشنىڭ ئۈستىدىمۇ قالدۇرمايدۇ؛ چۈنكى
خۇدانىڭ سېنى يوقلىغان پەيتىنى[384] بىلىپ يەتمىدىڭ.

382 «ئاسمانلاردا تىنچ-ئىناقلىق تىكلەنگەي، ئەرشئەلادا شان-شەرەپ ئايان بولغاي!» دېگەن سۆزلەرنى «لۇقا» 2:14دىكى سۆزلەر بىلەن سېلىشتۇرۇشقا بولىدۇ. «ئاسمانلاردا تىنچ-ئىناقلىق بولغاي» دېگەن سۆز ئىنتايىن سىرلىق گەپتۇر: پىكرىمىزچە، بۇ سۆزنىڭ مەنىسى بەلكىم: — (1) خۇدانىڭ ئىنسانلار بىلەن ياراشتۇرۇلغانلىقىدىن چىققان ئىناقلىق ئەرشتە بىلىنىدۇ («ئەف.» 2:1-6، 14نى كۆرۈڭ)؛ (2) مەسىھنىڭ ئۆلۈمى بىلەن شەيتاننىڭ ئەرشكە چىقىپ، خۇدانىڭ نامىنى ھاقارەتلەپ، ئۇنىڭ ئۈستىدىن يالغان ئەرز-شىكايەت قىلىش يولى مۇتلەق تۈگىتىلىدۇ (مەسىلەن، «ئايۇپ» 1:6-12، 2:1-6، «ئىبر.» 9:23نى كۆرۈڭ).
383 ئۇلار جاكارلايدىغان ئىش — بىز ئەگەشكەن بۇ ناسارەتلىك ئەيسا دەل خۇدا ئەۋەتكەن مەسىھ-قۇتقۇزغۇچى، يەھۇدىيلارنىڭ، شۇنداقلا پۈتكۈل جاھاننىڭ پادىشاھىدۇر. شۇنىڭ بىلەن بۇ كۈننى، خۇدانىڭ ئۆز خەلقى بولغان يەھۇدىيلارغا ئوچۇق ھالدا: «ئۇ، مانا مەن سىلەرگە ئەۋەتكەن قۇتقۇزغۇچىڭلار ۋە پادىشاھىڭلاردۇر — ئۇنى قوبۇل قىلامسىلەر؟» دەپ ئېتىقاد قىلىش پۇرسىتىنى بەرگەن كۈن دېيىشكە بولىدۇ.
384 «خۇدانىڭ سېنى يوقلىغان پەيتى» — دېمەك، خۇدا يېقىن كېلىپ شاپائەت كۆرسەتكەن پەيت. مۇشۇ ئايەتلەردە مەسىھ رىملىقلارنىڭ مىلادىيە 70-يىلى يېرۇسالېمنى قورشىۋېلىپ ئىشغال

ئەيسانىڭ ئىبادەتخانىنى تازىلىشى

45 ۋە ئۇ ئىبادەتخانا ھويلىلىرىغا كىرىپ، ئۇ يەردە ئېلىم-سېتىم
قىلىۋاتقانلارنى ھەيدەپ چىقىرىپ، 46 ئۇلارغا: ــ مۇقەددەس يازمىلاردا:
«مېنىڭ ئۆيۈم دۇئا-تىلاۋەتخانا بولىدۇ» دەپ پۈتۈلگەن بولسىمۇ، لېكىن سىلەر
ئۇنى «بۇلاڭچىلارنىڭ ئۇۋىسى» قىلىۋالدىڭلار! ــ دېدى[385].
47 شۇ ۋاقىتلاردا ئۇ ھەركۈنى ئىبادەتخانىدا تەلىم بېرەتتى. باش كاھىنلار،
تەۋرات ئۇستازلىرى ۋە يۇرت چوڭلىرى ئۇنى يوقىتىشقا ئامال ئىزدىدى.
48 لېكىن ئۇلار قانداق قول سېلىشنى بىلمەيتتى، چۈنكى بارلىق خەلق ئۇنىڭ
سۆزىنى تىڭشاش ئۈچۈن ئۇنىڭغا قاتتىق يېپىشقانىدى.

ئاسماندىكى ھوقۇق

20

1 ۋە شۇ كۈنلەردىن بىر كۈنى ئۇ ئىبادەتخانىنىڭ ھويلىلىرىدا
خەلققە تەلىم بېرىپ خۇش خەۋەرنى ئېلان قىلىۋاتقاندا، باش
كاھىنلار ۋە تەۋرات ئۇستازلىرى بىلەن ئاقساقاللار ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ
ئۇنىڭدىن: 2 ــ بىزگە ئېيتقىن: سەن قىلىۋاتقان بۇ ئىشلارنى قايسى ھوقۇققا
ئاساسەن قىلىۋاتىسەن؟ ساڭا بۇ ھوقۇقنى كىم بەرگەن؟ ــ دەپ سورىدى.
3 ئۇ ئۇلارغا جاۋاب بېرىپ: ــ مەنمۇ سىلەردىن بىر ئىشنى سوراي؛ سىلەر
ماڭا ئېيتىپ بېرىڭلارچۇ، 4 ــ يەھيا يۇرگۈزگەن چۆمۈلدۈرۈش ئەرشتىنمۇ، ياكى
ئىنسانلاردىنمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.
5 ئۇلار ئۆزئارا مۇلاھىزە قىلىشىپ:
ــ ئەگەر «ئەرشتىن كەلگەن» دېسەك، ئۇ بىزگە: «ئۇنداقتا، سىلەر
نېمە ئۈچۈن يەھياغا ئىشەنمىدىڭلار؟» دەيدۇ[386]. 6 ئەگەر: «ئىنسانلاردىن

قىلدىغانلىقىنى ئالدىنئالا ئېيتىپ بىشارەت بېرىدۇ.
385 «يەش.» 7:56، «يەر.» 7:11نى كۆرۈڭ.
386 مۇشۇ دىنىي ئەربابلارنىڭ ھەممىسى يەھيا پەيغەمبەرنىڭ يەتكۈزگەن خەۋىرىگە جاۋابەن:
«بىزگە توۋا قىلىش كېرەك ئەمەس» دېگەن ۋە يەھيا «مېنىڭ كەينىمدە كېلىدىغان» دەپ
كۆرسەتكەن مەسىھنىڭ كېلىشىگە ئىشەنمەي، ئۇنىڭ چۆمۈلدۈرۈشىنى رەت قىلغانىدى، ئەلۋەتتە.

كەلگەن» دېسەك، بۇ بارلىق خالايىق بىزنى چالما-كېسەك قىلىپ ئۆلتۈرىدۇ. چۈنكى ئۇلار يەھيانىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە ئىشەندۈرۈلگەن، ــ دېيىشتى.
7 ۋە ئۇلار: ــ ئۇنىڭ ھوقۇقىنىڭ قەيەردىن كەلگەنلىكىنى بىلمەيمىز، ــ دەپ جاۋاب بېرىشتى.
8 ئەيسا ئۇلارغا: ــ ئۇنداقتا، مەنمۇ بۇ ئىشلارنى قايسى ھوقۇقتا ئاساسەن قىلىۋاتقانلىقىمنى ئېيتمايمەن، ــ دېدى.

رەزىل ئىجارىكەشلەر ھەققىدىكى تەمسىل

9 ئۇ خالايىققا مۇنۇ تەمسىلنى سۆزلەشكە باشلىدى: ــ «بىر كىشى بىر ئۈزۈمزارلىق بەرپا قىلىپ، ئۇنى باغۋەنلەرگە ئىجارىگە بېرىپ، ئۆزى ياقا يۇرتقا بېرىپ ئۇ يەردە ئۇزۇن ۋاقىت تۇرۇپتۇ. 10 ئۈزۈملەرنى يىغىدىغان مەزگىل كەلگەندە باغۋەنلەرنىڭ ئۈزۈمزارلىقتىكى مېۋىدىن ئۇنىڭغا بېرىشكە قۇللىرىدىن بىرىنى ئۇلارنىڭ يېنىغا ئەۋەتىپتۇ. لېكىن باغۋەنلەر ئۇنى ئۇرۇپ-دۇمبالاپ قۇرۇق قول ياندۇرۇۋېتىپتۇ.
11 ئۇ يەنە باشقا بىر قۇلنى ئەۋەتىپتۇ. لېكىن ئۇلار ئۇنىمۇ دۇمبالاپ، خارلاپ، يەنە قۇرۇق قول قايتۇرۇۋېتىپتۇ. 12 ئۇ يەنە ئۈچىنچىسىنى ئەۋەتىپتۇ؛ ئۇلار ئۇنىمۇ ئۇرۇپ يارىلاندۇرۇپ، تالاغا ھەيدەپ چىقىرىۋېتىپتۇ. 13 ئاخىردا ئۈزۈمزارلىقنىڭ خوجايىنى: «قانداق قىلسام بولار؟ سۆيۈملۈك ئوغلۇمنى ئەۋەتەي؛ ئۇلار ئۇنى كۆرسە، ھېچ بولمىغاندا ئۇنىڭ ھۆرمىتىنى قىلار؟» دەپتۇ. 14 بىراق باغۋەنلەر ئۇنىڭ ئوغلىنى كۆرۈپ بىر-بىرى بىلەن مەسلىھەتلىشىپ: «بۇ بولسا مىراسخور؛ كېلىڭلار، ئۇنى جايلىۋېتەيلى، ئاندىن مىراس بىزنىڭكى بولىدۇ» دېيىشىپتۇ. 15 شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئۇنى ئۈزۈمزارلىقنىڭ سىرتىغا ئاچىقىپ ئۆلتۈرۈۋېتىپتۇ[387]. ئەمدى بۇنداق ئەھۋالدا ئۈزۈمزارلىقنىڭ خوجايىنى ئۇلارنى قانداق قىلىدۇ؟ 16 ئۇ كېلىپ ئۇ باغۋەنلەرنى يوقىتىپ ئۈزۈمزارلىقنى باشقىلارغا تاپشۇرىدۇ[388]».

387 بۇ مەسىھنىڭ يېرۇسالېمنىڭ سىرتىغا ئېلىپ چىقىلىپ كرېستكە مىخلىنىدىغانلىقىغا بىر بېشارەت.
388 بۇ سۆزمۇ بېشارەت، ئەلۋەتتە.

خالايىق بۇنى ئاڭلاپ: ــ بۇنداق ئىشلار ھەرگىز بولمىسۇن! ــ دېيىشتى.
17 لېكىن ئۇ ئۇلارغا كۆزلىرىنى تىكىپ مۇنداق دېدى:
ــ ئۇنداق بولسا، مۇقەددەس يازمىلاردا «تامچىلار تاشلىۋەتكەن تاش بولسا، بۇرجەك تېشى بولۇپ تىكلەندى»[389] دەپ يېزىلغان سۆز زادى نېمىنى كۆرسىتىدۇ؟
18 بۇ «تاش»قا يىقىلغان كىشى پارە-پارە بولۇپ كېتىدۇ؛ لېكىن بۇ تاش ھەركىمنىڭ ئۈستىگە چۈشسە، ئۇنى كۇكۇم-تالقان قىلىۋېتىدۇ[390].

«باج تاپشۇرامدۇق؟» دېگەن قىلتاق

19 باش كاھىنلار ۋە تەۋرات ئۇستازلىرى ئۇنىڭ بۇ تەمسىلى ئۇزلىرىگە قارىتىپ ئېيتقانلىقىنى بىلىپ شۇ ھامان ئۇنىڭغا قول سېلىش يولىنى ئىزدىدى؛ لېكىن ئۇلار خالايىقتىن قورقۇشتى. 20 شۇڭا ئۇلار ئۇنىڭ كەينىدىن ماراپ، ئۇنى رىم ۋالىيسىنىڭ ھوكۇمرانلىقىدا سوراقتا تارتىشقا تاپشۇرۇش ئۈچۈن بىرنەچچە ئادەملەرنى سېتىۋېلىپ، سوقۇنۇپ كىرىشكە ئەۋەتتى. ئۇلار سەممىي[391] قىياپەتكە كىرىۋېلىپ، ئۇنىڭ سۆزىدىن يوچۇق ئىزدەپ يۈرەتتى. 21 ئۇلار ئۇنىڭغا مۇنداق سوئال قويدى: ــ ئەي ئۇستاز، سىلىنى دۇرۇس سۆز قىلىدىغان ۋە دۇرۇس تەلىم بېرىدىغان، ھېچقانداق ئادەمنىڭ يۈز-خاتىرىسىنى قەتئىي قىلمايدىغان، بەلكى خۇدانىڭ يولىنى سادىقلىق بىلەن ئۆگىتىپ كېلىۋاتقان ئادەم دەپ بىلىمىز. 22 رىم ئىمپېراتورى قەيسەرگە[392] باج-سېلىق تاپشۇرۇش تەۋرات

389 «زەب.» 22:118. «بۇرجەك تېشى» بولسا ھەرقانداق ئىمارەتنىڭ ئۇلىدىكى ئەڭ مۇھىم ئۇيۇلتاش بولۇپ، ئۇل سېلىنغاندا بىرىنچى بولۇپ قويۇلىدىغان تاشتۇر. يەھۇدىي كاتتىۋاشلار ھاياتىنىڭ بۇرجەك تېشى بولغان مەسىھنى تاشلىۋەتمەكچى ئىدى، ۋە دەرۋەقە تاشلىۋەتتى.
390 «تاش» بولسا مەسىھ ئۆزى، ئەلۋەتتە. 17-ئايەتنى كۆرۈڭ. ئەيسانىڭ بۇ سۆزى توغرۇلۇق «ماتتا»غا بېرىلگەن «قوشۇمچە سۆز»نىمىزدىكى ««زەب.» 22:118 توغرۇلۇق» مەزمۇننى كۆرۈڭ.
391 «سەممىي» گرېك تىلىدا «ھەققانىي» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.
392 رىمنىڭ ھەربىر ئىمپېراتورىغا «قەيسەر» دېگەن نام-ئۇنۋان بېرىلەتتى؛ مەسىلەن قەيسەر ئاۋغۇستۇس، قەيسەر يۇلىئۇس، قەيسەر تىبېرىئۇس قاتارلىقلار.

قانۇنغا ئۇيغۇنمۇ-يوق؟»[393].

23 ئەمما ئۇ ئۇلارنىڭ ھىيلىسىنى كۆرۈپ يېتىپ ئۇلارغا: ــ نېمىشقا مېنى سىنىماقچىسىلەر؟[394] 24 ماڭا بىر كۈمۈش دىنار[395] كۆرسىتىڭلار. بۇنىڭ ئۈستىدىكى سۈرەت ۋە نام-ئىسىم كىمنىڭ؟ ــ دېدى. ئۇلار ئۇنىڭغا: قەيسەرنىڭكى، ــ دېدى.

25 ــ ۋە ئۇ ئۇلارغا: ــ ئۇنداق بولسا، قەيسەرنىڭ ھەققىنى قەيسەرگە، خۇدانىڭ ھەققىنى خۇداغا تاپشۇرۇڭلار، ــ دېدى[396]. 26 ئۇلار خالايىقنىڭ ئالدىدا ئۇنىڭ سۆزلىرىدىن ئۇنى تۇتۇۋالغۇدەك ھېچقانداق يوچۇق تاپالمىدى. ئۇلار ئۇنىڭ بۇ جاۋابىغا ھەيرانۇھەس بولۇپ، زۇۋانى تۇتۇلدى.

تىرىلىشكە مۇناسىۋەتلىك مەسىلە

27 ۋە «ئۆلگەنلەر تىرىلمەيدۇ» دەپ ئىنكار قىلىدىغان سادۇقىيلارنىڭ[397] بەزىلىرى ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ سوئال قويۇپ مۇنداق دېدى:

393 ئەينى ۋاقىتتا، يەھۇدىيلار رىملىقلارنىڭ زۇلمى ئاستىدا ياشاۋاتقانىدى. ئەگەر ئەيسا: «رىم ئىمپېراتورىغا باج تاپشۇرۇش توغرا» دېسە، بۇ گەپتىن ئازادلىقنى ئىستىگەن كىشىلەر ئۇنى «مانا تازا بىر يالاقچى، خائىن ئىكەن» دەپ تىللىشاتتى. «باج تاپشۇرماسلىق كېرەك» دېگەن بولسا، ئۇ رىم ئىمپېرىيەسىگە قارشى چىققان بولاتتى؛ ئاندىن ئۇلار ئۇنى رىم ۋالىيسىغا ئەرز قىلغان بولاتتى. ئۇلار مۇشۇنداق سوئاللارنى سوراش ئارقىلىق ئەيسانى گېپىدىن تۇتۇۋېلىپ، رىملىقلارنىڭ قولىغا تاپشۇرۇپ، ئۇنىڭغا زىيانكەشلىك قىلماقچى بولۇشقان.

394 «نېمىشقا مېنى سىنىماقچىسىلەر؟» دېگەن سۆزلەر بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە تېپىلمايدۇ.

395 «بىر كۈمۈش دىنار» ــ گرېك تىلىدا «دىنارىئۇس»، رىم ئىمپېرىيەسىنىڭ پۇل بىرلىكى. مۇشۇنداق پۇلنىڭ يۈزىدە «ئادەمنىڭ سۈرىتى» كۆرسىتىلگەن بولغاچقا، يەھۇدىي مولللار مۇنداق پۇلنى «مۇقەددەس ئىبادەتخانا»غا ئېلىپ كىرىشنى مەنئى قىلغانىدى.

بىر دىنار تەخمىنەن بىر ئادەمنىڭ كۈنلۈك ئىش ھەققى بولاتتى.

396 قەيسەرگە قەيسەرنىڭ ھەققى (ئۇنىڭ سۈرىتى بولغان نەرسە)نى تاپشۇرۇڭلار ــ دېمەك، باج تۆلەش كېرەك. ئەمما قانداق نەرسە ئۈستىدە «خۇدانىڭ سۈرىتى» بار؟ ئىنسان ئۆزى «خۇدانىڭ سۈرىتى» بولۇپ، بىز پۈتۈنىمىزنى خۇداغا تاپشۇرىشىمىز كېرەكتۇر («يار.» 1:26-27نى كۆرۈڭ)..

397 «سادۇقىيلار» توغرۇلۇق «مات.» 1:16دىكى ئىزاھاتنى ۋە «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.

28 ــ ئۇستاز، مۇسا پەيغەمبەر تەۋراتتا بىزگە: «ئايالى بار، ئەمما پەرزەنت
كۆرمىگەن كىشى ئۆلۈپ كەتسە، ئۆلگۈچىنىڭ ئاكا ياكى ئىنىسى تۇل قالغان
يەڭگىسىنى ئەمرىگە ئېلىپ، قېرىندىشى ئۈچۈن نەسىل قالدۇرۇشى كېرەك»
ــ دەپ يازغان[398].
29 ئەمدى يەتتە ئاكا-ئۇكا بار ئىدى. چوڭى ئۆيلەنگەندىن كېيىن پەرزەنت
كۆرمەي ئالەمدىن ئۆتتى. 30 ئىككىنچى قېرىندىشى ئايالىنى ئەمرىگە ئېلىپ،
پەرزەنت كۆرمەي ئالەمدىن ئۆتتى[399]. 31 ئاندىن ئۈچىنچىسى ئۇنى ئالدى؛
شۇنداق قىلىپ، يەتتىسى ئۇنى ئەمرىگە ئېلىپ پەرزەنت كۆرمەي ئۆلدى.
32 ھەممىسىدىن كېيىن ئايالمۇ ئۆلدى.
33 ئەمدى تىرىلىش كۈنىدە بۇ ئايال ئۇلارنىڭ قايسىسىنىڭكى بولار؟ چۈنكى
يەتتىسى ئۇنى خوتۇنلۇققا ئالغان-دە؟!
34 ئەيسا ئۇلارغا مۇنداق جاۋاب بەردى:
ــ بۇ ئالەمنىڭ پەرزەنتلىرى[400] ئۆيلىنىدۇ، ياتلىق بولىدۇ. 35 لېكىن
ئۇ ئالەمدىن نېسىۋە بولۇشقا، شۇنداقلا ئۆلۈكلەردىن تىرىلىشكە[401] لايىق
سانالغانلار ئۆيلەنمەيدۇ، ياتلىق بولمايدۇ. 36 چۈنكى ئۇلار يەنە ئۆلمەيدۇ،
پەرىشتىلەرگە ئوخشاش بولىدۇ؛ «ئۆلۈمدىن تىرىلىشتىن تۇغۇلغان پەرزەنتلەر»
بولغاچقا، ئۇلار خۇدانىڭ ئوغۇللىرىدۇر.
37 ئەمدى ئۆلگەنلەرنىڭ تىرىلدۈرۈلۈشىنى ھەتتا مۇسا پەيغەمبەر ئۆزىمۇ
ئايان قىلغان؛ چۈنكى تەۋراتتىكى «تىكەنلىك» دېگەن ۋەقەنىڭ خاتىرىسىدە
ئۇ پەرۋەردىگارنى: «ئىبراھىمنىڭ خۇداسى، ئىسھاقنىڭ خۇداسى ۋە ياقۇپنىڭ
خۇداسى»[402] دەپ بايان قىلغان. 38 ئۇ ئۆلۈكلەرنىڭ خۇداسى ئەمەس،

---

398 «قان.» 5:25.

399 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «ئايالىنى ئەمرىگە ئېلىپ، پەرزەنت كۆرمەي ئالەمدىن ئۆتتى» دېگەن سۆز تېپىلماي، پەقەت «ئىككىنچى...» دېيىلىدۇ.

400 گرېك تىلىدا «بۇ زاماننىڭ ئوغۇللىرى».

401 «ئۆلگەنلەردىن تىرىلىش» ــ قىزىق ئىبارە بولۇپ، ھەممە ئادەم ئوخشاش ۋاقىتتا تىرىلمەيدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. بىرىنچى تىرىلىش ھەققانىيلارنىڭكى، ئىككىنچى تىرىلىش ئېتىقادسىزلارنىڭكى بولىدۇ. بۇ ھەققەتە «ۋەھىي» 20-بابتا كۆرۈنىدۇ.

402 «مىس.» 6:3.

بەلكى تىرىكلەرنىڭ خۇداسىدۇر؛ چۈنكى ئۇنىڭغا نىسبەتەن ھەممەيلەن[403] تىرىكتۇر![404]
39 شۇنىڭ بىلەن تەۋرات ئۇستازلىرىدىن بىرقانچىسى باھا بېرىپ: ــ ئۇستاز، ياخشى ئېيتتىڭ، ــ دېدى. 40 چۈنكى ئۇلاردىن ھېچكىم يەنە ئۇنىڭدىن سوئال سوراشقا جۈرئەت قىلالمىدى.

قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ ــ داۋۇتنىڭ ئوغلى ھەم رەببى

41 ئەمدى ئۇ ئۇلارغا سوئال قويدى: ــ كىشىلەر مەسىھنى قانداقسىگە داۋۇتنىڭ ئوغلى دەيدۇ؟ 42-43 چۈنكى داۋۇت ئۆزى زەبۇردا: پەرۋەردىگار مېنىڭ رەببىمگە ئېيتتىكى: ــ

«مەن سېنىڭ دۈشمەنلىرىڭنى تەختىپەرىڭ قىلغۇچە،
مېنىڭ ئوڭ يېنىمدا ئولتۇرغىن!»[405] ــ دېگەنغۇ؟

44 ئەمما داۋۇت ئۇنى «رەببىم» دەپ چاقىرغان يەردە، ئۇنداقتا ئۇ قانداقمۇ ئۇنىڭ ئوغلى بولىدۇ؟

ئەيسانىڭ تەۋرات ئۇستازلىرىنى ئەيىبلىشى

45 ۋە بارلىق خالايىق قۇلاق سېلىپ ئاڭلاۋاتقاندا، ئۇ مۇخلىسلىرىغا مۇنداق دېدى:
46 ــ تەۋرات ئۇستازلىرىدىن ھوشيار بولۇڭلار. ئۇلار ئۇزۇن تونلارنى كىيىۋالغان ھالدا غادىيىپ يۈرۈشكە، بازارلاردا كىشىلەرنىڭ ئۇلارغا بولغان سالاملىرىغا[406]،

403 «ھەممەيلەن» ــ بەزى ئالىملار «بۇلارنىڭ ھەممىسى» (ئىبراھىم، ئىسھاق، ياقۇپلارنىڭ ھەممىسى، دېمەكچى) دەپ تەرجىمە قىلىدۇ. بىزنىڭچە «ھەممەيلەن» ھەر ئادەمنىڭ روھىنىڭ خۇدا ئالدىدا تىرىك ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.
404 ئەيسانىڭ «تىرىلىش» توغرۇلۇق بۇ سۆزلىرى «مات.» 32:22دىمۇ تېپىلىدۇ. «ماتتا»دىكى «قوشۇمچە سۆز»نىمىزدە ئۇلار توغرۇلۇق ئازراق شەرھ بېرىمىز.
405 «زەب.» 1:110.
406 تارىخ تەتقىقاتلىرىغا ئاساسەن يەھۇدىيلارنىڭ ئۆز ئۇستازلىرىغا قىلغان «سالام»لىرىنى ئىنتايىن ئۇزۇن ۋە مۇرەككەپ دەپ بىلىمىز.

سىناگوگلاردا ئالدىنقى ئورۇنلاردا، زىياپەتلەردىمۇ تۆردە ئولتۇرۇشقا ئامراق كېلىدۇ. [47] ئۇلار تۇل ئاياللارنىڭ بارلىق ئۆي-بىساتلىرىنى يەۋالىدۇ ۋە كۆز-كۆز قىلىپ يالغاندىن ئۇزۇندىن-ئۇزۇن دۇئالار قىلىدۇ. ئۇلارنىڭ تارتىدىغان جازاسى تېخىمۇ ئېغىر بولىدۇ!

تۇل ئايالنىڭ ئىئانىسى ھەممىسىنىڭكىدىن كۆپ

21

[1] ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ قارىۋىدى، بايلارنىڭ ئۆز سەدىقىلىرىنى
ئىبادەتخانىدىكى ئىئانە ساندۇقىغا[407] تاشلىغىنىنى كۆردى.
[2] ئۇ يەنە ساندۇققا ئىككى تىيىننى[408] تاشلاۋاتقان بىر نامرات تۇل ئايالنىمۇ
كۆردى. [3] شۇنىڭ بىلەن ئۇ: ــ مەن سىلەرگە بەرھەق شۇنى ئېيتىپ قويايكى،
بۇ نامرات تۇل ئايالنىڭ تاشلىغىنى ھەممەيلەننىڭكىدىن كۆپتۇر. [4] چۈنكى
ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆزلىرىنىڭ ئاشقانلىرىدىن ئىئانە قىلىپ، خۇداغا ئاتىغان
سادىقىلەرگە قوشۇپ تاشلىدى؛ لېكىن بۇ ئايال نامراتلىقىغا قارىماي، ئۆزىنىڭ
تىرىكچىلىك قىلىدىغىنىنىڭ ھەممىسىنى ئىئانە قىلىپ تاشلىدى.

كەلگۈسى توغرىسىدىكى بېشارەت

[5] ۋە بەزىلەر ئىبادەتخانىنىڭ نەپىس تاشلار ۋە خۇداغا سۇنۇلغان ھەدىيەلەر
بىلەن قانداق بېزەلگەنلىكى توغرىسىدا سۆزلىشىۋاتاتتى. ئۇ:
[6] ــ سىلەر كۆرۈۋاتقان بۇ بارلىق نەرسىلەرگە نىسبەتەن، شۇ كۈنلەر
كېلىدۇكى، ھەتتا بىر تال تاشمۇ تاش ئۈستىدە قالدۇرۇلماي، ھەممىسى گۇمران
قىلىنىدۇ، ــ دېدى.

---

[407] «ئىئانە ساندۇقى» ــ گرېك تىلىدا بۇ سۆز ئادەتتە «خەزىنە»نى كۆرسىتىدۇ. لېكىن مۇشۇ يەردە ئىبادەتخانىدىكى خەزىنە ئۈچۈن سەدىقىلەر يىغىلىدىغان جاي، بەلكىم چوڭ بىر ساندۇقنى كۆرسەتسە كېرەك.

[408] بۇ «تىيىن» (گرېك تىلىدا «لەپتون») «دىنارىئۇس»نىڭ 1/128ى بولۇپ، بىر ئىشلەمچىنىڭ بىر كۈنلۈك ئىش ھەققى ئىچىدە «ئالتە مىنۇت»لۇق پۇلىغا باراۋەر.

7 ئۇلار ئۇنىڭدىن:
– ئۇستاز، بۇ دېگەنلىرىڭ قاچان يۈز بېرىدۇ؟ بۇ ئىشلارنىڭ يۈز بېرىدىغانلىقىنى
ئايان قىلىدىغان قانداق ئالامەت بولىدۇ؟ – دەپ سورىدى.
8 ئۇ مۇنداق دېدى:
– ئازدۇرۇلۇپ كېتىشتىن ھېزى بولۇڭلار. چۈنكى تولا كىشىلەر مېنىڭ نامىمنى
سېتىپ: «مانا ئۆزۈم شۇدۇرمەن!»[409] ۋە «ئاشۇ ۋاقىت يېقىنلاشتى!»[410] دەيدۇ.
شۇڭا ئۇلارنىڭ كەينىگە كىرمەڭلار. 9 سىلەر ئۇرۇش ۋە توپىلاڭلارنىڭ خەۋىرىنى
ئاڭلىغان ۋاقىتىڭلاردىمۇ ۋەھىمىگە چۈشمەڭلار؛ چۈنكى بۇ ئىشلارنىڭ ئاۋۋال يۈز
بېرىشى مۇقەررەر. لېكىن بۇلار، زامان ئاخىرى يېتىپ كەلدى، دېگەنلىك ئەمەس.
10 ئاندىن ئۇ يەنە مۇنداق دېدى:
– بىر مىللەت يەنە بىر مىللەت بىلەن ئۇرۇشقا چىقىدۇ، بىر پادىشاھلىق
يەنە بىر پادىشاھلىق بىلەن ئۇرۇشقا چىقىدۇ[411]. 11 جاي-جايلاردا شىددەتلىك
يەر تەۋرەشلەر، ئاچارچىلىقلار ۋە ۋابالار بولىدۇ، يەر يۈزىدە ۋەھشەتلەر[412]
ۋە ئاسماندا ھەيۋەتلىك ئالامەتلەر كۆرۈنىدۇ. 12 بىراق بۇ ھەربىر ۋەقەلەر يۈز
بېرىشتىن ئىلگىرى، كىشىلەر سىلەرگە قول سېلىپ تۇتقۇن قىلىدۇ ۋە
سىلەرگە زىيانكەشلىك قىلىپ، سىلەرنى سىناگوگلارنىڭ سوراقلىرىغا
تاپشۇرىدۇ، زىندانلارغا تاشلايدۇ؛ ئۇلار مېنىڭ نامىم تۈپەيلىدىن سىلەرنى
پادىشاھ ۋە ھۆكۈمدارلارنىڭ ئالدىغا ئېلىپ بارىدۇ، 13 ۋە بۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ
ئالدىدا گۇۋاھلىق بېرىش[413] پۇرسىتىڭلار چىقىدۇ. 14 ئۇنىڭ ئۈچۈن ئەرزگە

---

409 «مانا ئۆزۈم شۇدۇرمەن» – «مانا ئۆزۈم مەسىھدۇرمەن» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ.
410 «ئاشۇ ۋاقىت» – قىيامەت كۈنىنى كۆرسىتىدۇ.
411 «بىر مىللەت يەنە بىر مىللەت بىلەن ئۇرۇشقا چىقىدۇ، بىر پادىشاھلىق يەنە بىر پادىشاھلىق بىلەن ئۇرۇشقا چىقىدۇ» – ئىبرانىي تىلىدا (شۇنداقلا گرېك تىلىدا) بۇ ئىبارە دۇنيا بويىچە كېڭەيگەن ئۇرۇشلارنى كۆرسىتىشى مۇمكىن («يەش.» 2:19، «2تار.» 3:15-6دە بۇ تۇراقلىق ئىبارە توغرۇلۇق مىساللار بار.
412 گرېك تىلىدىكى ئەينى تېكىستتە «يەر يۈزىدە» دېگەن سۆز يوق. بىراق بىزنىڭچە ھېلىقى «ھەيۋەتلىك ئالامەتلەر» ئاسماندا بولىدىغانلىقى تەكىتلەنگەندىن كېيىن، «ۋەھشەتلەر» بولسا چوقۇم «يەر يۈزىدە» بولۇشى كېرەك. 25-ئايەتنىمۇ كۆرۈڭ.
413 «گۇۋاھلىق بېرىش» – مۇشۇ يەردە خۇش خەۋەر يەتكۈزۈش، خۇدانىڭ نىجاتى رەب ئەيسا مەسىھ ئارقىلىق دۇنياغا كەلدى، دەپ جاكارلاشتىن ئىبارەت.

قانداق جاۋاب بېرىش توغرىسىدا ئالدىنئالا ھېچ ئويلانماسلىقتا قەلبىڭلاردا قەتئىي نىيەت قىلىڭلار. [15] چۈنكى مەن سىلەرگە بارلىق دۈشمەنلىرىڭلار رەددىيە ۋە رەت قىلالمىغۇدەك پاساھەتلىك تىل ۋە دانىشمەنلىك ئاتا قىلىمەن. [16] ھەتتا ئاتا-ئانا، ئاكا-ئۇكا، ئۇرۇق-تۇغقان ۋە يار-بۇرادەرلىرىڭلارمۇ سىلەرگە خائىنلىق قىلىپ تۇتۇپ بېرىدۇ(414) ۋە ئۇلار ئاراڭلاردىكى بەزىلىرىڭلارنى ئۆلتۈرىدۇ. [17] سىلەر مېنىڭ نامىم تۈپەيلىدىن ھەممە ئادەمنىڭ نەپرىتىگە ئۇچرايسىلەر. [18] ھالبۇكى، بېشىڭلاردىكى بىر تال چاچمۇ ھالاك بولمايدۇ! [19] سەۋر-چىداملىق بولغىنىڭلاردا، جېنىڭلارغا ئىگە بولالايسىلەر(415).

يېرۇسالېمنىڭ ۋەيران قىلىنىشىدىن بېشارەت

[20] — لېكىن يېرۇسالېمنىڭ دۈشمەن قوشۇنلىرى تەرىپىدىن قورشىۋېلىنغانلىقىنى كۆرگىنىڭلاردا، ئۇنىڭ ۋەيران بولۇش ۋاقتى يېقىنلىشىپ قاپتۇ، دەپ بىلىڭلار. [21] ئۇ چاغدا يەھۇدىيە ئۆلكىسىدە تۇرۇۋاتقانلار تاغلارغا قاچسۇن، شەھەر ئىچىدە تۇرۇۋاتقانلار ئۇنىڭدىن چىقىپ كەتسۇن، يېزىلاردا تۇرۇۋاتقانلار شەھەرگە كىرمىسۇن. [22] چۈنكى شۇ چاغ «ئىنتىقام جازاسىنى تارتىدىغان كۈنلەر»دۇر(416)؛ شۇنىڭ بىلەن مۇقەددەس يازمىلاردا بارلىق پۈتۈلگەنلەر ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ.

---

414 «خائىنلىق قىلىپ تۇتۇپ بېرىدۇ» — بۇ بىرلا سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

415 بۇ ئايەتتە «جان» ياكى جىسمانىي ھايات ياكى ئادەمنىڭ ئۆز ۋۇجۇدىنى، شۇنداقلا روھىي ھاياتىنى كۆرسىتىدۇ. بىزنىڭچە مۇشۇ يەردە ئىنساننىڭ روھىي ھاياتىدىكى ئەمەلىي جەھەتلەرنى كۆرسىتىدۇ. بىرسىدە روھىي ھايات بار بولسا، ئۇنداقتا ئۇ ئۆزىنى تۇتالايدىغان، تۈرلۈك روھىي ھۇجۇملارغا تاقابىل تۇرالايدىغان بولىدۇ — مەسىلەن، ئۆزىدە بار بولغان ئەنسىرەشلەر، قورقۇنچلار، شەھۋانىي ھەۋەسلەر قاتارلىقلارنى مەسىھگە بويسۇندۇرالايدۇ (مەسىلەن، «2كور.» 5:10، «1تېس.» 4:4نى كۆرۈڭ).

416 «ئىنتىقام جازاسى» — گرېك تىلىدا بۇ سۆز ھەم «ئىنتىقام» ھەم «تولۇق، مۇتلەق ھۆكۈم چىقىرىش» دەپ ئىپادىلىنىدۇ. «مات.» 35:23نى كۆرۈڭ. بۇ «ئىنتىقام» ياكى «ھۆكۈم چىقىرىلىش»نى خۇدا ئۆزىنىڭ خەلقى يەھۇدىيلار ئۈستىگە يۈرگۈزىدۇ. بۇ، مۇشۇ يەردە (12-24-ئايەت) يېرۇسالېم شەھىرىنىڭ مىلادىيە 70-يىلى مۇھاسىرىگە ئېلىنىشى ۋە ۋەيران قىلىنىشىنى كۆرسەتكەن بېشارەتتۇر. كېيىنكى ئايەتلەر ئاخىر زاماننى كۆرسىتىدۇ.

23 ئەمدى شۇ كۈنلەردە هامىلىدار ئاياللار ۋە بالا ئېمىتىدىغانلارنىڭ هالىغا ۋاي! چۈنكى بۇ زېمىندا[417] ئېغىر قىسىچىلىق بولىدۇ ۋە ئەرشتىكى غەزەپ بۇ خەلقنىڭ بېشىغا چۈشىدۇ؛ 24 ئۇلار قىلىچنىڭ بىسىدا يىقىتىلىدۇ ۋە تۇتقۇن قىلىنىپ، بارلىق ئەللەرگە ئېلىپ كېتىلىدۇ؛ «يات ئەللەرنىڭ ۋاقتى» توشقۇچە، يېرۇسالېم يات ئەللەرنىڭ ئاياغ ئاستىدا قالىدۇ[418].

مەسىھنىڭ كېلىدىغانلىقى ھەققىدە

25 ــ قۇياش، ئاي، يۇلتۇزلاردىمۇ ئالامەتلەر بولىدۇ؛ يەر يۈزىدىكى ئەللەر ئارىسىدا دېڭىز-ئوكيانلارنىڭ گۈلدۈرلىشىدىن ۋە دولقۇنلارنىڭ داۋالغۇشلىرىدىن پاراكەندىچىلىك بولىدۇ. 26 ئادەملەر قورقۇپ، يەر يۈزىگە كېلىدىغان ئاپەتلەرنى ۋەھىمە ئىچىدە كۈتۈپ ئەس-هوشىنى يوقىتىدۇ؛ چۈنكى ئاسماندىكى كۈچلەر[419] لەرزىگە كېلىدۇ. 27 ئاندىن كىشىلەر ئىنسانئوغلىنىڭ كۈچ-قۇدرەت ۋە ئۇلۇغ شان-شەرەپ بىلەن بىر بۇلۇت ئىچىدە كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرىدۇ.
28 لېكىن بۇ ئالامەتلەر كۆرۈنۈشكە باشلىغاندا، قەددىڭلارنى رۇسلاپ بېشىڭلارنى كۆتۈرۈڭلار، چۈنكى بۇ سىلەرنى ئازاد قىلىشتىكى نىجات يېقىنلاشتى، دېگەنلىكتۇر.

ئەنجۈر دەرىخىدىن ساۋاق ئېلىش

29 ئۇ ئۇلارغا مۇنداق بىر تەمسىلنى سۆزلەپ بەردى:
ــ ئەنجۈر دەرىخى ۋە باشقا بارلىق دەرەخلەرگە قاراڭلار. 30 ئۇلارنىڭ يېڭىدىن

417 ياكى «يەر يۈزىدە».
418 «ئەللەر» مۇشۇ يەردە يەھۇدىي ئەمەسلەرنى كۆرسىتىدۇ. «يات ئەللەرنىڭ ۋاقتى» ــ گرېك تىلىدا «يات ئەللەرنىڭ ۋاقىتلىرى». «يات ئەللەرنىڭ ۋاقتى توشقۇچە» دېگەن ئىبارە يەھۇدىي خەلقى ئاخىر زاماندا قايتىدىن يېرۇسالېمدا تۇرىدىغانلىقىنى ۋە يېرۇسالېمنى ئىدارە قىلىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. بۇ ئىبارە ۋە شۇنداقلا بۇ بابتىكى باشقا بېشارەتلەر ئۈستىدە «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.
419 «ئاسماندىكى كۈچلەر» بەلكىم ئاسماندىكى جىسىملار (قۇياش، ئاي، يۇلتۇز قاتارلىقلار)نى ۋە ھەم ئاسماندا خۇدانىڭ پەرىشتىلىرى بىلەن جەڭ قىلىشىۋاتقان جىن-شەيتانلارنىمۇ كۆرسىتىشى مۇمكىن.

بىخلانغاندا ئۇلارغا قاراپ، ئۆزۈڭلار يازنىڭ يېتىپ كېلىشىگە ئاز قالغانلىقىنى بىلىسىلەر. [31] شۇنىڭدەك، بايا دېيىلگەن ئالامەتلەرنىڭ يۈز بېرىۋاتقانلىقىنى كۆرگىنىڭلاردا، خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنىڭ يېقىن قالغانلىقىنى بىلىڭلار. [32] مەن سىلەرگە بەرھەق شۇنى ئېيتىپ قويايكى، بۇ ئالامەتلەرنىڭ ھەممىسى ئەمەلگە ئاشۇرۇلماي تۇرۇپ، بۇ دەۋر[420] ئۆتمەيدۇ. [33] ئاسمان-زېمىن يوقىلىدۇ، بىراق مېنىڭ سۆزلىرىم ھەرگىز يوقالمايدۇ[421].

ھوشيار بولۇڭلار

[34] ــ لېكىن ئۆزۈڭلارغا ئاگاھ بولۇڭلاركى، كۆڭۈللىرىڭلار ئەيش-ئىشرەت، مەيخورلۇق ۋە تىرىكچىلىكنىڭ غەم-ئەندىشىلىرى بىلەن بىخۇدلاشمىسۇن، شۇ كۈنى[422] ئۈستۈڭلارغا تۇيۇقسىز چۈشمىسۇن. [35] چۈنكى ئۇ گويا تۇزاقتەك پارلىق يەر يۈزىدە ھەربىر تۇرۇۋاتقانلارنىڭ بېشىغا چۈشىدۇ. [36] شۇڭا ھەرقانداق ۋاقىتلاردا ھوشيار بولۇڭلار، يۈز بېرىش ئالدىدا تۇرۇۋاتقان بۇ ئىشلاردىن ئۆزۈڭلارنى قاچۇرۇپ[423] ئىنسانئوغلى ئالدىدا ھازىر بولۇپ تۇرۇشقا لايىق ھېسابلىنىش ئۈچۈن[424] ھەردائىم دۇئا قىلىڭلار، ــ دېدى.

---

[420] ئەگەر تىلغا ئېلىنغان ئالامەت يېرۇسالېمنىڭ ۋەيران بولۇشىغا (مىلادىيە 70-يىلى) (20-24-ئايەت) قارىتىلغان بولسا، ئۇنداقتا «بۇ دەۋر» دېگەن سۆز تەبىئىيكى (1) ئەيسانىڭ دەۋرىدە ياشاپ ئۆتكەن ئادەملەرنى كۆرسىتىدۇ. (2) ئەگەر مەسىھنىڭ دۇنياغا قايتىپ كېلىشىگە (27-ئايەت) قارىتىلغان بولسا، «دەۋر» دېگەن سۆز بەلكىم پۈتۈن يەھۇدىيە خەلقىنى كۆرسىتىدۇ؛ (3) بۇ ئايەتلەردە ئېيتىلغان ۋەقەلەرنىڭ باشلىنىش دەۋرىدە ياشىغانلارنى كۆرسىتىدۇ. شۇڭا بارلىق ۋەقەلەر شۇ دەۋر ئىچىدە يۈز بېرىدۇ، دېگەنلىك بولىدۇ. بىزنىڭچە (3)-شەرھ ئالدى-كەينى ئايەتلەرگە ئەڭ باپ كېلىدۇ.

[421] گرېك تىلى «ئاسمان-زېمىن ئۆتىدۇ، بىراق مېنىڭ سۆزلىرىم ھەرگىز ئۆتمەيدۇ».

[422] «شۇ كۈن» مۇقەددەس كىتابتا دائىم دېگۈدەك مەسىھ دۇنياغا قايتىپ كېلىدىغان، ئىنسانلاردىن ھېساب ئالىدىغان كۈننى كۆرسىتىدۇ.

[423] «بۇ ئىشلاردىن ئۆزۈڭلارنى قاچۇرۇپ» ياكى «بۇ ئىشلاردىن قۇتۇلۇپ...». ئەمدى ئېتىقادچىلار بۇ دەھشەتلىك ۋەقەلەردىن ئۆتۈپ كېتەمدۇ، ياكى ئاۋۋال ئېلىپ كېتىلەمدۇ؟ بۇ مۇھىم مەسىلە. ئوقۇرمەنلەر مۇشۇ ئايەتنىڭ ئالدى-كەينىدىكى سۆز-ئايەتلەرگە قاراپ ئۆزلىرى بىر خۇلاسىگە كېلەلەيدۇ. بىز باشقا يەرلەردىمۇ بۇ تېما ئۈستىدە توختالغان («تېسالونىكالىقلارغا (2)»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە).

[424] «ھازىر بولۇپ تۇرۇشقا لايىق ھېسابلىنىش ئۈچۈن» بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە: «كۆچلەندۈرۈلۈشۈڭلار ئۈچۈن...» دېيىلىدۇ.

37 ئەمدى ئۇ كۈندۈزلىرى ئىبادەتخانىدا تەلىم بېرەتتى، ئاخشاملىرى
شەھەردىن چىقىپ، كېچىنى زەيتۇن تېغى دەپ ئاتالغان تاغدا ئۆتكۈزەتتى.
38 ۋە بارلىق خەلق ئۇنىڭ تەلىمىنى ئاڭلىغىلى تاڭ سەھەردە ئىبادەتخانىغا
كىرىپ، ئۇنىڭ يېنىغا كېلەتتى.

رەبنى ئۆلتۈرۈش سۇيىقەستى

22

1 ئەمدى پېتىر نان ھېيتى («ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى» دەپمۇ
ئاتىلىدۇ) يېقىنلىشىپ قالغانىدى. 2 باش كاھىنلار ۋە تەۋرات
ئۇستازلىرى ئۇنى ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىشقا ئامال ئىزدەپ يۈرەتتى؛ چۈنكى ئۇلار
خەلقتىن قورقاتتى[(425)].
3 شۇ پەيتتە ئون ئىككىيلەندىن بىرى بولغان، ئىشقارىيوت دەپ ئاتالغان
يەھۇدانىڭ كۆڭلىگە شەيتان كىردى. 4 ئۇ بېرىپ باش كاھىنلار ۋە ئىبادەتخانا
پاسىبان بەگلىرى بىلەن ئەيسانى قانداق قىلىپ ئۇلارغا تۇتۇپ بېرىش
ئۈستىدە مەسلىھەتلەشتى. 5 ئۇلار ئىنتايىن خۇش بولۇپ، يەھۇداغا پۇل
بېرىشكە كېلىشتى. 6 يەھۇدا ماقۇل بولۇپ، ئەيسا خالايىقتىن ئايرىم قالغاندا
ئۇلارغا تۇتۇپ بېرىشكە مۇۋاپىق پۇرسەت ئىزدەشكە كىرىشتى.

ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىنىڭ كەچلىك زىياپىتى

7 ئەمدى پېتىر نان ھېيتىنىڭ بىرىنچى كۈنى يېتىپ كەلگەنىدى. شۇ
كۈنى «ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى»غا ئاتاپ قۇربانلىق قوزا سويۇلاتتى[(426)]. 8 شۇنىڭ

425 ئۇلارنىڭ خەلقتىن قورقۇشىنىڭ سەۋەبى، خەلقنىڭ مەسىھنى قوللايدىغانلىقىدىن؛ شۇڭا ئۇلار ئۇنىڭغا بىۋاستە قول سالالماي، بەلكى رىملىقلارنىڭ ئالدىدا ئەيساغا ئەرز قىلىپ ئۇلارنىڭ ۋاستىسى بىلەن ئۇنى ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلماقچى.

426 «پېتىر نان ھېيتى» يەتتە كۈن ئۆتكۈزۈلەتتى. تۇنجى كۈنى «ئۆتۈپ كېتىش بايرىمى» (ئىبرانىي تىلىدا «پاسخا» ھېيتى) ئىدى. بۇ كۈنى، يەھۇدىيلار قويلارنى ئىبادەتخانىغا ئاپىرىپ سويۇپ، ئاندىن ئۆيدە پېتىر نان بىلەن يەيتتى («مىس.» 1:12-20، «لاۋ.» 4:23-8نى كۆرۈڭ).

بىلەن ئەيسا پېترۇس بىلەن يۇھانناغا:
— بېرىپ بىزگە ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىنىڭ قوزىسىنى بىرگە يېگىلى تەييارلاڭلار، — دەپ ئۇلارنى ئەۋەتتى.
9 — قەيەردە تەييارلىشىمىزنى خالايسەن؟ — دەپ سورىدى ئۇلار.
10 ئۇ ئۇلارغا مۇنداق دېدى:
— شەھەرگە كىرسەڭلار، مانا ئۇ يەردە كوزىدا سۇ كۆتۈرۈۋالغان بىر ئەر كىشى سىلەرگە ئۇچرايدۇ[427]. ئۇنىڭ كەينىدىن مېڭىپ ئۇ كىرگەن ئۆيگە كىرىڭلار.
11 ۋە ئۆي ئىگىسىگە: «ئۇستاز: — مۇخلىسلىرىم بىلەن ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىنىڭ تاماقىنى يەيدىغان مېھمانخانا ئۆي قەيەردە؟— دەپ سوراۋاتىدۇ» دەڭلار.
12 ئۇ سىلەرنى باشلاپ ئۇستۇنكى قەۋەتتىكى رەتلەنگەن سەرەمجانلاشتۇرۇلغان چوڭ بىر ئېغىز ئۆينى كۆرسىتىدۇ. مانا شۇ يەردە تەييارلىق قىلىپ تۇرۇڭلار.
13 شۇنىڭ بىلەن ئىككىسى بېرىۋىدى، ھەممە ئىشلار ئۇنىڭ ئېيتقىنىدەك بولۇپ چىقتى. ئۇلار شۇ يەردە ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىنىڭ تاماقىنى تەييارلاشتى.
14 ئەمدى ۋاقتى-سائىتى كەلگەندە، ئەيسا داستىخاندا ئولتۇردى؛ ئون ئىككى روسۇل ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئولتۇرۇشتى.
15 ئاندىن ئۇ ئۇلارغا:
— مەن ئازاب چېكىشتىن ئىلگىرى، سىلەر بىلەن ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىنىڭ بۇ تاماقىغا ھەمداستىخاندا بولۇشقا تولىمۇ ئىنتىزار بولۇپ كەلگەنىدىم[428].
16 چۈنكى سىلەرگە ئېيتايكى، بۇ ھېيت زىياپىتىنىڭ ئەھمىيىتى خۇدانىڭ پادىشاھلىقىدا ئەمەلگە ئاشۇرۇلمىغۇچە، مەن بۇنىڭدىن قايتا يېمەيمەن[429]،
— دېدى.
17 ئاندىن ئۇ بىر جامنى قولىغا ئېلىپ، تەشەككۈر ئېيتتى ۋە مۇخلىسلىرىغا:
— بۇنى ئېلىپ ئاراڭلاردا تەقسىم قىلىپ ئىچىڭلار.
18 چۈنكى شۇنى

---

427 قانائاندا (پەلەستىندە) ئەر كىشىلەر بوگۇنگە قەدەر ئادەتتە سۇ كۆتۈرمەيدۇ.

428 «تولىمۇ ئىنتىزارلىق بولۇپ كەلگەنىدىم» ـــ گرېك تىلىدا «ئىنتىزارلىق بىلەن ئىنتىزار قىلدىم».

429 تەۋراتتىكى بارلىق ھېيتلارنىڭ ھەربىرىنىڭ ئۆزى بىر بېشارەتتۇر، ھەممىسى مەسىھنىڭ پادىشاھلىقىدا تولۇق ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ. «لاۋىيلار» 23-باب ۋە «لاۋىيلار»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنىمۇ كۆرۈڭ.

ئېيتايكى، مۇندىن كېيىن خۇدانىڭ پادىشاھلىقى كەلمىگۈچە، ھەرگىز ئۈزۈم شەربىتىدىن[430] قەتئىي ئىچمەيمەن، ــ دېدى.

19 ئاندىن ئۇ بىر تالناننى قولىغا ئېلىپ، خۇداغا تەشەككۈر ئېيتتى ۋە ئۇنى ئوشتۇپ، ئۇلارغا ئۈلەشتۈرۈپ بېرىپ: ــ بۇ مېنىڭ سىلەر ئۈچۈن پىدا بولىدىغان تېنىمدۇر. مېنى ئەسلەپ تۇرۇش ئۈچۈن بۇنىڭدىن يەڭلار[431]، ــ دېدى.

20 ئۇ شۇنىڭدەك تاماقتىن كېيىنكى جامنى[432] قولىغا ئېلىپ مۇنداق دېدى:

ــ بۇ جامدىكى شاراب مېنىڭ سىلەر ئۈچۈن تۆكۈلىدىغان قېنىمدا بولغان يېڭى ئەھدىدۇر[433].

21 لېكىن مانا، مېنى تۇتۇپ بەرگۈچىنىڭ قولى مېنىڭ بىلەن بىر
داستىخاندىدۇر.
22 ۋە ئىنسانئوغلى دەرۋەقە ئۆزى توغرىسىدا بېكىتىلگەندەك ئالەمدىن كېتىدۇ؛ بىراق ئىنسانئوغلىنىڭ تۇتۇپ بېرىلىشىگە ۋاستىچى بولغان ئادەمنىڭ ھالىغا ۋاي!

23 ئاندىن مۇخلىسلار بىر-بىرىدىن:

ــ ئارىمىزدا زادى كىم مۇشۇنداق ئىشنى قىلىشى مۇمكىن؟ ــ دەپ مۇنازىرىگە چۈشۈپ كېتىشتى.

430 گرېك تىلىدا «ئۈزۈم تېلىنىڭ مېۋىسىنىڭ شەربىتىدىن».

431 «بۇنىڭدىن يەڭلار» ــ گرېك تىلىدا «بۇنداق قىلىڭلار».

432 «تاماقتىن كېيىنكى جام» ــ «ئۆتۈپ كېتىش ھېيت»تىكى زىياپەت دائىم بېكىتىلگەن ئالاھىدە بىر تەرتىپ بويىچە ئۆتكۈزۈلىدۇ. «تاماقتىن كېيىنكى جام» «ئۈچىنچى جام» بولىدۇ.

433 مەسىھ ئېيتقان بۇ «يېڭى ئەھدە» يەرەمىيا ۋە باشقا پەيغەمبەرلەر ئارقىلىق تەۋراتتا ۋەدە قىلىنغان ئاجايىپ «يېڭى ئەھدە»دۇر («يەر.» 31:31-34 ھەم «ئەز.» 36:25-27نى، شۇنداقلا يەرەمىيادىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنىمۇ كۆرۈڭ). بۇ يېڭى ئەھدە «مەسىھنىڭ قېنىدىدۇر» دېگەننىڭ ئىنتايىن چوڭقۇر مەنىسى باردۇر، مۇشۇ ئەھدە مەسىھنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇد-ھاياتىغا پۈتۈلگەنلىكىنى، شۇنداقلا ئەھدىنى پۈتكۈل ئىنسانىيەتكە يەتكۈزۈشكە بولغان قەتئىي نىيىتىنى كۆرسىتىدۇ.

مۇخلىسلارنىڭ مەرتىۋە ھەققىدە مۇنازىرىلىشىشى

24 ئەمدى ئۇلارنىڭ ئارىسىدا قايسىمىز ئەڭ ئۇلۇغ سانىلىشىمىز كېرەك دېگەن تالاش-تارتىش پەيدا بولدى. 25 ئۇ ئۇلارغا مۇنداق دېدى:

– ئەللەردىكى پادىشاھلار قول ئاستىدىكى خەلق ئۈستىدىن بۇيرۇقۋازلىق قىلىپ ئىدارە قىلىدۇ، ئۇلارنىڭ ئۈستىدىكى ھوقۇقدارلىرى «خەلقپەرۋەر» دەپ ئاتىلىدۇ[434]. 26 بىراق سىلەر شۇنداق بولماڭلار؛ بەلكى ئاراڭلاردىكى ئەڭ مەرتىۋىلىكى ئۆزىنى ئەڭ كىچىكىدەك ھېسابلىسۇن ۋە يېتەكچى بولغانلار ھەممەيلەنگە خىزمەتكاردەك بولسۇن. 27 كىم مەرتىۋىلىك، داستىخاندا ئولتۇرغانمۇ ياكى داستىخاندىكى كۈتكۈچىمۇ؟ داستىخاندا ئولتۇرغىنى ئەمەسمۇ؟ بىراق مەن بولسام ئاراڭلاردا خىزمىتىڭلاردا بولغۇچى كۈتكۈچىدەكتۇرمەن.

28 سىلەر بولساڭلار، بېشىمغا سىناقلار كەلگەندە باشتىن-ئاخىر مەن بىلەن بىللە ھەمراھ بولغانسىلەر. 29 ۋە خۇددى ئاتام ماڭا پادىشاھلىق ھوقۇقى بېكىتكەندەك، مەن سىلەرگىمۇ شۇنداق بېكىتىمەن. 30 شۇنىڭ بىلەن سىلەر مېنىڭ پادىشاھلىقىمدا مەن بىلەن بىر داستىخاندا يەپ-ئىچىسىلەر ۋە تەختلەردە ئولتۇرۇپ، ئىسرائىلنىڭ ئون ئىككى قەبىلىسى ئۈستىدىن ھۆكۈم چىقىرىسىلەر[435].

ئەيسانىڭ پېترۇسنىڭ ئۆزىدىن تانىدىغانلىقىنى ئالدىن ئېيتىشى

31 رەب يەنە پېترۇسقا:

---

[434] شۇ چاغدا ۋە دۇنيانىڭ پۈتكۈل تارىخىدا «خەلقپەرۋەر» دەپ ئاتالغانلار ئەمەلىيەتتە «ئىسمى بار، جىسمى يوق»لاردەك «خەلقپەرۋەر»نىڭ ئەكسى بولىدۇ، ئەلۋەتتە. مەسىھنىڭ بۇ ئىشنى كۆرسەتكەنلىكى، ئېتىقادچىلار ھەتتا مۇشۇنداق ئابرۇيىنىمۇ ئىزدىمەسلىكى كېرەك، ھەرقانداق «ئابرۇيپەرەسلىك» قىلىشتىن تولىمۇ يىراقلىشىشى كېرەك، دېگەنلىكتۇر، دەپ ئويلايمىز.

[435] ياكى «ھۆكۈمرانلىق قىلىسىلەر».

― «ئەي سىمون، سىمون[436]! مانا، شەيتان ھەممىڭلارنى خۇددى بۇغداي تاسقىغاندەك تاسقاپ سىناشنى تىلىگەن[437]. 32 لېكىن ئېتىقادىڭ يوقىمىسۇن دەپ ساڭا دۇئا قىلدىم. ئەمدى سەن توۋا قىلىپ تۈز يولغا قايتقاندىن كېيىن، قېرىنداشلىرىڭنى مۇستەھكەملىگىن» ― دېدى.
33 ― ئى رەب، ― دېدى پېترۇس، ― مەن سەن بىلەن بىللە زىندانغا تاشلىنىپ، بىللە ئۆلۈمگە بېرىشقا تەييارمەن!
34 ئۇ ئۇنىڭغا: ― ئى پېترۇس، ساڭا ئېيتايكى، بۈگۈن خوراز چىللىغۇچە، سەن «ئۇنى تونۇمايمەن» دەپ مەندىن ئۈچ قېتىم تانىسەن[438]، دېدى.

ئۇنىڭ مۇخلىسلىرىنى ئالاھىدە ئاگاھلاندۇرۇشى

35 ئاندىن، ئۇ ئۇلاردىن:
― سىلەرنى ھەميانسىز، خۇرجۇنسىز ۋە كەشسىز سەپەرگە ئەۋەتكىنىمدە[439] سىلەرنىڭ بىرەر نەرسەڭلار كەم بولۇپ قالغانمۇ؟ ― دەپ سورىدى. ئۇلار: ― ياق، دېدى.
36 شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۇلارغا: ― لېكىن ھازىر ھەر كىمنىڭ ھەميانى بولسا، ئۇنى ئالسۇن؛ شۇنداق ھەم خۇرجۇنى بولسا، ئۇنى ئالسۇن ۋە بىر كىمنىڭ قىلىچى بولمىسا، چاپىنىنى سېتىپ بىردىن قىلىچ ئالسۇن[440]. 37 چۈنكى

---

436 «سىمون، سىمون». مۇقەددەس كىتابتا، بىرسىنىڭ بىر ئادەمنىڭ ئىسمىنى ياكى بىر جاينىڭ نامىنى تەكرار ئىككى قېتىم چاقىرىشى ئۇنىڭغا بولغان چوڭقۇر مېھىر-مۇھەببىتىنى ئىپادىلەپ، ئۇنىڭ ئۆزىگە ئەزىز ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.
437 «تىلىگەن» ― بۇ سۆز خۇدا شەيتاننىڭ تەلىپى بويىچە مۇشۇنداق قىلىشقا يول قويغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.
438 «بۈگۈن» ― ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىدە باركى، يەھۇدىيلار ئۈچۈن «كۈن» «كېچە» بىلەن باشلىنىدۇ. مەسىھ بۇ سۆزلەرنى كېچىدە ئېيتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئېيتقان ۋەقەلەر ئاشۇ كېچىدە، تاڭ ئاتمايلا يۈز بېرىدۇ.
گرېك تىلىدا ئۇنىڭ سۆزلىرى ئىنكار شەكىلدە ئىپادىلىنىدۇ: «سەن بۈگۈن «ئۇنى تونۇمايمەن» دەپ ئۈچ قېتىم مەندىن تانماي تۇرۇپ خوراز چىللىمايدۇ».
439 3:9 ۋە 10:3-4نى كۆرۈڭ.
440 «ھەميان، خۇرجۇن،... قىلىچ ئالسۇن». بۇ سىرلىق ئەمما مۇھىم سۆز توغرۇلۇق «قوشۇمچە

مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتايكى، مۇقەددەس يازمىلاردا: «ئۇ جىنايەتچىلەر[441] قاتارىدا سانىلىدۇ» دەپ پۈتۈلگەن سۆز مەندە چوقۇم ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ. چۈنكى مېنىڭ توغرامدىكى بارلىق ئىشلار تولۇق ئەمەلگە ئاشماي قالمايدۇ[442] — دېدى.
38 — ئى رەب، قارىغىن، بۇ يەردە ئىككى قىلىچ[443] بار ئىكەن، دېدى ئۇلار.
— بولدى، يېتىدۇ![444] — دېدى ئۇ ئۇلارغا.

ئەيسانىڭ زەيتۇن تېغىدا دۇئا قىلىشى

39 ئاندىن ئۇ چىقىپ، ئادىتى بويىچە زەيتۇن تېغىغا يول ئالدى؛ ئۇنىڭ مۇخلىسلىرى ئۇنىڭغا ئەگىشىپ باردى. 40 ئۇ يەرگە يېتىپ بارغاندا ئۇ ئۇلارغا:
— ئازدۇرۇلماسلىقىڭلار ئۈچۈن دۇئا قىلىڭلار، — دېدى.
41 ئاندىن، ئۇلاردىن بىر تاش ئېتىمچە نېرىراق بېرىپ، تىزلىنىپ تۇرۇپ:
42 — ئى ئاتا، خالىساڭ، بۇ قەدەھنى[445] مەندىن ئېلىپ كەتكەيسەن. لېكىن مېنىڭ ئەمەس، بەلكى سېنىڭ ئىرادەڭ ئادا قىلىنسۇن — دەپ دۇئا قىلدى؛ 43 ۋە ئاسماندىن بىر پەرىشتە ئۇنىڭغا كۆرۈنۈپ ئۇنى قۇۋۋەتلەندۈردى.
44 ئۇ قاتتىق ئازابتا تولغىنىپ تېخىمۇ ئىخلاسلىق بىلەن دۇئا قىلىۋەردى. بۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ تەرلىرى يەرگە تۆكۈلگەن قان تامچىلىرىدەك چۈشۈشكە

سۆز»نىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.
441 ياكى «ئاسىيلىق قىلغۇچىلار». بۇ بېشارەت «يەش.» 12:53دە تېپىلىدۇ
442 «مېنىڭ توغرامدىكى بارلىق ئىشلار» — بۇ «ئىشلار» پەقەت تەۋراتتىكى مەسىھنى ئالدىنئالا ئوچۇق ئېيتقان بېشارەتلەر بولۇپلا قالماي، بەلكى تەۋراتتا مەسىھنى كۆرسىتىدىغان بارلىق بۇيرۇلغان قۇربانلىقلار، ئەمرلەر، بەلگىلىمىلەر ھەمدە تەۋراتتا خاتىرىلەنگەن بارلىق تارىخىي «بېشارەتلىك ۋەقەلەر»نى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.
443 مۇشۇ خىل «قىلىچ» قىسقا بولۇپ، يەنە «پىچاق» ھېسابلانغىلى بولىدۇ.
444 مۇشۇ ئايەت ئۈستىدە 37-ئايەت بىلەن «قوشۇمچە سۆز»نىمىزدە توختىلىمىز.
445 «بۇ قەدەھ» — ئۇنىڭ ئالدىدا تۇرىدىغان ئازاب-ئوقۇبەتلەرنى كۆرسىتىدۇ. تەۋراتتا «قەدەھ» دەل شۇ مەنىدە بولۇپ، «زەب.» 8:75، «يەش.» 17:51، 22، «يەر.» 15:25 ۋە باشقا كۆپ يەرلەردە خۇدانىڭ غەزىپىنى بىلدۈرىدۇ. شۇڭا مەسىھ مۇشۇ يەردە ھەممىمىزنىڭ گۇناھلىرىنى كۆتۈرۈپ، خۇدانىڭ غەزىپىنى ئىچىشكە تەييار تۇرىدۇ.

باشلىدى. 45 ئاندىن دۇئاسىنى تۈگىتىپ، ئورنىدىن تۇرۇپ، مۇخلىسلىرىنىڭ
يېنىغا كەلدى. ئۇلارنىڭ غەمگە چۆكۈپ ھالسىزلىنىپ مۈگدەپ قالغانلىقىنى
كۆرۈۋىدى، ئۇلارغا:
46 — ئۇخلاپ قالغىنىڭلار نېمىسى؟ ئازدۇرۇلۇشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن
قوپۇپ دۇئا قىلىڭلار، — دېدى.

ئەيسانىڭ تۇتقۇن قىلىنىشى

47 ئۇنىڭ سۆزى تېخى ئاياغلاشماستىنلا، بىر توپ ئادەملەر پەيدا بولدى.
ئۇلارنى باشلاپ كەلگۈچى ئون ئىككەيلەندىن بىرى بولغان يەھۇدا دېگەن
كىشى ئىدى؛ ئۇ ئەيساغا سالام بېرىپ سۆيگىلى قېشىغا باردى.
48 ئەيسا ئۇنىڭغا:
— ئەي يەھۇدا، بىر سۆيۈش بىلەن ئىنسانئوغلىنى تۇتۇپ بېرەرسەنمۇ؟ — دېدى.
49 ۋە ئەيسانىڭ ئەتراپىدىكىلەر نېمە ئىش يۈز بېرىدىغانلىقىنى بىلىپ
يېتىپ: — ئى رەب، قىلىچ بىلەن ئۇرايلىمۇ؟ — دېدى. 50 ۋە ئۇلاردىن
بىرى قىلىچىنى كۆتۈرۈپ، باش كاھىنىنىڭ چاكىرىغا ئۇرۇپ، ئۇنىڭ ئوڭ قۇلىقىنى
شىلىۋەتتى[446]. 51 بىراق ئەيسا بۇنىڭغا جاۋابەن: بولدى، توختا! — دېدى؛ ئۇ
قولىنى ئۇزىتىپ قۇلىقىغا تەگكۈزۈپ، ئۇنى ساقايتتى.
52 ئەيسا ئۆزىنى تۇتقىلى كەلگەن باش كاھىنلار، پاسىبان بەگلىرى ۋە
ئاقساقاللارغا قاراپ:
— بىر قاراقچىنى تۇتىدىغاندەك قىلىچ-توقماقلارنى كۆتۈرۈپ كەپسىلەرغۇ؟
53 مۇقەددەس ئىبادەتخانىدا ھەر كۈنى سىلەر بىلەن بىللە ئىدىم، سىلەر قول
سالمىدىڭلار. ھازىر بۇ سىلەرگە تەۋە بولغان ۋاقىت-سائەتتۇر ۋە قاراڭغۇلۇقنىڭ
ھۆكۈم سۈرۈشىدۇر[447] — دېدى.

---

446 بۇ نامەلۇم مۇخلىس پېترۇس ئىدى («يۇھ.» 10:18، «مات.» 51:26، «مار.» 47:14).

447 «قاراڭغۇلۇقنىڭ ھۆكۈم سۈرۈشىدۇر» — دېمەك، شۇ چاغدا خۇدا شەيتاننىڭ كۈچ-قۇدرىتىنى، ئۇنىڭ ئۆزىگە ۋە مەسىھگە بولغان نەپرىتىنى باش كاھىنلار ۋە باشقا ھۆكۈمدارلاردىن ئىبارەت شۇ رەزىل ئادەملەر ئارقىلىق نامايان قىلىشىغا يول قويغانىدى. «1كور.» 8:2»نى كۆرۈڭ.

ئەيسانىڭ ئۈستىدىن شىكايەت قىلىنىشى ۋە پېترۇسنىڭ ئەيسادىن تېنىشى

54 ئۇلار ئەيسانى تۇتۇۋېلىپ، باش كاھىنىنىڭ ئۆيىگە ئېلىپ كېلىشتى. پېترۇس يىراقتىن ئەگىشىپ ماڭدى. 55 ئەمدى ئۇلار ھويلىنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئوت يېقىپ چۆرىسىدە ئىسسىنىپ ئولتۇرغاندا، پېترۇس ئۇلارنىڭ ئارىسىغا كىرىپ ئولتۇردى. 56 ئاندىن ئوتنىڭ نۇرىدا ئۇنىڭ ئولتۇرغىنىنى كۆرگەن بىر دېدەك ئۇنىڭغا تىكىلىپ قاراپ تۇرۇپ: — بۇ ئادەممۇ ئەيسا بىلەن بىللە ئىدى، — دېدى.

57 لېكىن ئۇ تېنىپ: ئەي خوتۇن، ئۇنى تونۇمايمەن! — دېدى.

58 ئاندىن ئۇزۇن ئۆتمەي، يەنە بىرەيلەن ئۇنى كۆرۈپ: — سەنمۇ ئۇلاردىن ئىكەنسەن، — دېدى. لېكىن پېترۇس: — ئەي بۇرادەر، ئۇنداق ئەمەسمەن! — دېدى.

59 ئاندىن بىر سائەتچە ئۆتكەندە باشقا بىرەيلەن: — دەرھەقىقەت، بۇ ھەم ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئىدى؛ چۈنكى ئۇمۇ گالىلىيەلىكتۇر، — دەپ چىڭ تۇرۇۋالدى[448].

60 لېكىن پېترۇس:

— ھەي بۇرادەر، نېمە دەۋاتقىنىڭنى بىلمەيمەن! — دېدى. ۋە ئۇنىڭ سۆزى ئاياغلاشماستىنلا، خوراز چىللىدى. 61 ئەمدى رەب كەينىگە بۇرۇلۇپ، پېترۇسقا تىكىلىپ قاراپ قويدى. شۇنىڭ بىلەن پېترۇس رەبنىڭ سۆزىنى، يەنى: «بۈگۈن خوراز چىللاشتىن ئىلگىرى سەن مەندىن ئۈچ قېتىم تانىسەن» دېگەنلىكىنى يادىغا كەلتۈردى. 62 ۋە ئۇ تاشقىرىغا چىقىپ قاتتىق يىغلاپ كەتتى.

---

448 مۇشۇ كىشى پېترۇسنىڭ گالىلىيەلىك ئىكەنلىكىنى بەلكىم ئۇنىڭ تەلەپپۇزى ياكى بولمىسا يەرلىك كىيىم-كېچەكلىرىدىن بىلىپ يەتكەن بولسا كېرەك.

ئەيسانىڭ ئالىي كېڭەشمىدە سوتلىنىشى

63 ئەمدى ئەيسانى تۇتۇپ تۇرۇۋاتقانلار ئۇنى مەسخىرە قىلىشقا ۋە ساۋاپ-دۇمبالاشقا باشلىدى؛ 64 ئۇنىڭ كۆزلىرىنى تېڭىپ ئۇنىڭدىن: ــ سېنى ئۇرغان كىمدۇ؟ قېنى، بېشارەت بەرگىن! ــ دەپ سوراشتى 65 ۋە ئۇنىڭغا بۇنىڭدىن باشقا يەنە نۇرغۇن ھاقارەتلەرنى ياغدۇردى.

66 تاڭ ئاتقاندا، خەلق ئاقساقاللىرى، يەنى باش كاھىنلار ۋە تەۋرات ئۇستازلىرى يىغىلىشتى. ئۇلار ئۇنى ئۆز كېڭەشمىسىگە ئېلىپ بېرىپ 67 ئۇنىڭدىن: ــ

ئېيتە، سەن مەسىھمۇ؟ ــ دەپ سوراشتى.

ئۇ ئۇلارغا جاۋابەن:

ــ سىلەرگە ئېيتسام، قەتئىي ئىشەنمەيسىلەر. 68 سىلەردىن بىرەر سوئال سورىسام، ھېچ جاۋاب بەرمەيسىلەر. 69 لېكىن بۇ ۋاقىتتىن باشلاپ ئىنسانئوغلى ھەممىگە قادىرنىڭ ئوڭ يېنىدا ئولتۇرىدۇ،[449] ــ دېدى.

70 ــ ئۇنداقتا، سەن خۇدانىڭ ئوغلى ئىكەنسەن-دە؟ ــ دېيىشتى ئۇلار.

ئۇ: ــ دېگىنىڭلاردەك[450] مەن شۇدۇرمەن! ــ دەپ جاۋاب بەردى.

71 شۇنىڭ بىلەن ئۇلار:

ــ ئەمدى باشقا گۇۋاھچىلىقنىڭ بىزگە نېمە ھاجىتى؟ چۈنكى ئۆزىمىز ئۇنىڭ ئۆز ئاغزىدىن چىققىنىنى ئاڭلىدۇق[451]! ــ دېيىشتى.

---

449 گرېك تىلىدا «خۇدانىڭ قۇدرىتىنىڭ ئوڭ تەرىپىدە». «زەب.»، 110:1نى كۆرۈڭ. زەبۇردىكى بۇ بېشارەتلىك سۆزلەر مەسىھنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە. ئۇلار ئۆزلىرى ئەيسانى سوتلاۋاتىمىز، دەپ ئويلاتتى، لېكىن ئەمەلىيەتتە ئۇ ئىنسانئوغلى بولۇپ ئاخىر بېرىپ ئۇلارنىڭ سوتچىسى بولىدۇ.

450 «دېگىنىڭلاردەك» ــ گرېك تىلىدا بۇ سۆزنىڭ «شۇنداق، لېكىن ئەمەلىيەت دەل سىلەرنىڭ ئويلىغىنىڭلاردەك ئەمەس» دېگەن يوشۇرۇن مەنىسى بار.

451 «ئۆز ئاغزىدىن چىققىنىنى ئاڭلىدۇق» ــ ئۇلارنىڭ مەسىھگە قاراتقان ئەرز-شىكايىتى: ــ «خۇدانىڭ ئوغلىمەن» دېگىنىڭ «كۇپۇرلۇق قىلغىنىڭ»، دېگەندىن ئىبارەت ئىدى. مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرۈلگەن قانۇن بويىچە ھەققىي «كۇپۇرلۇق قىلغۇچى» ئۆلۈمگە مەھكۇم بولۇشى كېرەك. شۇڭا مەسىھ ئۆزى ئېيتقاندىن كېيىن ئۇلارغا «باشقا گۇۋاھلىق» كېرەك بولمىدى!

ئەيسانىڭ ۋالىي پىلاتۇسنىڭ ئالدىدا سوتلىنىشى

23

[1] ئاندىن كېڭەشمىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئورنىدىن تۇرۇشۇپ، ئۇنى ۋالىي پىلاتۇسنىڭ ئالدىغا ئېلىپ بېرىشتى. [2] ئۇ يەردە ئۇلار ئۇنىڭ ئۈستىدىن شىكايەت قىلىپ:

— ئۆزىنى مەسىھ، يەنى پادىشاھ دەپ ئاتىۋېلىپ، خەلقىمىزنى ئازدۇرۇپ ۋە قۇتراتتىپ، قەيسەرگە[452] باج-سېلىق تاپشۇرۇشنى توسقان بۇ ئادەمنى بايقاپ[453] ئۇنى تۇتتۇق، — دېيىشتى.

[3] پىلاتۇس ئۇنىڭدىن: — سەن يەھۇدىيلارنىڭ پادىشاھىمۇسەن؟ — دەپ سورىدى.

ئۇ: — ئېيتقىنىڭدەك[454]، — دەپ جاۋاب بەردى.

[4] ئاندىن پىلاتۇس باش كاھىنلار بىلەن كۆپچىلىككە:

— بۇ ئادەمدىن بىرەر شىكايەت قىلغۇدەك ئىشنى تاپالمىدىم، — دېدى.

[5] لېكىن ئۇلار تېخىمۇ قەتئىي ھالدا:

— ئۇ گالىلىيەدىن تارتىپ تاكى بۇ يەرگىچە، پۈتكۈل يەھۇدىيەدىمۇ تەلىم بېرىش بىلەن خەلقنى قۇتراتتىدۇ.

ھالبۇكى، يەھۇدىي خەلقى ئۆزلىرىنىڭ ئەمەس، بەلكى رىم ئىمپېرىيەسىنىڭ قانۇنى ئاستىدا تۇرغاچقا، ئەيسانى ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىش ئۈچۈن رىم ھاكىمىيىتى ئالدىدا باشقا بىرەر ئەرز-شىكايەتنى تېپىشى كېرەك. بۇ تۆۋەندىكى بابتا (2:23) كۆرۈنىدۇ.

452 «قەيسەر» — رىم ئىمپېراتورى.

453 «باج-سېلىق تاپشۇرۇشنى توسقان» — بۇ يالغان، ئەلۋەتتە. 20:20-26نى كۆرۈڭ. شىكايەت «سىياسىي جەھەتتىكى» بولۇپ، ئۈچ قىسىمنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ: (1) ئۇ خەلقنى قۇترىتىۋاتىدۇ، «ئاممىۋىي تەرتىپ»نى بۇزىدۇ؛ (2) خەلقنىڭ باج-سېلىق بېرىشىگە يول قويمىدى؛ (3) ئۆزىنى پادىشاھ دەپ ئېلان قىلدى (دېمەك، رىم ئىمپېراتورىغا قارشى چىققان).

454 «ئېيتقىنىڭدەك» — گرېك تىلىدا بۇ سۆزنىڭ «شۇنداق، لېكىن ئەمەلىيەت دەل سېنىڭ ئويلىغىنىڭدەك ئەمەس» دېگەن پۇرىقى چىقىدۇ.

ئەيسا ھېرود خاننىڭ ئالدىدا

[6] پىلاتۇس «گالىلىيە» دېگەن سۆزنى ئاڭلاپ:
ــ بۇ كىشى گالىلىيەلىكمۇ؟ ــ دەپ سورىدى [7] ۋە ئۇنىڭ ھېرود خاننىڭ قول ئاستىدىكى ئۆلكىدىن كەلگەنلىكىدىن خەۋەر تېپىپ، ئۇنى ھېرودقا يوللاپ بەردى (ئۇ كۈنلەردە ھېرودمۇ يېرۇسالېمدا ئىدى).
[8] ھېرود ئەيسانى كۆرگەندە ئىنتايىن خۇشال بولدى. چۈنكى ئۇ ئۇزۇندىن بېرى ئۇنىڭغا دائىر كۆپ ئىشلارنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭدىن بىر مۆجىزە كۆرۈش ئۈمىدىدە بولۇپ، ئۇنى كۆرۈش پۇرسىتىنى ئىزدەۋاتاتتى. [9] ئۇ ئەيسادىن كۆپ سوئاللارنى سورىدى، لېكىن ئۇ ھېرودقا بىر ئېغىزمۇ جاۋاب بەرمىدى.
[10] باش كاھىنلار ۋە تەۋرات ئۇستازلىرى يېقىن تۇرۇپ ئۇنىڭ ئۈستىدىن ھە دەپ ئەرز-شىكايەت قىلىۋاتاتتى. [11] ھېرود خان ۋە ئۇنىڭ لەشكەرلىرى ئۇنى خارلاپ مەسخىرە قىلىشىپ، ئۇنىڭغا شاھانە تون-كىيىم كىيدۈرۈپ، ئۇنى يەنە پىلاتۇسنىڭ ئالدىغا قايتۇرۇپ يوللىدى.
[12] مانا شۇ كۈندىن باشلاپ، پىلاتۇس بىلەن ھېرود دوست بولۇپ قالدى؛ چۈنكى ئىلگىرى ئۇلار ئارىسىدا ئاداۋەت بولغانىدى.

ئەيسانىڭ ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنىشى

[13] ۋالىي پىلاتۇس باش كاھىنلارنى، يەھۇدىي ھۆكۈمدارلارنى ۋە خالايىقنى يىغىپ، [14] ئۇلارغا:
ــ سىلەر بۇ ئادەمنىڭ ئۈستىدىن «خەلقنى ئازدۇرىدۇ ۋە قۇترىتىدۇ» دەپ شىكايەت قىلىپ ئۇنى ئالدىمغا تارتىپ كەلدىڭلار. مانا، مەن سىلەرنىڭ ئالدىڭلاردا ئۇنى سوراق قىلغىنىم بىلەن، ئۇنىڭدىن سىلەر شىكايەت قىلغان جىنايەتلەردىن بىرنىمۇ تاپالمىدىم. [15] ھېرودمۇ تاپمىدى[455]؛ چۈنكى مەن سىلەرنى ئۇنىڭ ئالدىغا ئەۋەتتىم. مانا، ئۇنىڭدا ئۆلۈمگە لايىق ھېچقانداق

[455] ياكى «ھېرود ئۇنى بىزگە قايتۇرۇۋېتىپتۇ».

جىنايەت يوق ئىكەن. 16 شۇڭا مەن ئۇنى جازالاپ، ئاندىن قويۇپ بېرىمەن،
ــ دېدى[456] 17 (ئۇنىڭ ھەر قېتىملىق ئۆتۈپ كېتىش ھېيتىدا، يەھۇدىي
مەھبۇسلاردىن بىرىنى ئۇلارغا قويۇپ بېرىش مەجبۇرىيىتى بار ئىدى). 18 لېكىن
كۆپچىلىك تەڭلا چۇقان سېلىشىپ:
ــ بۇنى يوقىتىڭ! بىزگە باراباسنى قويۇپ بېرىڭ! ــ دېيىشتى 19 (باراباس
بولسا شەھەردە توپىلاڭ كۆتۈرگەنلىكى ۋە قاتىللىق قىلغانلىقى ئۈچۈن زىندانغا
تاشلانغان مەھبۇس ئىدى). 20 شۇنىڭ بىلەن پىلاتۇس ئەيسانى قويۇپ
بېرىشنى خالاپ، كۆپچىلىككە يەنە سۆز قىلغىلى تۇردى. 21 لېكىن ئۇلار
جاۋابەن يەنە چۇقان سېلىشىپ:
ــ كرېستلىگىن، ئۇنى كرېستلىگىن! ــ دەپ ۋارقىراشتى.
22 پىلاتۇس ئۈچىنچى قېتىم ئۇلارغا:
ــ نېمىشقا؟ ئۇ زادى نېمە يامانلىق قىلغان؟ مەن ئۇنىڭدىن ئۆلۈمگە
لايىق ھېچ جىنايەت تاپالمىدىم. شۇنىڭ ئۈچۈن مەن ئۇنى جازالاپ، قويۇپ
بېرىمەن[457]، ــ دېدى.
23 بىراق ئۇلار يەنىلا ھە دەپ چۇقان سېلىشىپ: «ئۇ كرېستلەنسۇن!» دەپ
تەلەپ قىلىپ چىڭ تۇرۇۋالدى. ئۇلارنىڭ ھەمدە باش كاھىنلارنىڭ چۇقانلىرى ئاخىر
كۈچلۈك كەلدى. 24 پىلاتۇس ئۇلارنىڭ تەلىپى بويىچە ئادا قىلىنسۇن دەپ ھۆكۈم
چىقاردى. 25 ۋە ئۇلارنىڭ تىلىگىنىنى، يەنى توپىلاڭ كۆتۈرۈش ۋە قاتىللىق ئۈچۈن
زىندانغا تاشلانغاننى قويۇپ بېرىپ، ئەيسانى ئۇلارنىڭ خاھىشىغا تاپشۇرۇپ بەردى.

456 «شۇڭا مەن ئۇنى جازالاپ، ئاندىن قويۇپ بېرىمەن». بۇ «جازالاش» بەلكىم قامچىلاش بولاتتى. بۇ سۆزلەر ئوقۇرمەنلەرگە غەلىتە تۇيۇلۇشى مۇمكىن. بىراۋدا جىنايەت بولمىسا، نېمىشقا ئۇنى جازالايدۇ؟ مۇنداق ئادالەتسىزلىك رىم ئىمپېرىيەسى تۈزۈمىدە بەك كۆپ ئىدى. ئۇلار دېلونى سۈرۈشتە قىلغاندىمۇ ئادەمنى قامچىلايتتى («روس.» 24:22نى كۆرۈڭ). لېكىن مۇشۇ يەردە پىلاتۇسنىڭ ئەيسانى مۇنداق «قامچىلايمەن» دېيىشىنىڭ مەقستى پەقەت يەھۇدىي چوڭلارنى بىر ئاز رازى قىلىشتىن ئىبارەت ئىدى، خالاس.

457 16-ئايەتتىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.

ئەيسانىڭ كرېستلىنىشى

26 ۋە ئۇلار ئۇنى ئېلىپ كېتىۋاتقاندا، يولدا كۇرىنى شەھىرىلىك سىمون
ئىسىملىك بىر كىشى سەھرادىن كېلىۋاتاتتى؛ ئۇلار ئۇنى تۇتۇۋېلىپ، كرېستنى
ئۇنىڭغا كۆتۈرگۈزۈپ، ئەيسانىڭ كەينىدىن ماڭدۇردى(458). 27 ئەيسانىڭ كەينىدە
زور بىر توپ خەلق، شۇنداقلا ئۇنىڭغا ئېچىنىپ يىغا-زار كۆتۈرۈشۈۋاتقان
ئاياللارمۇ ئەگىشىپ كېلىۋاتاتتى. 28 لېكىن ئەيسا كەينىگە بۇرۇلۇپ ئۇلارغا:
— ئەي يېرۇسالېمنىڭ قىزلىرى! مەن ئۈچۈن يىغلىماڭلار، بەلكى ئۆزۈڭلار
ۋە بالىلىرىڭلار ئۈچۈن يىغلاڭلار! 29 چۈنكى سىلەرگە شۇنداق ئېغىر كۈنلەر
كېلىدۇكى، كىشىلەر: «تۇغماسلار، بالا كۆتۈرمىگەن قورساقلار ۋە ئېمىتمىگەن
ئەمچەكلەر بەختلىكتۇر!» — دېيىشىدۇ. 30 شۇ چاغدا كىشىلەر تاغلارغا:
«ئۈستىمىزگە ئۆرۈل!»، دۆڭلۈكلەرگە: «ئۈستىمىزنى ياپ!» دەپ نىدا
قىلىشىدۇ(459). 31 چۈنكى ئادەملەر ياپيېشىل دەرەختكە شۇنداق ئىشلارنى
قىلغان يەردە، قۇرۇپ كەتكەن دەرەختكە نېمە ئىشلار بولار؟!(460) — دېدى.
32 ئىككى جىنايەتچىمۇ ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىنغىلى ئۇنىڭ بىلەن تەڭ
ئېلىپ كېلىنگەنىدى. 33 ۋە ئۇلار «باش سۆڭەك»(461) دەپ ئاتالغان جايغا
كەلگەندە، ئۇ يەردە ئۇنى ۋە يەنە ئىككى جىنايەتچىنى، بىرىنى ئۇنىڭ ئوڭ
يېنىدا ۋە يەنە بىرىنى سول يېنىدا كرېستكە تارتتى. 34 ئەيسا:
— ئى ئاتا، ئۇلارنى كەچۈرگىن، چۈنكى ئۇلار ئۆزىنىڭ نېمە قىلىۋاتقانلىقىنى
بىلمەيدۇ، — دېدى.
لەشكەرلەر چەك تاشلاپ، ئۇنىڭ كىيىملىرىنى بۆلۈشۈۋالدى. 35 خالايىق

458 باشقا ئىنجىل بايانلىرىدىن بىلىمىزكى، بۇنىڭ سەۋەبى ئەيسانىڭ ھالسىراپ كەتكەنلىكىدىن ئىدى «مات.» 32:27، «مار.» 21:15 ۋە ئىزاھاتلارنى كۆرۈڭ.

459 خۇدانىڭ غەزىپى شۇنچە دەھشەتلىك بولىدۇكى، كىشىلەر ئۇنىڭدىن قېچىش ئۈچۈن ھەرقانچە قورقۇنچلۇق ئامال-چارە بولسىمۇ، خالايدۇ. «ھوش.» 8:10 ۋە «ۋەھىي» 16:6نى كۆرۈڭ.

460 بۇ سىرلىق بېشارەت بەلكىم: «مەن گۇناھسىز، مېھرىبان بولۇپ خۇدانىڭ جازا قوراللىرى بولغان چەتئەللىكلەرنىڭ قولىدا شۇنچە كۆپ ئازاب تارتقان يەردە، كەلگۈسىدە سىلەردەك گۇناھقا پاتقانلارنى ئۇلار قانداق جازالار؟» دېگەندەك.

461 «باش سۆڭەك» گرېك تىلىدا «كالۋارىي»، ئىبرانىي تىلىدا «گولگوتا».

قاراپ تۇراتتى، يەھۇدىي ھۆكۈمدارلارمۇ يېنىدا تۇرۇپ ئۇنىڭغا دىمىغىنى قېقىپ مەسخىرە قىلىپ: باشقىلارنى قۇتقۇزۇپتىكەن! ئەگەر ئۇ راستتىن خۇدانىڭ مەسىھى، ئۇنىڭ تاللىۋالغىنى بولسا، ئۆزىنى قۇتقۇزۇپ باقسۇن! ــ دېيىشتى.
36 لەشكەرلەرمۇ ئۇنى مەسخىرە قىلىشىپ، يېنىغا بېرىپ ئۇنىڭغا سىركە تەڭلەپ:
37 ــ ئەگەر سەن يەھۇدىيلارنىڭ پادىشاھى بولساڭ، ئۆزۈڭنى قۇتقۇزۇپ باق! ــ دېيىشتى.
38 ئۇنىڭ ئۈستىدىكى تاختايغا گرېكچە، لاتىنچە ۋە ئىبرانىيچە ھەرپلەر بىلەن: «بۇ كىشى يەھۇدىيلارنىڭ پادىشاھىدۇر» دەپ يېزىپ قويۇلغانىدى[462].
39 ئۇنىڭ بىلەن بىللە كرېستكە تارتىلغان ئىككى جىنايەتچىنىڭ بىرى ئۇنى ھاقارەتلەپ:
ــ سەن مەسىھ ئەمەسمىدىڭ؟ ئەمدى ئۆزۈڭنىمۇ، بىزنىمۇ قۇتقۇزە! ــ دېدى.
40 بىراق يەنە بىرى ئۇنىڭ گېپىگە تەنبىھ بېرىپ: سەن ئۆزۈڭ ئوخشاش ھۆكۈمنىڭ تېگىدە تۇرۇپ خۇدادىن قورقمامسەن؟ 41 بىزنىڭ جازالىنىشىمىز ھەقلىق، چۈنكى ئۆز قىلمىشلىرىمىزنىڭ تېگىشلىك جازاسىنى تارتتۇق؛ لېكىن بۇ كىشى ھېچقانداق ناتوغرا ئىش قىلمىغانغۇ! ــ دەپ جاۋاب بەردى.
42 ئاندىن، ئۇ ئەيساغا:
ــ ئى رەب، پادىشاھلىقىڭ بىلەن كەلگىنىڭدە، مېنى ياد قىلغىن، ــ دېدى.
43 ئەيسا ئۇنىڭغا: ــ بەرھەق، مەن ساڭا ئېيتايكى، بۈگۈن سەن مەن بىلەن بىللە جەننەتتە بولىسەن[463]، ــ دېدى.

---

462 رىملىقلار بۇ سۆزلەرنى ئەيسانى مەسخىرە قىلىش ئۈچۈن يازغان، ئەلۋەتتە. شۈبھىسىزكى، پىلاتۇس بۇ ئارقىلىق يەھۇدىيلارنىمۇ مەسخىرە قىلماقچى ياكى ئەيىبلىمەكچى بولغان؛ بىراق خۇدا بولسا بۇ ئارقىلىق ھەقىقىي ئەھۋالنى كۆرسەتكەن («يۇھ.» 19:19-22نى، «زەب.» 10:76نى كۆرۈڭ).

463 رەبنىڭ: «سەن «بۈگۈن» مەن بىلەن بىللە جەننەتتە بولىسەن» دېگەن مۇشۇ سۆزى بەزىلەرنىڭ: «ئەيسا ئۆلگەندىن كېيىن دوزاختا چۈشكەن» دېگەن بىدئەت تەلىمىنىڭ تولىمۇ خاتا ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. بىز «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە بۇ توغرۇلۇق ئازراق توختىلىمىز.

ئەيسانىڭ ئۆلۈمى

44 ھازىر ئالتىنچى سائەت بولۇپ، پۈتۈن زېمىننى توققۇزىنچى سائەتكىچە[464]
قاراڭغۇلۇق باستى. 45 قۇياش نۇرىنى بەرمىدى ۋە ئىبادەتخانىنىڭ پەردىسى
توساتتىن ئوتتۇرىسىدىن يېرتىلىپ ئىككى پارچە بولۇپ كەتتى[465]. 46 ئەيسا
قاتتىق ئاۋاز بىلەن نىدا قىلغاندىن كېيىن: ــ ئى ئاتا! روھىمنى قولۇڭغا
تاپشۇردۇم، ــ دېدى-دە، تىنىقى توختاپ، جان ئۈزدى[466].
47 ئۇ يەردە تۇرغان يۈزبېشى يۈز بەرگەن ئىشلارنى كۆرۈپ: ــ بۇ ئادەم
ھەقىقەتەن دۇرۇس ئادەم ئىكەن! ــ دەپ خۇدانى ئۇلۇغلىدى.
48 ۋە بۇ مەنزىرىنى كۆرۈشكە يىغىلغان بارلىق خەلق يۈز بەرگەن ئىشلارنى
كۆرۈپ كۆكرەكلىرىگە ئۇرۇپ ئۆيلىرىگە قايتىشتى. 49 ۋە ئۇنى تونۇيدىغان بارلىق
كىشىلەر ۋە گالىلىيەدىن ئۇنىڭغا ئەگىشىپ كەلگەن ئاياللار يىراقتا تۇرۇپ، بۇ
ۋەقەلەرگە قاراپ تۇردى.

ئەيسانىڭ دەپنە قىلىنىشى

50-51 ۋە مانا شۇ يەردە كېڭەشمىدىكىلەردىن يۈسۈپ ئىسىملىك بىرى بار
ئىدى. ئۇ ئۆزى ئاقكۆڭۈل ۋە ئادىل ئادەم بولۇپ، ئۇلارنىڭ مەسلىھەتىگە ۋە
قىلغىنىغا قوشۇلمىغانىدى. ئۆزى يەھۇدىيە ئۆلكىسىدىكى ئارىماتىيا دېگەن بىر
شەھەردىن بولۇپ، خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى تەلمۈرۈپ كۈتەتتى. 52 ئۇ ئۆزى
پىلاتۇسنىڭ ئالدىغا بېرىپ ئەيسانىڭ جەسىتىنى بېرىشنى تەلەپ قىلدى؛
53 ۋە ئۇنى كرېستتىن چۈشۈرۈپ كاناپ بىلەن كېپەنلەپ، قورام تاشتىن ئويۇپ
ياسالغان، ھېچكىم قويۇلمىغان بىر قەبرىگە دەپنە قىلدى. 54 بۇ «تەييارلىق

---

464 «ئالتىنچى سائەت» ــ چۈش. «توققۇزىنچى سائەت» ــ چۈشتىن كېيىن سائەت ئۈچ. يەھۇدىيلار ۋاقىتنى ئەتىگەن سائەت ئالتىدىن باشلاپ ھېسابلايتتى (مەسىلەن، ئۇلاردا «بىرىنچى سائەت» بىزدە سائەت يەتتە بولاتتى).

465 «مات.» 51:27دىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.

466 «تىنىقى توختاپ جان ئۈزدى» ياكى «روھىنى چىقاردى». گرېك تىلىدا «روھ» ۋە «تىنىق» بىر سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. «زەب.» 5:31نى كۆرۈڭ. مۇشۇ ئايەتتىكى بىرىنچى «قاتتىق ئاۋاز بىلەن نىدا قىلىش»ى بەلكىم «يۇھ.» 30:19دە خاتىرىلەنگەن.

كۈنى»(467) بولۇپ، شابات كۈنى يېقىنلىشىپ قالغانىدى. 55 ۋە ئۇنىڭ بىلەن گالىلىيەدىن كەلگەن ئاياللار يۈسۈپكە ئەگىشىپ، قەبرىنى ۋە ئۇنىڭ جەسىتىنىڭ قانداق قويۇلغىنىنى كۆردى. 56 ئاندىن يېنىپ بېرىپ ئەترلەر ۋە خۇش پۇراقلىق بۇيۇملارنى(468) تەييار قىلدى ۋە تەۋراتتىكى ئەمر بويىچە شابات كۈنى ئارام ئېلىشتى.

ئەيسانىڭ تىرىلىشى

24
1 ئەمدى ھەپتىنىڭ بىرىنچى كۈنىدە(469) تاڭ يۇراي دەپ
قالغاندا، ئاياللار ئۆزلىرى تەييارلىغان ئەترلەرنى ئېلىپ، قەبرىگە
كەلدى. 2 ئۇلار قەبرىنىڭ ئاغزىدىكى تاشنىڭ دومىلىتىۋېتىلگەنلىكىنى كۆردى؛
3 ۋە قەبرىگە كىرىپ قارىۋىدى، رەب ئەيسانىڭ جەسىتى يوق تۇراتتى. 4 ۋە
شۇنداق بولدىكى، ئۇلار بۇنىڭدىن پاتىپاراق بولۇپ تۇرغاندا، مانا، نۇر چاقناپ
تۇرىدىغان كىيىملەرنى كىيگەن ئىككى زات(470) ئۇلارنىڭ يېنىدا تۇيۇقسىز
پەيدا بولدى. 5 ئاياللار قاتتىق ۋەھىمىگە چۈشۈپ، يۈزلىرىنى يەرگە يېقىشتى.

---

467 «تەييارلىق كۈنى» ــ شابات كۈنى (دەم ئېلىش كۈنى، شەنبە كۈنى)نىڭ ھارپا كۈنىدۇر. دەم ئېلىش كۈنىدە كىشىلەرنىڭ «ئىش قىلماسلىق»ى ئۈچۈن ھارپا كۈنىدە تاماق ئېتىلىشى ۋە باشقا كېرەكلىك خىزمەتلەرنى ئالدىنئالا قىلىۋېلىشى كېرەك ئىدى ــ شۇڭا ئالدىنقى كۈنى «تەييارلىق كۈنى» دەپ ئاتىلاتتى.

تەۋرات كالېندارى بويىچە «پېتىر نان ھېيتى»نىڭمۇ بىرىنچى كۈنى («نىسان»، يەنى 1-ئاينىڭ 15-كۈنى) «شابات كۈنى» دەپ ھېسابلىنىشى كېرەك ئىدى («لاۋ.» 23:6-7). شۇڭا ئۇنىڭ ھارپا كۈنىمۇ «تەييارلىق كۈنى» دەپ ئاتىلاتتى. بۇ «نىسان» ئاينىڭ 14-كۈنى ئىدى.

شابات كۈنى يەھۇدىيلار ئارىسىدا ھەپتىنىڭ بارلىق كۈنلىرىگە ئوخشاشلا كەچقۇرۇن باشلىنىدۇ.

468 «بۇيۇملار» ــ ياكى «مەلھەملەر». بۇ بۇيۇملارنىڭ ئىشلىتىلىشىنىڭ مەقسىتى جەسەتنىڭ ئۈستىگە چېچىپ ئۇنىڭ چىرىپ كېتىشىنى ئاستىلىتىشتىن ئىبارەت ئىدى.

469 «ھەپتىنىڭ بىرىنچى كۈنى» ياكى «شاباتتىن كېيىنكى كۈن» ــ يەكشەنبە. باشقا بىرخىل تەرجىمىسى ««ھەپتىلەر»نىڭ بىرىنچى كۈنى». پېتىر نان ھېيتىدىن «ئورما ھېيتى»غىچە 7 ھەپتە، يەنى 49 كۈن سانىلىشى كېرەك. بۇ ۋاقىت «ھەپتىلەر» دەپ ئاتىلىدۇ، «ئورما ھېيتى» بەزىدە «ھەپتىلەر ھېيتى» دەپمۇ ئاتىلىدۇ.

470 «ئىككى زات» ــ گرېك تىلىدا «ئىككى ئەر كىشى» ــ بۇلار پەرىشتىلەر بولسا كېرەك.

ئىككى زات ئۇلارغا: ــ نېمە ئۈچۈن تىرىك بولغۇچىنى ئۆلگەنلەرنىڭ ئارىسىدىن ئىزدەيسىلەر؟ [7-6] ئۇ بۇ يەردە ئەمەس، بەلكى ئۇ تىرىلدى! ئۇ تېخى گالىلىيەدە تۇرغان ۋاقتىدا، ئۇنىڭ سىلەرگە نېمىنى ئېيتقىنىنى، يەنى: «ئىنسانئوغلىنىڭ گۇناھكار ئادەملەرنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلۇپ، كرېستلىنىپ، ئۈچىنچى كۈنى قايتا تىرىلىشى مۇقەررەردۇر» دېگەنلىرىنى ئەسلەپ بېقىڭلار! ــ دېدى.
[8] ۋە ئۇلار ئۇنىڭ دەل شۇنداق دېگىنىنى ئېسىگە ئېلىشتى؛ [9] ۋە قەبرىدىن قايتىپ، بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى ئون بىرەيلەنگە، شۇنداقلا قالغان مۇخلىسلارنىڭ ھەممىسىگە يەتكۈزدى. [10] روسۇللارغا بۇ ئىشلارنى يەتكۈزگۈچىلەر بولسا ماگداللىق مەريەم، يوئاننا ۋە ياقۇپنىڭ ئانىسى مەريەم ھەمدە ئۇلار بىلەن بىللە بولغان باشقا ئاياللار ئىدى. [11] لېكىن ئاياللارنىڭ بۇ ئېيتقانلىرى ئۇلارغا ئەپسانىدەك بىلىندى، ئۇلار ئۇلارنىڭ سۆزلىرىگە ئىشەنمىدى. [12] بىراق پېترۇس ئورنىدىن تۇرۇپ، قەبرىگە يۈگۈرۈپ باردى. ئۇ ئېڭىشىپ قەبرە ئىچىگە قارىۋىدى، يالغۇز كاناپ كېپەنلىكنىڭ تىلىم-تىلىم پارچىلىرىنى كۆرۈپ، يۈز بەرگەن ئىشلارغا تەئەججۈپلىنىپ ئۆيىگە قايتىپ كەتتى.

ئېمايۇس يېزىسىغا بارىدىغان يولدا مېڭىۋاتقان سىرلىق مۇساپىر

[13] ۋە مانا، شۇ كۈندە ئۇلاردىن ئىككىيلەن يېرۇسالېمدىن ئون بىر چاقىرىم[471] يىراقلىقتىكى ئېمايۇس دېگەن كەنتكە كېتىپ باراتتى. [14] ئۇلار يۈز بەرگەن بارلىق ئىشلار توغرىسىدا سۆزلىشىپ كېتىۋاتاتتى. [15] ۋە شۇنداق بولدىكى، ئۇلار سۆزلىشىپ-مۇلاھىزىلىشىپ كېتىۋاتقاندا، مانا ئەيسا ئۆزى ئۇلارغا يېقىنلىشىپ كېلىپ، ئۇلار بىلەن بىللە ماڭدى؛ [16] لېكىن ئۇلارنىڭ كۆزلىرى ئۇنى تونۇشتىن تۇتۇلدى.
[17] ئۇ ئۇلاردىن: كېتىۋېتىپ نېمە ئىشلار توغرۇلۇق مۇنازىرە قىلىشىۋاتىسىلەر؟ ــ دەپ سورىدى. ئۇلار قايغۇلۇق قىياپەتتە توختاپ، [18] ئۇلاردىن كلېيوپاس

[471] «ئون بىر چاقىرىم» ــ گرېك تىلىدا «ئاتمىش ستادىيون» ــ بىر ستادىئون تەخمىنەن 185 مېتىر كېلىدۇ.

ئىسمىلىك بىرى جاۋاب بېرىپ: يېرۇسالېمدا تۇرۇپمۇ، مۇشۇ كۈنلەردە شۇ
يەردە يۈز بەرگەن ۋەقەلەردىن بىردىنبىر خەۋەر تاپمىغان مۇساپىر سەن
ئوخشىمامسەن؟! ــ دېدى.
19 ــ ۋە ئۇ ئۇلاردىن: نېمە ۋەقەلەر بولدى؟ ــ دەپ سورىدى.
ــ «ناسارەتلىك ئەيساغا مۇناسىۋەتلىك ۋەقەلەر!» ــ دېدى ئۇلار، ــ
«ئۇ ئۆزى خۇدانىڭ ئالدىدىمۇ، بارلىق خەلقنىڭ ئالدىدىمۇ ئەمەلدە ۋە سۆزدە
قۇدرەتلىك بىر پەيغەمبەر بولۇپ، 20 باش كاھىنلار ۋە ھۆكۈمدارلىرىمىز ئۇنى
ئۆلۈم ھۆكۈمىگە تاپشۇرۇپ، كرېستلەتتى. 21 بىز ئەسلىدە ئۇنى ئىسرائىلغا
ھەمجەمەت بولۇپ ئازاد قىلىدىغان[472] زات ئىكەن، دەپ ئۈمىد قىلغانىدۇق.
لېكىن ئىشلار شۇنداق بولدى، ھازىر بۇ ۋەقەلەر يۈز بەرگىنىگە ئۈچىنچى كۈن
بولدى؛ 22 يەنە كېلىپ، ئارىمىزدىكى بىرنەچچە ئايال ھەم بىزنى ھاڭ-تاڭ
قالدۇرۇۋەتتى. چۈنكى ئۇلار بۈگۈن تاڭ سەھەردە قەبرىگە بېرىپتىكەن، 23 ئۇنىڭ
جەسىتىنى تاپالماي قايتىپ كېلىپ: «بىزگە بىرنەچچە پەرىشتە غايىبانە
كۆرۈنۈشتە ئايان بولۇپ، «ئۇ تىرىك!» دېدى» دەپ ئېيتىپتۇ. 24 بىزنىڭ
بىلەن ئارىمىزدىن بىرنەچچەيلەن قەبرىگە بېرىپ، ئەھۋالنىڭ دەل ئاياللارنىڭ
ئېيتقىنىدەك ئىكەنلىكىنى بايقاپتۇ. لېكىن ئۇنى ئۇلارمۇ كۆرمەپتۇ».
25 ئەيسا ئۇلارغا:
ــ ئەي نادانلار، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئېيتقانلىرىنىڭ ھەممىسىگە ئىشىنىشكە
قەلبى گاللار! 26 مەسىھنىڭ ئۆزىگە خاس شان-شەرىپىگە كىرىشتىن بۇرۇن،
مۇشۇ جاپا-مۇشەققەتلەرنى بېشىدىن ئۆتكۈزۈشى مۇقەررەر ئەمەسمىدى؟ ــ
دېدى.
27 ئاندىن پۈتۈن تەۋرات-زەبۇردىن، مۇسا ۋە باشقا بارلىق پەيغەمبەرلەرنىڭ
يازمىلىرىدىن باشلاپ ئۇ ئۆزى ھەققىدە ئالدىن پۈتۈلگەنلىرىنى ئۇلارغا شەرھ
بېرىپ چۈشەندۈردى.
28 ئۇلار بارىدىغان كەنتكە يېقىنلاشقاندا، ئۇ يىراقراق بىر يەرگە بارىدىغاندەك
تۇراتتى. 29 لېكىن ئۇلار ئۇنى تۇتۇۋېلىپ:

[472] «ھەمجەمەت-ئازاد قىلغۇچى» ياكى «ھەمجەمەت-قۇتقۇزغۇچى» توغرۇلۇق «ئايۇپ» 25:19 ۋە ئىزاھات، شۇنداقلا «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.

— كەچ كىرىپ قالدى، ھېلىلا كۈن ئولتۇرىدۇ. بىز بىلەن بىللە قونۇپ قالغىن، — دەپ ئۆتۈندى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۇلار بىلەن قونغىلى ئۆيگە كىردى.
30 ۋە شۇنداق بولدىكى، ئۇ ئۇلار بىلەن داستىخاندا ئولتۇرغاندا، ناننى قولىغا ئېلىپ، خۇداغا تەشەككۈر ئېيتتى، ئاندىن ناننى ئوشتۇپ ئۇلارغا تۇتتى[473].
31 ئۇلارنىڭ كۆزلىرى شۇئان ئېچىلىپ، ئۇنى تونۇدى؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۇلارنىڭ ئالدىدىن غايىب بولدى. 32 ئۇلار بىر-بىرىگە:
— ئۇ يولدا بىز بىلەن پاراڭلىشىپ، بىزگە مۇقەددەس يازمىلارغا شەرھ بەرگەندە، يۈرەك-باغرىمىز گويا ئوتتەك يانمىدىمۇ؟! — دېيىشتى.
33-34 ۋە ئۇلار شۇ ھامان[474] تۇرۇپ يېرۇسالېمغا قايتىپ كەلدى. ئۇلار ئىككىسى ئون بىرەيلەن بىلەن ئۇلارنىڭ ھەمراھلىرىنىڭ بىر يەرگە يىغىلىپ تۇرغىنىنىڭ ئۈستىگىلا چۈشتى، ئۇلار: «رەب راستتىن تىرىلىپتۇ. ئۇ سىمونغا كۆرۈنۈپتۇ!» دېيىشىۋاتاتتى. 35 شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئىككىيلەنمۇ يولدا يۈز بەرگەن ئىشلارنى ۋە ئۇ ناننى ئوشتۇۋاتقاندا ئۇنىڭ ئۆزلىرىگە قانداق تونۇلغىنىنى كۆپچىلىككە سۆزلەپ بەردى.

ئەيسانىڭ مۇخلىسلىرىغا يەنە كۆرۈنۈشى

36 ۋە ئۇلار بۇ ئىشلار ئۈستىدە سۆزلىشىۋاتقاندا، ئەيسا ئۆزى تۇساتتىن ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدا پەيدا بولۇپ:
— سىلەرگە ئامان-خاتىرجەملىك بولغاي![475] — دېدى.
37 ئۇلار بىرەر روھنى ئۇچراتتۇقمۇ نېمە، دەپ خىيال قىلىپ، ئالاقزادە بولۇشۇپ ۋەھىمىگە چۈشتى.
38 ئۇ ئۇلارغا:
— نېمىگە شۇنچە ئالاقزادە بولۇپ كەتتىڭلار؟ نېمىشقا قەلبىڭلاردا شەك-

473 «نان ئوشتۇش» — ئادەتتە بۇنى مېھمان ئەمەس، بەلكى ساھىبخانا قىلىشى كېرەك ئىدى.
474 گرېك تىلىدا «شۇ سائەتتىلا».
475 «سىلەرگە ئامان-خاتىرجەملىك بولغاي!» ئىبرانىي تىلىدا «شالوم ئەلەيكۇم»، ئەرەب تىلىدا «ئەسسالامۇئەلەيكۇم» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

گۇمان چىقىپ تۇرىدۇ؟ 39 قوللىرىمغا ۋە پۇتلىرىمغا قاراپ بېقىڭلار! مېنىڭ
ئۆزۈم ئىكەنلىكىمنى بىلىڭلار! مېنى تۇتۇپ كۆرۈڭلار، روھنىڭ ئەت بىلەن
سۆڭىكى يوق، لېكىن مەندە بارلىقىنى كۆرىسىلەر، ــ دېدى.
40 ۋە شۇنداق دېگەچ ئۇلارغا پۇت-قولىنى كۆرسەتتى. 41 ئۇلار خۇشلۇقتىن
كۆزلىرىگە ئىشەنگۈسى كەلمەي ھەيرانۇھەس تۇرغىنىدا ئۇ ئۇلاردىن:
ــ سىلەرنىڭ بۇ يەردە يېگۈدەك نەرسەڭلار بارمۇ؟ ــ دەپ سورىدى. 42 ئۇلار
بىر پارچە بېلىق كاۋىپى ۋە بىر پارچە ھەسەل كۆنىكىنى ئۇنىڭغا سۇنۇۋىدى،
43 ئۇ ئېلىپ ئۇلارنىڭ ئالدىدا يېدى.
44 ئاندىن ئۇ ئۇلارغا:
ــ مانا بۇ مەن سىلەر بىلەن بولغان ۋاقتىمدا سىلەرگە ئېيتقان: «مۇسا
خاتىرىلىگەن تەۋرات قانۇنى، پەيغەمبەرلەرنىڭ يازمىلىرى ۋە زەبۇردا مېنىڭ
توغرامدا پۈتۈلگەننىڭ ھەممىسى چوقۇم ئەمەلگە ئاشۇرۇلماي قالمايدۇ» دېگەن
سۆزلىرىم ئەمەسمۇ؟ ــ دېدى.
45 شۇنىڭ بىلەن ئۇ مۇقەددەس يازمىلارنى چۈشىنىشى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ
زېھىنلىرىنى ئاچتى 46 ۋە ئۇلارغا مۇنداق دېدى:
ــ مۇقەددەس يازمىلاردا شۇنداق ئالدىن پۈتۈلگەنكى ۋە شۇ ئىش مەسىھنىڭ
ئۆزىگە توغرا كەلدىكى، ئۇ ئازاب چېكىپ، ئۈچىنچى كۈنىدە ئۆلگەنلەر
ئارىسىدىن تىرىلىدۇ، 47 ئاندىن ئۇنىڭ نامى بىلەن «توۋا قىلىڭلار، گۇناھلارنىڭ
كەچۈرۈمىگە مۇيەسسەر بولۇڭلار» دېگەن خەۋەر يېرۇسالېمدىن باشلاپ بارلىق
ئەللەرگە جاكارلىنىدۇ. 48 سىلەر ئەمدى بۇ ئىشلارغا گۇۋاھچىدۇرسىلەر.
49 ۋە مانا، مەن ئاتامنىڭ ۋەدە قىلغىنىنى[476] ۋۇجۇدۇڭلارغا ئەۋەتىمەن.
لېكىن سىلەر يۇقىرىدىن چۈشىدىغان كۈچ-قۇدرەت بىلەن كىيگۈزۈلگۈچە،
شەھەردە[477] كۈتۈپ تۇرۇڭلار».

476 «ئاتامنىڭ ۋەدە قىلغىنى» ــ ئۆزىنىڭ مۇقەددەس روھى. خۇدا ئۇلارنى «قۇدرەت بىلەن كىيگۈزىدۇ».

477 «بۇ شەھەر» ــ يېرۇسالېم.

ئەيسانىڭ ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈشى

[50] ۋە ئۇ ئۇلارنى بەيت-ئانىيا يېزىسىغىچە باشلاپ باردى ۋە قوللىرىنى كۆتۈرۈپ ئۇلارنى بەرىكەتلىدى. [51] ۋە شۇنداق بولدىكى، ئۇلارنى بەرىكەتلىگەندە ئۇ ئۇلاردىن ئايرىلىپ ئاسمانغا كۆتۈرۈلدى. [52] ئۇلار ئۇنىڭغا سەجدە قىلىشتى ۋە زور خۇشال-خۇراملىق ئىچىدە يېرۇسالېمغا قايتىپ كېلىپ، [53] ھەردائىم ئىبادەتخانىدا تۇرۇپ خۇداغا شۈكۈر-سانا ئوقۇشۇپ تۇردى[478].

---

[478] بۇ 36-53-ئايەتلەرگە قارىغاندا، بۇ مەسىھنىڭ مۇخلىسلىرىغا ئاخىرقى كۆرۈنۈشى ئىدى. بىراق ئۇنىڭ تىرىلىشىنى بايان قىلىدىغان باشقا خاتىرىلەر بىلەن سېلىشتۇرغاندا، بۇ بىرىنچى يەكشەنبىدىكى كۆرۈنۈشتىن كېيىن ئەيسا يەنە بىرنەچچە قېتىم مۇخلىسلىرىغا ئايان بولدى. لۇقانىڭ بۇ خاتىرىسى ئەيسانىڭ مۇخلىسلارغا بىرىنچى كۈندىكى كۆرۈنۈشلىرىدىن بىراقلا قىرىقىنچى كۈندىكى كۆرۈنۈشىگە ئاتلاپ ئۆتكەن بولسا كېرەك (45-ئايەتتە ياكى 50-ئايەتتە «ئاتلاپ ئۆتىدۇ»). شۇڭا ئىنجىلدىكى «تۆت بايان»دا ھېچقانداق زىت يەرلەر يوق، دەپ قارايمىز. «لۇقا»نىڭ داۋامى «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»دۇر، ئەلۋەتتە.

قوشۇمچە سۆز

بىر مۇشۇ يەردە پۈتۈن «بايان» توغرۇلۇق ئەمەس، بەلكى بەزى ئالاھىدە قىزىق نۇقتا ياكى قىيىنلىقى بار ئايەتلەر ئۈستىدە ئازراق توختىلىمىز. «لۇقا»، «ماتتا» ۋە «ماركۇس»نى ئوقۇغانلار بولسا، ئۇ كىتابلاردا نۇرغۇن ئورتاق بايانلارنىڭ بارلىقىنى كۆرۈپ يېتەلەيدۇ. بىز تەرجىمىمىزدىمۇ، شۇنداق ئورتاق يەرلەر ئۈستىدە توختالغىنىمىزدا، «ماتتا»، «ماركۇس» ۋە «لۇقا»دىكى ئىزاھاتلار ۋە «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى بىر-بىرىگە باغلىغان ھالدا يېزىشقا تىرىشتۇق.

42:10 «بىراق بىرلا ئىش زۆرۈردۇر؛ ۋە مەريەم شۇنىڭدىن ئۆزىگە نېسىۋە بولىدىغان ياخشى ئۈلۈشنى تاللىدى؛ بۇ ھەرگىز ئۇنىڭدىن تارتىۋېلىنمايدۇ».

مارتا ۋە مەريەم ئىككىسى، شۈبھىسىزكى، ئەيسانى ئۆيىگە قارشى ئالدى؛ لېكىن ئەسلىدە ئۇنى تەكلىپ قىلغۇچى مارتا بولۇشى مۇمكىن (بۇ يەردىكى مەريەم ئەيسانىڭ ئانىسى مەريەم ئەمەس، ئەلۋەتتە). مارتا نۇرغۇن مېھمانلارنى كۈتۈش بىلەن ئالدىراش ئىدى ۋە مەريەم ئەيسانىڭ ئايىغىدا ئولتۇرۇپ ئۇنىڭ سۆزىنى تىڭشاۋاتاتتى. مارتا ئەيساغا مەريەم ماڭا ياردەم قىلمىدى، دەپ ئاغرىنىدۇ. بىزنىڭ ئەيسانىڭ بەرگەن مۇنۇ جاۋابىغا ئەستايىدىل كۆڭۈل قويۇشىمىزغا توغرا كېلىدۇ: —

«ئەي مارتا، مارتا، سەن كۆپ ئىشلارنىڭ غېمىنى يەپ ئاۋارە بولۇپ يۈرۈۋاتىسەن. بىراق بىرلا ئىش زۆرۈردۇر؛ ۋە مەريەم شۇنىڭدىن ئۆزىگە نېسىۋە بولىدىغان ياخشى ئۈلۈشنى تاللىدى؛ بۇ ھەرگىز ئۇنىڭدىن تارتىۋېلىنمايدۇ».

ئەيسا مارتاغا ئۇنىڭ ئىسمىنى ئىككى قېتىم تەكرارلاپ چوڭقۇر ئامراقلىق بىلەن سۆز قىلىدۇ (ئىبرانىي تىلىدا ئادەمنىڭ ئىسمىنى قايتىلاپ چاقىرىش كۈچلۈك ئامراقلىق، مېھىر-مۇھەببەتنى بىلدۈرىدۇ). ئۇنىڭ سۆزىدىن مارتانىڭ كۆڭلىنىڭ كۆپ ئىشلارغا بۆلۈنۈپ، غەمدە قېلىۋاتقىنىنى بايقايمىز؛ ئەمما رەببىمىز بۇ توغرۇلۇق ئۇنىڭغا «بىراق بىرلا ئىش

زۆرۈردۇر» دەپ مۆلايىملىق بىلەن تەنبىھ بېرىدۇ. ئەمدى ئۇ ئېيتقان «زۆرۈر بولغان ئىش» بولسا ئۇنىڭ ئايىغىدا ئولتۇرۇپ سۆزىنى تىڭشاشتىن ئىبارەت، دېمەكچىمۇ؟ بىزنىڭمۇ ئۇنىڭ مارتاغا ئېيتقان بۇ سۆزىنى ئەستايىدىللىق بىلەن ئاڭلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ ــ چۈنكى رەببىمىز مەريەم تاللىۋالغان «رەبنىڭ سۆزىنى تىڭشاش»نى «ئۆزىگە نېسىۋە بولىدىغان ياخشى ئۈلۈش»، دەيدۇ. «ئۈلۈش» بىر پۈتۈن ئىش-ھەرىكەتنىڭ مەلۇم قىسمىدۇر. شۇڭا باشقا ئىشلارمۇ «زۆرۈر بولغان بىرلا ئىش»نىڭ مەلۇم قىسمى بولۇشى كېرەك. ئۇنداقتا «زۆرۈر بولغان بىرلا ئىش»، يەنى «پۈتۈن بىر ئىش» زادى نېمە؟

مۇقەددەس يازمىلاردىكى كۆپ باشقا يەرلەردە بۇ سوئالغا جاۋاب تەمىنلەيدۇ، دەپ قارايمىز: ــ

«سىلەر قۇللار، ئەتتىن بولغان خوجايىنىڭلارغا مەسىھكە ئىتائەت قىلغىنىڭلاردەك چىن كۆڭلۈڭلاردىن ئەيمىنىش ۋە تىترەش بىلەن ئىتائەت قىلىڭلار؛ پەقەت كۆز ئالدىدىلا خىزمەت قىلىپ، ئادەمنى خۇش قىلغۇچى قۇللاردىن بولماڭلار، بەلكى مەسىھنىڭ قۇللىرىنىڭ سۈپىتىدە خۇدانىڭ ئىرادىسىنى جان-دىل بىلەن بەجا كەلتۈرۈڭلار، ئادەملەرگە ئەمەس، بەلكى رەبگە چىن دىلىڭلاردىن خىزمەت قىلىڭلار» («ئەف.» 6:5-7).

«ۋە ھەممە ئىشلاردا، سۆز بولسۇن، ئەمەل بولسۇن، ھەممىسىنى رەب ئەيسانىڭ نامىدا قىلىپ، ئۇنىڭ ئارقىلىق خۇدائاتىغا رەھمەت ئېيتىڭلار» («كول.» 17:3).

«نېمە ئىشنى قىلىۋاتقان بولساڭلار، ئۇنىڭدا ئىنسانلار ئالدىدا ئەمەس، بەلكى رەب ئالدىدا قىلغاندەك جان-دىل بىلەن ئۇنىڭغا ئىشلەڭلار» («كول.» 23:3).

ھەممىمىز «قۇللار» ئەمەس، ئەلۋەتتە. بىراق روسۇل پاۋلۇس مۇشۇ ئايەتلەردە تەتبىقلايدىغان پرىنسىپنى ھەممىمىزگە تەتبىقلاشقا توغرا كېلىدۇ. مەيلى خۇدانىڭ خىزمىتىدە بولسۇن، مەيلى باشقىلارنىڭ خىزمىتىدە بولسۇن «چىن كۆڭلۈڭلاردىن»، «جان-دىل بىلەن»، «پۈتۈن قەلب بىلەن» رەبنىڭ ئۆزى ئۈچۈن قىلغاندەك ياكى ئۇنىڭ ئالدىدا قىلغاندەك قىلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. چۈنكى بىزدە شۇ مۇمكىنچىلىك

باركى: ــ (1) خىزمەت قىلغىنىمىزدا نىيىتىمىز دۇرۇس بولمايدۇ؛ (2) بىز قىلغان خىزمىتىمىزدە تەشەككۇر ئېيتمايمىز، بەلكى ئاغرىنىمىز.

ئالايلۇق، بىز خىزمەتكە چىن كۆڭلىمىزدىن بېرىلمىسەك، بىز ھەتتا جامائەتتە رەبنىڭ خىزمىتىدە بولغىنىمىزدىمۇ، قېرىنداشلار بىزگە رەھمەت بىلدۈرمىسە ياكى خىزمىتىمىزنى بايقىمىسا، بىزدە خاپىچىلىق ياكى مەيۈسلۈك پەيدا بولىدۇ. بۇنداق ئىش ھېچ بولمىغاندا، بىزنىڭ خىزمىتىمىزدە يالغۇز خۇدانى رازى قىلىش ئۈچۈنلا ئەمەس، بەلكى باشقىلارنىڭ، بولۇپمۇ قېرىنداشلارنىڭ مىننەتدارلىقى ياكى ئالقىشلىرىغا، ھەتتا ئۇلارنىڭ ياخشى كۆرۈشىگە ئېرىشەيلى دېگەن قىسمەن تۇرتكە بىلەن تىرىشۋاتقانلىقىمىزنى ئىسپاتلايدۇ. ئەگەر يالغۇز خۇدانىلا رازى قىلىش نىشانى بىلەن ئىشلىسەك، ئۇنداقتا، ھەتتا ھېچكىم خىزمىتىمىزنى كۆرمىسىمۇ خۇدادىن كەلگەن شادلىق بىزدە بولاتتى.

خۇدا ئۈچۈن قىلغان خىزمىتىمىز شادلىق بىلەن بولمىسا، بەلكى كۆڭلىدە نارازىلىق ياكى خاپىچىلىق بىلەن بولسا، ئۇنداقتا خىزمىتىمىزنى توختىتىپ، شۇ ئەھۋالىمىزنىڭ سەۋەبىنى سۈرۈشتە قىلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. مەسىلەن، بىز مەلۇم كىشىلەرگە خەيرخاھلىق كۆرسىتەي دېگەن نىيەتتە بولساق، ئۇنداقتا شاد-خۇراملىق بىلەن قىلىشىمىز كېرەك. بولمىسا، ھېچقانداق سەدىقە بەرمەسلىككە توغرا كېلىدۇ. «ھەر ئادەم ھېچ قىينىلىپ قالماي ياكى مەجبۇرەن ئەمەس، بەلكى ئۆز كۆڭلىدە پۈككىنىچە بەرسۇن؛ چۈنكى خۇدا خۇشاللىق بىلەن بەرگۈچىنى ياخشى كۆرىدۇ» («2كور.» 7:9). يەنە، «... خەيرخاھلىق كۆرسىتىشنى بولسا، خۇشال-خۇراملىق بىلەن قىلسۇن» («رىم.» 7:12). چۈنكى باشقىلارغا ياردەم بەرگەندە بىزدە خۇرسەنلىك تۇيغۇسى بولمىسا، ئۇنداق قىلغىنىمىز بىزگە ئېغىر تۇيۇلسا، ئۇنداقتا ياردەم قوبۇل قىلغۇچىدا «ماڭا ياردەم بەرگۈچى بۇ ئىشتا چوڭ بەدەل تۆلىدى» دېگەندەك تەسىر قالدۇرماي قالمايمىز. ياردەم قوبۇل قىلغان كىشى: «قەرزدار بولۇپ قالدىم» دېگەن ھېسسىياتتا كېلىپ قالىدۇ. ئەكسىچە، بىزگە تاپشۇرۇلغان ئەمرلەر بويىچە باشقىلارغا «قەرزنى قايتۇرۇشۇم كېرەك» دېگەن تەسىرنى قالدۇرماسلىقىمىز لازىم: ــ «ياخشىلىق قىلغىلار، باشقىلارغا ئۆتنە بېرىڭلار ۋە «ئۇلار بىزگە بېرىنىمە قايتۇرىدۇ» دەپ ئويلىماڭلار» («لۇقا» 35:6).

مەريەم نېمە ئىش بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، بۇ پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ چوقۇم ئەيسانىڭ سۆزىنى تىڭشاي دېگەنىدى. ئۇنىڭ سۆزىگە قۇلاق سېلىش پەيتلىرى شۇنچە قىممەتلىك

ئىدى! بۇنداق ئەھۋالدا كىمنىڭ باشقا ئىشنى قىلىشقا رايى باردۇ؟ ۋە شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئولتۇرۇپ ئەيسانىڭ سۆزىنى ئاڭلىدى. بۇ چاغدا، شۈبھىسىزكى، بىرسى: «مارتامۇ مېھمانلارنى كۈتمەي، ئۇمۇ ئولتۇرۇۋېلىپ ئەيسانىڭ سۆزىنى تىڭشىسا، ئۇنداقتا مېھمانلارغا غىزا نەدىن كېلەتتى؟» دەپ سورايدۇ. لېكىن ئەگەر ئۇ ئولتۇرۇۋېلىپ تاماق ئەتمىسە، بۇ بىر چوڭ پاجىئە بولاتتى؟ مېھمانلار پەقەت نان ۋە سوغۇق سۇ بىلەن ئوزۇقلاندىمۇ، دەيلۇق، كىم ئۇنىڭدىن نارازى بولاتتى؟ ياكى بەلكىم ئاخىر بېرىپ ھەممەيلەن ئورنىدىن تۇرۇپ قولمۇقول بىرەر تاماق تەييارلىشى مۇمكىن ئىدى. بۇلارنى بىز ھازىر ھەرگىز بىلەلمەيمىز. مارتا «داستىخىنى كەڭ ساھىبخانا» دېگەن نام-ئابرۇيدىن مەھرۇم بولاتتى، لېكىن ئۇنىڭ شۇ ئابرۇيى شۇنچە مۇھىممۇ؟ ئېنىقكى، ئەيسانىڭ ئۇنىڭ ئالدىغا بىر تاللاش يولىنى قويۇپ: «مارتا، سەن مېھمانلارنى كۈتمەي دېسەڭ، ئۇنداقتا بۇ ئىش خۇشاللىق، رازىلىق بىلەن قىلىنسۇن؛ قەلبىڭدە باشقا ئىش قىلاي دېگەن ئىستەك بولسا شۇنىڭغا ئەركىنلىك بولسۇن، شۇنداق قىلساڭ ھەتتا تامىقىڭ يەتمەي قالسىمۇ، قەلبىڭدە سەن خۇداغا شان-شەرەپ ئوقۇغۇچىسەن» دېگىنىدەك بولىدۇ.

بۇ سۆزلەرنىڭ ئۇستىگە شۇنى قوشالايمىزكى، جىددىيلىك بولۇپ كەتكەن بۇ دەۋرىمىزدە «ئاددىيلاشتۇرۇش»نىڭ تولىمۇ ھاجىتى باردۇر. تۇرمۇشىمىز مۇرەككەپلىك ۋە ئالدىراشلىق بىلەن تولغاچقا، خۇدا ئالدىدا ئولتۇرۇپ، ئۇنىڭ ئاۋازىغا قۇلاق سېلىش، ئۇنىڭغا دۇئا قىلىش ۋە ئۇنىڭ سۆز-كالامىنى ئوقۇشقا چولىمىز تەگمەيدۇ. بىزدە ئىشلىرىمىزنى قەتئىي ئاددىيلاشتۇرۇش نىيىتى بولمىسا، قەلبىمىزدە باشقىلارغا يەتكۈزگۈدەك ھېچقانداق روھىي بايلىقلار بولمايدىغانلىقىنى ۋە پۈتكۈل ئۆمرىمىزنىڭ خۇدانىڭ پادىشاھلىقى ئۈچۈن ھېچ مەڭگۈ مېۋە بولماي بىكار ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى قاتتىق ئەپسۇس ئىچىدە كۆرىدىغان بولىمىز.

14-13:12 «بىرسى: ــ ئۇستاز، ئاكامغا ئاتىمىزدىن قالغان مىراسنى مەن بىلەن تەڭ ئۈلەشتۈرۈشكە بۇيرۇغايلا ــ دېدى. لېكىن ئۇ ئۇنىڭغا جاۋابەن: ــ بۇرادەر، كىم مېنى سىلەرنىڭ ئۈستۈڭلارغا سوتچى ياكى ئۈلەشتۈرگۈچى قىلدى؟ ــ دېدى».

نېمىشقا مەسىھ ھۆكۈم چىقىرىپ بېرىش تەلەپىنى رەت قىلدى؟

مەسىھنىڭ بۇ يەردە ئېيتقان سۆزلىرى مۇسا پەيغەمبەرنىڭ ئىككى ئىسرائىللىق قېرىندىشى ئارىسىدا سالاچىلىق قىلماقچى بولغاندا مۇساغا ئېيتىلغان مۇنۇ سۆزلەرنى ئادەمنىڭ ئېسىگە كەلتۈرىدۇ: «كىم سېنى بىزگە باشلىق ياكى سوراقچى بولسۇن دەپتۇ! سەن تۈنۈگۈن ھېلىقى مىسىرلىقنى ئۆلتۈرگىنىڭدەك مېنىمۇ ئۆلتۈرمەكچىمۇسەن؟!» («مىس.» 14:2). شۇ چاغدىكى ئادەملەر مۇسا پەيغەمبەرنىڭ ئارىچى بولۇش نىيىتىنى چەتكە قاققىنى خۇددا ئۇلارنى مىسىردىن قۇتقۇزۇشقا تەييارلاۋاتقان كىشىنى چەتكە قاققىنى ئىدى («روس.» 7:26-35نى كۆرۈڭ). لېكىن مۇشۇ يەردە ئىسرائىللارنىڭ مۇسانى رەت قىلغان بۇ سۆزلىرىنى مەسىھنىڭ ئۆزى ئىشلىتىدۇ. شۇ يول بىلەن ئۇلارنىڭ ئۆزىنى چەتكە قاقىدىغانلىقىنى ئالدىنئالا پۇرىتىپ ئېيتىدۇ. يەنى: «سىلەر مېنىڭ مۇشۇ دەۋادا چىقارغان ھۆكۈمۈمنى قوبۇل قىلىساڭلارمۇ، لېكىن بارلىق باشقا ئىشلار ئۈستىدە بولغان ھۆكۈملىرىمنى رەت قىلىسىلەر» — دېگىنىدەك. چۈنكى خۇدانى ئۆزىمىزگە قولايلىق تەمىنلىگۈچى قورال قىلىۋېلىشىمىزغا بولمايدۇ. بىزگە «ئۇۋال بولغان» دەپ ھېسابلىغان ئىشلاردا ئۇنىڭغا «ئادالىتىڭنى ئايان قىلىپ توغرا ھۆكۈم چىقارغايسەن» دەپ يالۋۇرۇپ، ئەمما ھاياتىمىزدىكى باشقا ئىشلاردا ئۇنىڭ كۆرسەتكەن ھۆكۈملىرىنى رەت قىلساق، ئۇنىڭغا ھاقارەت كەلتۈرگەنگە باراۋەر بولمامدۇ؟ ئۇنى ھاياتىمىزنىڭ ھەممە ئىشى ئۈستىدە «خوجام»، «رەببىم» سۈپىتىدە قوبۇل قىلمىساق، ئۇنى ھەقىقىي قوبۇل قىلغان بولمايمىز.

ھەتتا مەسىھگە داد ئېيتقان مۇشۇ كىشىگە ھەققەتەن ئۇۋال قىلىنغان بولسىمۇ، خۇدا بىلەن بىرگە ماڭغانلار ئۆزى ئۈچۈن ئورۇن-ھوقۇق تالاشماي، بارلىق ئىش-دەۋالىرىنى ئۇنىڭغا تاپشۇرۇشنى ۋە شۇنىڭدەك كۆڭلىنى «قوشنائىنى ئۆزۈڭنى سۆيگەندەك سۆيگىن»گە بېرىشنى ئۆگىنىشى كېرەك.

«مۇبارەك، ياۋاش-مۆمىنلەر! چۈنكى ئۇلار يەر يۈزىگە مىراسخوردۇر»

«سىلەرگە دۈشمەنلىك بولغانلارغا مېھىر-مۇھەببەت كۆرسىتىڭلار، سىلەردىن نەپرەتلەنگەنلەرگە ياخشىلىق قىلىڭلار، سىلەرگە زىيانكەشلىك قىلغانلارغا دۇئا قىلىڭلار»

«ئىنتىقام ئالماقلار، ئى سۆيۈملۈكلىرىم؛ ئۇنى خۇداغا تاپشۇرۇپ ئۇنىڭ غەزىپىگە يول قويۇڭلار، چۈنكى مۇقەددەس يازمىلاردا مۇنداق يېزىلغان: «پەرۋەردىگار دەيدۇكى، ئىنتىقام مېنىڭكىدۇر، يامانلىق مەن قايتۇرىمەن»».
(«مات.» 5:5، 5:43-44، «رىم.» 12:19).

مۇخلىس بولۇش ــ «مۇنار قۇرۇش» «ئۇرۇش قىلىش»

14:28-33 «ئاراڭلاردىن بىرسى مۇنار سالماقچى بولسا، ئالدى بىلەن ئولتۇرۇپ بۇ قۇرۇلۇشنى پۈتكۈزگۈدەك خىراجەت ئۆزۈمدە بارمۇ-يوق دەپ ھېساب قىلماسمۇ؟ ئۇنداق قىلمىغاندا، ئۇلنى سېلىپ پۈتكۈزەلمىسە، كۆرگەنلەرنىڭ ھەممىسى مازاق قىلىپ: «بۇ ئادەم بىنانى باشلاپ قويۇپ پۈتكۈزەلمىدى» ــ دېيىشى قالمايدۇ.
ياكى بىر پادىشاھ يەنە بىر پادىشاھ بىلەن جەڭ قىلغىلى چىقسا ئالدى بىلەن ئولتۇرۇپ: مېنىڭ ئۈستۈمگە كېلىدىغان يىگىرمە مىڭ كىشىلىك قوشۇن ئىگىسىگە مەن ئون مىڭ ئەسكىرىم بىلەن تاقابىل تۇرالارمەنمۇ؟ دەپ مۆلچەرلەپ كۆرمەمدۇ؟! ئەگەر ئۇ «سوقۇشالمايمەن» دەپ ئويلىسا، دۈشمەن تېخى يىراقتىكى چاغدا ئەلچى ئەۋەتىپ، سۈلھ شەرتلىرىنى سورايدۇ. شۇنىڭغا ئوخشاش، سىلەردىن كىمدەكىم كۆڭلىدە ئۆزىنىڭ بار-يوقى بىلەن خوشلاشمىسا، ماڭا مۇخلىس بولالماس».

بۇلار مەسىھدىن ئۆگىنىشنىڭ (دېمەك، مۇخلىسى بولۇش ئۈچۈن) باشلىنىشىدا بولىدىغان ئۆزگەرمەس، مۇرەسسە قىلىشقا بولمايدىغان شەرتلەردۇر. بۇ شەرتلەرگە يۈزلەنمىسە ھېچكىم بىردىنبىر ھەقىقىي بولغان روھىي سەپەرنى قىلالمايدۇ، ھەتتا باشلىنىشىمۇ بولمايدۇ : ــ

بىرىنچى ئۆخشىتىش - مۇنار قۇرۇش

ئەيسا مەسىھگە ئەگىشىش «قۇرۇلۇش» جەريانىغا ئوخشايدۇ. ئىمان-ئېتىقاد، شۈكۈرلۈك، بىلىم، تەجرىبە، سەۋر-تاقەت، «روھىي سىزىم»، ئۆزىنى تۇتۇش، مېھىر-مۇھەببەت، ــ بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ھاياتىمىزغا «خىشنىڭ ئۈستىگە خىش قويغاندەك» قوشۇش كېرەك. مۇشۇ «قۇرۇلۇش جەريانى» پەقەت بىز يالغۇز بولغان ھالدىلا ئەمەس، بەلكى جەم بولغىنىمىزدىمۇ ئالغا بېسىلىدۇ. مۇقەددەس يازمىلاردىكى «قۇرۇلۇش» ياكى «ئېتىقادنى قۇرۇش» توغرۇلۇق نۇرغۇن ئايەتلەر بار («رىملىقلارغا»دىكى «كىرىش سۆز»نىمىز، «مات.» 24:7، «روس.» 49:7، 31:9، «رىم.» 20:15، «1كور.» 1:8، 10:8، 23:10، 4:14، 7:14، «گال.» 18:2، «1تېس.» 11:5، «1پېت.» 5:2، 7:2نى كۆرۈڭ). مەسىھگە بارلىق ئەگەشمەكچى بولغانلار ئالدىمدا ئۆمۈرۋايەت ««قۇرۇش» خىزمىتى» تۇرىدۇ دەپ بىلىشى كېرەك. بۇ خىزمەتنىڭ خەتىرى بار ــ مۇنار ئېگىز، شۇڭلاقلا ئەتراپتىكى بارلىق ئادەملەر ئۇنى يىراقتىن كۆرەلەيدۇ. قۇرۇلۇش توختاپ قالسا، بۇ ئىشنى مازاق قىلىدىغانلار ئاز بولمايدۇ. لېكىن ھالقىلىق سوئال شۇكى، «مەندە مۇشۇ مۇنارنى قۇرۇپ چىققۇدەك ماتېريال بارمۇ؟». ئەمدى بەش كۈنلۈك ئاددىي بىر ئىنسان قانداقمۇ بۇ چوڭ سوئالغا دۇرۇس جاۋاب بېرەلىسۇن؟ بۇ سوئالغا ھازىر ئىككىنچى بىر ئوخشىتىش ۋە سوئال قوشۇلىدۇ.

ئىككىنچى ئوخشىتىش - جەڭ قىلىش

مەسىھگە ئەگىشىشنى بىر جەڭ ياكى ئۇرۇش دېيىشكە بولىدۇ. بارلىق ئىنسان جانلىرىنىڭ كۈچلۈك بىر دۈشمىنى باردۇر. ئۇ «ئوغرىلايدۇ، ئۆلتۈرىدۇ ۋە ھالاك قىلىدۇ» («يۇھ.» 10:10) ۋە مەسىھگە ئەگەشمەي دېگەن ھەركىملەرگە ئالايىتەن جەڭ تەييار قىلماقتا. خۇدانىڭ يولىنى تاللىغانلار بۇ جەڭدىن قاچالمايدۇ. شۇنىڭ بىلەن ھالقىلىق سوئال شۇكى «مەن تەييارمۇ؟».

بۇنىڭ ئۈستىگە، رەببىمىزنىڭ بۇ تەمسىلدە بۇ جەڭ بەك تەڭسىز كۆرۈنىدۇ. مۇداپىئە قىلغۇچىدا ئون مىڭ لەشكەر، ھۇجۇم قىلغۇچى پادىشاھدا يىگىرمە مىڭ لەشكەر بار. مۇداپىئە قىلغۇچى پادىشاھ جەڭ قىلاي دېسە، شۈبھىسىزكى، بارلىق لەشكەرلەرنى سەپكە

قويىدۇ. بىر ئادەممۇ، بىر قورالمۇ زاپاس قالمايدۇ ــ ھەممىسى جەڭگە ئورۇنلاشتۇرۇلىدۇ، ۋە بۇلارنى توغرا ئىشلىتىشكە پادىشاھ پۈتۈن زېھنىنى يىغىپ ئولتۇرىدۇ. كۆز ئالدىمىزدا تۇرغان جەڭمۇ بىزدىن بار-يوقىمىزنى تەلەپ قىلىدۇ. ئەمدى مۇھىم سوئال شۇكى — «مەندە بۇ جەڭنى قىلغۇدەك نېمەم بار؟». ئاددىي بىر ئىنسان بۇنى نەدىن بىلەلىسۇن؟

بۇنىڭغا رەببىمىزنىڭ جاۋابى ئېنىقتۇر. بۇ جاۋابقا كېلىشتىن ئاۋۋال شۇنى دېيىمىزكى، بىر روھىي جەڭدىكى خەتەرلىك، مۇشەققەت ۋە ئازاب-ئوقۇبەتلەرگە يۈزلىنىشكە تەييار بولمىساق، «سوقۇشالمايمەن» دېسەك، ياخشىسى بىز «ئەلچى ئەۋەتىپ، دۈشمەنلىرىمىزدىن سۈلھى شەرتلىرىنى ئۆتۈنگىنىمىز تۈزۈكتۇر». بىزدە ھېچ گۇمان يوقكى، خۇدانى ئىزدەيدىغان سەپىرىمىزنى تاشلاشقا قوشۇلساقلا، شەيتان بىز بىلەن «سېنى ئاۋارە قىلمايمەن» دەپ سودىلىشىشقا خۇشال بولىدۇ. لېكىن شۇنىمۇ ئېسىمىزگە كەلتۈرۈشىمىزگە توغرا كېلىدۇكى، شەيتان سۆزىدە تۇرامدۇ-تۇرمامدۇ؟

ئەمدى «مۇنارنى قۇرۇپ چىققۇدەك نېمەم بار؟» ۋە «جەڭنى ئاخىرغىچە قىلغۇدەك كۈچۈم بارمۇ؟» دېگەن سوئاللارغا رەببىمىز جاۋابەن مۇنداق ئاددىي بىر بايان قىلىدۇ — «شۇنىڭغا ئوخشاش، سىلەردىن كىمدەكىم كۆڭلىدە ئۆزىنىڭ بار-يوقى بىلەن خوشلاشمىسا، ماڭا مۇخلىس بولالماس».

مانا بۇ، بىزدىكى جىمى نەرسىلەرنىڭ يېتەرلىك-يېتەرسىزلىكىنى بىزگە بىلدۈرىدىغان ئاددىي ھەقىقەتتۇر. چۈنكى روشەن ئەمەلىيەت شۇكى، ھەممە نەرسىمىز بۇ ئىشلارغا قەتئىي يەتمەيدۇ! ئۇنداقتا بىز قانداقمۇ ئۆز ھاياتىمىزغا ئىمان-ئېتىقاد، مېھىر-مۇھەببەت، سەۋر-تاقەت، بەرداشلىق، بىلىم، كىچىك پېئىللىقنى قوشۇپ قۇرغۇدەك يول-تەدبىرىمىز بار دەپ ئويلاشقا پېتىنالايمىز؟! بۇ يول-تەدبىرلەر پەقەت ھەممىدىن ئۈستۈن خۇدادىن كېلىدۇ!

پۈتكۈل ئىنسانىيەتكە ئاز دېگەندىمۇ ئالتە مىڭ يىل زەرب قىلىپ كەلگەن تەجرىبىسى بار بولغان روھىي بىر دۈشمەنگە قانداق تاقابىل تۇرالايمىز؟ مۇقەددەس يازمىلاردا ئۇنىڭ توغرۇلۇق: — «ئۇ پۈتۈن دۇنيانى ئازدۇرىدۇ» دەپ خاتىرىلىنىدۇ. پاكىت شۇكى، ئۇنىڭغا تاقابىل تۇرۇشقا كېرەك بولغان دانالىق ۋە ئېتىقادىمىز تولىمۇ يېتەرسىزدۇر. بىزدە ئون مىڭ لەشكەر بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭدا مىلياردلاپ بولۇشى مۇمكىن! ئۇ بىزنىڭ قابىلىيەتسىزلىكىمىزگە قاراپ كۈلۈپ تۇرىدۇ!

لېكىن بۇ پاكىت بىزگە كېرەك بولغان جاۋابقا ئېلىپ كېلىدۇ. روھىي قۇرۇلۇش ئۈچۈن

ھەمدە روھىي جەھەتتىن خۇدانىڭ بارلىق كېرەكلىكنى تەمىنلىشىگە پۈتۈنلەي تايىنىشىمىز كېرەك. ۋە ئۇنىڭغا پۈتۈنلەي تايىنىش ئۈچۈن ئاددىي بىر شەرت بار — «ئۆزىنىڭ بار-يوقى بىلەن خوشلىشىش». بۇ ئىش ھەممىدىن ئاۋۋال ئىچكى (كىشىنىڭ ئىچكى دۇنياسىغا ئائىت بولغان) بىر قارار دۇر — ماڭا تەئەللۇق ھەممە نەرسىدىن، بارلىق مۇناسىۋەتلىرىمدىن، مېنىڭ بارلىق بىلگىنىمدىن ياكى بىلىمەن دېگەنلىرىمدىن، بارلىق قىلالايدىغانلىرىمدىن ياكى قىلالايدىغان دېگەنلىرىمدىن — بۇلارنىڭ ھەممىسىدىن «ھازىر مېنىڭكى ئەمەس» دەپ ۋاز كېچىمەن. ھەممە ئىش ئۇنىڭ قولىغا ئۇلارنى نېمە قىلاي دېسە شۇنى قىلسۇن دەپ تاپشۇرۇلىدۇ. شۇنداق قىلغاندا روسۇل پاۋلۇس بىزگە ئېيتقىنىدەك «ئويلىغانلىرىمىزدىنمۇ ھەددى-ھېسابسىز ئارتۇق قىلىشقا قادىر بولغۇچى» («ئەف.» 20:3) ئۆزى بىزدە ئىش كۆرۈشكە باشلايدۇ. ئۇ ئۆزى بىزدە مۇنار قۇرىدۇ، ئۇ ئۆزى بىزدە جەڭ يۈرگۈزىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىزنىڭ «ئۇنىڭدىن ئۆگىنىپ، مۇخلىس بولىدىغان» روھىي سەپىرىمىز باشلىنىدۇ.

دەرۋەقە، رەببىمىز بەزىلىرىمىزنى جىسمانىي جەھەتتە «ھەممىدىن ۋاز كېچىدىغان» قىلىپ بېكىتكەن؛ لېكىن بۇ ئىش ھەممىمىز بەل باغلىشىمىز لازىم بولغان ھالقىلىق ئىچكى قارار ئالدىدا ئىككىنچى ئورۇندا تۇرىدۇ.

رەببىمىز تەلىمىنى تۆۋەندىكى سۆزلەر بىلەن ئاخىرلاشتۇرىدۇ: —

«تۇز ياخشى نەرسىدۇر؛ ھالبۇكى، تۇز ئۆز تەمىنى يوقاتسا، ئۇنىڭغا قايتىدىن تۇز تەمىنى قانداقمۇ كىرگۈزگىلى بولىدۇ؟ ئۇ تۇپراققا ئىشلىتىشكە ياكى ئوغۇتقا ئارىلاشتۇرۇشقىمۇ يارىماي، تالاغا تاشلىنىدۇ. ئاڭلىغۇدەك قۇلىقى بارلار بۇنى ئاڭلىسۇن!».

بىز باشقا يەرلەردە «تۇز»نىڭ ئەھمىيىتى ئۈستىدە توختالدۇق. «مات.» 13:5 ۋە «كول.» 6:4 ئۈستىدىكى «قوشۇمچە سۆز»نىمىزنى كۆرۈڭ. مۇشۇ يەردە بىز پەقەت شۇنى ئېيتىمىزكى، مۇشۇ مۇتلەق تۈپ تەلىمنى ئۆزىمىزگە سىڭدۈرمىسەك، بىزدە ھېچقانداق «تۇز»، ھېچقانداق «خۇدانىڭ تەمى» بولمايدۇ.

15-باب - «يىتىپ كەتكەن قوي، يىتىپ كەتكەن تەڭگە، يوقاپ كەتكەن ئوغۇل» دېگەن ئۈچ تەمسىل توغرىسىدا

بىرىنچىدىن بايقايمىزكى، بۇ ئۈچ تەمسىل ئەمەلىيەتتە بىر تەمسىل بولۇپ (3-ئايەت)، پەرىسىيلەرنىڭ رەببىمىزنى تەنقىد قىلىپ «سەن نېمىشقا گۇناھكارلارنى قوبۇل قىلىپ ئۇلار بىلەن ھەمداستىخان ئولتۇرىسەن؟!» دېگەن ھۇجۇمىغا جاۋاب بېرىش سۈپىتىدە ئېيتىلغاندۇر. بۇ ئۈچ تەمسىل، بولۇپمۇ ئۈچىنچىسى شۇنچە مول مەزمۇنلۇقكى، ئىنگلىزچە ھەم خەنزۇچە يېزىلغان بىرنەچچە كىتاب مەخسۇس شۇ ئۈچ تەمسىلدىكى تەلىملەرنى تېما قىلىپ يېزىلغان. مۇشۇ يەردە بىز ئوقۇرمەنلەرنىڭ دىققىتىنى ئۇلاردىكى بىزگە شۇنچە ئېنىق ئېچىلغان بىرنەچچە ئاددىي ھەقىقەتلەرگە تارتماقچىمىز، شۇنداقلا تەمسىللەرگە تېخىمۇ چوڭقۇر مەنىلەرنى يوشۇرۇنغان ئارقا كۆرۈنۈشلىرىنى تونۇشتۇرماقچىمىز.

1-تەمسىل - يىتىپ كەتكەن قوي

مۇشۇ تەمسىلدە پادىچى 99 قويىنى تاشلاپ، يىتىپ كەتكەن بىرلا قويىنى ئىزدەشكە بارىدۇ. ئوتتۇرا شەرقتە يىتىپ كەتكەن قويلار ئىنتايىن قورقۇپ ھالسىزلىنىپ، «مەن تېپىلسام!» دېگەندەك بىچارە ھالدا ئورنىدا تىترەپ تۇرىدۇ. شۇڭا پادىچى بولسا قويى ئۈچۈن ھەممە ئىشنى قىلىش كېرەكتۇر. ئۇ ھەتتا ئۇنى (بەلكىم 30-40 كىلوگراملىق ئېغىرلىقتا بولۇشى مۇمكىن) ئۆز مۈرىسىگە يۈدۈپ ئۆيىگە ئاپىرىدۇ! قوي ئۆز قېرىنداشلىرىدىنمۇ ئەۋزەل مۇئامىلىگە مۇيەسسەر بولىدۇ — چۈنكى ئۇ قوتانغا ئەمەس، بەلكى پادىچىنىڭ ئۆز ئۆيىگە ئاپىرىلىدۇ، ئاندىن پادىچى ۋە قوشنىلىرى بۇنى قىزغىن تەبرىكلىشىدۇ. رەببىمىزنىڭ بۇ توغرۇلۇق باياتى مۇنداق: —

«مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتايكى، شۇنىڭغا ئوخشاش، تووۋا قىلىشقا ھاجىتى بولمىغان توقسان توققۇز ھەققانىي كىشىدىن بولغان خۇرسەنلىكتىن كۆپ ئارتۇقتۇر». بىز ئەمدى: — «كىمنىڭ تووۋا قىلىشقا ھاجىتى بولمايدۇ؟!» — دەپ سورايمىز.

بۇ تەمسىل رەببىمىزنىڭ ھەممىمىزگە بولغان ئايرىم-ئايرىم غەمخورلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

شۇڭا ھەتتا پۈتكۈل جاھاندا نىجات كېرەك بولغان بىرلا گۇناھكار بار بولسىمۇ، ئۇ: «مەن يەنىلا سېنى قۇتقۇزغىلى كېلەتتىم» دەيدۇ. بۇ ھەقىقەتنى كۆرسىتىدىغان بىر مىسالنى كۆرۈش ئۈچۈن «لۇقا» 8:19-39نى قايتىدىن ئوقۇڭ. شۇ ئايەتلەردە بىز رەببىمىز توپ-توپ خالايىقتىن ئايرىلىپ، نۇرغۇن جىن چاپلاشقان يالغۇز بىر بىچارىنى ئازاد قىلىش ئۈچۈن خەتەرلىك دېڭىزدىن ئۆتىدۇ، دەپ ئوقۇيمىز.

روسۇل پاۋلۇس بۇ ھەقىقەتنى ياخشى ئۆزلەشتۈرۈپ: «خۇدانىڭ ئوغلى ... مېنى سۆيگەن ۋە مەن ئۈچۈن ئۆزىنى پىدا قىلغان...» دېيىشكە ئامراق ئىدى (گالاتىيالىقلارغا» 2:20).

قۇتقۇزۇلۇش ئۈچۈن يىتىپ كەتكەن قوي نېمە قىلىشى كېرەك؟ ـــ پەقەت «مەن يىتىپ كەتتىم!» دەپ مەرىشى ئاندىن پادىچىنىڭ كۆيۈمچانلىق بىلەن قۇچاقلاپ قۇتقۇزۇشىنى قوبۇل قىلىشى كېرەكتۇر، خالاس. ئەمدى بىر گۇناھكار قۇتقۇزۇلۇش ئۈچۈن نېمە قىلىشى كېرەك؟ ـــ ئوقۇرمەن ئۆزى بۇ تەمسىلدىن جاۋاب تېپىۋالسۇن!

يەنە بىر مۇھىم سۆز بار. بۇ تەمسىلنى ئاڭلىغان بارلىق يەھۇدىي خەلقى شۇ ھامان تەۋراتتىكى ئۈچ يەرنى ئېسىگە كەلتۈرەلەيدۇ. بۇ ئۈچ يەردە خۇدا ئۆزى پادا باققۇچى سۈپىتىدە تەسۋىرلىنىدۇ ـــ «زەبۇر» 23-كۈي، «يەرەمىيا» 23-باب ۋە «ئەزاكىيال» 34-باب. ئاخىرقى ئىككى يەردە خۇدا ئىسرائىلنىڭ «پادا باققۇچى»لىرى، يەنى ئۇلارنىڭ پادىشاھلىرى، كاھىنلىرى ۋە پەيغەمبەرلىرىگە: «سىلەر مېنىڭ پادام بولغان ئىسرائىلدىن خەۋەر ئالمىدىڭلار» دەپ تەنبىھ بېرىپ، ئۆزىنىڭ كېلىپ ئۆز پادىسىدىن خەۋەر ئېلىپ باقىدىغانلىقىنى ئۇقتۇرىدۇ. ئۇشبۇ تەمسىلدە ئەيسانىڭ پەرىسىيلەر ۋە باشقا مۆتىۋەرلەرگە: «سىلەرنىڭ تەۋراتتىكى مول بىلىملەردىن خەۋىرىڭلار تۇرۇپ، خۇدانىڭ پادىسىدىن ھېچ خەۋەر ئالمىدىڭلار» دەپ تەنبىھ بېرىۋاتقانلىقىغا، شۇنداقلا: «شۇ سەۋەبتىن ھەقىقىي پادا باققۇچى بولغان مەن دەل مۇشۇ ئىشنى قىلغىلى كەلدىم» دەپ ئۇقتۇرغانلىقىغا قىل سىغمايدۇ (يەنە «يۇھاننا» 10-بابنى كۆرۈڭ).

2-تەمسىل - يىتىپ كەتكەن تەڭگە

«يىتىپ كەتكەن تەڭگە» دېگەن تەمسىلدە خۇدانىڭ نىجاتلىق ئىلتىپاتى كۈچلۈك سۈرەتلىنىدۇ. تەمسىلدە ئايال كىشىنىڭ ھەرىكىتى ئالاھىدە تەكىتلىنىدۇ. بىرىنچى

تەمسىلدىكى پادا باققۇچىنىڭ بىپايان چۆل-باياۋاننى كېزىپ قوينى تېپىپ، ئاندىن ئۇنى يۈدۈپ ئۆيىگە ئەكەلگىنىدەك، ئايال كىشى يىتتۈرۈپ قويغىنىنى تېپىشقا «بەدەل تۆلەيدۇ». ئۇ تەڭگىسىنى تېپىپ بولغۇچە ئۇنى «زەن قويۇپ» ئىزدەيدۇ. بۇ سۆز مەسىھنىڭ باشقا ۋاقىتتىكى «ئاتا بولسا ئۆزىگە ئىبادەت قىلىدىغان شۇنداق كىشىلەرنى ئىزدىمەكتە» دېگىنىنى ئېسىمىزگە كەلتۈرىدۇ («يۇھ.» 23:4-24).

«تەمسىلدە تەڭگە ئۆزىنى تاپقۇزۇش ئۈچۈن نېمە ئىش قىلدۇ؟» دەپ سورايمىز. توغرا جاۋاب شۇكى، «ھېچنېمە!». ئۇ پۈتۈنلەي پاسسىپ ئورۇندىدۇر. ئىزدىگۈچى ھەممە ئىشلارنى قىلىدۇ. شۈبھىسىزكى، بۇ بىزگە شۇنى تەكىتلەيدۇكى، بىزنىڭ نىجاتنى تېپىشىمىز بولسا خۇدانىڭ تەشەببۇسكارلىقى، شۇنداقلا ئۇنىڭ مېھرى-شەپقىتى بىلەنلا بولىدىغان ئىشتۇر. ئىش كۆرگۈچى ئۇ ئۆزىدۇر ۋە نىجاتتىن بولغان شان-شەرەپ پەقەت ئۇنىڭغا مەنسۇپتۇر! يەنە بىر قېتىم تەمسىلدىكى ساۋاق قايتىلىنىدۇ: — «مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتايكى، شۇنىڭغا ئوخشاش توۋا قىلغۇاتقان بىر گۇناھكار ئۈچۈن خۇدانىڭ پەرىشتىلىرىنىڭ ئارىسىدا خۇرسەنلىك بولىدۇ».

3-تەمسىل - يوقاپ كەتكەن ئوغۇل

(تېمىنى «يوقاپ كەتكەن ئوغۇل» دېگەندىن كۆرە، «مېھرىبان ئاتا» دېگەن ياخشىراق!)

مۇشۇ تەمسىلدە مېھرىبان ئاتا يوقاپ كەتكەن ئوغلىنى ئىزدىگىلى چىقمايدۇ. ئوغۇل بولسا ئۆزلۈكىدىن ئاتىسىنىڭ يېنىغا قايتىپ كېلىش قارارىغا كېلىشى كېرەك بولىدۇ.
بىز تەمسىلدىكى «ئارقا كۆرۈنۈش»تىن تۆۋەندىكى تەپسىلاتلارنى بايقايمىز: —

(ئا) كەنجى بالىنىڭ «ئەي ئاتا، مال-مۈلۈكتىن تېگىشلىك ئۈلۈشۈمنى ماڭا بەرگىن» دېگەن تەلىپى ئاتىسىغا ئىنتايىن دەھشەتلىك بىر ھاقارەت بولىدى. ئۇنىڭ تەلىپى: «ئاتا، بۇ دۇنيادىن تېزرەك كەتكەن بولساڭ كاشكى! سەن تېخى ئۆلۈپ كەتمىگەن بولساڭمۇ، بەربىر مىراستىن ئۆزۈمگە تېگىشلىك قىسمىنى ھازىر ئالاي دەيمەن» دېگەندەك ئىدى. بارلىق جامائەت بۇ ئىشنى ئاڭلىغاندا چۆچۈيدۇ ۋە غەزەپلىنىدۇ.

ئۇلار چوقۇم كەنجى بالا بىلەن ھەممە باردى-كەلدىنى ئۇزىدۇ. دەرھەقىقەت، ئوتتۇرا شەرقتىكى نۇرغۇن ئاتا بولغانلار مۇشۇنداق بىر تەلەپنى ئاڭلىغان ھامان ئوغلىنى قاتتىق كاچاتلاپ، دەرھال ئۆيدىن ھەيدىۋەتكەن بولاتتى. بەزى يەرلەردە ھەتتا قائىدە-يوسۇنلار بويىچە ئۇنى ئۆلگۈدەك ئۇرغان بولاتتى. ئەمما بۇ ئاتا بولسا ھېچقانداق تەنبىھ بەرمەيدۇ ياكى قارشىلىق كۆرسەتمەي، بالىنىڭ تەلىپىنى قاندۇرىدۇ. يەر يۈزىدە شۇنداق قىلىدىغان ئاتا بارمۇ؟ لېكىن بۇ تەمسىلدىكى ئاتا بولسا بىزگە: (1) خۇدانىڭ بىزنىڭ ئۆزىگە بولغان ھاقارەتلىرىمىزنى ۋە بىزگە تەقسىم قىلغانلىرىنىڭ بېشىغا سۇ قۇيغىنىمىزغا بولغان زور سەۋر-تاقىتىنىڭ بولغىنىنى؛ (2)، ئۇنىڭ بىزنىڭ ھامان بىر كۈنى ئۆزلۈكىمىزدىن قىلمىشىمىزدىن بىزار بولۇپ، ئەلا بىر يولنى ئىزدىشىمىزنى ئۈمىد بىلەن كۈتىدىغانلىقىنى تولۇق ئىپادىلەيدۇ. كەنجى بالا ئۆيدىن چىققاندا ئاتا ھېچقانداق نەسىھەت قىلمايدۇ ياكى ئۇنىڭدىن ھېچ ئىشنى ئۆتۈنمەيدۇ. ئۇنىڭ ئۆز پەرزەنتلىرىگە كۆرسەتكەن ياخشىلىقى ئوغلىنى ئۆز مۇھەببىتىگە ۋە ئۆز يېنىدا قېلىشقا قايىل قىلالمىغان تۇرسا، ئۇ يەنە نېمە دېسۇن؟

(ئە) تەمسىلدە مۇنداق دېيىلىدۇ «ۋە ئۇ ئۆز مال-مۈلۈكلىرىنى (گرېك تىلىدا «ئۆز ھاياتىنى») ئىككىسىگە تەقسىم قىلىپ بېرىپتۇ». بۇ ئىبارە گۇناھنىڭ تېگى نېمە ئىكەنلىكى توغرىسىدا بىزگە چوڭقۇر بىر ئۇقۇم يەتكۈزىدۇ. گۇناھ بولسا خۇدانىڭ پۈتكۈل ئالەمگە قويغان نۇرغۇنلىغان تەقسىم-ئىلتىپاتلىرىنى ئۆزىمىزنىڭ قەبىھ نىيەتلىرىمىزگە ئىشلىتىشىمىز ۋە ئۇلارنى ئىسراپ قىلىشىمىز بولۇپلا قالماي، يەنە خۇدا بىزگە ئاتا قىلغان ھاياتنىڭ ئۆزىنى دەپسەندە قىلىشىمىزدىن ۋە ئىسراپ قىلىشىمىزدىن ئىبارەتتۇر.

(ب) بايقايمىزكى، تۇنجى ئوغۇلمۇ ئۆزىگە تېگىشلىك مىراسقا ئېرىشكەنىدى. لېكىن كېيىن بۇ ئىش كۆزىگە ھېچ كۆرۈنمەيدۇ ياكى ئۇ ئۇنى ئېتىراپ قىلمايدۇ (29-ئايەت).

(پ) كەنجى ئوغۇل ھەممىنى سېتىۋېتىپ، پۇلنى يىغىشتۇرۇپ تېزدىنلا كېتىدۇ (13-ئايەت). جامائەتنىڭ ئۇنىڭغا قاراتقان پىكرى خېلى قاتتىق بولغاچقا، ئۇ كەتمەي قالمايتتى، ئەلۋەتتە.

(ت) ئۇ يىراق بىر يۇرتقا بېرىپ بارلىقىدىن مەھرۇم بولىدۇ. بۇ ئىش ئۆز يۇرتىدىكىلەرنىڭ نەزىرىدە تېخىمۇ ئۇيات ھېسابلىناتتى ــ ئۆز مىراسىنى سېتىۋېتىپلا قالماي، بەلكى پۇل (ئىسرائىلنىڭ بايلىقى)نى بۇتپەرەس يات ئەللەرنىڭ قولىغا ئۆتكۈزۈش تېخىمۇ ئېغىر بىر گۇناھ ھېسابلىناتتى. شۇ چاغدا يەھۇدىيلار ئارىسىدا مۇشۇنداق گۇناھقا قارىتا «كەزىزاھ»

دېگەن بىر جازا مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلەتتى. بۇ مۇراسىمدا مىراسنى شۇ يولدا ئىسراپ قىلىپ تۈگەتكەن كىشى يۇرتىغا قايتقاندا «بىزنىڭ ئەمەس» دەپ جاكارلىناتتى ۋە بەلكىم قاتتىق ئۇرۇلاتتى.

(چ) ئۇ چوشقىلارنىڭ ئارىسىدا ئىشلەشكە مەجبۇر بولۇپلا قالماي (بۇ بىر يەھۇدىي يىگىتكە نىسبەتەن ئىنتايىن يىرگىنچلىك ئىش بولاتتى، ئەلۋەتتە)، ئۇنىڭ ھەتتا چوشقىلارنىڭ يېمىنى يېيىشمۇ مەنئى قىلىنىدۇ. گەرچە ئۇ شۇ يەردە شۇنچە كۆپ پۇل خەجلىگەن بولسىمۇ، ئۇنىڭ بىرمۇ دوستى بولماسلىقى بىزگە ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس.

(ج) تەمسىلدە، ئۇ يىراق يۇرتتا تۇرغان ۋاقتىدا «تۇۋا قىلدى» دېيىلمىگەن، بەلكى «ئاخىر بېرىپ ئۇ ھوشىنى تېپىپ» ۋە قورسىقىنىڭ ئاچلىقى تۇغرۇلۇق ئويلىدى، دېيىلىدۇ (17-ئايەت). تەمسىلدە يەنە، ئۇ ئاتىسىنىڭ خىزمىتىدە بولغان مەدىكارلار ۋە ھۈنەرۋەنلەرنىڭ ھالىنى ئەسلەپ: «قايتىپ بارسام (ئاتام ماڭا رەھىم قىلىپ) مەلۇم بىر ھۈنەرۋەنگە شاگىرت قىلارمىكىن؛ ئەگەر مېنىڭ ھۈنىرىم بولسا، قالغان كۈنلىرىمدە تىرىشىپ-تىرمىشىپ، ئاتامغا مەن ئىسراپ قىلغان مىراسنى قايتۇرغۇدەك پۇل تاپسام — ئاندىن يۇرت ئالدىدا بۇ ئۇياتلىقتىن قۇتۇلىمەن... » دەپ ئويلىغاندەك پۈرتىلىدۇ. كۆڭلىدە ئاتىسىغا ئېيتىدىغان بىرنەچچە ئېغىز سۆزنى تەييارلاپ رېپېتىتسىيە قىلىدۇ. قىزىق يېرى شۇكى، بۇ سۆزلەر پىرەۋننىڭ مۇسا پەيغەمبەرنىڭ رەھىم قىلىشنى ئۆتۈنۈپ دېگەن سەمىمىيەتسىز سۆزلىرىگە بەك ئوخشايدۇ: «پىرەۋن جىددىي قىياپەتتە مۇسا ۋە ھارۇننى چاقىرتىپ ئۇلارغا: مەن پەرۋەردىگار خۇدايىڭلار ئالدىدا ۋە سىلەرنىڭ ئالدىڭلاردا گۇناھ سادىر قىلدىم...» دېگەن («مىس.» 16:10).

لېكىن ئۇ ئاتىسىنىڭ يېنىغا قايتىشتىن ئاۋۋال «كەزىزاھ» دېگەن مۇراسىمغا يۈزلىنىشى كېرەك بولىدۇ!

(خ) بىراق ئاتىسى ئۇنى يىراقتىن كۆرىدۇ. ئېنىقكى، ئاتىسى ئۇنى ئۇزۇندىن بۇيان تەقەززالىق بىلەن كۈتۈپ كەلگەنىدى. «يېزىدىكىلەر ئوغلۇمنى كۆرگەندە ئۇنى دەرھال «كەزىزاھ» مۇراسىمىدىن ئۆتكۈزىدۇ» دەپ بىلگەن ئاتىسى ئۇنىڭ ئالدىنى ئېلىشى ئۈچۈن بېلىنى باغلاپ ئوغلىنى قارشى ئېلىشقا يۈگۈرۈپ چىقىدۇ. ئوتتۇرا شەرقتىكى بىر يازغۇچى مۇنداق يازغان: «ئوتتۇرا شەرقتىكى مۆتىۋەر كىشىلەر باشقىلارنىڭ ئالدىدا قەتئىي يۈگۈرمەيدۇ... ئۇنداق قىلسا ئۆزلىرىگە بەك ئۇيات بولىدۇ. لېكىن تەمسىلدە بۇ ئاتا يۈگۈرىدۇ. چۈنكى ئۇ بىلىدۇكى، ئۇنداق قىلغاندا بارلىق ئادەملەرنىڭ كۆزلىرى جىل-

جۇل كىينگەن ئوغلىغا ئەمەس، بەلكى ئۆزىگە قارىتىلىدۇ... كىشىلەر پۇتلىرىنى ئوچۇق كۆرسىتىپ يۈگۈرىدىغان، ئۆزىنى ئۇياتقا قالدۇرغان ھۆرمەتكە سازاۋەر بىر زېمىندارغا كۆز تىكىپ قارايدۇ. ئاتا بىلەن ئوغۇل يارىشىۋالغۇچە ئۇلار ھېلىقى ئاستا مېڭىپ كېلىۋاتقان يالاڭتۆش بىچارە يىگىتكە ھېچ دىققەت قىلمايدۇ...».

ئاتا جۇدەپ كەتكەن، شۈبھىسىزكى تېخى چوشقا قوتىنىنىڭ سېسىقى تېنىدىن كەتمىگەن كەنجى ئوغلىنىڭ قېشىغا يېتىپ كەلگەندە ئۇنى قۇچاقلاپ سۆيۈپ كېتىدۇ. ئاتىسىنىڭ ئۇنى قۇچاقلاپ سۆيۈشى ئوغلىنىڭ «تەييار نۇتۇق»نى ئاڭلىشىدىن بۇرۇن بولىدۇ. ئۇنىڭ مېھىر-مۇھەببەتنى ئەنە شۇنداق بەدەل بىلەن نامايان قىلىشى ئۇنىڭ ئوغلىنىڭ «گۇناھ سادىر قىلدىم» دەپ ئېتىراپ قىلغانلىقىغا بولغان ئىنكاسى ئەمەس. شۇنىڭ بىلەن ئاتىنىڭ «شاپائەت سۇنۇش»ى ئوغلىنىڭ سۆزلىشىگە تۇرتكە بولىدۇ.

(د) ئوغۇل بولسا ئىنتايىن ھەيران قالىدۇ. ئۇ ئاتىسىنىڭ ئۇنىڭغا تېگىشلىك ئۇياتنى ئۆز-ئۆزىنىڭ ئۈستىگە ئالغانلىقىنى كۆردى. ئوغۇل چوڭقۇر ھاياجانلىنىپ، ئاغزىدىن پەقەت تەييارلىغان سۆزلىرىنىڭ بىرىنچى يېرىمىلا چىقىدۇ. بۇ سۆزلەر ھەقىقەتەن ئۆزىنىڭ ئەرزىمەسلىكىنى، توۋا قىلدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ. ئۇ چاغدا «ھۈنەر ئۆگىنەي» دېمەيدۇ — قاتتىق توۋا قىلىپ، ئۆزىنى ئۇياتتىن قۇتقۇزۇشقا تەييارلىغان پىلانىنى چۆرۈۋېتىپ، ئاتىسىنىڭ ئۆزىنى «تېپىشى»نى قوبۇل قىلىدۇ (32-ئايەتنى كۆرۈڭ). ئۇنىڭ توۋا قىلىشى دەل شۇكى، — ھەرقانداق باھانە كۆرسەتمەي، ئاتىسىنىڭ ئالدىدا ئۆزىنى ئاقلىماقچى بولغان ئويىدىن ۋاز كېچىپ، ئاتىسىنىڭ مېھىر-شەپقىتىنى قوبۇل قىلىشتىن ئىبارەت، خالاس. باشقا تەمسىللەرگە ئوخشاش، بەدەل تۆلىگۈچى تېپىلغۇچى ئەمەس، بەلكى تاپقۇچى، يەنى مېھرىبان ئاتىدۇر.

(ر) تۇنجى ئوغۇل شۇنچە خاپا بولىدۇكى، ئەل-يۇرت ئالدىدا ئاتىسى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىنى ئوچۇق ئۈزىدۇ. ئاتىسىنىڭ زىياپىتىگە قاتناشماسلىقى ئاتىسى ئۈچۈن ئېيتقۇسىز بىر ئوچۇق ئاھانەت ئىدى. نېمىدېگەن ھاقارەتلىك ئىش-ھە!

(ز) ئاتا يەنە مېھىر-شەپقەت كۆرسىتىدۇ.

بۇ ئاتا خەلق «شەرقتىكى ئاتىلار»دىن كۈتىدىغان قائىدە-يوسۇنلارنى ئۈچىنچى ۋە تۆتىنچى قېتىم بۇزىدۇ. شۇ كۈندە ئىككىنچى قېتىم ئۇ ھېچكىم ئويلىمىغان بىرخىل مېھىر-مۇھەببەتنى بەدەل بىلەن نامايان قىلىشقا رازى ئىدى. لېكىن مۇشۇ يەردە بۇ

مېھىر-مۇھەببەت «خۇدانىڭ قانۇننى بۇزغۇچى» بىرسىگە ئەمەس، بەلكى «خۇدانىڭ قانۇننى ساقلىغۇچى» بىرسىگە سۇنۇلىدۇ. شۇ دەۋردىكى قائىدە-يوسۇن بويىچە، ئاتا شۇ قاتتىق ھاقارەتكە پەسەنت قىلماي زىياپەتنى تۈنجى ئوغلىسىز داۋاملاشتۇرۇشى كېرەك ئىدى. لېكىن ئۇ ئۇنداق قىلمايدۇ! ئەكسىچە، ئۇ يەنە ئازاب بىلەن خەلق-ئالەم ئالدىدا ئۆزىنى تۆۋەن قىلىپ ئۆزىنىڭ مۇھەببىتىنى تېخى ھەقىقەتەن چۈشەنمەيدىغان تۈنجى ئوغلىنى «تېپىش» ئۈچۈن چىقىدۇ. ئۇ تۈنجى ئوغلىنىڭ قاتتىق سۆزلىرىگە خاپا بولماي، ئۇنىڭغا تەنبىھ بەرمەيدۇ، بەلكى ئۇنى تەبرىكلەش خۇشاللىقىغا تەكلىپ قىلىدۇ.

بۇ ئاددىي بىر ئاتا ئەمەس ــ تەمسىلدىكى ئاتا خۇدانىڭ بىر سىمۋولىدۇر.

رەببىمىزنىڭ بۇ ئۈچ تەمسىلى پەرىسىيلەرنىڭ تەنقىد-شىكايەتلىرىگە مۇنداق بىر جاۋاب بولىدۇ: «سىلەر مېنى تەنقىد قىلىپ: «سەن گۇناھكارلار بىلەن ئولتۇرۇپ ھەمداستىخان بولىسەن!» دەپ شىكايەت قىلىسىلەر. توغرا ئېيتىسىلەر! مەن دەل شۇ ئىشنى قىلىمەن ــ ۋە ئۇنىڭ ئۈستىگە، مەن ئۇلارنىڭ كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ داۋانىدىن چۈشۈپ يۈگۈرىمەن، ئۇلارنى سۆيۈپ-سۆيۈپ قارشى ئالىمەن، ئاندىن ئۆيگە ھەمداستىخان بولۇشقا تارتىمەن. شۇڭا، ئەمەلىيەتتە ئەھۋال ئويلىغىنىڭلاردىن زىيادە بەتتەردۇر! بۇنى چۈشەندۇرۇپ سىلەرگە بىر ھېكايە ئېيتىپ بېرەي...».

رەببىمىزنىڭ بۇ تەلىمىدە: ــ

(ئا) نىجاتنىڭ يەر يۈزىدە بارلىققا كەلتۈرۈلۈشى ئۈچۈن، شۇنداقلا ئىنسانلارنىڭ نىجاتنى قوبۇل قىلىدىغان تۈۋسىنىمۇ ئىمكانىيەتلىك قىلىش ئۈچۈن خۇدانىڭ ئۆزى پادا باققۇچى سۈپىتىدە ئىنسانلار ئارىسىغا چۈشۈپ «يىتىپ كەتكەن ئىنسانلار»نى ئىزدىشى مۇقەررەر.

(ئە) نىجاتتا بەدەل تۆلىگۈچى ئىزدىگۈچىدۇر.

(ب) يىتىپ كەتكەن قوي، تەڭگە ۋە يوقاپ كەتكەن ئوغۇلدىكى «تووۋا» بولسا ھەرگىز «ئىگەم مېنى قوبۇل قىلسۇن» دېگەن بىر پائالىيەت ئەمەس، بەلكى «ئىگىسىنىڭ ئۆزىنى تېپىشى»نى قوبۇل قىلىشتۇر.

(پ) تووۋا ۋە ئېتىقاد قاچان پەيدا بولسا ئەرشتە تەنتەنىلىك شاد-خۇراملىق بولىدۇ ۋە بۇنىڭ تۈپەيلىدىن يەر يۈزىدىمۇ خۇدانىڭ خەلقىنىڭ تەبرىكلىشىگە توغرا كېلىدۇ

(پەرىسىيلەر «نىمىشقا گۇناھكارلار بىلەن (تەبرىكلىگەن ھالدا) ھەمداستىخان بولىسەن؟» دەپ سوئال قويغانىدى).

«يوقاپ كەتكەن ئوغۇل» («كۆيۈمچان ئاتا») دەپ ئاتاش تېخىمۇ مۇۋاپىقراق) دەپ ئاتالغان بۇ تەمسىل دەۋردىن-دەۋرگە «ئىنجىلنىڭ ئىچىدىكى ئىنجىل» (خۇش خەۋەر ئىچىدىكى خۇش خەۋەر) دەپ قەدىرلىنىپ كەلمەكتە.

بىز ھازىر كۆپ ئوقۇرمەنلەر تەرىپىدىن «ئەيسانىڭ تەلىمىدىكى ئەڭ تەس تەمسىل» دېيىلگەن، «لۇقا» 16-بابتا ئېيتىلغان تەمسىلگە كېلىمىز. ئەمما كۆزقارىشىمىزچە تەمسىللەرگە تەبىر بېرىشتىكى ئاددىي پرىنسىپلارنى چىڭ تۇتساق، بۇ تەمسىلنى چۈشىنىش ھېچ تەس ئەمەس، بەلكى بارلىق تەمسىللەر ئىچىدە، بۇ تەمسىلنى ئىنسانلارنىڭ ئىمان-ئېتىقادىغا ئەڭ كۈچلۈك تەلەپ قويىدىغان تەمسىلدىن ئىبارەت، دەپ قارايمىز.

«لۇقا» 16:1-13 «ئالدامچى غوجىدار»

ئوقۇرمەنلەر قايتىدىن تەمسىلنى ئوقۇسۇن، ئاندىن تۆۋەندىكى شەرھىمىز توغرىمۇ، توغرا ئەمەس ئۆزى ھۆكۈم چىقارسۇن.

بىز ئەينى تېكىستكە قوشقان ئىزاھاتلىرىمىزدا ئېيتقىنىمىزدەك، ئىنسانىي تەبىئەت شۇنچە ئۆتكۈر ئەكس ئېتىدىغان بۇ تەمسىل بويىچە غوجىدار خوجايىنىنىڭ ھېسابات دەپتىرىنى ئۆزگەرتكىنىدە ھەقىقەتەن ئالدامچىلىق بار ئىدى. بەزى ئالىملار بۇ غوجىدار قەرزدارلارنىڭ قەرزلىرىدىن ئۆز «ئىش ھەققى» بىلەن قەرزلەرنىڭ ئۆسۈمىنى كېمەيتكەن، شۇڭا ئۇ ئالدامچىلىق قىلمىدى، دەپ قارايدۇ. لېكىن غوجىدارنىڭ «ئىش ھەققى» بىلەن قەرزلەرنىڭ ئۆسۈمىنى قوشقاندىمۇ، ھەرگىز ئۇ كېمەيتىۋاتقان قەرزلەرنىڭ قىممىتىگە توغرا كەلمەيتتى. ئەمدى ئۇنىڭ خوجايىنى زادى نېمىشقا ئۇنى تەرىپلىدى؟ (8-ئايەت) نېمىلا دېگەن بىلەن خوجايىن كەلگۈسىدە ئۇنى قايتىدىن ئىشلەتمەيدىغان تۇرسا؟! بۇ ئىشتىن بىزگە نېمە ساۋاق بولىدۇ؟

تەمسىلنى «روھىي پرىنسىپلار» بىلەن ئەمەس، بەلكى «سودا پرىنسىپلىرى» بويىچە ئاددىي تەھلىل قىلايلى. خوجايىن بۇ ھۆرۈن غوجىدارنى تەرەپلىدى. چۈنكى ئۇ ئەڭ ئاخىردا كاللىسىنى ئىشلىتىپ، ھەرىكەتكە كېلىپ ئازراق ئالدىن كۆرەرلىكنى

كۆرسەتكەنىدى! خوجايىن ئۆزى بۇ سودىدا پايدىغا ئېرىشمەي قالمىغان. قەرز ياكى ئۆتنە بېرىدىغانلار ئارىسىدا بەزىدە، ئامالسىز ئەھۋاللاردا «قەرزنىڭ كۆپ قىسمىنى قايتۇرۇۋالدىم، قالغىنىنى بولدى قىلاي!» دېيىش بىرقەدەر ئەقىلگە مۇۋاپىق ئىش بولىدۇ. خوجايىن ئۇنى ھېچ بولمىغاندا ئۇنىڭ «سىرتتا دوست تېپىش ئۈچۈن» بولغان ئالدىن كۆرەرلىكىگە قاراپ، ماختايدۇ.

ئەمدى بىز ھازىر تەمسىلنىڭ چوڭقۇر يېشىمىگە كېلىمىز: —

«چۈنكى بۇ دۇنيانىڭ پەرزەنتلىرى ئۆز دەۋرىدە نۇرنىڭ پەرزەنتلىرىدىن پەملىكتۇر». دېمەك، ئومۇمەن ئېيتقاندا سودا بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقان ياكى بۇ دۇنيادىكى پايدىنى كۆزلەۋاتقان كىشىلەرنىڭ (ئۆزىنىڭ چەكلىك دائىرىسى ئىچىدە، ئەلۋەتتە) كاللىسىنى ئىشلىتىپ، ئالدىدىكى ئىشلارنى ئويلىشى «نۇرنىڭ پەرزەنتلىرى» (خۇدانىڭ مۆمىن بەندىلىرى)نىڭ «ئالدىن كۆرۈش»ىدىن كۈچلۈكتۇر. كۆزلىرىنى مەڭگۈلۈك كەلگۈسىگە تىكىش كېرەك بولغان خۇدانىڭ مۆمىن بەندىلىرى كۆپ ۋاقىتلاردا ئەكسىچە ئۆتۈپ كېتىۋاتقان ھازىرقى راھەت-پاراغەتنى كۆزلەپ يۈرىدۇ. باقىي دۇنيادا بىزنى كۈتۈۋاتقان بايلىقلار بولسۇن ئۈچۈن ئۆزلىرىنى قوزغىمايدۇ، پانىي دۇنيادىكى بار-يوقنى قانداق ئىشلىتىشىم كېرەك دەپ ئويلىمايدۇ. رەببىمىز قانداق قىلىشنى ئېنىق كۆرسىتىدۇ:

«ۋە مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتىپ قوياي، «ناھەق دۇنياغا تەۋە مال-دۇنيا» ئارقىلىق ئۆزۈڭلارغا دوست تۇتۇڭلار؛ شۇنداق قىلساڭلار، مال-دۇنيا كارغا كەلمەيدىغان بولغان كۈندە شۇ دوستلار سىلەرنى ئەبەدىي ماكانلارغا قارشى ئالىدۇ».

دېمەك، خۇدا بىزگە پۇل، بايلىق ۋە كۈنلەرگە قانداق مۇيەسسەر قىلغان بولسا، بىز شۇلارنى توغرا ئىشلەتسەك، باشقىلارنىڭ (مەيلى روھىي ياكى جىسمانىي ھاجەتتە بولسۇن) خۇدانىڭ مېھىر-مۇھەببىتىنى چۈشىنىپ، مەسىھگە باغلانغان ئېتىقاد ئارقىلىق «ئەبەدىي ماكانلار»غا، يەنى جەننەتكە بارىدىغان يول تېپىشىغا ياردەم بېرەلەيدىغان بولىمىز. بۇ دۇنيادىن كەتكىنىمىزدە ئۇلارنىڭ روھلىرى بىزنى شۇ «ئەبەدىي ماكانلار»غا قارشى ئالغىلى كۈتىدىغان بولىدۇ.

رەببىمىز نېمىشقا پۇلغا «ناھەق دۇنياغا تەۋە مال-دۇنيا» (گرېك تىلىدا «ناھەق ماممون» ياكى «ناھەق پۇل») دېگەن غەلىتە ئىسمىنى قويىدۇ؟ بىرىنچىدىن، پۇلنىڭ مەۋجۇت بولغىنىنىڭ ئۆزى گۇناھنىڭ بىر نەتىجىسىدۇر. ئەگەر («ئەگەر» نېمىدېگەن

ئۇلۇغ سۆز-ھە!) ئادەمئاتىمىز گۇناھ سادىر قىلمىغان بولسا، ھازىر پۇل بولامتى-يوق؟ ھەممە ئىشتا مېھىر-مۇھەببەت، «ھەركىم قابىلىيىتىگە يارىشا ئىشلەش، ھەركىمگە ھاجىتىگە قاراپ تەقسىم قىلىش» دېگەندەك بولسا پۇل كېرەكسىز بولاتتى. بىرىنچى ئەسىردىكى جامائەت بۇنىڭغا بىر مىسال ئىدى: «ئۇلار مال-مۈلۈكلىرىنى سېتىپ، پۇلىنى ھەممىسىگە، ھەركىمنىڭ ئېھتىياجىغا قاراپ تەقسىم قىلىشتى» («روس.» 45:2). پۈتكۈل جاھان شۇنداق بولغاندا بىرسىنىڭ مەلۇم ھاجىتى چىقسا، پەقەت ياردەم سوراش كېرەك بولاتتى، خالاس. ھەرقەيەردە بىر-بىرىگە ئىشەنچ بولاتتى.

بۇنداق دېگىنىمىز پۇلغا ئىگە بولۇشنىڭ ئۆزى گۇناھ دېگەنلىك ئەمەس، پەقەت پۇل گۇناھنىڭ بىر نەتىجىسى دېگەنلىكتۇر. پۇلنىڭ ھەقىقىي قىممىتى باردۇر، ئۇنى كۆزگە ئىلماسلىق توغرا ئەمەس — بىراق ھەردائىم ئۇنى ئىشلەتكىنىمىزدە ئادەمنى رەزىللىككە مايىل قىلىش خەتىرىنى كۆزدە تۇتۇش كېرەك. دەل شۇ سەۋەبتىن رەببىمىز ئۇنى «ناھەق دۇنياغا تەۋە بولغان مال-دۇنيا» دەپ ئاتايدۇ، دەپ قارايمىز. روسۇل پاۋلۇسمۇ بىزگە ئاگاھ بېرىپ: «پۇلپەرەسلىك ھەرخىل رەزىللىكلەرنىڭ يىلتىزىدۇر» دەيدۇ («1تىم» 10:6).

ئاخىرىدا رەببىمىزنىڭ بىزگە بەرگەن مۇنۇ ۋەدىسىنى كۆرىمىز: — «كىمكى كىچىككىنە ئىشتا سادىق بولسا، چوڭ ئىشتىمۇ سادىق بولىدۇ؛ ۋە كىمكى كىچىككىنە ئىشتا سەممىيەتسىز بولسا، چوڭ ئىشتىمۇ سەممىيەتسىز بولىدۇ» — دېمەك، مەڭگۈلۈك رىئاللىق ئالدىدا پۇل ۋە بايلىقلار «كىچىككىنە بىر ئىش»تۇر.

«شۇڭا ئەگەر «ناھەق دۇنياغا تەۋە بولغان مال-دۇنيا»دا سادىق بولمىساڭلار، كىم سىلەرگە ھەقىقىي بايلىقلارنى تاپشۇرسۇن؟» — مۇشۇ ئايەت شۇنى بىزگە كۆچلۈك ئەسلىتىدۇكى، بىردىنبىر ھەقىقىي، مەڭگۈ، يوقاپ كەتمەيدىغان بايلىق بولسا، خۇدا ئالدىدا جەننەتتە تۇرىدۇ.

(12:16) «ۋە باشقىلارنىڭ نەرسىلىرىدە سادىق بولمىساڭلار كىم سىلەرگە ئۆزۈڭلارنىڭ نەرسىسىنى بەرسۇن؟»

بۇ يەردە، بىزنىڭ بۇ دۇنيادا نېمىلا تەئەللۇقاتىمىز بولسا — مەيلى پۇل، بايلىق، تالانت، قابىلىيەت، ئائىلە، ۋاقىت ۋە ھەتتا ھايات بولسۇن، ئەمەلىيەتتە ئۇلار بىزنىڭكى ئەمەس، دەپ ئەسلىتىلىدۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسى غوجىدارىغا ئامانەت قىلىنىش سۈپىتىدە

ھەممىگە قادىر تەرىپىدىن بىزنى ئۆلارنى سادىقلىق ۋە دۇرۇسلۇق بىلەن ئىشلىتەمدۇ-يوق دەپ، بىزگە تاپشۇرۇلغان. لېكىن بۇ خەۋەردىن كېيىن بىز تەئەججۈپلىنەرلىك شۇ بايانىنى كۆرىمىزكى، پەرۋەردىگار ئەرشتە ھەربىر ئېتىقاد ئىگىسىگە «ئۆزۈڭلارنىڭ نەرسىسى» ئاتا قىلىدۇ. شۇ چاغدا ھېچكىم بۇنى تارتىۋالمايدۇ، ھەتتا خۇدا ئۆزى بىزدىن ھېچ قايتۇرۇۋالمايدۇ ــ پەقەت بىز ئۆزىمىز ئىختىيارەن ئۇنى بەرمەكچى بولساق، ئاندىن بېرىمىز.

ئەمدى شۇ دۇنيادىكى «ئۆزىمىزنىڭ نەرسىمىز»نىڭ نېمە ئىكەنلىكىگە كەلسەك، بىز ئاجىز كۆزىمىزگە پەقەت گىرىمسەن كۆرۈنىدىغان بىر ئالەمنىڭ بوسۇغىسىدا تۇرۇۋاتىمىز، خالاس. ئەمما بۇ ئىشنىڭ مۇتلەق رېئاللىقلىقىغا قەتئىي ئىشىنىمىز.

لازارۇس ۋە باي ئادەم (31-19:16)

مەسىھنىڭ بۇ بايانى ھېچيەردە «تەمسىل» دەپ تەسۋىرلىنىدۇ؛ ئۇ ئۆزى ئۇنى «تەمسىل» دېمەيدۇ. تەۋرات-ئىنجىلدىكى ھېچقانداق تەمسىلدە (مۇشۇ باياندىدەك) ئادەمنىڭ ئىسمى تىلغا ئېلىنغان ئەمەس. شۇڭا بۇ باياندىكى بارلىق تەپسىلاتلار ئاددىي پاكىت دەپ قارىلىشى كېرەك.

تەۋرات بويىچە ئىنسانلارنىڭ ئالەمدىن ئۆتكەن بارلىق روھلىرى دەرھال «شېئول» (تەھتىسارا)غا بارىدۇ. ھالبۇكى، رەببىمىزنىڭ بۇ تەلىمى بويىچە، تەھتىسارانىڭ ئىككىگە بۆلۈنگەنلىكى كۆرۈنىدۇ. بىرىنچى بۆلەكتە ئېتىقادسىزلىقتا ئۆلگەنلەر ئاللىقاچان قىلمىشلىرىغا ئاساسەن مەلۇم دەرىجىدە جازالىنىدۇ. لېكىن ئىككىنچى بىر بۆلىكى بار، يەنى «ئىبراھىمنىڭ قۇچىقى»دۇر. «ئىبراھىمنىڭ قۇچىقى» دائىم ئېتىقادتا تولغان ۋە ھازىرمۇ دەرۋەقە شۇنداق؛ شۇڭا «ئۇنىڭ قۇچىقى» بولسا ئىبراھىمدا بولغان ئېتىقادتا ئورتاق ئىگە بولغانلار شۈبھىسىزكى ئارام ئالىدىغان جايدۇر.

ئىشىنىمىزكى، رەببىمىزنىڭ ئۆلۈمىگىچە بارلىق ئېتىقادچىلار «ئىبراھىمنىڭ قۇچىقى»دا ئارام ئېلىپ كەلگەنىدى. رەببىمىز ئۆلۈپلا روھتا بېرىپ خۇدانىڭ «ئىبراھىمنىڭ قۇچىقى»دا ئارام ئالغان مۆمىن بەندىلىرىگە ئۇنىڭ ئۆلار ئۈچۈن ئېرىشكەن تولۇق نىجاتىنى جار قىلىپ، ئۇلارنىڭ روھلىرىنى ئۆزى بىلەن خەننەتكە ئېلىپ باردى.

رەببىمىزنىڭ ئۆزى بىلەن تەڭ كرېستلەنگەن قاراقچىغا ئېيتقان سۆزلىرىگە تۆۋەندىكى شەرھلىرىمىزنى كۆرۈڭ:

(43:23) «ئەيسا ئۇنىڭغا: ــ بەرھەق، مەن ساڭا ئېيتايكى، بۈگۈن سەن مەن بىلەن بىللە جەننەتتە بولىسەن!»

«1پېت.» 3:18ـ22، شۇ ئايەتلەردىكى ئىزاھاتلار ھەم «1پېت.»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنىمۇ كۆرۈڭ.

(17:20-21) «بىر كۈنى پەرىسىيلەر ئۇنىڭدىن: «خۇدانىڭ پادىشاھلىقى قاچان كېلىدۇ؟»، دەپ سورىغاندا ئۇ ئۇلارغا جاۋاب بېرىپ مۇنداق دېدى: ــ خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنىڭ كېلىشىنى كۆز بىلەن كۆرگىلى بولماس؛ كىشىلەر: «قاراڭلار، ئۇ مانا بۇ يەردە!» ياكى «ئۇ يەردە!» دېيەلمەيدۇ. چۈنكى مانا، خۇدانىڭ پادىشاھلىقى ئاراڭلاردىدۇر».

رەببىمىزنىڭ «تاغدىكى تەلىم»ى («ماتتا» 5ـ7ـباب) ۋە «پادىشاھلىقنىڭ تەمسىللىرى» («ماتتا» 13ـباب)دىن خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى ھەممىدىن ئاۋۋال «ئىچكى پادىشاھلىق» ئىكەن، دەپ بىلىمىز. دېمەك، خۇدا ھەقىقەتەن بىر ئادەمنىڭ قەلبىدە ھۆكۈم سۈرگەن پادىشاھ بولسا، ئەمدى خۇدانىڭ پادىشاھلىقى شۇ يەرگە يېتىپ كەلگەن بولىدۇ. مانا بۇ «پادىشاھلىق»نىڭ ھەممىدىن مۇھىم مەنىسى؛ ئۇنىڭسىز خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنىڭ باشقا ھەربىر تەرەپلىرى تولىمۇ ئەھمىيەتسىزدۇر. «خۇدانىڭ پادىشاھلىقى يېمەك-ئىچمەكتىلا ئەمەس، بەلكى مۇقەددەس روھتا بولغان ھەققانىيلىق، خاتىرجەملىك ۋە شادلىقتىدۇر» ــ دەيدۇ روسۇل پاۋلۇس («رىم.» 13:7). خۇدا كۈچ-قۇدرىتىنى نامايان قىلىپ، ھاۋارايى، شامال-دېڭىزلارنى بويسۇندۇرۇپ، يەر يۈزىنى «جەننەت»تەك قىلسىمۇ، شۇنداقلا سىرتقى گۇناھلارنى تىزگىنلىسىمۇ، لېكىن ئىنسانلارنىڭ قەلبلىرى تېخى رەزىللىككە تەشنا ياكى ئۇنىڭغا مايىل بولسا، ئەمدى ئۇنىڭ نېمە ئەھمىيىتى؟! بۇ ھېچقانداق ئەمەلىي پادىشاھلىق بولمايدۇ.

شۇنداقتىمۇ، بىز يەنىلا مەسىھ يەر يۈزىگە قايتا كەلگەندە، خۇدا يەر يۈزىدە مىڭ يىللىق «سىرتقى شەكىلدىكى» پادىشاھلىقىنى بەرپا قىلىدۇ، دەپ ئىشىنىمىز («ۋەھيى» 20ـبابنى كۆرۈڭ). شۇ پادىشاھلىقنىڭ مەقستى خۇدانىڭ ھەتتا گۇناھ بىلەن بۇزۇلغان بۇ

كونا يەر شارىنى قايتىدىن يېڭىلاشتا كۈچ-قۇدرىتىنى ۋە شان-شەرىپىنى ئايان قىلىشتىن ئىبارەت بولىدۇ. ئەمما شۇ پادىشاھلىقنىڭ ئۆزى پەقەت «يېڭى ئاسمان، يېڭى زېمىن»غا مۇقەددىمە بولىدۇ، خالاس.

بۇنىڭ ئۈستىگە، خۇدا روھى ئارقىلىق مۆجىزە (بولۇپمۇ ئادەمنى جىنلاردىن ئازاد قىلىش ياكى ئاغرىق-سىلاقلارنى ساقايتىش) ياراتقان ۋاقتىدا، ئۇ ئۆز پادىشاھلىقىنى نامايان قىلدى، دېگىلى بولىدۇ. چۈنكى شۇنداق مۆجىزىلەر خۇدانىڭ ئاخىرىدا شەيتان ۋە ئۇنىڭ كۈچلىرىنى يەر يۈزىدىن قوغلىۋېتىدىغان قۇدرىتىنى بىرگە ئالدىنئالا ئايان قىلىدۇ (مەسىلەن، «مات.» 28:12، «لۇقا» 8:10-11).

مۇشۇ ئايەتلەر («لۇقا» 20:17-21) ئارقىلىق رەببىمىز پەرىسىيلەرگە خۇدانىڭ پادىشاھلىقى ئاللىقاچان «سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا» دېگەننى كۆرسەتمەكچى بولىدۇ. ئۇنىڭ بۇ سۆزى، پادىشاھلىق ئۇلارنىڭ قەلبىدە بار، دېگەنلىك ئەمەس؛ چۈنكى پەرىسىيلەر ئەيسا ۋە ئۇنىڭ تەلىمگە پۈتۈنلەي قارشى چىققاندى. بىراق پادىشاھلىق ئۇلارنىڭ ئارىسىدا تۇرغان كۆپ ئادەملەرنىڭ قەلبىدىن ئورۇن ئالماقتا ئىدى؛ لېكىن ئۇلارنىڭ بۇ ئەھۋالنى بايقىغۇدەك ھېچ روھىي كۆزلىرى يوق ئىدى.

34:18 «بىراق ئۇلار بۇ سۆزلەردىن ھېچنېمىنى چۈشەنمىدى. بۇ سۆزنىڭ مەنىسى ئۇلاردىن يوشۇرۇلغان بولۇپ، ئۇنىڭ نېمە ئېيتقىنىنى بىلەلمەي قالدى».

رەببىمىزنىڭ تەرجىمىھالى بولغان «تۆت بايان»نى ئوقۇغىنىمىزدا، ئۇنىڭ ئېنىق، ئاددىي بايانلىرىنى ئاڭلىغۇچىلارنىڭ قانچە قېتىملاپ ئاڭلاپمۇ، ئۇنى ھېچ چۈشىنەلمىگەنلىكى بىزگە ئەجەبلىنەرلىك ئىشتۇر. رەببىمىز ئۆزى تارتىدىغان ئازاب-ئوقۇبەتلەر ۋە ئۆلۈمى توغرۇلۇق بىرنەچچە قېتىم ئالدىن ئېيتقان بولسىمۇ، ئۇلار سۆزلىرىنى مۇتلەق چۈشىنەلمىگەن («لۇقا» 22:9، 34، «مات.» 21:16، 22:17-23، 18:20-19، 2:26، «مار.» 31:8، 31:9، «يۇھ.» 1:2-12). بۇ ئىش بىزگىمۇ مۇقەددەس يازمىلارنى ئوقۇغىنىمىزدا ئۆز-ئۆزىمىزدىن «ھەقىقەتەن چۈشەندىممۇ؟» دەپ سورىغان ھالدا دىققەت بىلەن ئوقۇشىمىزغا ساۋاق بولۇشى كېرەك. چۈنكى مۇخلىسلارنىڭ مەسىھدە يۈز

بېرىدىغان ئىشلارغا نىسبەتەن ئۆزلىرى ئۈمىد قىلىدىغان گۈزەل خىياللىرى بولىدۇ؛ شۇنىڭ بىلەن مەسىھنىڭ سۆزلىرىنى ئۆزىنىڭ خاھىشىغا مۇۋاپىقلاشتۇرۇپ چۈشىنىۋالىدىغان ئەھۋاللار بولىدۇ. ئۇلارنىڭ بۇنداق قىلىشى چۈشىنىشلىك، ئەلۋەتتە؛ مۇخلىسلار ئۇنىڭغا «غەلىبىدىن-غەلىبىگە» ئەگىشىپ كەلگەنىدى، شۇڭا ئەيسانىڭ ئىشلىرى بارلىق ئىنسانلارنىڭ ئۇنى رەب مەسىھ دەپ ئېتىراپ قىلىشى بىلەن زور شەرەپلىك تەنتەنىلىك ئىچىدە ئاخىرلاشمامدۇ؟ ئاندىن، شۈبھىسىزكى، ئۇلار ئۆزلىرى ئۇنىڭغا ئەگەشكۈچى بولۇش سۈپىتىدە ئۇنىڭغا كەلتۈرۈلگەن شان-شەرەپتىن ئورتاق مۇيەسسەر بولىدۇ. ئەمەلىيەتتە ئۇلارنىڭ تەۋراتتىكى بېشارەتلەردىن ئالغان چۈشەنچىسى دۇرۇس ئىدى؛ ئاخىرەتتە مەسىھ دەرۋەقە زور شان-شەرەپ ئىچىدە قايتىپ كېلىدۇ. بىراق تەۋراتتىكى پەيغەمبەرلەرنىڭ بېشارەتلىرى بويىچە، مەسىھ ئارىلىقتا ھەممىمىزنى دەپ ئازاب-ئوقۇبەت تارتىشى كېرەك ئىدى ۋە ئۇلار كۆڭلىدە بۇنىڭغا يۈزلىنىشكە تەييار ئەمەس ئىدى. خۇدانىڭ بېكىتكەن تەرتىپى بولسا — ئاۋۋال ئازاب-ئوقۇبەت، ئاندىن شان-شەرەپتۇر (مەسىلەن، «لۇقا» 26:24، «روس.» 23:26، «رىم.» 17:8، «2تىم» 12:2نى كۆرۈڭ).

بىراق مۇشۇ ئايەتتە («لۇقا» 34:18 ۋە يەنە 34:9دە) ئۇلارنىڭ چۈشەنمەسلىكىدە باشقا بىر ئامىل پەيدا بولىدۇ. بىرەركىم ياكى بىرەر نەرسە مەسىھنىڭ سۆزىنىڭ مەنىسىنى ئۇلارنىڭ كۆزلىرىدىن يوشۇرغانىدى. ئىزاھاتلىرىمىزدا، خۇدا بۇ ئىشقا يول قويۇشى بىلەن يوشۇرغۇچى ئامىل شەيتان دەپ ئىشىنىمىز، دېدۇق. مۇخلىسلارنىڭ مەسىھكە ئەگىشىش مەقسەت-مۇددىئالىرى يۈزدە-يۈز دۇرۇس بولمىغاچقا، ئۇلار بۇنداق ئالدامچىلىققا مايىل ئىدى. ھالبۇكى، مەسىھ ئۆلۈمدىن تىرىلگەندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ بۇ خاتا كۆتكىنىنىڭ ئۆزى ئۇنىڭ تىرىلىشىنىڭ ھەقىقەت ئىكەنلىكىگە تېخىمۇ كۈچلۈك ئىسپات تەمىنلەيدۇ. چۈنكى بەزىلەر: — «كىشىلەر مەلۇم بىر ئىش يۈز بېرىدۇ دەپ كۈچلۈك ئۈمىد بىلەن كۈتسە، ئۇلار ئاخىر بېرىپ «دەرۋەقە يۈز بەرگەن» دەپ ئۆز-ئۆزىنى ئىشەندۈرىدۇ» دەيدۇ. لېكىن مۇخلىسلارنىڭ (گەرچە رەببىمىز نېمە ئىشلار يۈز بېرىدىغانلىقىنى ئۇلارغا شۇنچە روشەن ئېيتقان بولسىمۇ!) ھېچقايسىسى ئۇنىڭ تىرىلىشىنى كۈتكەن ئەمەس؛ ئۇنىڭ ئۆلۈمى بىلەنلا ئۇلار پاتپاراق بولۇپ تارقىلىپ، مەسىھدىن بارلىق ئۈمىدىنى ئۈزگەنىدى (21:24نى كۆرۈڭ).

22:35 «ئىككى قىلىچ» بىزگە نېمە خەۋەر بېرىدۇ؟

«ئاندىن، ئۇ ئۇلاردىن:
— سىلەرنى ھەميانسىز، خۇرجۇنسىز ۋە كەشسىز سەپەرگە ئەۋەتكىنىمدە سىلەرنىڭ بىرەر نەرسەڭلار كەم بولۇپ قالغانمۇ؟ — دەپ سورىدى. ئۇلار: — ياق، دېدى.
شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۇلارغا: — لېكىن ھازىر ھەر كىمنىڭ ھەميانى بولسا، ئۇنى ئالسۇن؛ شۇنداق ھەم خۇرجۇنى بولسا، ئۇنى ئالسۇن ۋە بىر كىمنىڭ قىلىچى بولمىسا، چاپىنىنى سېتىپ بىردىن قىلىچ ئالسۇن. چۈنكى مەن سىلەرگە شۇنى ئېيتايكى، مۇقەددەس يازمىلاردا: «ئۇ جىنايەتچىلەر قاتارىدا سانىلىدۇ» دەپ پۈتۈلگەن سۆز مەندە چوقۇم ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ. چۈنكى مېنىڭ توغرامدىكى بارلىق ئىشلار تولۇق ئەمەلگە ئاشماي قالمايدۇ — دېدى.
— ئى رەب، قارىغىن، بۇ يەردە ئىككى قىلىچ بار ئىكەن، دېدى ئۇلار.
— بولدى، يېتىدۇ! — دېدى ئۇ ئۇلارغا».

رەببىمىزنىڭ بۇ بايانى، شۈبھىسىزكى، ئىنتايىن تىلسىملىق دەپ ھېسابلىنىش كېرەكتۇر. بىرىنچىدىن ئېسىمىزگە كەلتۈرىمىزكى، ئۇ ئەگەشكۈچىلەرگە ھەرقانداق زوراۋانلىقنى مەنئى قىلغان ۋە دۈشمەنلەرگىمۇ مۇھەببەتنى كۆرسىتىشنى ئەمر قىلغان (مەسىلەن، «مات.» 5:38-48). ھەتتا پېترۇس ئەيسانى قوغدايمەن دەپ بۇ ئىككى قىلىچتىن بىرىنى ئىشلەتكەندە، ئەيسا بۇنداق قىلغىنى ئۈچۈن ئۇنىڭغا تەنبىھ بەردى («مات.» 26:51-54، «مار.» 14:17، «يۇھ.» 18:10-11). شۇڭا رەب قىلىچلارنى ئادەملەرگە بىرلا ئۇرۇپ قويۇشنىمۇ تەلەپ قىلغان ئەمەس!

ئەمدى ئۇ نېمە سەۋەب ئۈچۈن قىلىچ توغرۇلۇق ئەمر قىلغاندۇ؟

بىز يۇقىرىدا مۇخلىسلارنىڭ رەببىمىزنىڭ روشەن بايانلىرىنى چۈشەنمىگەنلىكى توغرۇلۇق توختالدۇق. ئۇنىڭ قولغا ئېلىنىشى، سوراقلا تارتىلىشى، تارتقان ئازاب-ئوقۇبەتلەر ۋە ئۆلۈمى ئۇلارنى تولىمۇ چۆچىتىدىغان ئېغىر زەربە بولاتتى. چۈنكى ئۇ ئۆزى «يول، ھەقىقەت ۋە ھاياتلىق ئۆزۈمدۇرمەن» دېگەندىن كېيىن («يۇھ.» 14:6)، ئۇ قانداقمۇ ئۆلىدۇ؟! ئۇ دۇچ كەلگەن بارلىق ئىشلاردا ئۆزىنىڭ بۇ ۋەقەلەرنىڭ مۇتلەق ئىگىسى

ئىكەنلىكىنى كۆرسەتكەندى. ئۆزگە بارلىق قارشى چىققان تىللارنى بولسا ئۇ پۈتۈنلەي تۇۋاقلىغانىدى. توپ-توپ ئادەملەرنىڭ زور تەنتەنىسى ئىچىدە ئۇ يېرۇسالېمغا ئىشەككە مىنىپ كىرگەن، ئاندىن مۇقەددەس ئىبادەتخانىغا ئىگە بولۇپ شۇ يەردە ھەركۈنى تەلىم بەرگەن ۋە كىشىلەرنى ساقايتقانىدى. شۈبھىسىزكى، خۇدانىڭ پادىشاھلىقى ھازىر روشەن پەيدا بولدۇ! ئۆزىنى بەگ ئۆزىنى چوڭ تۇتقان ھېلىقى ساختىپەز ھۆكۈمدارلارنى مەسىھ تەختىدىن چۈشۈرۈپ، رىم ئىمپېرىيەسى قوشۇنلىرىنى ھەيدىۋېتىدۇ، ئاندىن خۇدانىڭ شان-شەرىپى پۈتكۈل زېمىن ئۈستىدە نامايان بولىدۇ! مانا بۇ، مۇخلىسلارنىڭ ئۈمىدلىرى ئىدى. لېكىن دىنىي رەھبەرلەر ھازىر ئۇنى تۇتۇۋالغانىكەن، ئۇ ئۆزىنىڭ كۈچ-قۇدرىتىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن نېمە قىلدى؟ — ھېچنېمە! بۇ ئادەمنىڭ ئەقلىگە قىلچە سىغمايتتى. نېمىشقا ئۇ ئۇلارنى ئاغزىدىكى بىر سۆز بىلەنلا ئۆرۈپ يوقىتىۋەتمىدى؟! دەرۋەقە، ئۇ ئۇلارغا دەل بېشارەت قىلغاندەك ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆزىنى تاشلاپ تارقىلىپ كېتىدۇ: —

«ئاندىن ئەيسا ئۇلارغا:

سىلەر ھەممىڭلار تاندۇرۇلۇپ پۈتلىشىسىلەر، چۈنكى مۇقەددەس يازمىلاردا:

«مەن پادىچىنى ئۇرۇۋېتىمەن،

قويلار پاتىپاراق بولۇپ تارقىتىۋېتىلىدۇ» دەپ پۈتۈلگەن» («مار.» 27:14، «زەك.» 7:13).

ئۇلارنىڭ ئىمان-ئېتىقادى ئاجىزلاپ، نۆلگە چۈشەي دەپ قالىدۇ، ۋە مەسىھ بۇنى ئوبدان بىلەتتى. پېترۇس ئۈچ قېتىم ئۇنىڭدىن تېنىپ كېتىدۇ. لېكىن ئۇ پېترۇسقا:

— «ئەي سىمون، سىمون! مانا، شەيتان ھەممىڭلارنى خۇددى بۇغداي تاسقىغاندەك تاسقاپ سىناشنى تىلىگەن. لېكىن ئېتىقادىڭ يوقىمىسۇن دەپ ساڭا دۇئا قىلدىم. ئەمدى سەن توۋا قىلىپ تۈز يولغا قايتقاندىن كېيىن، قېرىنداشلىرىڭنى مۇستەھكەملىگىن» دېگەنىدى (22:31-32).

خۇدانىڭ خىزمىتىدە بولاي دېگەنلەرنىڭ ھەممىسى ئوخشاش جەريان بىلەن «نۆل»گە چۈشۈرۈلمىسە بولمايدۇ. بۇ جەريان بىلەن ئۇلار پېترۇسقا ئوخشاش ئۆزىنىڭ مۇتلەق ئاجىزلىقىنى ھەمدە ئۆز-ئۆزىگە تايىنىشنىڭ پايدىسىزلىقىنى ئۆگىنىدۇ. پەقەت شۇنداق بولغاندا خۇدانىڭ ھەقىقىي كۈچ-قۇدرىتى ئادەمگە كىرىدۇ. بارلىق مۇخلىسلارنىڭ مۇقەددەس روھنىڭ كېلىشى ۋە كۈچلەندۈرۈشى بولمىسا، ئۆزلىرىنى ھېچنەرسە ئەمەس

دەپ كۆرۈپ يېتىشى كېرەك ئىدى.

ئەمدى نېمە ئۈچۈن ھەميان، خۇرجۇن ۋە قىلىچلار كېرەك؟ بۇ تەلەپ ئۇلارغا، سىلەرنىڭ ئىمان-ئېتىقادىڭلار چوقۇم مەغلۇپ بولىدۇ دەپ بىلىمەن، دېگەننى ئىسپاتلاپ بېرىش ئۈچۈن ئىدى. ئۇ ئۇلارنى تەلىم بېرىشكە ئەۋەتكىنىدە (9-باب) ئۇلارنىڭ ئىمان-ئېتىقادى يۇقىرى دەرىجىدە ئىدى. ئۇلار خۇدانىڭ ئۇلارنىڭ ھاجەتلىرىدىن پۈتۈنلەي چىقىشىغا ئىشىنەتتى ۋە دەرۋەقە، ئۇنىڭ ئۇنداق قىلىشقا قادىر ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىغانىدى «سىلەرنى ھەميانسىز، خۇرجۇنسىز ۋە كەشسىز سەپەرگە ئەۋەتكىنىمدە سىلەرنىڭ بىرەر نەرسەڭلار كەم بولۇپ قالغانمۇ؟...».

لېكىن ئۇلارنىڭ خۇدانىڭ ئوغلىغا بولغان ئىمان-ئىشەنچى يوقالغاندا خۇدا ئۇلارنىڭ بېشىغا ھېچقانداق باشقا سىناقنى چۈشۈرمەيتتى. ئۇ بۇ قاراڭغۇلۇق مەزگىل ئىچىدە ئۇلارغا بەزىبىر سىرتقى يۆلەنچۈك (ھەميان، خۇرجۇن) ۋە بەزىبىر ئۆزىنى (مەسىھنى ئەمەس!) قوغداش تەدبىرىنى (ئىككى قىلىچ) تۇتۇشقا يول قويىدى. بىز بۇ ھەقىقەتنى يەنە باشقا سۆزلەر بىلەن ئېيتايلى. خۇدا ئىنسانلارغا ئۆز ئوغلى توغرۇلۇق روشەن گۇۋاھلىق بەرگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇلار خۇدانىڭ ئوغلىغا تېخى ئېتىقاد قىلمىغان بولسا، ئەھۋال قانداق بولار؟ ئىنسان قەلبىدە خۇدانىڭ ئوغلىغا ئېتىقاد مەۋجۇت بولمىسا، ھېچقانداق باشقا ئىش بىلەن مۇناسىۋەتلىك ھەقىقىي ئىشەنچ-ئېتىقاد قەتئىي مەۋجۇت بولالمايدۇ (مەسىلەن، خۇدانىڭ ئۆزلىرىنىڭ جىسمانىي ھاجەتلىرىدىن چىقىشىغا باغلىغان ئىشەنچ). چۈنكى ئوغۇلغا ئېتىقاد باغلىمىغان بولساق، بىز بارلىق ئېتىقادىنىڭ بۇلاق-مەنبەسىنى، يەنى خۇدانىڭ ئۆز ئوغلى توغرۇلۇق: «بۇ مېنىڭ سۆيۈملۈك ئوغلۇم» دېگەن تۇپ سۆزىنى چەتكە قاققان بولىمىز. ئەيسا مەسىھ ئۆزى دەل «خۇدانىڭ سۆز-كالامى» ئەمەسمۇ؟

«گۇۋاھلىق دەل شۇدۇركى، خۇدا بىزگە مەڭگۈلۈك ھاياتنى ئاتا قىلدى ۋە بۇ ھاياتلىق ئۇنىڭ ئوغلىدىدۇر. شۇڭا ئوغۇلغا ئىگە بولغان كىشى ھاياتلىققا ئىگە بولغان بولىدۇ؛ خۇدانىڭ ئوغلىغا ئىگە بولمىغان كىشى ھاياتلىققا ئىگە بولمىغان بولىدۇ» («1يۇھ.» 5:11-12).

(43:23) «ئەيسا ئۇنىڭغا: ــ بەرھەق، مەن ساڭا ئېيتايكى، بۈگۈن سەن مەن بىلەن بىللە جەننەتتە بولىسەن!»

بۇلار رەببىمىز ئۆزى بىلەن تەڭ كرېستكە تارتىلغان ئىككى قاراقچىدىن بىرىگە ئېيتقان سۆزلەر. ئۇ پۈتۈن ئۆمرىنى ئۆز مەنپەئەتىنى دەپ، باشقىلارغا زىيان يەتكۈزۈشى بىلەن ئۆتكۈزۈپ كەلگەن بىر كىشى ئىدى. ئۇنىڭ قاراقچىلىقى ۋە ئوغرىلىقى قانچە ئائىلىنى پاجىئەلىك ئەھۋالغا چۈشۈرگەن، ھەتتا كىشىلەرنىڭ تەنلىرىدە قانچە يارا-جاراھەتلەرنى قالدۇرغاندۇ؟ ئۇنىڭ ئۆيىدە كۆڭلى سۇنۇق قايغۇرۇپ ئولتۇرىدىغان ئاتا-ئانىسى بارمىدۇ؟ بۇنداق ئېغىر گۇناھلارنى كىم يۇيالايدۇ؟! ئۇ ھەرقانداق تۇۋغا كىچىكىپ قالغانىدى! ۋە ئەگەر ئۇ بەزى ۋاقىتلاردا تىڭشىغان دىنىي ئەربابلارنىڭ سۆزى توغرا بولسا، كرېستلىنىشنىڭ ئازاب-ئوقۇبەتلىرىدىن كېيىن تېخىمۇ دەھشەتلىك بىر جەھەننەم ئۇنى كۈتەتتى، دەرۋەقە بۇنداق جازالار ئۇنىڭغا مۇۋاپىق كېلەتتى!

ۋە قاراقچىنىڭ يېنىدا كرېستلەنگەن دەل شۇ دىنىي ئەربابلاردىن بىرى بار ئىدى (بۇ قاراقچى شۇنداق ئويلىغان). قاراقچى: «مۇشۇ دىنىي ئەربابلارنىڭ ھەممىسى بىر جاڭگالنىڭ بۆرىلىرى، ساختىپەزلەر! بۇ كىشىگە خوپ بوپتۇ! ئۇ ھەتتا ئۆزىنى «قۇتقۇزغۇچى» دەپ جاكارلىغانغۇ! نېمىدېگەن قۇۋ!» ــ دەپ ئويلىشى مۇمكىن.

لەشكەرلەر ۋە دىنىي ئەربابلار ئەيسانىڭ ئالدىدا تۇرۇپ ئۇنى مازاق قىلغىنىدا، ئۇ ۋە ئىككىنچى قاراقچىمۇ ئۆز ئاۋازلىرىنى مازاققا قوشتى («مات.» 24:27). لېكىن ئەيسا ھېچقانداق جاۋاب بەرمەيتتى. ئۇ ھەتتا لەشكەرلەر ئەيسانىڭ قول-پۇتىغا مىخلارنى قېقىۋاتقاندا، ئۇنىڭ ئۇلار ئۈچۈن: «ئاتا، ئۇلارنى كەچۈرگىن! چۈنكى ئۆزلىرىنىڭ نېمىنى قىلىۋاتقىنىنى بىلمەيدۇ!» دەپ دۇئا قىلىۋاتقىنىنى ئاڭلىغانىدى.

پەلەستىندىكى ھەربىر يەھۇدىي ئۆز يۇرتداشلىرىنىڭ رىملىقلارنىڭ قولىدا كرېستلىنىشكە گۇۋاھچى بولغان. بۇ چاغدا شۇنچە كۆپ لەنەتلەر، شۇنچە كۆپ قارغاشلار پەلەكنى قاپلىغانىدى! قاراقچى بۇ كىشىگە قاراپ، ئۇ قانداقمۇ ھېچنېمە دېمەي سۈكۈتتە تۇرالىغاندۇ؟ ــ دەپ ئويلاپ قالغاندۇ. چۈنكى ئەيسا ئۆزىنىڭ بۇ ئۆلۈمدىكى دەھشەتلىك شەرمەندىلىككە قالغانلىقىغا، قىيپالىڭاچ قىلىنغانلىقىغا ۋە ئۆزىگە ھاقارەتلەر تۆكۈلگەنلىكىگە قارىماي سۈكۈتتە تۇراتتى. ئۇنىڭ شەخسىدىن ھەتتا بۇ قاراقچىمۇ كۆرۈپ يېتىدىغان بىرخىل شان-شەرەپ ۋە سالاپەت ئۇرغۇپ چىقىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ بېشىنىڭ ئۈستىگە «مانا يەھۇدىيلارنىڭ پادىشاھى، ناسارەتلىك ئەيسا» دېگەن بىر شىكايەت

بېكىتىلگەنىدى. قاراقچى: «گەرچە بۇ كىشى ئازاب-ئوقۇبەت تارتقۇچى بولسىمۇ، بۇنداق دەھشەتلىك ھالەت ئۈستىدىن غالىب كەلگۈچىدەك تۇرىدىغۇ؟» ــ دېگەن ئويغا كەلگەن بولسا كېرەك. قاراقچى نۇرغۇن «مۆتىۋەرلەر» ۋە «ئەربابلار»نى كۆرگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇ بۇ كىشىدە ئۇلاردىن باشقىچە بىر شاھانە سالاپەت چىقىپ تۇرغانلىقىنى كۆردى. «ئۇنىڭ سۆز-ھەرىكىتى دەرۋەقە پادىشاھنىڭكىدەكتۇر! ئۇنىڭ پۈتۈن قىياپىتى «پادىشاھ» دېگەن سۆزگە پۈتۈنلەي باشقىچە بىر مەنىنى يۈكلەيدىكەن؛ ئۇنىڭ بېشىدىكى ھېلىقى شىكايەت ئەمەلىيەتتە ھەقىقەت ئىكەن!» ــ دەپ ئويلىغان بولۇشى مۇمكىن.

«ئۇلارنى كەچۈرگىن» دېگەن ھېلىقى دۇئاسى توغرۇلۇق ئويلىغانسېرى قاراقچى تېخىمۇ تەسىرلەندى. ئۇ بۇ كىشىنىڭ دەرۋەقە خۇدانى «ئاتام» دەپ چاقىرىپ نىدا قىلغانلىقىنى، ئانىسى مەريەمنى روسۇل يۇھانناغا ئامانەت قىلغانلىقىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆردى («يۇھ.» 26:19). كىم شۇنداق ئەشەددىي ئازابلار ئاستىدا ئۆزىدىن باشقا بىرەرسىنىڭ غېمىنى يەيدۇ؟! قارىغاندا، «مېھىر-مۇھەببەت» دېگەن ئىش دەرۋەقە مەۋجۇتكەن! ئۇ ھېچقاچان شۇنداق بىر ئىش بارلىقىنى ئويلاپ باقمىغان. مانا، مۇشۇ يەردە ئۇ ئۆزىگە ئۇۋال قىلىپ، ئەرز قىلغانلارغا مېھىر-مۇھەببەت كۆرسەتكەن بىر گۇناھسىز ئادەم! شۈبھىسىزكى، بۇ ئادەمدە خۇدا باردۇر ياكى ئۇ ئۆزى خۇدالىق بىر ئادەمدۇر!

ۋە شۇنداق ئويلىغاندا قېرىندىشىمىز بولغان بۇ قاراقچى ئەيساغا قاراپ رەھىم-شەپقەت ئىزدەپ تىلىدى ۋە بىز يۇقىرىدا ئوقۇغان سۆزلەر بىلەن رەھىم-شەپقەت ئۈنىڭغا ئىجابەت قىلىندى. بۇ رەھىم-شەپقەتنىڭ ئۇ ھېچقانداق «ساۋابلىق ئىش» (خۇدا ئالدىدا «ساۋابلىق ئىش مەۋجۇت ئەمەس) ياكى ياخشى ئەمەل قىلمىغان ھالدا ئۈنىڭغا سۇنۇلغانلىقىغا دىققەت قىلغىنىمىز تۈزۈك. بۇ قاراقچى ئۆزى نىجاتنىڭ باشتىن ئاخىرغىچە ساپلا خۇدانىڭ شەپقىتىدىن چىققان ئىلتىپات ئىكەنلىكىگە ئىسپاتتۇر. بىز ئۈنىڭغا ئېرىشىشكە ھېچقانداق «ياخشى ئىش» قىلالمايمىز، ۋە «قىلالايمىز» دەپ ئويلىساق، بۇ خۇداغا ھاقارەت بولىدۇ. كېرەك بولغىنى پەقەت ئۆزىمىزنى ئەيسانىڭ قولىغا تاپشۇرۇشىمىزدىن ئىبارەتتۇر.

قەدىرلىك ئوقۇرمەن، رەببىمىزنىڭ: «بۈگۈن سەن مەن بىلەن بىللە جەننەتتە بولىسەن!» دېگىنىگە دىققەت قىلسىڭىز ياخشى بولىدۇ. ئۇنىڭ بۇ بايانى بىزگە، مەسىھكە ئېتىقادتا بولغان بولساق، ئۆلگەن دەقىقىدە روھىمىز دەرھال خۇدانىڭ دەرگاھىغا

كىرىدۇ، دەپ كۆرسىتىدۇ. ئۇنىڭ ئۇستىگە، كېيىنكى بىر كۈنى (قىيامەت كۈنى) روھىمىز تىرىلگەن يېڭى بىر تەن بىلەن كىيدۇرۇلىدۇ («2كور.» 5:1-10، «1كور.» 15:51-58نى كۆرۈڭ).

ئۇنىڭ ئۇستىگە بۇ باياندىن «ئەيسا ئۆلگەندىن كېيىن دوزاخقا چۈشۈپ گۇناھلىرىمىزنى كۆتۈرگەن» دېگەن تەلىمنىڭ ئەمەلىيەتتە تولىمۇ بىدئەتلىك بىر بىلجىرلاش ئىكەنلىكى كۆرۈنىدۇ. بىز مەسىھنىڭ گۇناھلىرىمىزنى (ۋە شۇنداقلا بۇ گۇناھلارغا تېگىشلىك بارلىق دوزاختىكى ئازابلارنى) كرېستلەنگەن ۋاقىتلار ئىچىدە كۆتۈرگەن، دەپ ئىشىنىمىز. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئاخىرىدا: «ئىش تاماملاندى!» دەپ جاكارلايتتى («يۇھ.» 19:30).